

iftirakî
2 aylık teorik/politik dergi

Ekim/Kasım 2013
Sayı 0

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Fahrettin Uzunkaya

iletişim adresi
Gazi Mah 1411. Sokak no 19/1
Sultangazi/istanbul

Basım Yeri: Ceylan Matbaacılık
Topkapı Güven Sanayii Sitesi B Blok No:317
0212 613 10 79
Topkapı/İstanbul

Grafik Tasarım
İftirakî Grafik Ekibi

Yerel Süreli-2 ayda bir yayımlanır.

istiraki@gmail.com

www.istiraki.com

İÇİNDEKİLER

Çıkarken	7
Ne Yapmalı?(Öz Kurtuluş Grubu ve Raboçeye Dyelo)	9
Lenin	
Bir Ayaklanma Pratiği ve Kâr-Zarar Anatomisi	11
Ahmet Kılıç	
Gezi Parkı Direnişi'nden Ayaklanmaya	17
Volkan Yaraşır	
Direnış Onur ve Mekân	33
Fırat Mollaer	
İsyan Devrimin Ruhudur	37
Eren Balkır	
Fenafillah	41
Eren Balkır	
Gezi Parkı'nda Cuma Namazı	45
Antikapitalist Müslümanlar	
Çizilen Sınır ve Çekilen Duvar	47
Mithat Seloğlu	
Direnış ve Güzergâh	49
Mithat Seloğlu	
Direnış Muhasebesi	51
Eren Balkır	
Orta Sınıfların İsyân Köprüsü	55
Onur Şahinkaya	
Duvarlar ve Böcekler	57
Kerem Kamoğlu	
Örgüt, Örgütlülük, Forumlar ve Demokrasi Üzerine	61
Mustafa Karakalem	
Forumlar Üzerine	65
Mithat Seloğlu	
Modernite Bağlamında Zaman-Mekân ve Kent	67
İrfan Özgül	
Kennedy'de Barikatı Aşınca: Peki Ya Şimdi?	73
Uraz Bulut	
İsâr	77
Cidal Haksoy	
Dinci Faşizm	81
Cidal Haksoy	
Müslümanlar İçin Muhasebe Gezi'si	85
Ahmet Örs	
Hem Ekmek Hem Allah	87
Mehmet Ocaççı	
İslam ve Sol	93
İştirakî	
Halk İştirakiyun	107
Genel Sekreter Salih Hacıoğlu	
Haziran'dan Eylül'e	109
Eren Balkır	

Ethem'e...

Abdullah'a...

Mehmet'e...

Medeni'ye...

Ali'ye...

Ahmet'e...

Hasan Ferit'e...

Marx, “*proletaryanın vatani vardır ve bu vatan yerin bir karış altıdır*” diyor. Bu anlamda İngilizcedeki “*grassroots*”a, Türkçede düzünden “*çim kökleri*”, anlam olarak “*halk*” şeklinde çevrilecek sözcüğe atıfta bulunuyor. Marksizm pratiği, bu açıdan Marx öncesi sol, sosyalist, devrimci ve komünist pratikleri bu vatanda ortaklaştırmayı ifade ediyor. Vatan, sömürüye ve zulme karşı mücadeleyle günbegün kuruluyor. Kuruluş süreci yerin üzerindeki sarayların duvarlarını çatlatarak gerçekleşiyor.

İştirakî, Osmanlı Sosyalist Fırkası'nın yayın organı *İştirak'a* ve Anadolu'daki komünistlerin 1920'de kurduğu *İştirakiyyun Fırkası*'na ve Ortadoğu coğrafyasında şu veya bu içerikle oluşturulmuş tüm iştirakçi faaliyetlere atıfta bulunarak, söz konusu vatana dair kurma ve yıkma faaliyetine işaret ediyor.

Teorinin, ideolojinin ve politikanın özel insanların dar dünyalarından çıkarılmasının bu kurucu-yıkıcı faaliyet için elzem olduğunu söylüyor. Sömürülenlerin ve mazlumların kolektif mücadelesini aslî hiza olarak belirleyip özelleşmiş, kişiselleşmiş, daralmış ve giderek sığlaşmış tüm pratikleri mücadelenin ateşine çağırıyor.

Ateş bugün Türkiye'de, Mısır'da, Yunanistan'da, Brezilya'da, Meksika'da yanıyor. Cihan, bu ruy-i zemin, ortaklaşmanın, başka hayatın adımlarıyla çatlıyor. Sömürülen-mazlum halklar, kapitalizmin ve emperyalizmin kuruttuğu bozkırı akıllarının ve yüreklerinin ateşleriyle bir bir tutuşturuyor. **İştirakî** sınırsızlığın-sınıfsızlığın yeryüzü sofrasına çağırıyor. Burjuvaziden ve devletten öğrendiğimiz her şeyi o ateşin içine atıyor. Dökülen kan ve terle alıyor abdestini. Kulübelerin öfkesini rekabetin ve mülkiyetin kendisine kurduğu saraylara çeviriyor. Marx, “*yapıyorlar ama ne yaptıklarını bilmiyorlar*” diyor. Kolektif dergi pratiği, yapma ve bilme arasındaki açının teorik ve pratik düzlemde devrimleştirilmesine kendi varlığı ile katkı sunmayı amaçlıyor. Taksim'den Rio'ya, Tahrir'den Atina sokaklarına yuvarlanan alev topunu teorinin tıkanmış damarlarına taşıyor.

Sömürüye ve zulme karşı direnç oluşturmuş ve oluşturan tüm dinamikleri kendisine yoldaş belliyor. Özel insanların dar dünyalarında devrimci teori, ideoloji ve politikanın burjuva siyasetinin liberal, muhafazakâr ve faşist türevlerine hapsedildiğini tespit ediyor. Geleceğin devriminin bugünde, söz konusu hapis duvarlarından kurtulmayı emrettiğini söylüyor.

Teorinin, ideolojinin ve politikanın esnaflarından, zanaatkârlarından ve tüccarlarından kurtulma çağrısı olarak **İştirakî**, bu üç alana dönük proleter bir müdahalede vücut buluyor. Bu vücut, sömürülenlerin ve mazlumların kanı ve teriyle var oluyor. Dolayısıyla özellikle İslamî ve sosyalist/komünist tüm pratikleri eksiği gediği, doğrusu yanlışı ile kucaklıyor. *Rosa Luxemburg'un Spartacus'ü ve Spartakist hareketi varsa, aynı düzlemde, bu Doğu coğrafyasının da Muhammedî hareketi var diyor ve ona koşulsuz yoldaş olmak gerektiğini söylüyor.*

Kanı-teri, sömürüleni-mazlumu, tarihi-toplumu, insanı-doğayı, bedeni-ruhu ve geçmişle geleceği ayırıp karşı karşıya koyanlara karşı devrimci tevhidî mücadeleyi savunuyor. *Bu ayrımların rekabete ve mülkiyete ilişkin ve içkin yanlarını redde tabi tutuyor.*

Bu noktada mütevazı bir çalışma olarak **İştirakî**, etrafına kendi sesini yankılamaktan başka işe yaramayacak duvarlar örmek yerine, duvarları parçalamaya yazgılı o sese katılacak öfkeli ve dertli sesleri arıyor.

Öfkeye ve derde selâm olsun!..

Ne Yapmalı?

Öz Kurtuluş Grubu ve Raboçeye Dyelo
[sf.68-69]

Viladimir İliç Lenin

“(…)Ve böylece, Rus sosyal-demokrasisinde, “yeni akım” tarafından işlenen temel hatanın, bu akımın kendiliğindenliğe boyuneğmesi ve yığınların kendiliğindenliğinin biz sosyal-demokratlardan yüksek derecede bir bilinç gerektirdiğini anlayamamış olduğu sonucuna varmış bulunuyoruz. Yığınların kendiliğinden kabarıışı, ne kadar büyük ve hareket de ne kadar yaygın olursa, sosyal-demokrasinin teorik, siyasal ve örgütsel çalışması için daha yüksek bir bilinç göstermesi gereği de o ölçüde artar. Rusya’da yığınların kendiliğinden kabarıışı, öyle büyük bir hızla gelişti (ve halen de gelişmektedir) ki, genç sosyal-demokratların bu devasa görevleri yerine getirmekte hazırlıksız oldukları ortaya çıktı. Bu hazırlıksızlık, hepimizin ortak talihsizliğidir, bütün Rus sosyal-demokratlarının talihsizliğidir. Yığınların kabarıışı kesintisiz bir süreklilikle gelişti ve yayıldı; sadece başladığı yerlerde devam etmekle kalmadı, yeni yörelere, toplumun yeni katlarına yayıldı (işçi sınıfı hareketinin etkisi ile öğrenci gençlik arasında, genel olarak aydınlar arasında ve giderek köylü arasında yeniden kaynaşmalar oldu). Ama devrimciler bu kabarışın gerisinde kaldılar, hem “teorileriyle”, hem de eylemleriyle gerisinde kaldılar; onlar bütün harekete yön verebilecek olan değişmez ve sürekli bir örgüt kuramadılar. Birinci Bölümde, Raboçeye Dyelo’nun teorik görevlerimizi küçümsediğini ve moda olan “eleştiri özgürlüğü” sloganını “kendiliğindenlik”le yineleyip durduğunu belirttik; bu sloganı yineleyenler, Almanya’daki ve Rusya’daki oportünist “eleştiriciler”in tutumu ve devrimcilerin tutumunun birbirinin tam karşıtı olduğunu anlayacak “bilinç”ten yoksundular. Bundan sonraki bölümlerde kendiliğindenliğe bu boyuneğişin, siyasal görevler alanında ve sosyal-demokrasinin örgütsel çalışmasında nasıl ifadesini bulduğunu göstereceğiz.(…)”

Bir Ayaklanma Pratiği ve Kâr-Zarar Anatomisi

Ahmet Kılıç

Zincirlerini kırmış ve yakıp yıkmış bir halk ayaklanmasının ardından muhasebe işine girmek çetrefilli bir yoldur. Muhasebe bir hesap dökümü olduğu için çetrefillidir. Genelde bitmiş bir sürecin sonunda yapılır. Oysa “bu daha başlangıç mücadeleye devam” şiarının yaratıldığı bir ayaklanmanın muhasebesini bitmişlik üzerinden yapmak zaten “sıtmaya razı”ydım demekle eşdeğerdir. Hele ki farklı içeriklere bürünerek devam eden bir sürece ilişkin bitmişlik üzerinden muhasebe yapmak her an şirazenin kaymasına neden olabilir. Yapılan tüm çıkarsamalar ve sonuçlar toptan bir

yanlışlık silsilesi üzerine oturur. Bu nedenle öznesi insan olan hatta belli amaçlar, talepler için homojenlik yaratmış bir halk ayaklanmasının muhasebesini yapmak için “kervan yolda düzülür” düsturunu ilke edinmek sanırım en iyi

yöntemdir. Bu hayatın devinimi devam ettiği için de zorunludur aslında. Yolun bitiş noktası daha görünmediği için yolda yürüdüğü kadarı ile yaşananlara ilişkin çıkarsamalar yolun bitiş noktasına varmak için ufuk açıcı olabilecek bir olasılığı da beraberinde getirir. Bu nedenle önemlidir zaten. Daha yeni başlamış ve devamlılığı noktasında iradî bir fikir birliği varsa

-ki Gezi Parkı eylemleri için şu an tam da bu geçerlidir-yolun sonu kendiliğinden belirsizleşir. Muhasebe bu belirsizliği belirlemek için önemlidir. Yapılan muhasebe tek yanlı değil, halk ayaklanması içinde bütün özneleri de

kapsayacak biçimde olmalı ki çıkarsamalar yaşamla/pratikte örtüşebilsin. Hatta yolun varış noktasına dönük rota belirleyebilsin. “Descartes ‘Düşünüyorum, öyle ise varım’ derken, Gide ‘Duyumsuyorum, öyle ise varım’ demiştir. Bu iki

sözde şüphely içinde barındırır ve hedefi vura-mamıştır. Ancak Camus 'Başkaldırıyorum, öyle ise varım' dediğinde doğruyu söylemiştir. Çünkü insan başkaldırınca vardır. İnsan 'La' ile başlar, yani kendini alıkoyan tüm şeylere 'La-Hayır' diyerek başkaldırır. 'Başkaldırıyorum o hâlde varım' demeliyiz. Çünkü her düşünen başkaldırılmaz; ama her başkaldırılan muhakkak düşünmüştür." (Ali Şeriatî)

25 Mayıs'tan bu yana bir ayı aşkın bir zamandır ülkenin her yerinde devam eden bir ayaklanmayla yatar kalkar olduk. Şaşkınlığın, sevincin, acının, hüznün, yorgunluğun, dirilişin, insana dair olanın her hâlini gördüğümüz bir sürecin devamındayız. Bu devamlılık etkisini belirli açılardan yitirmiş olsa da evrildiği eylem biçimleriyle kendine yol açmaya çabaladığının farkındayız. "Bu farkındalık yeterli mi?" sorusu en yalın hâliyle ortada duruyor. Şimdilik durmaya da devam edecek. Militan, çatışmalı, iktidarın kendisini zorlayan eylemler, tekillikler dışında, durdu. Yer yer Ankara Dikmen'de yer yer Mersin'de devam eden cüret gösterisi genelde yerini forumların (parkların) rehavetine bıraktı.

Bu aslında bir açıdan kaçınılmaz olandı. Çünkü örgütlü bir güçle, dolaysız iktidarı hedefleyen bir içerikle başlamadı. Devamında bu alana sirayet edemedi. Bütün biriktirdiği öfkeyi barikatın taşlarıyla kusuverdi. Çokça kanını dökerek. Bir cüretin kuşanılmışlığının nasıl yıkıcı olabileceği bir düzeni nasıl sarsabileceğini göstererek. *Bu anlamıyla ayaklanma içinde yer alan (düşman safta bile olsa) herkes için "artık hiç birşey eskisi gibi olmayacak."* Bir ayı aşkın süredir devam eden ayaklanmanın ilk çıkarması budur.

Yaşayan ve yaşatan için ayaklanmanın ardından hiçbirşey eski biçimiyle devam etmeyecektir. Çünkü ayaklanmanın safında yer alıp direnen, barikat kuran, yaralara pansuman yapan, gözünü kaybeden, ölümlerle dans eden, hiçbir şey olmamış gibi yoluna devam etmeyecektir. Soru sormak ve cevap aramak ya da bulmak forumların nirengi noktasıdır. Tabii ki fo-

rumlar sadece cevaplar üretmek için bir arayış değildir. Aynı zamanda iktidar odaklı savaşta iktidar hedefinden yoksunluğun yarattığı sıkışmaya alan açmadır. Yani ayaklanma boyunca iktidarın varoluşunu ortadan kaldıramamanın yarattığı gerilemenin sonucudur. Burası da aslında ikinci çıkarsamanın, belkide en önemli çıkarsamanın öne çıktığı noktadır. *Yaşadığımız ayaklanma pratiği düzeni yıkmak yerine sadece tehdit edebilmiştir.* Her kendiliğinden gelişmiş ayaklanma pratiklerinin gösterdiği yegâne gerçek, iktidarı yıkmak veya yenilmek ikilemine sıkışmak zorunda kalınmasıdır. Bunun nedeni, ayaklanan kitlenin politik, ideolojik, örgütsel bilinç ve birikim düzeyinin iktidarı almak için yeterli olmayışındır.

Örgütlü bir devlet ve egemen sınıf karşısında örgütsüzlük ve dağınıklık en fazla ayaklanmış kitlelerin ayaklanma süresince fedakârca savaşmalarını getirebilir. Savaşır, yakar, yıkar. Ama egemen sınıf tüm organlarıyla varlığını devam ettirir. Sarsılmış olması bu gerçeği değiştirmez. *Bunun yanında yaklaşık bir ay boyunca devam eden ayaklanma kendi içinde de belli açılardan parçalı bir nitelikle devam etti.* Gezi de park ve ağaç meselesiyle başladı.

Sıçrama dinamiklerinde (Ankara, İzmir, Adana, Mersin ve diğer tüm iller) ne Gezi Parkı ne de ağaç için ayaklandı. İstanbul ayaklanmanın başını çekse de ayaklanmanın niteliğini karakterini İstanbul değil, diğer iller belirledi. Bunun nedenini, "ayaklanmacıların yerelliklere indikçe sınıfsal niteliğindeki değişimler" diye özetlemek mümkün. İstanbul, gayet liberal ve kent soylu küçük burjuva, orta sınıflar baskın bir karakteri temsil ederken (yanılsama yaratmadan, "ezilenler dışlanmışlardı, devrimciler yoktu" demiyorum) diğer illerde daha çok ezilenlerin baskın karaktere oturduğu heterojen bileşenler hâkimdi.

Ankara bu açıdan ikilemi en yoğun yaşayan illerin başında geliyordu. Bunu "Kuğulu/Kızılay ikilemi" olarak adlandırmak yanlış olmaz. Ankara, hem sınıfsal hem de talepsel farklılıkların en keskin olduğu illerin başında

geliyordu. Kızılay devrimcileri ve ezilen sınıfları temsil ederken, Kuğulu küçük burjuva, orta sınıfların öbekleştiği alan olarak öne çıktı.

Eylemlerin niteliğinde de bunu rahatça görebiliriz. Kızılay bir irade ve dövüşkenliği temsil ederken, Kuğulu zorunlu kalmadıkça, hatta polis saldırmadıkça, şiddetin dışında durmayı tercih etmenin adı oluyordu. Polisin bile Kuğulu'yu adres göstermesi nitelik açısından önemli bir denkleme işaret eder. Gezi Parkı'nın içinde "romantik" komünlerinde şarkılar söylerken diğer tüm iller devletlunun terörünü hergün yaşadı. En yoğun çatışmalar İstanbul dışında oldu. Bunu İstanbul'u küçümsemek için söylemiyoruz. (Aksine nesnel durumu analiz edebilmek için ifadelendiriyoruz. "İşçi var mıydı yok muydu, küçük burjuva çok muydu az mıydı, en çok kim çatıştı"yla ilgilenmiyoruz. Bunlar ayaklanma içinde ve süresince gayet tali meselelerdi, ayaklanma sonrasında da öyledir.) *Parçalılık merkezileşememe tam da bu çok katmanlı heterojen yapı nedeniyle gerçekleşemedi.* Bütün iller süreci ayrı ayrı ayaklanmış gibi bir devinim içinde karşıladı.

Ayaklanma boyunca da merkezileştirmeyi, talepleri ortaklaştırmayı, birbirinin taleplerini dinlemeyi beceremedi. 80 sonrası ilk büyük ve sarsıcı bir ayaklanmada bu durum kaçınılmaz oldu. Ve tolere edilebilirdi. Beşinci çıkarsama tam da burada anlamını bulur. *Devrimci hareket bu ayaklanmanın öznesi değil, nesnesidir.* Çünkü o, tüm ayaklanma boyunca sadece barikat başlarında dövüşmüş ama ayaklanmış kitlelere önderlik edebilme basireti gösterememiştir. Hatta önderlik etmek gibi bir ufukla hareket etmediğini söylemek yersiz bir tespit olmaz. Bunun nedeni, ideolojik-politik varlığının egemen sınıfın iktidarını yıkacak biçimde olmayışıdır.

Devrimci hareket mevcut yapılarıyla sisteme sadece muhalefet etmektedir. Parlametoda CHP'nin AKP'ye dönük muhalefetinin özünden farklı değildir. Onu farklı kılan tek nokta adının "devrimci" oluşudur. Ayaklanmış bir halk hareketi muhalefet etmez, o sadece ve

sadece taleplerinin kabul görmesini ister, ya başarır ya da başaramaz.

Siyaset sanatının içinde yoğrulmadığından geriye tek aracı kalır: kalabalık biçimlerde sokaklara çıkıp haykırmak. Bunun için de devrimcilerin varlığını yokluğunu beklemez. Gezi'yle başlayan süreçte olduğu gibi. Eyleme geliş nedeni ne olursa olsun, dürtüsü ilkin kinini, öfkesini, kusmayı koşullar, yıkıcılığı ve yakıcılığının nedeni budur. Biriktirmişliğin patlamasıdır. Muhalefet burada en hafif deyimle boş bir demogojidir. Anlamı da yoktur.

Devrimci hareketin yapması gereken, ayaklanmış kitleye iktidar odaklarını gösterip onun yıkılmasını sağlamasıdır. Gezi'yle başlayan sürecin bir ay boyunca yapmaya çalıştığı, bocaladığı beceremediği ne varsa mesuliyeti devrimcilerindir.

Devrimci olmak, kendisini böyle tanımlamak lafla değil, sadece barikat başında dövüşmekle değil, aslen anda ona yol açmakla ölçülür. Devrimci hareketin varlığı tam da bunun içindir. Böylesi anlarda bu becerilemiyorsa/becerebilecek araç ve yöntemlerden yoksunsa, ne yaşanmışsa kabahati devrimcilerde aramak zorunluluktur. Ki devrimci hareketin Gezi'yle başlayan süreci anlamamasının temeli de burada gizlidir. Gezi'yi kapsayamamasının nedeni de budur. Altıncı çıkarsama, yine *devrimci hareketin toplam varlığına ilişkin olarak devrimci önderlik basiret ve yeteneğinden yoksunluktur.*

Gezi'nin dışında iğreti biçimde duruyor oluşu ne örgütsel olarak, ne politik olarak kayda değer bir gücü temsil etmeyişiğindedir. Bu nicel darlıkla açıklanabilecek bir durum değildir. Aslolan kendi kadro profilini, devrimci süreçlere hazırlamayı bilmeyişiğindedir. Ne illegalitesinin ne politik hattının ne teorik varoluşunun düzeyi tehdit edebilecek nitelikleri barındırmamasıdır. Mevcudiyeti bir karikatürün tezahürüyle aynı olmasıdır. Bütün devrimler tarihini incelediğinizde açığa çıkan yegâne gerçek, savaş (devrim savaşı) hazırlıkta kazanılır. Böylesi bir hazırlık ufkunuzda yoksa sığıntı olma hâli kurtulamazsınız. Sığıntılık hâli aynı zamanda

Bir Ayaklanma Pratiği ve Kâr-Zarar Anatomisi

Gezi'de yakıp yıkan ruha önderlik etmeyeceği gibi onu öldürmeye meyleder.

Forumların (farklı farklı parklarda) köşe başlarına çöreklenmenin alamet-i farikası budur. Gezi'yle başlayan halk ayaklanmasındaki devrimci hareketin durumu tek kelimeyle acınası bir durumdur. Ne kadar direnmiş olursa olsun, ne kadar bedel ödemiş olursa olsun, bu gerçek değişmez.

Gericiliğin en yoğun olduğu dönemlerde devrimcilerin tekil direnişleri bir anlam ifade eder. Süreci yarmak açısından önemlidir. Ama kitleler ayaklandığında, meydanları savaş alanına çevirdiğinde, devrimcilerin direnmesi özel bir anlam teşkil etmez. Bu, kendilerinin politik savaşım içinde yıllarca biriktirdiği deneyimlerin kitlelerce günlere sığdırarak öğrenmesi nedeniyle böyledir. Gezi'de de aynen böyle olmuştur.

Barikat kurmamış olanların, hayatında ilk defa eyleme katılmış olanların, düşmana kök söktüren direnci/direnış biçimleri kurdukları barikatlar devrimcilerden aşağı kalmadığı gibi, onlar kadar deneyim sahibi olmadığı düşünülüğünde, daha anlamlıdır. Salt direnmiş olmak devrimci mücadelenin bu aşamasında özel bir anlam taşımaz.

Direnmek böylesi anlarda yetmez, devrimci mücadelenin her aşamasında zaten en başat görevdir. Direniş geleneğiyle övünmek siyaset yapamamanın tezahürüdür. Devrimci hareketin yayınlarında Gezi süreci devam ederken “kazandık” dediği “zafer” direnmiş olmanın ruh hâline yansır. Tek kelimeyle yalandır. Hem kendini hem kitleyi kandırmaktan başka bir işlevi yoktur. Gezi'yle başlayan sürecin ardından bir zaferden söz edilecekse, devrimcilerin kendine pay çıkarması riyakârlıktan öteye bir anlam taşımaz.

Riyakârlık burjuva siyasetin argümanıdır. Ortada bir zafer varsa, yaratıcısı da hak eden de ayaklanmış halktır. Tırnaklarıyla kazdığı için bedenleriyle yarattığı için sadece on-

larındır. Histerik biçimlerde nemalanmak kapitalizme mahsus bir alışkanlıktır. Devrimcilikle uzaktan yakından alakası yoktur. Ama gelin görün ki bizim akbabalarımız daha şimdiden leş yiyiciliğine başladılar bile. Bu alışkanlığa binen burada çıkarsamalarımızın rotasını egemen sınıfın kendisine çevirebiliriz.

Ayaklanmanın başlama nedeni ne olursa olsun, onu asıl yaratanın kapitalizmin içinde bulunduğu durum olduğu gerçeği hiç değişmedi. Kapitalizmin sıkışmışlığının yarattığı öfke, ayaklanma dinamikleri sadece Türkiye'de değil, her yerde farklı biçimlerde kendini gösteriyor.

Özellikle son 5 yıldır dünyanın her yerinde ivmesi artarak devam eden eylemler tam da sistemin krizlerinin sonucudur. Sistemin kronikleşen sorunları devam ettikçe ayaklanmaların şiddeti de aynı oranda artmaya devam edecek. Sınıflar savaşımının anlamı da, özeti de burada gizlidir. Nihai sonuç gerçekleşinceye kadar süreklilik-kopuş momentleri içinde, kırılmalar, sıçramalar, yenilgiler ve zaferler yakın geleceğin sıkça tartışılan konuları olacak. Çünkü kapitalizm hiç yaşamadığı kadar sıkıntı biriktirdi. Hiç bu kadar aciz ve çözümsüz kalmadı. Son 50 yıldır hiç bu kadar enternasyonal eylemlerle sarsılmadı.

Nihayetinde Türkiye'nin son on bir yılında devletluyu yöneten AKP'nin varoluşu sorunlara çözümler üretmek üzerinden biçimlendi. AKP'nin varlığı Türkiye'yi küresel ölçekli sorunların çözümünde kendinden başlayarak etki alanlarına yönelik müdahaleler için özel konumlandırmalarla geçti. Kapitalizmin yeni dönem ihtiyaçlarına uygun bir Türkiye AKP'yle yaratıldı. Devrimci hareketin varlığı 80 sonrası zaten yoktu. AKP böylesi bir süreçle tozu dumana katarak devletlu açısından yeni bir yapılanmayı başardı. İktisadî değişimleri hızlıca hayata geçirdi. Çok uluslu tekellerin en gözde yatırım alanı oldu. Özelleştirmelerle tepside beleşe sunmadığı kamu kurumu kalmadı. Ordu yeniden işlevselleştirildi. En tepesinden en alt birimine kadar yürütülen operasyonlarla ekonomik etki alanları sınırlandırıldı. Halkla arsındaki bağ kopartıldı. Her denileni yapacak bir yönetim

aygıtı tepeye oturtuldu. Halkın nezdinde ideolojik etkisi parçalandı.

Ulusalçı kanat Ergenekon'la, Kürt devrimci dinamiği KCK operasyonlarıyla sıtmaya razı edildi. Dindar muhafazakâr yeni bir burjuva sınıf varolana eklendi. Amerika'yı da arkasına alarak küresel güç oyunlarında Ortadoğu'da aktör oldu. Abilerinin izin verdiği ölçüde bölgesel projelerin bir numaralı aktörü oldu. Ilımlı İslam modeliyle Özellikle Ortadoğu'da ona biçilen kılıfın içinde ne istedilerse yaptı. Biz bunun adına Ortadoğu'da "ideolojik restorasyon" diyelim. Kapitalizmin neresinde yer aldığı çokça tartışılrsa da, onun başat bir aktörü oldu. Ne pahasına? Gezi'yle başlayan ayaklanma öncesine kadar üstü örtük kalmış eski sorunlara binen yeni sorunlar pahasına. Bu ayaklanma dillendirilemeyen "kral çıplak" gerçeğini yeniden gün ışığına çıkarttı. Kapitalizmin tüm krizlerinde olduğu gibi varolan krizin faturasıda ezilenlere yüklendi. Şimdiye kadar devam eden susku Gezi'yle yırtıldı. *Devlet, bir kez ayaklanmış kitlenin başarmış olma iradesinden, başaracak olma iradesinden korkmasıdır.* Alışkanlık yapar, ortaya koyduğu her talebin militan çatışmaların ardından koparıp alındığı belleklere kazınır. Politikleştirir. Devrimcileştirir. Dönüştürücü gücü her gün artar. Halk kendi örgütlülüklerini yaratmaya başlar. Sonu düzenin dinamitlenmesidir. Devletlu için önemli olan bunun engellenmesidir. Ayaklanmış bir kitle, ayaklanma içinde talep iletiyorsa ve devamında sokakları yangın yerine çeviriyorsa, eylemler zinciri tüm nitelik ve biçimleriyle artarak devam ediyorsa, yapacağı tek şey ezmektir. Bu nedenle devletlu geleneği en eski, en işlevli tek yöntemi, ezmeyi kullanmıştır. Ayaklanmış kitleyi ayrıştırmak, "marjinalize" etmek devlet terörünün sosudur. Yanılsama yaratmamak için hemen belirtelim: böylesi bir ayaklanma "en demokratik" ülkelerde bile bu yöntemle bastırılır.

Devletlunun yönetim biçiminin demokratik olması, dinsel motiflerle desteklenmiş muhafazakâr olması ya da faşizmle yönetilmesi veya bir diktatörlük olması hiç önemli değildir. Tarihsel olanın bize gösterdiği budur. Yoksa

Gezi'de devletin kabul etmeyeceği bir talep yoktu. Belki varoluş biçimi bakımından "sorumlular istifa etsin, yargılansın" ile somutlanan talep ayrı tutulabilirdi. Nihayetinde demokrasi ihraç eden bir ülkenin yönetimi kendi halkının taleplerine sırt dönmesi olmazdı.

Devletlu ayaklanmaya çok kızdı, ona karşı öfkesini kustu, onu ayrıştırıp bölmeye çalıştı, taleplerine dudak büktü, hatta çemkirerek ayaklanmanın kendisini yok saymaya çalıştı. Devletlunun adres olarak parlemontoyu göstermesi bundandır.

Devletlunun "ezdim, yok ettim" nidalarını attığı, hiç kimsenin çıkıp hesap sormadığı bir süreçte, devrimci hareketin esamesinin okunmadığı bir dönemde, "nasıl olur da Gezi Parkı'nda başlayan bir kıvılcım bütün bir ülkede yangına döner" şaşkınlığı yerini aslı ruh hâline bıraktı. Zira devletluyu temsil eden AKP'nin 11 yıllık iktidarının yarattığı/yaptığı (bu iktidarın ezilen sınıflar için daha çok ezilmekten başka bir anlamı yok) tüm icraatlar karşısında "dilsizlik" en büyük avantajıydı. Devletlu bu avantajı yitirdi. Bu basit bir denklem değil. Devletlu açısından varlığının devamı ya da yıkılması üzerinden biçimlenen çok katmanlı, çok sorunsallı bir durumdur. Ayaklanmacıların asıl zaferi de tam da buradadır. 20 günde iki yıllık stokların tükenmiş olması başka türlü izah edilemez. Ölümler ve 8.000 yaralı başka türlü açıklanamaz. Hemen akabinde cadı avında 100'e yakın devrimcinin ayaklanma nedeniyle tutuklanmış olmasının başka bir izahı yoktur. Devletlu, halkın bir kez ayaklandığında neler yapabileceğini, devrimcilerden de ayaklananlardan da iyi bilir. Altında ezildiği yıkıntılardan yeni bir dünyanın yükseldiğini defalarca görmüş olması sınıfsal bir hafıza, bellek oluşturması için yetmişti. Zira başka bir şeyi tahayyül etmek sınıflar savaşımını anlamamaktır. Devletlu sınıf savaşımının ne olduğunu gayet iyi bilir. Bu sadece devletluya özgü bir yetenek de değildir. Emperyalizmin de en büyük yeteneklerinden biridir. Kriz yönetme becerilerinin muazzam gelişkinlik gösterdiğini tarihe bakarak görmek çok kolaydır.

Bir Ayaklanma Pratiği ve Kâr-Zarar Anatomisi

Mısır'da ordunun Mursi'yi devirmesinin altında yatan giz, emperyalizmin kriz yönetme becerisidir. Mübarek'i devirerek sokaklarda özgürlük türküleri söyleyen halk kitleleri Mursi'nin de Mübarek'ten farklı olmadığını, aynı yolun yolcusu olduğunu bildiği için tekrar Tahrir'e indi. Ordu zaman kazanmak, yapabilirse, halkı arkasına çekmek için müdahalede bulundu. Çünkü ayaklanmış bir halkın neler yapabileceğini daha 1 yıl önce yaşadı. Tam da bu nedenle emperyalizme göbekten bağlı olması Mursi'yi devirmeye yetti. Emperyalizmin bekası Mursi'nin iktidar koltuğundan daha önemliydi. Çoklarının dillendirdiği gibi, darbe sevdasından değil.

“Toplumlar üstesinden gelemeyecekleri sorunları gündeme getirmezler.” (Karl Marx)

Yaşadığımız tüm sorunların mutlak bir çözümü vardır. Yeni bir dünyanın kurulmasının ancak önümüze koyduğumuz sorunların çözüm yollarını bulmakla halledilebileceğini defalarca gördük. Bu, dün içinde bugün içinde yarın içinde geçerli bir kuraldır. Sorun varsa, çözümde mutlak vardır. Ama ne? Deneyimlediklerimiz aslında çözümün donelerini barındırıyor. Yeter ki belleklere iyice bir kazıyabilelim. Savaşmaya girmeden bu donanımı kendimizde var edebilelim. Yoksa muhasebe yapmanın anlamı da önemi de kalmaz. Hatta muhasebeye de gerek kalmaz. Devrim mücadelesini bitmemiş bir kervan yolculuğuna indirgediğimizde, duraklarımızın, varış noktamızın hâlâ sisler içinde olduğuna tanıklık edebiliriz.

El yordamıyla yolumuzu belirlediğimizi söyleyebiliriz. Geçtiğimiz durakların izleri, kamlınları yolumuza ışık olması için yaşandı. Eğer yolu bitirebilmiş olsaydık, bu yazıya zaten gerek kalmayacaktı. Yazıyoruz, demek ki kervan yolunu daha bitirmedi.

Gezi Parkı Direnişi'nden Ayaklanmaya

Volkan Yaraşır

İSTANBUL AYAKLANMASI 2013

“Evet İsyân”, “Devrim Sanki Göz Kırptı”

31 Mayıs 2013'te İstanbul'da başlayan ayaklanma; kapsamı, içeriği, taşıdığı potansiyel, bugüne kadar yarattığı birikimler ve olağanüstü deneyimleriyle tarihsel bir kırılmayı işaretliyor. 90 yıllık TC tarihinde yeni bir tarihsel momente geçişi simgeliyor. Gezi Parkı Direnişi'nin hızla bir ayaklanmaya dönüşmesi, başta Ankara, Adana, İzmir ve Dersim olmak üzere 79 ilde etkisini şiddetle göstermesi, TC'nin aldığı her önlemin kitleler tarafından boşa çıkarılması ve milyonların zorbalığa,

zulme ve şiddete karşı çıplak vücutlarıyla, ellerindeki taşlarla militan direnişi geleceğin fetihine yönelik muazzam bir deneyim oldu. Kitle hareketi bir geri çekilme momentine girse de, ayaklanma hâli devam ediyor. Bugüne kadar ayaklanma bir dizi iç evrim geçirdi. Kendi için-

de salınımlar gösterdi. Kitlelerin yaratıcı zenginliği ve kitle mücadelesinin muhteşem gücü, ayaklanmayı besledi, çok boyutluluğunu ve çok yönlülüğünü ortaya çıkardı. Radikal ve militan ruhunu güçlendirdi. İstanbul Ayaklanması, isyan ve ayaklanma tarihinde son derece istisnai yerini aldı. Tarihi bugüne çağırdı. Tarihe muhteşem izler ve durumlar bıraktı. İsyânın enternasyonalliğine güç verdi. Ayaklanma ve direniş sa-

dece Anadolu topraklarında değil, küresel düzeyde insanlığı kuşattı ve ruhunu besledi.

Volkan Patlaması

İstanbul Ayaklanması, her büyük “toplumsal olay” (isyan ve devrimlerde olduğu gibi), uzun, sessiz

ve derin bir birikimin inanılmaz bir şiddetle kendini dışa vurmaya başladığıyla gerçekleşti. Bu birikimi patlatacak “şey” Gezi Parkı Direnişi'yle açığa çıktı. Direniş, halk ayaklanmasının fitilini ateşledi. Diyalektik, kendi kuralını herkesin gözü önünde ama herkesi şaşkına uğrattık bir

Gezi Parkı Direnişinden Ayaklanmaya

biçimde işletti. İstanbul Ayaklanması, sınıflar mücadelesinin özünde bir biriktirme süreci olduğunu, tarihle randevunun ancak bu biriktirmenin başarılmasıyla gerçekleştiğini gösterdi.

Gezi Parkı Direnişi, tam suyun kaynadığı, su moleküllerinin eşiği geçtiği, aştığı nokta (100. derece) olarak dikkat çekti ve iz bıraktı. Tıpkı Rusya'da 1905 devrimini tetikleyen işçilerin Kışlık Saray'a yürüyüşü gibi, Buazizi'nin Tunus'ta kendini yakmasıyla Arap İsyanlarının Kuzey Afrika'yı sarması ve Rosa Parks'ın bindiği otobüste beyazlara ayrılan yerde ısrarla oturması ve bunun üzerine tutuklanmasıyla, ABD'de ırk ayrımcılığına karşı siyahî hareketin dalgasal yükselişi gibi...Gezi Parkı Direnişi "tarihsel bir olayın" başlangıcı oldu. Direniş, büyük bir birikimi ve öfkeyi harekete geçirip patlatarak, ayaklanmayadönüştü. Ayaklanmanın iç dinamikleri ve bileşenleri tam bir halk ayaklanması içeriğinde biçimlendi. Ayaklanma heterojen, çok katmanlı ve çok sınıflı bir gelişme dinamiği gösterdi. Gençlik ayaklanmanın katalizörü olarak işlev gördü. "Orta sınıf" gibi melez tanımlamalar yapılırsa da, ayaklanmaya emekçi yığınların yoğun bir katılımı görüldü. Gençlik ve "orta sınıf" vurgularıyla ayaklanma, özellikle sol-sağ liberaller tarafından içeriği boşaltılıp, apolitize edilerek, stilize edilmiş bir gösteriye dönüştürülmek istendi.

Bu yaklaşım, ayaklanmanın içeriğini boşaltma, taşıdığı devrimci potansiyeli eritme ve göstermeme gayretiydi. Ayrıca düzen ve devletin işlevsizleştiği ve "yok olduğu koşullarda" düzen ve devlete vurgu yaparak, siyasal iktidarın acil olarak ihtiyaç duyduğu meşruiyet kaybını engellemeyi ve meşruiyeti tahkim etmeyi amaçlayan, karşı devrimci argümantasyonlar olarak tarihe geçti. Karşı devrim, sol liberalleri yeni "organik aydınları" olarak sonuna kadar kullandı (bu kesimler de her an kullanılmaya hazır olduğunu bir kez daha büyük bir görevşinashlıkla gösterdi). Ve en az devletin açık şiddeti kadar, tehlikeli işlev gördükleri açığa çıktı.

İstanbul Ayaklanması Tesadüfi ve İstisnai Gelişme Değildir

İstanbul Ayaklanması üzerine çeşitli yorumlar yapıldı. Bu yorumlar ağırlıklı ajitatif ve aktüel vurgularla sınırlı kaldı. İstanbul Ayaklanması, Türkiye'nin son 33 yılın birikimi ve 2008 sonrası kapitalizmin yapısal krizinin ortaya çıkardığı yüksek konjonktürün ürünü olarak doğdu. Bu tanımlamayı açmak gerekirse; dün-

ya, kökleri 1970'lerin başına dayanan, yapısal krizin, 2008'de kendini depresyon şeklinde dışa vurmasıyla, olağanüstü bir dönemin içine girdi. Kapitalizmin tarihinde yaşanan diğer yapısal krizlere kısaca baktığımızda, içine girdiğimiz tarihsel momentum daha iyi kavranabilir.

Kapitalist sistemin birinci yapısal krizi olarak tanımlayabileceğimiz 1873-1896 krizi, en başta kapitalist transformasyonda bir değişikliği işaretledi. Bu süreç kapitalizmin serbest rekabetçi döneminden, tekelci kapitalizm ya da emperyalizmin çağına geçişi simgeledi. Yine bu süreç emperyalist öznelerin hegemonya savaşlarına/krizine sahne oldu. Doğal sonucu olarak birinci paylaşım savaşı gerçekleşti. Aynı konjonktür, Ekim Devrimi'nin önünü açtı. Ve birinci sol dalga diye de tanımlayabileceğimiz devrim dalgasının başta Almanya, İtalya, Avusturya ve Macaristan'ı sarması izledi. 1918-1923 devrim yılları olarak tarihe geçti. Çeşitli ülkelerde işçi konseyleri ve komün deneyimleri yaşandı. Ne yazık ki bu büyük devrimci dalga işçi sınıfının yenilgisiyle kırıldı. Devrim dalgası geri çekildi.

1929-1939 krizi, kapitalizmin tarihindeki ikinci yapısal kriz oldu. 1920'de İtalya'da Mussolini'nin, 1932'de Almanya'da Hitler'in iktidara gelişi yeni bir dönemi simgeledi. İşçi mücadelesinin geliştiği bu iki ülkede bir karşı devrim olan faşizm iktidara geldi. Avrupada faşist darbeler gerçekleşti. Japonyada benzer gelişmeler yaşandı. Ardından dünyanın emperyalist özneler tarafından yeniden paylaşılması gündeme geldi. İkinci paylaşım savaşı başladı. Dünya kan gölüne dönüştü. Milyonlarca insan yaşamını yitirdi. Potsdam, Yalta ve Tahran anlaşmalarıyla dünya paylaşıldı. Doğu Avrupa SSCB'nin ekonomik ve nüfuz alanında kaldı. Savaştan kısa bir süre sonra, iki kutuplu dünyayı simgeleyen konjonktürün önü açıldı. 1945-1990 arasına damgasını vuracak uzun Soğuk Savaş dönemi başladı. Kısaca her yapısal kriz savaşlara, devrimlere ya da karşı devrimlere ve emperyalist özneler arası çatışkilara, hegemonya savaşlarına sahne oldu. İçine girdiğimiz süreçte, kökleri 1970'lerin başına dayanan kapitalizmin yapısal krizi ya da büyük bunalım dönemidir. Bu süreç, neo-liberal karşı devrim stratejisinin 1980'den sonra küresel boyutta hayata geçirilmesi, Sovyet sisteminin 1989'da çökmesi, Doğu Avrupa'daki rejimlerin 1991'de yıkılması, 1.5 milyar insanın emperyalist-kapitalist sisteme entegre olması ve refah ya da sosyal devletin sosyal yönünün metalaştırılması sayesinde uzun bir re-

sesyon şeklinde (küresel düzeyde kısa çevrimli krizler üreterek) kendini dışa vurdu (bu dönem 30 yıl krizi olarak da tanımlanabilir). Yukarıda saydığımız faktörler krizin yıkıcılığını önledi ve öteledi. 2008, yapısal krizin yeni bir evreye, depresyon aşamasına geçişini işaretledi. Kriz bütün yıkıcılığıyla küresel düzeyde etkisini gösterdi. Ve göstermeye devam ediyor. Önümüzdeki aşağı-yukarı çeyrek asırlık sürecin yapısal krizin yıkıcılığına sahne olması yüksek bir olasılıktır.

Kapitalizmin yapısal krizleri, bir dizi karakteristik özelliğe sahiptir, bu karakteristik nitelikler anlaşıldığı oranda Avrupa'nın küresel krizin odağına dönüşmesi, yine Avrupa'nın son 50 yılın en büyük sınıf ve kitle hareketlerine sahne olması ve Yunanistan'da uzun soluklu bir ayaklanma hâlinin yaşanması, 57 büyük grevin yapılması, bunların 23'ünün genel grev olarak gerçekleşmesi, Mısır ve Tunus ayaklanmaları ve bu ayaklanma dalgasının Kuzey Afrika'yı ve Ortadoğu'yu sarması ve son olarak İstanbul Ayaklanmasının ve Brezilya'yı ve Mısır'ı saran kitle hareketinin oturduğu tarihsel bağlam anlaşılabilir. Kapitalizmin yapısal krizleri, küresel düzeyde sınıfsal ve toplumsal antagonizmayı şiddetlendirir ve yoğunlaştırır.

Bugün isyan hareketlerinin, son 5 yıllık kesitte olağanüstü artması ve yaygınlaşması, kıtadan kıtaya, bölgeden bölgeye sıçraması tesadüfi bir gelişme değildir. Diyalektiğin yıkıcı tezahürüdür. İstanbul Ayaklanması'nı da bu paralelde okumak ve değerlendirmek gerekir. Ayrıca yapısal krizlerin, kendini küresel düzeyde hissettirmesi, bir kriz senkronu (ekonomik krizin yanında ekolojik, gıda, hegemonya, uygarlık krizleri) şeklinde dışa vurması, uzun bir dönem sürmesi, etkisinin çeyrek, yarım yüzyıl gibi hissettirmesi, salt finansta çöküşler değil, sanayide ve ticarete yıkımlar ve deformasyonlar yaratması gibi belirtileri vardır. Bu karakteristik özellikler (konsantre bir şekilde) küresel düzeyde sınıfsal ve toplumsal antagonizmayı şiddetlendirici faktörler olarak dikkat çeker. İstanbul Ayaklanması'nın analizinde 21. yüzyılda kapitalist sistemin kendi tarihindeki en yoğun ve en derin entegrasyon sürecinin yaşanmasının önemi üzerine durulmalıdır. Sistemin entegrasyon düzeyi kapitalist sistemin varoluşu olan sermaye birikimini sağlamada inanılmaz olanaklar sunarken (dünyanın fabrikalaşması, her ülkenin bir atölyeye dönüşmesi, yeni üretim teknikleri, haberleşme, bilişim, uzay, nano teknolojilerde olağanüstü adımlar, sermaye

hareketlerinin müthiş bir hız kazanması, son derece rafine bir şekilde emeğin kontrolü ve disipline edilmesi, metalaşmanın inanılmaz boyutlara ulaşması vb.) paradoksi bir biçimde, kaos teorisine ya da "kelebek etkisi"ne uygun Çin'de kanat çırpın keleşin, Amerika'da kasırgaya yol açması gibi, emeğin ve kitlelerin mobilizasyonunda, örgütlenmesinde, iletişimde inanılmaz olanaklar ortaya çıkardı. Burjuva kozmopolitizmine karşı, isyanın enternasyonalleşmesine olağanüstü zeminler hazırladı. İsyanın enternasyonalleşmesi; isyanın ruhları silâhlandırması yanında, neşenin, coşkunun, katarsisin, paylaşma ve dayanışmanın rahmi olmasıyla tüm insanlığı kuşatması, ortak ve kolektif bir ruh hâlinin inşasını sağladı.

Finans-kapitalin küresel düzeyde sistematik güvencesizleştirme, esnekleştirme, işsizleştirme, sendikasılaştırma, mülksüzleştirme yoksullaştırma operasyonları, kitleleri sosyal enkaza dönüştürme programları küresel düzeyde kitleler üzerinde ortak bir ruh hâlinin doğmasına yol açtı. Sistematik bir karşı devrim süreci olan neo-liberal politikaların küresel düzeyde hayata geçirilmesi, bir başka yanıyla isyanın küresel düzeyde mayalanmasının zeminlerini ördü. Kapitalizmin yapısal krizi ve yıkıcı etkileri süreci daha da hızlandırdı ve derinleştirdi. Kriz sosyal ve sınıfsal antagonizmayı şiddetlendirdi. Sürekli karşı devrimci operasyonlar önce kitleleri sessizliğe ve umutsuzluğa sürükledi. Fakat yaşama, insana, doğaya yönelmiş ve her şeyi metaa dönüştüren bu sistematik saldırılar, bir müddet sonra umutsuzluğu önce öfke biriktirmeye dönüştürdü. Öfke sabırla birikti, ardından öfke patlamaları geldi. Bu öfke patlamaları aynı zamanda umudun tohumları oldu.

İlk önce çarpıcı ve sarsıcı bir şekilde EZLN ve Marcos pratiğinde gördüğümüz bu "durum", Chavez kimliği ve Venezüella pratiğiyle başka bir boyut kazandı. Anti-küreselci eylemlerle daha fazla nüfuz etti. Benzer şekilde Arap isyanlarının ve Tahrir pratiğinin küresel etkileri oldu. Tahrir pratiğinden meydan işgal eylemleri ortaya çıktı. İspanya'da Öfkeli Hareketi ve "Wallstreet'i İşgal Et" eylemcileri Tahrir pratiğini örnek aldı. "Hepimiz Arabız" sloganı, 100 yıllık oryantalist hegemonyayı parçaladı. İstanbul Ayaklanması'nın küresel düzeyde büyük bir coşkuyla karşılanması Brezilya'dan Peru'ya ve Slovakya'ya kadar Taksim direnişinin örnek alınması İstanbul'un "Resistanbul" a dönüşmesi ve asi kentlerin başında yer alması

Gezi Parkı Direnişinden Ayaklanmaya

şaşırtıcı değildir. İstanbul Ayaklanması, isyanın enternasyonalleşmesinde son derece önemli bir adım oldu. Enternasyonalleşmeye güç kattı. Ayaklanmaların simgeleri; kırmızı elbiseli kadın, Duranadam ve Durankadın, Redhack, siyahlı kadın figürleri dünyanın sokaklarında afiş, grafiti ve duvar resimleri olarak daha şimdiden yerini aldı.

İstanbul Ayaklanması böylesi bir atmosfer ve küresel koşulların yanında TC'nin son 33 yılına damgasını vuran neo-liberal karşı devrim sürecinin yarattığı bir öfke patlaması olarak doğdu. Bu 33 yılın son 12 yılı AKP iktidarlarına sahne oldu. Ultra neo-liberal politikaları radikal bir şekilde hayata geçiren AKP ve Tayyip Erdoğan TC tarihinde finans kapitalin en militan siyasal yapısı ve siyasal kimliği olarak dikkat çekti. AKP'nin Ortadoğu'nun yeniden yapılanmasına ve Ortadoğu'nun yeni dizaynına uygun "yeni düzen" inşası, bir karşı devrim şeklinde biçim aldı. AKP'nin Soğuk Savaş koşullarında göre biçimlenmiş "eski Türkiye düzenini" tasfiye ederek, küresel sermayenin ihtiyaçlarına ve kapitalist entegrasyona uygun ve yeni Ortadoğu düzeninin uyumlu bir parçası olan "yeni Türkiye düzeni" inşası, sistematik bir karşı devrimci programı içerdi. Siyasal İslam'ın ontolojisine uygun şekillenen bu süreç, bir yanıyla da yeni toplumun inşası anlamına geldi. Soğukkanlı bir şekilde karşı devrimci stratejiler adım adım ve son derece pervasızca hayata geçirilmeye başlandı. Bu süreç önce toplumun kuşatılması ve bir forma sokulması, gündelik hayatı yeniden düzenleme, yaşam tarzına ve kültürüne radikal müdahaleleri içerdi.

AKP iktidarı kısaca toplumsal gerçekliği siyasal İslam'a uygun yeniden kurarak, yeni algı, hakikat ve mana dünyası ve değer yargıları yaratmaya çalıştı. Bu yönde baskıcı, kuşatıcı ve empoze edici politikalar izledi. AKP iktidarı devletin aparatları üzerinde gücü arttıkça, giderek daha agresif ve spesifik politikalar izlemeye başladı. Yıkıcı neo-liberal saldırılarla birlikte yaşama geçirilen bu pratikler, hayatın siyasal İslam'a uygun biçimde yeniden düzenlenmesini içeren stratejik ataklar oldu. Emperyal merkezlerin koordinasyonu ve yönlendirmesiyle iyi hesaplanmış biyo-politik düzenlemeler, AKP'nin karşı devrim stratejisinin organik parçası olarak işlev gördü. Barınmadan üremeye, cinsellikten alışkanlıklara, zevklere ve gündelik hayatın işleyişine ve ruhuna kadar müdahaleyi içeren hamleler, son derece rafine bir şekilde hayata geçirildi. Toplumun gözeneklerine ka-

dar kuşatılmasını, bloke ve felç edilmesini hedefleyen bu stratejik yönelimlerle kitlelerin ruhuna saldırıldı. Hayırsever-cemaatçi kapitalizm uygulamalarıyla bu ruh alçaltılmaya ve kadavra hâline getirilmeye çalışıldı. Son 12 yıllık süreç ekonomik ve sosyal yıkım programlarının yanı sıra, insanlığın tarihsel kazanımları olan, temel hak ve özgürlüklerinin gaspı ve ruhların, özel yaşamın, yaşam tarzı ve kültürünün imhası üzerinden şekillendi. Bu süreç bir yanıyla da öfkenin birikme süreci oldu. İktidarın son derece kibirli, alçaltıcı tavrı, "sıradan insanın" öfkesini artırdı. Öfke büyük bir sabırla birikti. Şiddetle infilak etmesi kaçınılmazdı. İstanbul Ayaklanması kitlelerin infilakı oldu. İnfilak kitlelere dönüştü. "Sıradan bireyler" infilakın yıkıcı parçası hâline geldi. Tayyip Erdoğan ve AKP kolektif öfkenin simgelerine dönüştü. Kitleler olağanüstü bir hınçla ve öfkeyle meydanları işgal etti. Barikatlarla, sokak savaşlarıyla, ölümüne direnişle, büyük mobilizasyonlarla ve ironinin, alayın, mizahın gücüyle iktidarın topluma nüfuzunu ve kuşatmasını paramparça etti. İstanbul Ayaklanması, isyanın muhteşem yıkıcılığını ve yaratıcılığını ortaya koydu. Öfke kitleleşerek, umudu kitleleşti. Ve geleceğin avuçların içinde hissedildiği, muktedir olma duygusunun barikatlarda, sokak savaşlarında omuz omuza, yürek yüreğe kazanıldığı muazzam bir tarihsel deneyim olarak iz bıraktı. Hayatın yaratıcı yıkıcılığı, şenliği, anarşisi ve muhteşemliğiyle beslenen sıradan insanların ayağa kalkmasıyla, yani isyan karşısında iktidarların çöküşü, acizliği, kırılabilirliği bütün çıplaklığıyla ortaya çıktı. Aynı zamanda devletlerin ve iktidarların çürüme, ölüm, şiddet, yok etme, kibir olduğu pratik içinde tekrar tekrar kitlelerce kavrandı.

İsyan: Her Günü Yirmi Yıla Bedel

İstanbul Ayaklanması kapitalizmin yapısal krizinin açtığı tarihsel momentumun Anadolu topraklarına yansımaları oldu. Ayaklanma TC tarihindeki büyük bir kırılmayı işaretledi. Ayaklanmanın yıkıcı anaforu ve yarattığı kolektif ruh hali kitleleri kucakladı ve hızla ülke düzeyinde, hatta enternasyonal boyutta yaydığı enerjiyle ruhları silâhlandırdı. Ayaklanma, bir bütün olarak en başta 12 Eylül karşı devrim sürecinin uzun ve örseleyici bütün sonuçlarıyla kapanmasına yol açtı. Kitleler 33 yıldan beri süren, hayatın her alanına sızan pasifikasyon zincirini parçaladı ve pesimizmin yok edici atmosferini dağıttı. İsyan bütün muhteşemliği ve kavrayıcılığıyla kitlelerin yeniden dirilişini sağladı. Her barikatın kuruluşu, her atılan taş,

direnme ısrarı, sokak savaşlarında geçen her an bu dirilişin merhaleleri oldu. Marx'ın böylesine dirilişlere yönelik ifadesi pratik olarak yaşandı. "Büyük gelişmelerde yirmi yıl, bir gün bile etmez, oysa bunun ardından öyle günler gelebilir ki, bunlar yirmi yıla bedeldir." Ayaklanma Türkiye siyasal tarihinde yeni bir moment oldu. Yeni sürecin bir dizi aktörü ve yönü ortaya çıktı. Kürt özgürlük hareketinin içine girdiği yeni dönem, mayalanmış ve her an infilak etmeye hazır ayaklanmayı besleyen temel faktör olarak dikkat çekti.

"Barış süreci", son 30 yıldan bu yana Batı yakasında kitleler üzerine nüfuz etmiş, sinmiş şoven havanın dağılmasına yol açtı. Her şeyden önce devletin ideolojik aygıtlarının muazzam manipülasyon, dezenformasyon ve misenformasyonlarıyla şovenizm ve siyasal gericiliğin tahakkümünü pekiştiren koşullar bertaraf oldu. Üstü örtülen çelişkiler, yani devlet-halk arasındaki çelişkilerin konsantrasyonunu ifade eden sosyal antagonizmayla, emek ve sermaye arasındaki çelişkiyi ifade eden sınıfsal antagonizma bütün çıplaklığı ve sarsıcılığıyla hissedildi. Bu durum kitle reaksiyonunun gücünü ve radikalizasyonunu artıran faktör oldu. Barış sürecinin açtığı yeni ortamın ilk olumlu yansıması Reyhanlı olayında yaşandı. Reyhanlı katliamı manipüle edilemedi. Son 30 yıldan beri tekrar tekrar gündeme sokulan ve her defasında yeniden üretilen "bölücüler" silâhı işlemedi. Devletin şiddetini perdeleyen, siyasal iktidarın her düzeydeki operasyonuna meşruluk kazandıran, büyük bir kitle manipülasyon aracının ortadan kalkmasıyla, kitleler doğrudan reaksiyonlarını verebilecek, her reaksiyonun da devlet ve iktidarda somutlaştığı bir sürecin içine girildi.

2013 Newroz süreci, 2013 1 Mayıs pratiği, Emek Sineması Direnişi, Hava-İş direnişi ve grevi gibi pratikler bu yönde, ayaklanma öncesi yaşanmış önemli deneyimler oldu. Süreç son derece hızlı ve sarsıcı gelişti. Barış süreci kısa sürede de olsa yarattığı atmosferle yıllarca birikmiş, büyük ve yıkıcı enerjinin infilak etmesini kolaylaştırdı. Bu durum Anadolu topraklarında var olan devrimci dinamiğin, potansiyelin ve öfke birikiminin boyutunu açığa çıkartmaktadır.

Bu muazzam devrimci enerjinin kristalizasyonuyla, sınıf ve Kürt dinamiğiyle kuracağı füzyon ve rezonansla ne derece yıkıcı olacağı ayaklanma sürecinde çarpıcı bir şekilde ortaya çıktı. Bugüne kadar parçalı, dağınık, lokal dire-

nişler (kriz sonrası yaygın bir karakter gösteren işçi direnişleri ve eylemleri, HES karşıtı eylemler, üniversite gençliğinin eylemleri gibi) birleşiklik ve süreklilik arz etmiyordu. Etki gücünü kendi lokalizasyonunda gösteriyordu. İstanbul Ayaklanması, farklı katmanları ve sınıfları bir araya getirmesi, yıkıcı ve sarsıcı sonuçlar yaratması, kitlelerin doğrudan eylemine dayanması, siyasal iktidar karşıtlığı içinde devletin kurum ve işleyişini berhava etmesi, barikat gibi iki ayrı dünyayı inşa etmesi (barikatın içindekiler ve dışındakiler gibi), devlet ve kitleler gibi somut ayrımlar yaratması ve 79 ile yayılması, özellikle birkaç ilin radikal bir direniş çizgisi göstermesi, zengin sokak savaşı pratikleriyle öne çıkması sınıf mücadelesinde yeni bir momente geçildiğinin bir göstergesidir. İstanbul Ayaklanması, sınıf ve kitle hareketinin önümüzdeki dönem yönelimlerini ortaya koymasıyla da tarihsel bir pratiktir.

Kitlelerin Kendiliğinden ve Doğrudan Hareketi

İstanbul Ayaklanması bir kitle infilakıydı. Tayyip Erdoğan ve AKP iktidarına karşı senkronize bir öfke patlamasıydı. Yönünü ve reaksiyonunu böyle oluştursa da, genel olarak hareket yönü ve bir dizi örgütlenme pratiği yaratsa da, karakteristik olarak örgütsüz ve amorf özelliklere sahipti. Ayaklanma, kitlelerin kendiliğinden ve doğrudan eylemi olarak şekillendi. Ama hayatın bütün zenginliğiyle kaynaştı, ezber bozucu, sistemi bloke edici ve sarsıcı oldu. Ülke düzeyinde bazı Kürt illeri dâhil, milyonları (İçişleri Bakanlığı 2.5 milyon olarak açıklasa da, ampirik veriler katılımın 15 milyona ulaştığını gösteriyor) harekete geçiren ayaklanma, TC tarihinin ilk büyük ve sarsıcı kitle mobilizasyonu olarak iz bıraktı. Muazzam bir kitlesel yaygınlık gösterdi. Aynı zamanda kitle radikalizasyonunun son derece önemli pratikleri gerçekleştirildi. Sokak savaşları, barikat savaşları, geri çekilme ve saldırıları içeren büyük kitle mobilizasyonları, sokak savaşı teknikleri, sokakta tıbbî müdahale ve değişik haberleşme ve iletişim taktikleri ayaklanmanın iç zenginliği oldu. Ayaklanma doğrudan sisteme yönelik bir içerikte gelişmedi. Temel hak ve özgürlükler, demokratik talepler dile getirildi. Kitlelerin yıkıcı sosyo-politik sorunları ayaklanmayı tetikledi ve muazzam bir enerji açığa çıktı.

Özelde AKP ve Tayyip Erdoğan'a odaklanan öfke, sosyo-politik sorunların bir başka biçimde ifadesi oldu. Ayaklanma kitlelerin öf-

Gezi Parkı Direnişinden Ayaklanmaya

kesinin ve direnişinin taşıdığı devrimci enerjiyi ortaya çıkardı. Bu enerjinin biraz şekillenmiş sınıf hareketinin gerçekleştireceği üç günlük bir genel grevle son derece yıkıcı sonuçlar yaratması işten bile değildi. Aynı zamanda böylesine bir kristalizasyon ayaklanmanın hızla sistem karşıtı bir içeriğe bürünmesine yol açabilirdi. Siyasal önderliğin başarabileceği bu kristalizasyon önümüzdeki sürecin en yıkıcı sorunu olarak ortada durmaktadır. Ayaklanma üzerine ilk başlarda değişik spekülasyonlar yapılsa da, hareketin tam bir dipten gelen dalga niteliği taşıdığı ve bir yıkıcı toplumsal patlama olduğu kısa zamanda anlaşıldı. Ayaklanma, ilk başlarda Kürt siyasal hareketini de temkinli bir duruma sokan, ulusalcıların bir operasyonu ya da sistem içinde farklı kliklerin rekabeti ve çatışmasının bir yansıması olmadığı hızla görüldü. Ayaklanma emekçi yığınların AKP ve Tayyip Erdoğan'da simgelenen "yeni Türkiye düzenine" karşı büyük ve yıkıcı hoşnutsuzluğunun ve öfkesinin patlaması olduğu anlaşıldı. Şu noktayı belirtmekte yarar var. Lenin 1916 İrlanda Devrimi için "katıksız bir sosyal devrim ya da steril bir devrim yoktur" der. İstanbul Ayaklanması da çok katmanlı, çok sınıflı muazzam bir kitle hareketidir. Her kesim kendi sınıfsal çıkar, konum ve ideolojik donanımlarına göre hareket etti, semboller taşıdı, slogan attı, kendini ifade etti. Ama önemli olan şey kitlelerin yıkıcı hareketinin yarattığı pratikler, düzen dışılık ve mücadeledir. Kitlelerin ayağa kalkması ve kendi dirilişini inşa etmesidir. Lenin'in vurguları bu noktada dikkat çekicidir. "Kim 'katıksız' bir sosyal devrim bekliyorsa, bunu hiçbir zaman yaşayamayacaktır. O, gerçek devrimi anlamayan, sadece lafta bir devrimcidir. 1905 devrimi, burjuva demokratik devrimdir. O, nüfusun bütün hoşnutsuz, sınıf, grup ve unsurlarının bir dizi mücadelesinden oluşuyordu. Bunların içinde en saçma önyargılara, en belirsiz ve hayali mücadele hedeflerine sahip kitleler, Japonya'da para alan grupçuklar, spekülâtörler ve serüvenciler vs. vardır. Kitlelerin hareketi nesnel olarak çarlığı sarmış ve demokrasinin önünü açmıştır; o nedenle sınıf bilinçli işçiler başını çekiyorlardı." Ayaklanma her ayaklanma ve isyanda olduğu gibi heterojen, katmanlı, sınıflararası bir boyutta gelişti. Harekete damgasını özellikle, üniversite gençliği başta olmak üzere, gençlik vurdu. Hareketin katalizör rolünü üstlendi. Aynı zamanda orta sınıf diye melez bir tanımlama yapılsa da, hareketin taşıyıcı güçlerinden biri "yeni" proleter yığınlar oldu. Ayaklanma bir halk hareketi ve emekçi yığınlar hareketi olarak biçim aldı. Bu noktada ayak-

lanmanın gelişmesinde katalizör rolü oynayan gençlik ve orta sınıf diye tanımlanan kesimler üzerinde özel olarak durmakta yarar var. Gençlik Y, Z kuşağı gibi popüler kültür kodlarıyla tanımlansa da, bu gençliğe yakışan tanım "red kuşağı"dır. Kapitalist sistemin 1970'lerin başlarında girdiği yeniden yapılanma süreci, bir dizi somut sonuç yarattı. Yeni süreçte devletin ekonomik bir aktör olarak devre dışı bırakılması, salt bir gece bekçisine dönüştürülmesi, sosyal devletin, sosyal yönünün metalaştırılması ve özelleştirilmesini beraberinde getirdi.

Eğitim yeni sermaye birikim alanlarından biri olarak öne çıktı. Piyasaya ve piyasa ihtiyaçlarına uygun olarak düzenlenen eğitim, bütünüyle bir toplum dizaynının parçası hâline geldi. Aynı süreç bilginin metalaşmasına, saklandığı ve gizlendiği oranda değer kazanmasına yol açtı. Bilgi üretimin temel faktörlerinden biri olarak devreye sokuldu. Bu gelişmelerin bir yansıması üniversitelerin bilgi ve bilim üretme alanından hızla çıkartılarak, sermayenin ihtiyaçlarına uygun bir işleyişe ya da "yeni", modern fabrikalara dönüşmesi oldu. Üniversitelerin birer tekno-park cenneti hâline gelmesi boşuna değildi. Meslek okullarının konumlanması da piyasaya göre şekillendi. Piyasanın ihtiyaç duyduğu kalifiye ve ucuz iş gücü rezerv alanı olarak işlev kazandı. Üniversiteler piyasanın ihtiyacına uygun yeniden yapılandırıldı. Çok genel hatlarıyla belirttiğimiz bu süreç, öğrenci gençliğin konumunu değiştirdi. Öğrenci gençliğin ara katman, sınıf dışı konumu ve sistemle mesafeli olma durumu fiilen ortadan kalktı. Genel olarak gençlik işsizlik ve geleceksizlik tehlikesiyle karşı karşıyayken, özel olarak öğrenci gençlik ise, potansiyel proleter olma konumuyla karşı karşıya kaldı. Beyin işgücünün, yeni sermaye birikimi rejimine bağlı olarak hızla proleterleşme süreci, gençliğin potansiyel proleter kimliğini besledi. Gençlik hayatın kuşatılmışlığına, yeniden dizaynına, hayat tarzına açık, faşist müdahalelere, geleceksizliğe ve hiçliğe karşı ayağa kalktı.

Öfke patlamasıyla, çok büyük bir kesimin hayatlarında hiçbir direnişe katılmamış olmalarına rağmen, son derece radikal ve militan bir şekilde, barikatların en ön saflarında yer aldı. Gençlik isyanının içinde barikatlar kurdu ve barikat savaşçılarına dönüştü. Örtük proleter bir refleksle, sistemin çürütücü etkisine baş kaldırdı. Ayaklanmaya katılan güçler içinde en etkin rolü oynadı. Bu red kuşağı algı, ruh hâli, dili ve düşünce biçimleriyle dikkat çekti. Siste-

min aşırı bireyci, egosantrik, apolitik kurguları direniş ve kent savaşları içinde paramparça oldu. Gençlik pratik olarak son derece radikal bir tutum sergileyip, sistem dışı ve devlet karşıtı bir pozisyon aldı. Devlet güçleriyle açık çatışmaya girerek, devlet ve iktidar simgelerini iğdiş ettiler. Hem de popüler kültür kodlarını silâha dönüştürerek.

Tarih boyunca her direniş ve ayaklanma kendi dilini, ritmini ve mana dünyasını yaratır. Red kuşağı, İstanbul Ayaklanması'nın ruhunu belirlemede önemli bir misyon yüklendi. Gençliğin pratik atılganlığı, militan tutumu ve pratik zenginliği son derece önemli bir gelişme olarak dikkat çekti. Kuşağın ideolojik donanımı ve referansları üzerine birçok şey söylenebilir. Benzer bir yaklaşım "orta sınıf" diye de tanımlanan yeni proleter kesimler için de söylenebilir (Mustafa Kemal'in resimleri, sloganlar, marşlar, ritüeller, küçük burjuva eğilimler ve söylem, popüler kültür kodları ve varyasyonlarının etkileri gibi.) ama bütün bu şeyler ayaklanmanın repertuarı olarak dikkat çekti. Özellikle AKP ve Tayyip Erdoğan'ın saldırdığı her figür, her simge, her söylem bir öfke ve şiddetle ve kontr bir hareketle sahip çıkılan şeyler oldu.

Marx (1848'de) *Komünist Manifesto'da* dünün "itibarlı" mesleklerinin (doktor, şair, avukat, papaz vs. gibi) artık (kapitalizmin gelişme dinamiklerine bağlı olarak) ücretli emeğin parçasına dönüştüğünü ifade eder. 20. yüzyılın son çeyreği, 21. yüzyılın ilk on yıllık dönemi kapitalizmin hızla transforme olduğu, kapitalist gelişmelerin küresel düzeyde olağanüstü bir şekilde yaygınlaştığı ve derinleştiği bir konjonktürün kapılarını araladı. Marx'ın erken ve son derece yerinde öngörüsü, yaşadığımız konjonktürde çok daha belirgin bir hâl aldı. Ve bu kesimler sınıfın ana birleşeni konumuna geldi. Kapitalizmin yapısal krizi, bir başka tanımlamayla kapitalizmin transforme oluş sürecidir. Kapitalizmin ontolojisini belirleyen her şeyin ve hayatın her alanının metalaştırılması olgusu, bu dönemde inanılmaz boyutlara ulaştı. Yaşamın her alanı sermayenin kar güdüsüne uygun, hızla yoğun ve derin bir şekilde meta döngüsünün parçası hâline geldi. Ayrıca bir dönem sosyalizm tehdidine karşı bir önlem olarak devreye sokulan ve kitleleri bloke etmek ve kitlelerin devrimci enerjisini masnetmek, aynı zamanda kapitalist rasyona ve sermaye birikim modeline uygun inşa edilen refah/sosyal devlet modelinin tasfiyesi gündeme geldi. Bu tasfiye süreciyle özellikle eğitim, ulaşım, sağlık hızla metalaştı-

rıldı. Bu süreç bir yanıyla da beyin işgücünün hızla proleterleşmesi olarak işledi. Proletaryanın tanımı içinde beyin işgücünün (kafa emeği olarak) yer almasına karşın, ihmal edilen bu dinamik yeni dönemde ya da 1970'lerin ortalarından itibaren önce metropollerde, kapitalist entegrasyon derinleşmesi ve dünyanın hızla küresel bir fabrikaya dönüşmesiyle birlikte küresel düzeyde etkisini hissettirmeye başladı. Sınıfın bu kesiminin bir dönem göreceli ücret yüksekliği ve tırnak içinde çalışma yaşamındaki statüsü hızla erimeye ve kaybolmaya başladı. Neo-liberal karşı devrim süreci, kapitalist entegrasyonun derinleşmesi ve yoğunlaşması, yeni sermaye birikim rejiminin doğal sonucu olan dünyanın küresel fabrikaya, ülkelerin ise küresel atölyeye dönüşme süreci, beyin işgücünün hem metropollerde, hem de özellikle ikinci kuşak kapitalist ülkelerde hızla proleterleşmesinin önünü açtı. Yine yukarıdaki nedenlerden dolayı küresel düzeyde yoğun ve hızla yaşanan proleterleşme sürecinin bir parçası olarak, beyin işgücü proletaryanın en önemli birleşeni, fraksiyonu biçiminde, devreye girdi. Dün ayrıcalıklı konumda olan bu kesimler, hızla ayrıcalıklarını kaybederek, küresel düzeyde mücadelelenin içinde yer almaya başladı. Bu yer alışların en önemlilerinden biri 2001 Arjantin krizinde yaşandı. Krizin yıkıcı etkileri sonucu mülksüzleşen ve yoksullaşan bu kesimler, isyan günlerinde klasik, geleneksel proletaryanın yanında yer aldı ve radikal tavır göstererek, kalıcı izler bıraktı. Anti-küreselci eylem ve pratiklerde de dikkatimizi çeken bu kesimler, 1990'ların ortalarından itibaren kendilerini ciddi derecede hissettirmeye başladı. Aynı tarihlerde Türkiye'de farklı sektörlerdeki kamu çalışanlarının sendikal örgütlenme arayışına girmesi fiili ve militan mücadeleler örgütlenmesi şaşırtıcı olmadı. 2013 Haziran İstanbul Ayaklanması, yeni sınıf fraksiyonunun (yani "beyaz yakalı" diye de tanımlananlar) ve hizmet sektöründe çalışanların en yoğun ve en kitlesel ve en radikal bir şekilde sokağa çıkışını simgeledi.

Kent Savaşlarında Yeni Bir Silâh: Sosyal Medya

Öğrenci gençliğin ve proletaryanın yeni fraksiyonunun formel bir eğitimden geçmesi, sosyal konum ve ilişki ağlarının zenginliği, dil bilmeleri, uluslararası ilişki zeminlerinin olması muazzam avantajlar olarak işledi ve sistem tarafından bir denetim, kontrol ve apolitizasyon aracı olarak işlevlendirilmeye çalışılan sosyal medya ayaklanma günlerinde tam bir silâha

dönüştürüldü. Kitleler sosyal medya aracılığıyla sistemin dezenformasyonunu ve manipülasyonlarını boşa çıkardı. Ayaklanmayı koordine eden, haberleşmeyi etkin bir biçimde sağlayan, ayaklanmaya ruh katan ve isyanın hem ülke, hem de küresel düzeyde etki gücünü artıran sosyal medya yeni dönemde toplumsal mücadelenin en önemli “silâhlarından” biri olacaktır. Önce anti-küreselci hareket ve eylemlerde gücü açığa çıkan, daha sonra Arap ayaklanmalarında önemli politik bir organizasyon aracına dönüşen sosyal medya, İstanbul Ayaklanması’nda yeni kent savaşlarının en önemli enstrümanlarından biri hâline geldi. Yeni proleter fraksiyon ve genç kitleler bu silâhı en etkin ve en sarsıcı bir şekilde kullandı. Kitlelerin mücadele gücü ve mücadele yeteneği ve direnişin zekâsı sistemin aşağılık manipülasyonlarını ve bilgi kirliliğini boşa çıkardı. Böylece yeni kent savaşlarının kudreti ortaya çıktı. Son derece renkli ve değerli direniş biçimleri ve pratikleri sosyal medya aracılığıyla yerel ve küresel düzeyde kitlelerin kolektif simgesine, edimine, pratiğine dönüştü. Sosyal medya sokağın yaratıcı ve yıkıcı gücünü ve dilini çarpıcı bir şekilde kullandı. Direniş ve ayaklanmanın gücünü, alay, ironi, mizah ve küfrün estetiğiyle bütünleştirdi. Sistemin her salvosu, her mistifikasyonu yeni direniş sanatları ve kültürünün ürünüyle bertaraf edildi. Bu yönde duvar yazıları, grafitiler muazzam bir işlev gördü. 1968 küresel ayağa kalkışta duvar yazıları eylemin ruhunu dışa vuran, sokak sanatının muhteşem örnekleri, etkili ve yıkıcı pratikler olarak işlev görmüştü. Belki 1968 ruhunu en konsantre ve çarpıcı anlatımı bu yazılarda özetlenebilirdi. İstanbul Ayaklanması’nda da duvar yazıları, tweet’ler ve Facebook durum güncellemeleri benzer işlev gördü, ayaklanmanın ruhunu ortaya koydu. Alayın, mizahın, zekânın, şenliğin, üretmenin, yaşamın, anın, pratiğin muhteşem zenginlikleri duvar yazılarında ve sosyal ağda vücut buldu. Böylece İstanbul’un bir kavga ve isyan kentine dönüştüğü görüldü. Sosyal medya kitlelerin coşkusunu, öfkelerini, heyecanını, arzusunu, acısını paylaştığı alan oldu. Direnişin beslenmesinde ve direnişçilerin her birinin güçlenmesinde, direniş kültürünün yayılması ve şekillenmesinde önemli işlevler gördü. Sokak savaşları, sosyal medyayla güç kazandı. Savaşçıların ve direnişçilerin kendilerini ifade ettiği bir silâha dönüştü. Önümüzdeki dönem alternatif ya da karşı medyanın oluşmasında sosyal medyanın son derece önemli rolü olacaktır. Bu süreç aynı zamanda sermayenin organik parçası olan ve sermayenin tahakkümünü pekiştiren ana akım

medyanın ablukasını dağıtmakta da önemli olanaklar sunabilir.

Yeni Kent Savaşları

Kent, kapitalizmin gelişme dinamiğinin bir yansımasıdır. Kent, kapitalizme varoluşsal bir zemin hazırlayan, kapitalizmin kendini yeniden üretmesini sağlayan, sermayenin dolaşımının en rasyonel ve en yıkıcı biçim kazandığı alandır. Kentle kapitalizm arasında organik bir ilişki vardır. Birbirini şekillendiren, güçlendiren ve geliştiren bu organik ilişki sermayenin tahakkümünü koşullar. Kent piyasanın ve sermaye iktidarının somut biçim aldığı yerdir. Kent kapitalizmin kalbidir ve onun ruhunu bütün çıplaklığıyla ortaya koyduğu alandır. Burjuvazi kendi ontolojisini kentte kurdu. Ve yok edici istilasını kentin üzerinden şekillendirdi. Kent sermaye ve piyasanın tahakkümünü kurduğu, yeni biçimler kazandığı ve giderek görünmezleştiği yerdir. Sermaye, kentin her yerindedir. Ama hiçbir yerde olmamayı da kentte başarır.

Öte yandan kent, tarih boyunca sınıflar mücadelesinin en keskin yaşandığı ve bu mücadelenin en sert seyrettiği coğrafya oldu. En başta işçi sınıfının ana rahmi olan kentler, sınıf mücadelesinde de taşıyıcı roller üstlendi. Tahakkümün en konsantre ve yoğun yaşandığı kentler, içinde taşıdığı yıkıcı potansiyel ve anarşiyle tahakkümün ve otoritenin en kırılğan olduğu alanlar olarak dikkat çekti. Sınıf mücadelesinin tarihinde ludistler, sermayeye en yıkıcı darbeleri kentlerde vurdu. Makineye, makineyle özdeşleşen uygarlığa ve sermayenin ontolojisine yönelik bu saldırılar kentleri burjuvaziye dar etti. 1831 ve 1834’te ayağa kalkan Lyon komünarları kenti bloke ederek, 3 günlük bir komün deneyimi yaratıp, başka bir dünyanın arayışına çıktı. Ve tarihte ilk defa işçi sınıfı karşı hegemonya deneyimleriyle, burjuvaziye korku saldı. 1830-1848 devrimcileri barikat ve sokak savaşlarıyla kentin çürümüşlüğünü ortaya koyarak, kente yeni bir ruh verdi. İsyân ve kavga kentle özdeşleşti. Paris Komünü bu geleneği sürdürdü. Kent, barikat ve sokak savaşlarının merkezlerine dönüştü. Burjuvazinin en güçlü olduğu yer, en büyük zafiyet gösterdiği yer olmaya başladı. Uzun ve geniş bulvarların inşası bu süreçte (1848 Devrimleri’nden sonra) geldi. Kent savaşlarına ve barikatlara karşı burjuvazi yeni saldırı stratejileri hazırladı ve mekân düzenlemelerine girişti.

Bu sefer kentler grevlerin, genel grevlerin

ve genel ayaklanmaların merkezine dönüştü. Ekim Devrimi, genel grev, genel ayaklanma ve Sovyet deneyimleriyle kentin yeniden yolunu açtı. Çin Devrimi'nde ve Vietnam'da halk savaşı stratejisiyle kentin kuşatılması hedeflendi. Kır-kent diyalektiği kenti vazgeçilmez unsur gördü. Kırın, gerillanın gücü kurtarılmış bölgelerden, kızıl siyasî üslerden kentlere doğru yayıldığı ve kentler fethedildiği oranda gelecek inşa edildi. "Doğuda" fırtına böyle koptu. Önce Cezayir Şehir Savaşı, daha sonra Uruguay'da Tupamarolar, Brezilya'da Carlos Marighella tarafından başlatılan şehir gerillasıyla, Arjantin'de Mario Roberto Santucho'nun önderliğinde PRT deneyimiyle kentler yeniden fethedilmeye çalışıldı. Yepyeni bir pratikle şehir gerillası, burjuvaziye kendini en güvenli ve güçlü hissettiği yerde darbeler vurdu. Metropollerde Kızıl Tugaylar ve RAF finans kapitalin kalbinde, kentte öldürücü darbeler gerçekleştirdi. 1968 küresel isyanı kentlerde mayalandı. İsyanın yıkıcı yaratıcılığıyla cadde-ler, kentler, sokaklar özgürleşti. Kitleler molotof kokteylleri ve kaldırım taşlarıyla kentlerin ruhunu kazandı. Yeni dönemde anti-küreselci hareketler, meydan işgalleri, Avrupa'yı saran sınıf ve kitle hareketleri kent merkezli gelişti. Kentler uzun bir sessizlikten sonra piyasanın ve iktidarların tahakkümüne karşı, isyanın sesi oldu. Arap isyanları, kentlerin ve kent meydanlarının sistemi bloke ve felç etmede olağanüstü gücünü gösterdi. İstanbul Ayaklanması bu pratikleri bir adım ileriye taşıdı. Kent isyanlarına yeni bir boyut ve zenginlik kattı. Hatta yeni dönemin isyan biçimlerine örnek oluşturdu. İstanbul Ayaklanması yeni dönemdeki (Arap İsyanları, meydan işgalleri ve Avrupa'yı saran sınıf ve kitle hareketlerinden) eylem ve direniş biçimlerinden esinlendi, ilham aldı. Ama bu pratikleri aşan, yeni bir pratik oldu. İstanbul Ayaklanması kent isyanlarında yeni bir eşik olarak dikkat çekti. Hatta özellikle Türkiye açısından bundan sonra gelecek, yeni ve daha sarsıcı ayaklanmalara prova ve laboratuvar işlevi gördü.

İstanbul direnişin ve ayaklanmanın içinde kavganın ve isyanın başşehrine dönüştü. Bir nevi asi bir şehir, bir direniş şehri oldu. İstanbul Ayaklanması, ayaklanmanın senkronize kent ayaklanmalarına dönüşmesiyle dikkat çekici bir deneyim yarattı. Özellikle Ankara, Adana, İzmir ve Dersim ayaklanma merkezlerine dönüştü. Ankara ve Adana'da bazen İstanbul'dan daha sert çatışmalar yaşandı. Öte yandan geniş kitle mobilizasyonlarıyla onlarca kent merkezi bloke oldu. Direnç ve isyanın ruhu kolektif bir ruh hâline dönüştü. İstanbul Ayaklanması, son

derece zengin direniş biçimlerine ve kültürüne yataklık yaptı.

Kitlesel oturma eylemi, nöbet tutma, tencere-tava eylemleri, temizlik eylemi, duransan eylemi, barikat savaşları, sokak savaşları, siber aktivizm, kitlesel mobilizasyon, kitlesel geri çekilme ve saldırı taktikleri, mahallelerde yaygın kitlesel yürüyüşler vb. eylem ve direnme biçimleriyle yeni kent savaşlarının zengin örnekleri yaratıldı. Eylemlerin uzun soluklu olması, özellikle kent merkezlerinde gerçekleşmesi, kent merkezlerinin özgürleştirilmesi, bir nevi kentlerde kurtarılmış bölge yaratma stratejisi önemli ve sarsıcı pratikler olarak iz bıraktı. Kent savaşlarında yeni birikimler ve deneyimler oldu. Önümüzdeki dönem sınıf mücadelesinde kentlerin stratejik önemi böylece çarpıcı bir şekilde ortaya çıktı. Kenti ve kent merkezini savunmak, bir gerilla tarzı olarak kentte "kurtarılmış", fiilî inisiyatif alanları yaratmak, karşı kültürün, alternatif yaşam ve yaşam pratiklerinin boy vermesine olanak sağladı. İstanbul Ayaklanması bütün bu yönleriyle önemli bir pratik oldu. Sokaklar gerçek yaşam alanına çevrildi. Sokağın ezber bozuculuğu ve yıkıcılığı, kenti kuşatan sermayenin kesif ve çürütücü havasını yok etti. Sermayenin egemenliğinin simgesi olan ve şehrin kalbi niteliğindeki meydanlar direniş ve başkaldırma mekânına dönüştü. Meydan kitleleri bir araya getiren, direniş ve mücadeleyi karnavala dönüştüren, mücadeleyi şenlik ve neşe kaynağı yapan alan oldu. Gösteri toplumunun "ekrani", şehrin kalbi meydan, sıradan insanın kendini yeniden yarattığı, diriliş alanı hâline geldi.

David Harvey'nin de üzerinde durduğu spekülâtif sermayenin hem peygamberi hem de dolandırıcılığın merkezi olan kent, (kapitalizmin yapısal kriz süreci bu özelliğini giderek daha da çıplaklaştırdı) sıradan insanların müdahalesiyle, özgürlüğü solumaya başladı.

Kentin finans-kapitalin ihtiyaçlarına göre yeniden inşası, sermaye tarafından kentin kuşatılmışlığı, sermayenin kente nüfuz edişi ve bütün yıkıcılığı bir isyan dalgasıyla etkisizleştirildi.

Düzen, devlet ve kent denklemi, kentin özgürleşme pratikleriyle düzeni işlemez hâle getirdi ve devleti etkisiz bıraktı. Kentin iki sahibi olan iktidar (sermaye) ve piyasa yeni kent savaşlarıyla ağır darbeler yedi. İstanbul Ayaklanması pratiği, 21. yüzyılda kent teorisi ve

Gezi Parkı Direnişinden Ayaklanmaya

sosyolojisi üzerinde düşünmemizi ve devrimci mücadelede kent mücadelesinin yakıcı önemini kavranması açısından son derece önemli bir deneyim oldu.

Taksim Komünü

Yeni kent savaşlarının somut biçim alışlarından biri, meydanların özgülleştirilmesi ve “kurtarılmış alan” hâline getirilmesiyle birlikte her devrimci mücadelenin ya da isyanın içinden, onun ruhu ve kalbinden doğan bir pratik İstanbul’da da gerçekleşti ve Taksim komünü olarak biçimlendi. Taksim komünü, belki de ayaklanmanın en kristalize olmuş hâli ve direniş kültürünün en konsantre biçimi olarak, direnişin içinden onun edimlerinden, kavganın tam ortasında ve kavgayla birlikte oluştu. Kitlelerin yaratıcı gücünün, direniş ve mücadelesinin kitleleri bir katarsis sürecine soktuğunun somut göstergesi olan Taksim komünü küçük bir örnek olmasına karşın, büyük ve silinmez izler bıraktı. Başka bir dünyanın ellerimizde, topraktan fışkırırçasına nasıl ve hatta kolayca kurulabileceğini, sermayenin yok ediciliğine, çürümüşlüğüne karşı insana ve geleceğe güvenmenin somut pratiği olarak doğdu. Taksim komünü, bütün eksikliğine ve acemiliğine karşın, mücadele ve direnişin yeni insanı yarattığını ve bu yeni insanın ruhunu şekillendirdiğini gösterdi.

Ayaklanma ve direniş günleri, 33 yıldan beri neo-liberal bireyin egosantrik, bencil ruhunu bertaraf edip, ruhların derinliklerinden paylaşma, dayanışma ve yardımlaşma duygularını ortaya çıkardı. Ayaklanma günlerinde muazzam dayanışma ve paylaşma pratikleri yaşandı. Bu toplumun unuttuğu şeyler, direnç ve mücadelenin içinde yeniden üretildi ve kazanıldı. Kitleler direnişin içinde arındı. Bir anlamda direnişin içinde yeniden var oldu. Taksim komünü, bu pratik ve deneyimlerin, bir katarsis sürecinin en somut biçimi oldu. Benzer deneyimler sokak çatışmalarının içinde, barikat başlarında, çatışma anlarında yüreklerin yüreklerle, ellerin ellere, omuzların omuzlara değmesiyle paylaşıldı. Kolektif bir ruha dönüşerek, yeniden sokağa, caddelere ve meydanlara taşındı.

Bu pratikler bir yanıyla da sosyalizmin şiar, anlayış, varoluş biçimlerinin kitlelerle kucaklaşması ve buluşması anlamına geldi. Muazzam olanakların kapıları aralandı. Devrimin sahici bir şey olduğu, gerçekten devrimin böyle bir şey olabileceği hissedildi. İsyan insanla-

rın ruhunda unutulmaz izler ve tatlar bıraktı. Özellikle bu yön kitlelerin kolektif belleklerine kazılacak bir içeriktedir. Nesillere aktarılacak olağanüstü deneyimlerdir. Taksim komünü müthiş bir ambiyansın ve kolektif ruh hâlinin ortasında, karşı bir deneyim olarak doğdu. Her gün soluk alıp, verdi. Yeni insan ve toplumsal ilişkileri ördü. Ve kitlelere devletin, paranın, otoritenin olmadığı yerde insanların ne derece yaratıcı olduğunu gösterdi.

Karşılıksız paylaşma, herkesin ihtiyacından fazlasını verdiği, herkesin ihtiyacı kadar aldığı alternatif yaşam ve toplumsal ilişkilerin ön pratikleri Taksim komününde ortaya çıktı. İstanbul Ayaklanması ve yarattığı aura korkunç bir özgürlük duygusu olarak özetlenebilir. Öte yandan İstanbul Ayaklanması, sınıf mücadelesinde yapılan ve yaşanan hiçbir şeyin boşuna olmadığını ve sınıf mücadelesinin her şeyden önce bir biriktirme süreci olduğunu gösterdi. Devrimciler açısından özellikle öğrenilmesi gereken şeyin bu olduğunu düşünüyorum.

Yıkıcı Bir Güç: Kitle Hareketi

İstanbul Ayaklanması, susmaya, kabul, sessiz kalmaya ve korkuya karşı bir başkaldırı ve kolektif bir red hareketiydi. Bu büyük sarsıcı dalga, kendini üreterek ve zengin direniş biçimleri yaratarak, biraz “sakinleşmiş” bir şekilde etkisini sürdürüyor. Türkiye siyasal tarihinde bir kırılma ve yeni bir momente geçişi simgeleyen İstanbul Ayaklanması ve dalgasal etkisi nasıl biçimlenir ve sonuçlanırsa sonuçlansın, kitlelerin yeniden doğuşunu beraberinde getirdi. Dalganın geri çekilişi, içinde bulunduğumuz olağanüstü konjonktürün de (kapitalizmin yapısal krizinin yıkıcı etkileri, Türkiye’nin küresel jeopolitiğin odağında yer alan bir ülke olması ve yıkıcı bir krizin ötelendiği koşullarda) etkisiyle, daha büyük ve daha sarsıcı hak ayaklanmalarının ve isyanların önü açılmıştır. 2013, 2014 ve 2015 yılları bu anlamda son derece kritik yıllardır.

Önümüzdeki dönem TC’nin transformasyon süreci ve krizin yıkıcı sonuçlarının hissedilmesiyle, siyasal iktidarın otoriter düzenlemeleri ve biyo-politik müdahaleleri en küçük bir kıvılcımın ateşe dönmesi ve yangına dönüşmesinin olanaklarını sunuyor. Anadolu toprakları, artık dalgasal, birbirini tetikleyen ve besleyen halk isyanlarına ve ayaklanmalarına gebe topraklardır. Kitlelerin yıkıcı ve sarsıcı öfkesi dinmemiş, birikmeye devam etmektedir.

İstanbul Ayaklanması CHP genel başkanının ilk günlerdeki son derece oportünist ve düzen ve devletin bekasına gösterdiği hassasiyetin ifadesi olarak, ağızından kaçırdığı, kitlelerin deşarj olmasına izin verilmesi gerektiğine yönelik vurgularını boşa çıkarmış, tam tersine öfkenin ayaklandığı, daha fazla ve yeni mecralarda biriktiği, korkunun ablukasının dağıtıldığı, direnişin içinde kolektif dirilişin sağlandığı bir pratik olarak tarihe geçti. Ve ardında olağanüstü deneyimler, birikimler bırakarak, kitlelerin şekillenmesini ve yeniden doğuşunu sağlayıp, karşı devrimin ruhları kadavra hâline getiren atmosferini dağıttı. Evet “Bu daha başlangıç, kavga yeni başlıyor!” İsyancılar bunu bir slogan olarak söylüyorlar ama isyan deneyimleri bize şunu gösteriyor; kitleler bir kez ayağa kalktığında ve bu ayağa kalkış dışı dış bir mücadeleyi yarattıysa, yenilgi bile kazanım olarak değerlendirilir. Kısaca Türkiye yüksek bir konjonktürün, olağanüstü bir sürecin içine girdi. Yaşanan pratikler, kitle mobilizasyonunun gücü Arap isyanlarını aştı, önümüzdeki aylar dâhil, birkaç yıl yeni ve daha yıkıcı isyan dalgalarını beraberinde getirebilir. Kitleler, herkes ve özellikle devrimciler bu sürece hazırlanmalıdır. Çünkü kitle hareketi yaparak öğrenir ve öğrenerek yapar. İstanbul Ayaklanması, kitle mücadelesini için tam bir okul oldu. Kitleler bu okulda, mücadelenin içine kendi varoluşlarını yeniden kurdu. Özgüven duydu, edilginliklerini paramparça etti. Devletle açık çatışmaya giren kitleler, mücadele ve direniş içinde var olduğunu hissetti, muazzam pratiklerle, olağanüstü paylaşma ve dayanışma ilişkileriyle gücünün farkına vardı ve kudretini tattı.

Devletin her şeyiyle bir asalak, parazit, sistemin ve sermayenin en vahşi aparatı olduğu yaşanarak görüldü ve öğrenildi. Kitleler kendi eyleminin içinde, yıkıcı gücünün farkına vardı. İktidarların ve otoritenin, devletin ve zor aygıtlarının kırılmasını, direnişin ve mücadelenin içinde fark etti. Yaratılan korkunun, üreticisinin kendi hareketsizliği olduğunu anladı. Kitleler kolektif ayağa kalkış içinde sistemin, devletin acizliğini ve “iktidarsızlığını” yaşayarak hissetti. Kitleler ve halk ayaklanma günlerinde yeni bir karakter ve ruh kazandı. Direnişten öğrenme ve direniş içinde yeniden doğmayı yaşadı. Artık isyanın tadını almış ruhu dizginlemek zordur. O ruh hem de kolektif bir ruha dönüşmüşse... İstanbul Ayaklanması, bu yönleriyle önümüzdeki ayaklanmaları hem bir provası hem de laboratuvarıdır. Türkiye dalgasal isyan hare-

ketlerinin içine giriyor. Bu ilk prova sarsıcı ve yıkıcı sonuçlar doğurdu. İstanbul Ayaklanması'nda kitle hareketi açısından stratejik kentler olgusu üzerinde durmakta yarar var. Ayaklanma İstanbul, Ankara, Adana gibi bazı stratejik kentleri ortaya çıkarttı. Bu kentlere olası krizin yıkıcı sonuçlarıyla şu kentleri de dâhil edebiliriz: Bursa, Manisa, Eskişehir, İzmit, Kayseri, Çorlu, Adana, Mersin, İskenderun, Tarsus, Gazi Antep, Batman, Diyarbakır. Bu kentler sınıf hareketi açısından stratejik yerler olması itibarıyla de önem taşımaktadır. Yeni kitle hareketlerinde stratejik kentlerin son derece önemli olacağı ortaya çıktı. Var olan dinamiklere yeni işçi havzalarının ve kentlerinin katılması, Türkiye'de sınıflar mücadelesinin olağanüstü bir döneme geçişini işaretler. Stratejik ve odak niteliğindeki kimi iller ayaklanmaların ve kitle hareketlerinin merkezi olma rolünü üstlendiler. Bu yönümüzdeki dönemde kendini dışa vuracak bir içeriktedir. Kentlerin yeni dönemdeki bu odaklanışı yeni ayaklanmaların karakteristiğini belirleyecektir.

Batı yakasında kent ayaklanmalarının, Kürt topraklarında bir kent ayaklanması şekli olan serhıldanlarla birleşmesi ve partizan savaşla koordine olması, yeni birleşik devrimci savaşın momentleri olarak görülebilir. İstanbul Ayaklanması, bütün bu dinamikleri, olasılıkları ve yönleri içinde barındırdı ve gösterdi.

Türkiye'nin Yunanistan benzeri bir sürecin içine girdiğini düşünebiliriz. Yunanistan'da 2009 sonrası yaygın grev ve genel grev senkronları yaşandı. Krizin yıkıcı etkileri Yunanistan'ı uzun soluklu bir ayaklanma ülkesine dönüştürdü. Son 4 yıldan beri Yunanistan'da büyük sınıf ve kitle hareketleri yaşanıyor. Türkiye kapitalizminin özellikleri, toplumsal profili ve sınıf dinamikleri Tunus ve Mısır'dan çok Yunanistan'a benziyor. Türkiye büyük sosyal salınımlar, yeni isyan ve ayaklanma dalgaları içine girdi. İstanbul Ayaklanması'nın yarattığı birikimler bir başka boyutta yeni isyan ve ayaklanmaları besliyor ve güç katıyor. Her ne kadar dalga bir geri çekilme sürecine girse de, kendi içinde salınımlı ve son derece zengin pratik ve direnişlerle sürmektedir (yaygın forumlar, polis şiddetine karşı kitlesel gösteriyor, Taksim'e çıkma iradesinin sürmesi, mahallelerde kitlesel hareketlenmelerin devam etmesi, duraninsan eylemleri, karanfil bırakma gibi eylemler). Ayrıca şöyle bir yorum da yapılabilir: Bu eylemlerin yarattığı enerji de yeni bir patlamanın dinamiğini oluşturabilir. Dalganın geri çekilme süreci,

Gezi Parkı Direnişinden Ayaklanmaya

daha büyük bir dalganın doğumuna yol açabilir. Mücadelenin, direnişin ısrarı zengin direniş ve eylem biçimleri bugünün kazanılması kadar, geleceğin fethi, gelecek mücadelenin birikimidir. İstanbul Ayaklanması, 21. yüzyıl devrimlerine de önemli birikimler sağladığı ve son derece zengin deneyimler sunduğu bir gerçektir. Ayaklanma, 21. yüzyıl devrimlerinin olası gelişme dinamiklerini ortaya koydu. En azından 21. yüzyıl isyan hareketlerinin gelişme momentleri ortaya çıktı. İstanbul Ayaklanması, Avrupa'nın Akdeniz havzasını saran sınıf ve kitle hareketlerinin ve Arap isyanlarının bir konsantrasyonu olarak özgün ve son derece zengin bir biçimde doğdu. Gelişme dinamikleriyle küresel isyan hareketlerine ve devrimci mücadeleye ışık tuttu. İstanbul Ayaklanması'nın gücü ve etkisi daha bugünlerden kendisini gösterdi. Önümüzdeki dönem bu etki daha da yayılacaktır.

Devrimci Hareketin Tutumu

Devrimci hareket ayaklanmanın başından itibaren içinde yer aldı ve en aktif öznelerinden biri oldu. Gücünü seferber etti. Son derece iyi bir sınav vererek barikatların ve çatışmaların en ön saflarında, militanca ölümüne savaştı. Gelişmelere inisiyatif koydu. Direngenliğiyle iz bıraktı. Ayaklanmanın muhtevisyatını hızla kavrayan devrimci hareket son derece olgun tutum ve tavır sergiledi. Özellikle 1 ve 2 Haziran günlerinde ulusalcı kesimlerin ve CHP'nin müdahalesi olduğunda ve inisiyatif koymaya çalışıldığında son derece esnek, gelişmeleri koordine eden bir yaklaşım sergilendi. Bu tutum sadece İstanbul'da değil, hemen hemen bütün diğer illerde de yaşandı. MHP kökenli gençlerin bozkurt işaretlerine, ulusal sembollere, Mustafa Kemal bayraklarına, sloganlara karşı tolerans gösterildi. Kitlelerin AKP'nin saldırdığı her şeyi sembollere dönüştürdüğü hızla kavrandı. Son derece esnek ve kapsayıcı politikalar izlendi. Böylece ayaklanma içinde olası provokatif hava dağıtıldı. Herkes kendi rengiyle ayaklanmaya katıldı. Özellikle çatışma ortamı ve direnişin muhteşemliği kitleleri kaynaştırdı ve birleştirdi. Ruhları ortaklaştırdı. Pratik olarak sistem karşıtlığı ve polise karşı etkin direniş ve çatışma hâli sembollerden kaynaklı problemlerin başından aşılmasını sağladı. Direniş kültürü toleransı, karşılıklı saygı ve özeni beraberinde getirdi. Hatta devrimcilerin militan tavrı sloganlarının ve şiarlarının kiteselleşmesine yol açtı. Düzen dışılığın ve devletten kopuşun simgesi olan barikalarda Türk bayrağını asılı olması ayaklanmanın özelliklerinden biri oldu. Bayraklara

dokunulmadı. Atatürk Kültür Merkezi ve Taksim civarında tüm duvarlar, ayaklanmanın tüm renkliliğinin ve ideolojik çeşitliliğinin simgeleri oldu. Devrimci hareket sakter tavırlardan uzak durarak, hareket içinde şekillenmeye, biçim almaya, hareket ve direnişten öğrenmeye çalıştı. Devrimci hareket, kendi şiar, sembol ve sloganlarını sakınmadan kullandı. Olağanüstü çatışma ortamı ve paylaşma ve dayanışmanın en güzel örneklerinin yaşandığı koşullarda ayaklanma herkesi ve her eylemi şekillendirdi. Bu noktada Brezilya'da yaşanan son gelişmeler öğreticidir. Kitle hareketi sırasında solun bayrakları, simgeleri ve flamarıyla sokağa çıkmasına karşı Brezilya sağ ve faşistleri saldırıya geçti. Ayrıca lümpen kesimler kitle hareketini zayıflatacak adımlar attı. Her şeye karşın Sol sokakta olma ısrarını korudu ve kitlelerle bütünleşmeye çalıştı. İstanbul Ayaklanması'nda bu sorun başından aşıldı. Yaşananlar itibariyle bundan sonra da pek problem olacağı da benzemiyor. Ama bu riskin varlığını her zaman akılda tutmak gerekiyor. Devrimci hareket bu yaklaşımlarına ve fedakârca tutumlarına karşın, halk ayaklanmasının olağanüstü gücünü yönlendirecek ne bir donanıma ne de bir örgütlenmeye sahip değildi. Hatta ayaklanmaya bütünüyle hazırlıksız yakalandı. Devrimci hareket tereddüt etmeden büyük dalganın parçası olmaya çalıştı. Bu çaba da başlı başına anlamlı, anlaşılır ve saygıdeğer bir çabadır. Ama yetersizdir. Ya da yetersiz olduğu bilinmelidir. Ayrıca ayaklanma ve isyan günlerinde devrimci siyasal öznelerin olağanüstü koşulları hızla kavrayacak, kendi aralarında Devrimci Direniş Komiteleri ya da Cephesi adı altında (bütün defanslar hızla ortadan kaldırılarak) bir araya gelinemedi. Ayaklanmaya hazırlıksız yakalanma bir gerekçe olabilir ama direnişin uzunluğu, yaşanacakların hemen hemen kestirilmesi, özellikle İstanbul ve Ankara'da böyle bir örgütlenmenin yaratılmasına zemin hazırlayabilirdi.

Ne yazık ki böylesi bir adım atılmadı. Sol kültürün zafiyetleri böyle bir deneyimin ortaya çıkmasına olanak vermedi. Sistemin devrimcilerle kitleleri ayrıştırma çabalarına, devrimcileri kriminalize etme girişimlerine ve itibar kaybettirmeye yönelik en iyi cevap böyle bir örgütlenmeyle verilebilirdi. Öte yandan geniş yığınların içinde he zaman aktif ve koordine-li davranmanın, örgütsel disiplin göstermenin kitlelerin bir ölçüde yönelimini de belirleyeceği unutulmamalıdır. Özellikle çatışma anlarında tecrübe, deneyim ve pratik zenginliğiyle dikkat çeken, birleşik bir güç etkili sonuçlar yaratıp,

kitleleri yönlendirebilirdi. Ama yapılamadı. Her siyasî özne kendi mevzisinde çatışmalara, barikat savaşlarına ve direnişe katıldı. Devrimci komünistlerin ayaklanma ve isyan koşullarında temel görevi, devrimin imkânını yaratmak olmalıdır. Devrimci komünistleri diğer siyasal güçlerden ayıran en temel özellik, devrimin imkânını aramaktaki ısrar ve kararlılıklarıdır. İstanbul Ayaklanması ve hâlen devam eden salınımı, bu yönde son derece öğretici deneyimler sundu. Devrimciler için isyan günleri kendilerini yıkıp yeniden inşa etme günleridir. Olağanüstü biriktirme günleridir. Tecrübe kazanma, zaaflarından arınma, kitlelerle kucaklaşma, kitlelerle ontolojik bir ilişki kurma ve yenilenme günleridir. Bugün açısından dalganın içinde inisiyatif koymaya çalışan devrimcilerin iddiaları büyük olmalı, bu iddiaya göre hazırlanmalılardır. Türkiye'nin içine girdiği yüksek konjonktür, ayaklanma hâlinin sürekliliğini ya da dalgalı senkronlar yaratma ihtimalini ortaya çıkarmaktadır. Bu durum devrimin imkânını doğrultusundaki arayışlara güç vermelidir. Devrimci komünistler, bu perspektifle İstanbul Ayaklanması'nın yıkıcı dalgasına rağmen, özellikle klasik işçi sınıfının hareketsiz kalması ve Kürt özgürlük hareketinin tutuk davranmasının üzerine gitmeli, bu güçlerin bugün ve bundan sonra sosyal dalganın parçasına dönüşmesi için çabalarını yoğunlaştırmalıdır. Bu adımlar ve çabalar, devrimci komünistlerin yetersizliklerini aştığı, isyanın parçası olmaktan isyanın temel aktörüne dönüştüğü sürecin önünü açacaktır.

Eksik Olan Ne?

İstanbul Ayaklanması, senkronize kent ayaklanmalarını tetiklemesine, aleni bir şekilde devletle kitlelerin ayrışmasına, barikatların kurulmasına, barikat savaşlarının yaşanmasına, büyük militan kitle mobilizasyonlarının gerçekleşmesine, semtlerde yoğun ve kitlesel yürüyüşlerin yapılmasına, ölümlere, binlerce yaralıya, acımasız polis şiddetine rağmen işçi sınıfını harekete geçiremedi. Ayaklanmanın sınıf ayağı tamamlanmadı.

Bu büyük ve yıkıcı eksiklik, siyasî iktidara soluk alma fırsatı verdi. Sınıfın devreye girmesi, yaşanan olağanüstü şartlara karşı gerçekleştireceği bir grev hamlesi, Mısır ve Tunus pratiği akılda tutulursa, siyasî iktidarı çökertcek bir mahiyette olabilirdi. İşçi sınıfı, sendikal bürokrasinin ve korporatizmin kuşatılmışlığı altında hareketsiz kaldı. KESK'in ve DİSK'in

genel grev çağrısı bir olumluluk taşısa da sınıfın genelini harekete geçirecek içerikte olmalı, etkisiz kaldı. KESK Ankara ve İstanbul'da greve ve sokağa çıktı. KESK'e bağlı sendikalar başarılı grevler gerçekleştirdi. DİSK gücüyle orantılı kısmî bir mobilizasyon gösterdi. TÜRK-İŞ, HAK-İŞ, MEMUR-SEN'in sınıfı kuşatması ve çürütmesi, sınıfı bloke etti. Sınıf eylemlere katılmadı. TÜRK-İŞ, HAK-İŞ ve MEMUR-SEN siyasal iktidara ve devlete bütünüyle angaje olarak, sınıfın önünde tam bir dalgakıran işlevi gördü. Siyasal iktidarın faşizan politikalarına onay ve destek verdi. TÜRK-İŞ yönetimine muhalif olan Sendikal Güç Birliği de bu süreçte tam anlamıyla etkisiz kaldı. 4-5 Haziran genel grev kararına güç birliği içindeki bazı sendikalar mitinglere katılarak kısmen destek verdi. Dikkat çeken önemli bir gelişme ise, TÜRK-İŞ'e bağlı sendikaların azımsanamayacak orandaki üyelerinin bireysel duyarlılıklarıyla Taksim'de ve Kızılay'da yer almasıydı. Hatta bu sendikaya bağlı işçiler çatışmalara da katıldılar. Sendikal bürokrasi ve korporatizmin işçi hareketini felç edici etkisinin, somut pratiği İstanbul Ayaklanması'nda yaşandı. Devrimciler ve komünistler bu son derece ciddi sorun üzerine özellikle gitmeli, sınıfın kuşatılmışlığını parçalayacak alternatif örgütlenmelerin yaratılması üzerine kafa yormalıdır. Kuşatılmışlık hâlinin parçalanması, bir anlamda devrimin imkânını sağlayacak, devrimci öznenin yıkıcı bir şekilde devreye girmesine yol açacaktır. Özellikle taban örgütlenmeleri üzerinde durmak, sınıfla organik bağ kurmak, yeni sınıf dinamiklerini açığa çıkarmak, önümüzdeki dönem stratejik nitelikte bir önem taşıyacaktır.

Bugün Çorlu-Lüleburgaz havzası; İzmit-Gebze-Sakarya havzası; Eskişehir-Bozüyük havzası; Adana-Mersin-Tarsus-İskenderun yani Çukurova havzası; İzmir-Manisa havzası; Gaziantep-Adıyaman-Malatya havzası; Kayseri-Konya havzası; Batman-Diyarbakır havzası gibi 7-8 tane ana işçi havzası, Bursa, Manisa, Denizli, Kayseri, Gaziantep gibi işçi hareketi açısından stratejik iller ve Kürt toprakları dâhil (Batman ve Diyarbakır gibi) 249 organize sanayi bölgesi, sınıf hareketinin yeniden yapılanması ve şekillenmesinde yaşamsal önem taşıyor. 21. yüzyıl devrimlerinde, İstanbul Ayaklanması kent ayaklanmalarının önemini ortaya koydu. 21. yüzyıl devrimlerinde stratejik kentler önem taşıyacak. Stratejik ve odak kent hareketleri, ayaklanmaları ve isyanları sistemi felç ediyor ve olağanüstü dalgalı mobilizasyonlarla kitlelerin yıkıcı öfkesi ve enerjisini açığa çıkarıyor.

Türkiye’de görüldüğü gibi bu kentlerin bir kısmı proletaryanın yeni stratejik kentleri olması dikkat çekiyor. Ya da işçi hareketi açısından stratejik kentleri böylesi bir sürecin parçasına dönüştürmek devrimin olanakları açısından önem taşıyor. Sınıf çalışmalarını bu perspektife uygun gerçekleştirmek gerekiyor. İstanbul Ayaklanması’nda, sınıf faktörünün devreye girmesi, nasıl ki altüst edici sonuçlar doğuracaksa, önümüzdeki dönem kent ayaklanmalarıyla, sınıf dinamiklerinin organik bağını kurmak, o bağın zeminlerini oluşturmak yaşamsal önem taşıyacaktır. Bu perspektifle sınıfın her düzeydeki kuşatılmışlığının aşılması ve sınıfın nesnel ve öznel şekillenmesi, devrimin imkânı açısından stratejik ve yaşamsaldır. Böylesi bir anlayışla, sınıf çalışmasını bir yandan sendikal bürokrasinin ve korporatizmin sınıf içindeki kuşatmasını kırmayı, öte yandan sınıfın öfkelerini ve yıkıcı gücünü açığa çıkarmayı hedefleyen bir perspektifle ele almak gerekiyor.

Sınıf içinde taban örgütlenmelerini esas alan bir çalışma, sendikal alanla sınırlı kalan bir çalışma değildir. Taban örgütlenmeleri sınıfın nesnel ve öznel şekillenmesini hedefler. Suplex yapısıyla somut ve acil problemlere müdahale eder ve sınıfın öz gücünü harekete geçirir. Sınıfın hem ideolojik (siyasal gericilik ve şovenizmle) hem de bürokratik ve korporatizmle kuşatılmasını, sınıfın iç dinamiklerini açığa çıkararak, kıran taban örgütlenmeleri temel bir sınıf örgütlenmesidir. Ayrıca devrimci mücadelenin gelişme momentlerinde metamorfoza uğrayarak, devrimin taşıyıcı örgütlenmelerine dönüşebilir. Taban örgütlenmeleri sınıfın öz örgütlenmesidir. İstanbul Ayaklanması’nın bundan sonraki seyri hayatın her alanını kavrayacak kitle ve taban örgütlenmeleri kurmak olmalıdır. Kitlelerin doğrudan eylemi ve inisiyatifinin eseri olacak bu örgütlenmeler mahalle, sokak, savunma ve direniş komiteleri gibi kitle aktivite komiteleri içeriğinde gerçekleşmelidir.

Taban örgütlenmeleri sınıf içinde doğrudan demokrasi ve doğrudan eylemi ve sınıfın bağımsız bileşik gücünü açığa çıkarmayı hedefleyen işçi örgütlenmeleridir. İşsizler için işsiz komiteleri, taşeron işçileri için de işyeri komiteleri, sendikasız alanlarda sendikalaşma komiteleri, sendikal alanda toplu sözleşme, işyeri komiteleri, sendikal bürokrasiye karşı işçi inisiyatifleri şeklinde biçim alacak taban örgütlenmeleri, sınıfın öfkelerini açığa çıkarması yanında, onun yıkıcı enerjisini kristalize eden örgütlenmelerdir. Bugünden sınıfın her kesiminde ta-

ban örgütlenmelerini hedefleyen çalışmalar yoğunlaştırılmalı, işçi sınıfının sosyal patlamaların temel bileşeni olmasının zeminleri yaratılmadık. Sınıfın yıkıcı enerjisinin sürece dâhil olması, başka bir dünyanın yaratılmasında muazzam bir adım olacaktır. Devrimci komünistler, bütün gücünü ve ağırlığını her havzada, her fabrikada ve her atölyede taban örgütlenmeleri yaratmak üzerinden kurmalı, sınıfın devrimci enerjisini açığa çıkarmayı hedeflemelidirler. Bu enerji kent hareketleriyle, ayaklanmalarıyla birleşmesi gerçek bir sosyal infilak olacaktır. Devrimin “sahici” bir şey olduğu yaşanılarak görüldü. “Devrim sanki göz kırptı”. Böylesi bir çalışma ve kitle hareketleriyle organik bağların kurulduğu faaliyet ve bu büyük enerjiyi kristalize edecek devrimci siyasal öznenin varlığı, devrimin merhaba demesi olacaktır. Şimdi İstanbul Ayaklanması’yla, bizlere “doğru yoldasınız, devam edin, ateşi körükleyin, yayın, güçlendirin” mesajını verdi. Bu mesajı en iyi anlayacak devrimciler ve komünistlerdir.

Kürt Özgürlük Hareketi: Ulusal Enerjinin Yıkıcı Gücü

İstanbul Ayaklanması ve senkronize kent isyanlarının en büyük eksikliği, senkronun Kürt illerini sarması, 30 yıllık olağanüstü mücadeleler gerçekleştirmiş Kürt Halkının Kürdistan topraklarında ayaklanmayı yeni serhildanlarla karşılaşması olacaktı. Ne yazık ki bu gelişme olmadı. Böylesi bir gelişme, sistemi bloke edeceği gibi, isyanın yıkıcı gücünü ve enerjisini muazzam derecede yoğunlaştırıcı bir faktördü. Anadolu topraklarının böylesi bir isyan dalgasıyla alt-üst olması işten bile değildi. Kürt Özgürlük Hareketi son derece anlaşılır ve makul nedenlerden dolayı, Kürt sorununun geldiği yeni momente uygun, hatta bu momente yönelik aşırı bir hassasiyetle sürece aktif dâhil olmadı. En başta bazı çekinceler koydu. Yine yeni momentin ya da eski tecrübelerin (Cumhuriyet Mitingleri gibi) defansı yaşandı. Bu defans Amed Konferansında da devam etti. KCK ve Abdullah Öcalan’ın açıklamalarıyla ayaklanmaya sıcak mesajlar verildi. Bu aşamadan sonra BDP isyan kentlerinde flamalarını açtı. Ama sürecin bütününde başta İstanbul, Adana ve tüm diğer illerde Kürt gençleri ve Kürt halkı ayaklanmaların içinde aktif olarak yer aldı, direndi, çatıştı. Semt hareketlerinin taşıyıcı gücü Kürt halkı oldu ve olmaya devam ediyor. Abdullah Öcalan’ın “demokratik modernite” teziyle son derece uyumlu, kitlelerin demokratik hak ve özgürlükleri için ayağa kalkması önce yeterince

anlaşılamadı. Ayaklanmaların bir kent ayaklanmaları senkronuna dönüşmesi, semt mobilizasyonları şeklinde gelişmesi ve içeriğinin ne ulusal (ilk günlerde İşçi Partisi ve CHP bu yönde basınç yapmasına rağmen) ne de sermayenin ya da egemen kliklerin birinin varyasyonu olmadığı, çıplak bir şekilde ortaya çıkması Kürt hareketinin tutumunu farklılaştırır.

Kürt hareketi hâlen salınımı süren ve iç evrim geçiren kitle hareketiyle bütünleşme ve kaynaşma yollarını bulması son derece önemli bir dinamiğin devreye girmesine anlamına gelecektir. Bu adımlar sadece bugün değil, önümüzdeki dönem çok yüksek bir olasılıkla doğacak yeni sosyal patlama dalgaları içinde bir hazırlık, bir rezonans, bir füzyon oluşumu anlamı taşıyacaktır. AKP iktidarı, bu momentte sivil diktatörlük ve polis devleti yönündeki karşı devrimci hamleleri ve düzenlemeleri aslında, TC'nin transformasyon sürecinin parçasıdır ve TC'nin bölgesel bir karşı devrim merkezi olma yönündeki yeniden yapılanmasının bir göstergesidir. TC'nin içine girdiği yeni süreci başka bir makalede kaleme alacağımdan dolayı, burada genel olarak eğilimi ortaya koymak yeterlidir. Bu süreç, Kürt hareketi dinamiği ve Kürt Özgürlük Hareketi açısından son derece riskli, yıkıcı ve altüst edici içeriktedir. TC'nin bölgesel karşı devrim merkezine dönüşmesi demek, Kürt dinamiğinin tasfiyesine odaklanmak anlamına gelmektedir. Bu konuda devrimci komünistlere önemli görevler düşüyor. Bu da Kürt Özgürlük Hareketi'ne güven vermek ve birleşik devrimci savaşın zeminlerini örmekle, yani batı yakasında sınıfın yıkıcı devrimci enerjisini açığa çıkarmakla ancak gerçekleşebilir. Kürt Özgürlük Hareketi, Kürt Halkının ulusal enerjisini en üst boyutta açığa çıkardı. Bu enerjiyle Kürt halkı Ortadoğu denkleminin ayrılmaz parçası, Kürt Özgürlük Hareketi ise bölgesel bir güç, hatta küresel jeopolitikte hesaplanması gereken bir faktör hâline geldi. Bugün tarihsel fırsatlar ve diyalektiğin muhteşem bir şekilde kendini dışa vurması ile karşı karşıyayız. En başta tarihin gördüğü en kirli savaş, kendi paradoksunu yarattı. Köyleri yakılan, sürülen Kürtler metropollere göçtü. Demografik yapıda önemli altüst oluşlar yaşadı. Artık başta İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Adana, Mersin gibi iller yeni Kürt kentleri olarak ortaya çıktı. İstanbul'da, Diyarbakır ve Erbil'in toplamından daha fazla Kürt yaşıyor. Tahmini rakam 3,5-4 milyon Kürt'ün yaşadığıdır. Diğer illerde 800 ile 1 milyon civarında Kürt yaşamaktadır. Ve metropollere göç devam ediyor. Bu yönün dışında yine kapitaliz-

min vahşiliğinin ve yıkıcılığının bir yansıması olarak, metropollere sürülen Kürtlerin sınıfsal profillerinde ilginç bir tablo oluştu. Hızlı bir proleterleşme süreci yaşayan Kürtler batı yakasında azımsanamayacak oranda bir proleter nüfusu oluşturuyor. Batı yakasında hızlı ve yoğun proleterleşme sonucu ampirik verilere göre 4 milyonun üzerinde Kürt işçi var. Kısacası Kürtler işçileşiyor, işçiler Kürtleşiyor. Kürdistan coğrafyasında 2 milyon mevsimlik işçinin (4-6 ay arasında Ege'ye, Karadeniz'e, Çukurova'ya çalışmaya giden) ya da yarı-proleter kesimin olduğu biliniyor. Ayrıca yine ampirik verilere göre, Kürdistan coğrafyasında 1 milyona yakın işçi olduğu varsayılıyor.

Bu tablo devrimcilerin önüne müthiş olanaklar koyuyor. Devrimci bir sınıf çalışması, batı yakasında sınıfsal enerjinin açığa çıkarılması, aynı zamanda Kürt Özgürlük Hareketi'yle ve Kürt halkıyla bütünleşme ve kaynaşma, birleşik devrimci savaş örneğine anlamına geldiği ortadadır. Kürt hareketinin bir alt sınıf hareketi olduğu düşünülürse, böylesi bir çalışmanın hem sınıf dinamiklerini tetiklemesi ve enerjisini kristalize etmesi yanında hem de yarattığı sosyal anaför ya da mıknatısla Kürt halkıyla bütünleşmesinin yolları açılmaktadır. Ancak böylesi bir çaba ve bu yöndeki sarsıcı örnekler güven sorununu ortadan kaldırdığı gibi, Kürt Özgürlük Hareketinin temel ihtiyaçlarını karşılayabilir. Oluşacak rezonansın ve füzyonun yıkıcılığı ortadadır. Anadolu topraklarında fay hatlarının kırılması, Kürdistan topraklarının bütününde batı, güney ve doğu Kürdistan'da hissedilmesi, hatta bir Ön Asya sarsıntısı oluşturması ya da Ön Asya devrimi olduğu unutulmamalıdır. Bu sarsıntının içinden geçtiğimiz yüksek konjonktürün etkisiyle Avrupa'nın Akdeniz havzasını sarması yüksek bir olasılıktır. Yunanistan'da yaşanan uzun süreli ayaklanma hâli böylesine bir fay hattının kırılmasıyla, olağanüstü boyutta bölgesel bir enerjinin açığa çıkmasına yol açabilir. Ortadoğu Devrimci Çemberinin Anadolu topraklarında ve bölgede zeminleri artık her boyutta mevcuttur. İstanbul Ayaklanması, bir laboratuvar ve prova olarak yeni dinamikleri ve eksiklikleri ortaya çıkardı. Yukarıda bahsettiğimiz eksikliklerin aşılması, devrimin güncelliğini yaratacaktır. Küresel düzeyde Anadolu toprakları devrimin imkânı için en hazır coğrafyadır. İstanbul Ayaklanması bunu gösterdi. Aynı zamanda yetersizliklerini de gösterdi. Devrimci siyasal öznenin varlığı ve örgütlülüğü, işçi hareketinin örgütlülüğü ve mobilizasyonu ve Kürt Özgürlük Hareketi'nin

Gezi Parkı Direnişinden Ayaklanmaya

devrimci enerjisi Avrupa'nın güneyinden, Ön Asya'yı kapsayacak bir bölge devriminin kapılarını açacaktır. Tarih devrimden, isyandan, ayaklanmadan yanadır. Bu imkânsız gibi görünen şey aslında devrimciliğin tanımını ortaya koymaktadır. Evet devrimcilik, "gerçekçi olup, imkânsızı istemektir". Bu istemek fiilinde yapmak, yani praksis gizlidir. Che'nin bu sözleri hiç bu kadar anlamlı ve manalı olmadı.

Evet devrim göz kırptı.

Şimdi devrimci komünistler olarak ısrarla, inatla, kararlılıkla devrimin imkânını aramak ve yaratmakla yükümlüüz. Bu tarihin, geçmiş kuşakların, bugünün ve geleceğin bize yüklediği bir görevdir.

İsmet Özel'in dediği gibi "*Evet İsyân*"...

...

Ay vurunca çatlatır göğsümdeki mahşeri
Çünkü kavganın göbeğidir benim yerim
Canlarım, kollarında Parti pazubentleri
Dik başlar, erkek haykırışlarla
Göndere, en yukarlara çekiyorlar
En yukarlara çatlıycak kadar aşkî yüreklerini.

...

Ben merd-i meydan
Yani toprağın ve kanın gürzü
güllerin bin yıllık mezarı bendedir
yukardan bakarım efendilerin pusatlarına
insanların bütün sabahlarını merak ederim
gök hırpalanmaktadır merakımdan
ıtır kokan benim yumruklarımdır
benim kavgamdır o, aşk diye tanınan.

Direnış, Onur ve Mekân

Fırat Mollaer

Direnışin Diyalektiği

Gezi Parkı'ndaki direnişin en dikkat çekici yönlerinden biri de bir yorum patlamasına elvermesi oldu. Direniş'e müspet ya da menfi yaklaşımları ortak bir düzlemde birleştiren şey, bu politik-toplumsal hareketin Türkiye'nin siyasî tarihinde bir dönüm noktasını teşkil edeceği yönündeki örtük ya da açık bir varsayımdı ("eşik aşıldı"; "artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak").

Öte yandan, bu hissin direniş'e gönül verenlerde bir tür naifliğe dönüşerek olayın önemini abartma biçimini aldığı yönünde söylentilerde dolaşiyor. Hükümetin mitingleri ve güdümlü basını kanalıyla- "başarı"yla dolaşım a

soktuğu bu söylentilerin arka planındaki feveran bile olayın önemi konusundaki algıyı doğrulayıcı bir işlev görüyor aslına bakılırsa. "Direnişçilerin naif yorumsaması" tezine genel olarak bakılırsa, politik-toplumsal olayların estetiği diyebileceğimiz bir ilke gereğince,

hiçbir tarihsel olay "saf" nesnel gerçekliğiyle "yansıtlamayacağı"ndan, yorumda kaçınılmaz bir öznel öge olarak varolur abartma. Herhangi bir politik-toplumsal olayın "nesnelleşmesi" bu "estetik" öge olmaksızın düşünülemez. Başka bir açıdansa, hükümetin söylemsel hegemonya kurmak adına ortaya attığı "mübalağa" tezine karşı, politik-toplumsal olayların onu özdeşleşerek (deneyimleyerek) yaşayan öznelere gözünden her zaman eksik kavramsallaştırıldığı da ileri sürülebilir.

Yani, direnişin toplumsal ve politik önemini büyütüldüğünü düşünenler şunu da akıldan çıkarmamalılar: Direniş, hâlen devam eden olayların sıcaklığı içinde, önemini pekiştirecek (kavramsal) aurasını henüz kazanamamıştır

doğal olarak. Çünkü, aura her zaman bir mesafeyi gerektirir. Buradaki mesafe, geniş bir soyutlama düzeyinden bakıldığında, deneyim ve kavram arasındaki mesafedir. Daha somut bir perspektiften ise, tarihsel bir mesafe ve hafızanın olayı politik olarak yeniden kurmasıdır.

Direnış Onur ve Mekân

Bu bakış, tarihsel olayların geriye dönük bir bakışla anlam kazanabileceği yönündeki Hegelci bir ilkeyi varsayar gibi görünür: “Minerva'nın baykuşu alacakaranlıkta uçar”. Bu uçuş, deneyim (direnışle özdeşleşen öznelerin deneyimi) ve kavram (direnışin kavramsallaştırılması) arasındaki mesafeyi kapatacaktır, bu bakışa göre.

Yine de, Hegel'in tarihsel olayların, akıl kendi gelişimini nihai bir noktada tamamlayınca aydınlanacağına dair bakışı, tanıklık ettiğimiz yorum çiçeklenmesindeki bir noktayı tam olarak açıklamıyor. Hegel'e bu tarihsel olayın anlamının olaydan mesafe kazandıkça yeniden kurgulanacağını söyleyerek hak vermiştik bir ölçüde. Ancak Hegel'deki “kavram”ın “tarihin sonu”nda bütünlenmesi ve deneyimi içererek aşmasından farklı bir şey de var burada: Tarihin bitiş noktasından değil, tarihin içinde; kavramın deneyimi muhafaza ederek aşması değil, deneyim ve kavram arasında hiyerarşik olmayan bir diyalektik dansı.

Daha açık bir biçimde ifade etmek gerekirse, bu tür politik-toplumsal hareketler, teorileri sınamak üzere somut bir temel sağlarlar; düşünceleri toplumsal mücadelelerle birleştiren diyalektik bir etkileşimin yolunu açarlar. Zira sosyal bilim ve felsefe “evrensel” bir tarafsızlık mitinde tüketilemeyecek kadar canlı/organik, yaşayan, toplumsal mücadelelerle diyalektik bir etkileşim içinde değişen/gelişen tarihsel ve toplumsal “disiplin”lerdir. Pozitivizmin yorumunun hilafına, sadece açıklamaz müdahale ederler ya da kimi yorumsamacı yaklaşımların yorumunun hilafına, sadece anlamaya çalışmaz değiştirmeye de uğraşırlar. Toplumsal-politik hareketlerin ortaya koydukları “olgusalılık”, sosyal ve politik teorinin empirisizmin olgucu metoduna terkedilemeyecek kadar dönüştürücü bir muhtevaya sahip olduğunu düşünen teorisyenler için dahi, teori üretimi açısından sahip olunması gereken minimum “nesnellik”in zeminini oluşturur. Eğer bu zemine sahipsek, alacakaranlık olmadan “Minerva'nın baykuşu”nu uçurabiliriz. Minerva'nın baykuşu, tarihsel olayla düşünceleri arasında diyalektik bir etkileşimi kuran kolektif bir beden olarak bizleriz belki de. Bunu da tarihin sonunda değil, içinde yapıyoruz.

Ergenekonculuk Yaftasının Biçareliği ve Life Style İddiası

Direnışin metodolojisi üzerine bu giriş-

ten sonra, şimdi de, Gezi Parkı direnişi üzerine yapılan yorumlara geçelim. Burada birçok yorumun arasından ikisini seçip kendi düşüncelerimi geliştirmeye çalışacağım. Bu yorumlardan ilkinin tasdik edeceğim; ikincisini ise kendi argümanımı kurmak için tartışacağım.

İlki, artık hükümete karşı tüm tepkileri “Ergenekoncu” diye yaftalama döneminin geçtiği iddiası. Aslında hükümetin siyasal zekasının büyüülecek kadar olmadığını anladığımız şu günlerde dahi, bu zekânın, olayların eski Cumhuriyetçi mitinglerden çok daha çoğulluk arzeden bir tabana dayandığının farkında olmayacak kadar geri olduğunu varsayamayız herhalde. O halde, bu indirgeme, açıkça, söz konusu direnişi kırma gibi çıplak bir ideolojik amaca matuftur. Tayyip Erdoğan'ın 28 Şubat mağduriyetine onu fetişleştirecek biçimde yeniden ve acilen başvurması da (“bize zenci muamelesi yapıldı”) bu ideolojik hareketin önemli bir vechesidir.

Diğeri ise, bunun bir “yaşam tarzı”nı savunma eylemi olduğu iddiası. Bu kısmen doğru olabilir. En azından bu amaçlarla yol alan sekülerler ya da “Mustafa Kemal'in askerleri” var mesela. Bu özdeş olmayan grupların taleplerinde seküler bir life style'in muhafazası var. Harekete katılanların bir bölümünün saiklerini oluşturan bu endişenin haklılığını tartışmak ayrı bir konu. Fakat bu, hem bütün bir toplumsal hareketin muharriki değil hem de “yaşam tarzı” adamakıllı bir direnişi örgütleyemeyecek kadar “liberal” ve kaypak bir çıkış noktası.

Gezi Parkı direnişini örgütleyen çok farklı nedenler var elbette ama bunu bir mekânın savunulması, mekân üzerinden örgütlenme olarak görmek daha doğru geliyor: güzel bir “yaşam dünyası” sunan ve bu nedenle savunulması gereken bir doğa parçasına AVM yapacağı düşünülen bir hükümete karşı eleştiri ve direniş. Fakat bundan önce “onur”un direnişi kurucu rolünün altını çizmemiz gerekir. Yani, ilk olarak “onur”, sonra da biraz daha ayrıntılı biçimde olmak üzere “mekân”ı ele almak istiyorum.

Onur: Direnişin Anlam Kaynağı

Onur sorununun direnişi açıklamak için önemini Tahrir'den giderek ele alalım: Tahrir'de hiç kuşkusuz Kahire'nin tüketimden yeterli pay alamayan/AVM'lere ya da modern-kapitalist toplumun adaletsiz dağılan refahına biçimlen-

memiş bir anti-kapitalist nefretle bakan lümpen proletaryası, umutsuz işsizleri ve dar gelirli işçileri (ve bir orta sınıf) direnişin özneliydi. Ancak burada salt ekonomik bir belirlenim olduğunu düşünmüyorum. Bir sosyal sınıf, kendi onurunun da zedelendiği konusunda bilinçlenmedikçe “kendinde (doğal-bilinçsiz) sınıf” olmaktan “kendi için (bilinçli) bir sınıf” olma aşamasına geçiş yapamaz. Yani ekonomik amiller ancak ahlâkî amillerin de birleşmesiyle bilinçli-devrimci bir hareket meydana getirebilir.

“Onur” direnişin anlam kaynağıdır. Onun kaybı, “yabancılaşma” yönündeki dağınık güçleri (iktisadî, psikolojik vs.) anlaşılması zor bir biçimde birleştirerek bir eylemliliğe sevkeder. Mübarek’e başkaldıranlar, yaklaşık 40 senedir, politik öz-belirlenim haklarını bir firavunun diktatoryası altında yitirdikleri yönünde bir bilinçliliğe ulaştıkları için yapmışlardı bunu. Çünkü, öz-belirlenim hakkının kaybolması bir tür yabancılaşmaya yol açar. Yabancılaşma, özgül bir varoluşun mütehakkim başka bir varoluş tarafından yozlaştırıldığı yolunda bir farkındalığına elverir ki, bu da belli bir varoluş ve yaşam dünyasının savunulması yönünde ciddi bir politik arzu/talep doğurur.

Türkiye’de Erdoğan otoriterliğinin patlama noktasına getirdiği direnişlerin çok stratejik bir nedeni de şudur: Erdoğan yönetimi, dünyanın bütün firavunlarının iktidar şehvetine gark olarak halkın azımsanmayacak bir kısmının politik belirleme hakkına zarar vermiştir. Bu noktada, Erdoğan’ın bir başöğretmenliğe soyunarak belli bir yaşam biçimini öğretip diğerlerini kötülemesinin tek ya da asıl belirleyici olduğunu düşünmek yerine, direnişin asıl muharrikinin, yönetimin firavunca tutum ve politikalarının halkı kendi belirleme hakkını yitirdiği yönünde bir bilince ulaştırması olduğunu düşünmek daha açıklayıcı görünüyor.

Mekânın Poetikası ve Politikası

Onur, direnişin anlam kaynağı ise mekân da onun gerçekleştiği estetik ve politik sahadır. Mekân, salt fiziksel bir alan ya da alelade bir “yer” değildir; Bachelard’ın deyişiyle söylersek, “mekânın poetikası” vardır; Heidegger bunu, insanın bu dünyada şairane bir biçimde ikâmet ettiğini söylemek suretiyle onaylardı. İkâmet eder ama bu fiziksel bir bulunuşa indirgenemeyecek kadar anlam ve gösterge yüklüdür; “şairane”dir.

İşte bu nedenle, direnişi örgütleyecek sembolik ve psikolojik anlamları derhal yüklenir mekân. Soyut bir zaman tasavvuruyla, salt evrensel bir biçimde tanımlanmış -zamanın içinde gerçekleşecek- belli ilkelerle (özgürlük, eşitlik vd.) bir devrimin romantik ve duygusal gıdası eksik kalır; bu “form”lar içerik kazanmaz ve genel bir dönüşümü sağlayacak bir seferberlik harekete geçirmek oldukça zordur.

Yani, mekân, “zaman”daki soyut idealerin gerçekleşebilecekleri nihaî boyut olarak, “zaman”dan önemsiz değildir. Bir direnişe temel olmasının nedeni, o mekânın, yaşam hakkını, eşitliği, özgürlüğü, adaleti sembolik bir biçimde düzenleyip politik mücadeleye tahvil edebilecek somut durumları sinesinde barındırmasıdır. Mekân soyut ile somutun, evrensel ile tikelin gerçekleştiği politik alan olarak, Hegelci anlamda “somut evrensel”dir.

Bunun için öncelikle bir estetik aşamadan söz edilebilir. Kısaca, mekânı güzellemek, yani, müdafaası yapılacak mekânın “cennet gibi”, salt rasyonel amaçlarla değil (çünkü mekân “tahayyül”leri biriktirir) daha geniş bir anlamda korunması gereken anlamlı bir “yaşam alanı” olarak görülmesi diyebiliriz buna. Buradan yola çıkarak bu estetikleştirmeyi politik bir hamleyle tamamlamaya çalışırsınız: Bu da seküler-laikçi çağrışımları güçlü “yaşam tarzı savunması” değil, anlamlı bir “yaşam dünyası”nın müdafaasıdır.

“Yaşam tarzı savunması”, özgürlüğü liberalizm dozu yüksek bir biçimde öne çıkaran, daha mütekâmil bir özgürlük anlayışı olan eşit-özgürlük anlayışına daha mesafeli, tam da bu yüzden sadece geçici bir araya gelmeleri açıklamaya yarayabilen ama yeni topluluk biçimleri oluşturmaya yetmeyecek, kültürcü bir yaklaşıma daha yakındır. Oysa “yaşam dünyası”, bir devrimin/direnişin hedefi olan, çok daha kuvvetli topluluk biçimleri oluşturabilir. “Yaşam tarzı” talepleri birtakım reformist tedbirlerle, üstyapısal düzenlemelerle tatmin bulabilirken, “yaşam dünyası”nın savunulması, temelde bir yabancılaşma sorunuyla ilgili ve çok daha güçlü dönüşüm talepleriyle ilişkili olabilir.

En Dolaysız Politik Sahne Olarak Mekân

En güçlü anti-empyralist hareketlilikleri, özgül bir yaşam dünyasının mütehakkim bir güç tarafından yozlaştırılması/kendi özüne yabancılaştırılması tehlikesi körükler. Hatta sa-

dece anti-emperyalist hareketlilikler değil, belli milliyetçilik biçimleri de duygusal ve seferber edici kudretini buradan devşirir. Ancak milliyetçiliğin marifeti, mekânın şeyleştirilmesi olarak anlaşılmalıdır. Burada az önce söz ettiğim estetikleştirme aşaması, politik olanın üzerine çöker ve politika massedilerek politikanın estetize edilmesi gerçekleşir. Bizim söylediğimiz ise, politikanın estetik bir muhtevaya ya da hareket ettiriciye sahip olmasıdır.

O halde, mekâna dair Bachelard'ın ve Heidegger'ın fenomenolojik ilkeyi ve söz konusu estetik aşamayı politik olana doğru açmak üzere, Boockhin'in gibi mekânın "en dolaysız politik sahne"yi oluşturduğunu eklemeliyiz. Çünkü Bachelard-Heidegger çizgisinde politik bir muhteva kendiliğinden bulunmaz. Bunun nedeni, politik olanın "nesnel" düzeyini açıklamaya elverişsiz bir öznelcilikle malul olmaları. Mesela Bachelard, mekânın poetik bir süreçle anlam kazandığını düşünür. "Mekânın poetikası", örneğin, evin nesnel mekânının ona poetik olarak yüklenen özelliklere oranla daha önemsiz olduğu ve mekânın şiirsel bir süreçle anlam kazandığı, böylece mekânların bizim için anlama dönüştüğü önermesine dayanır. Ne var ki, bu anlam, bir "yaşam dünyası"nın teşekkül ettiği daha "nesnel" bir anlam düzeyine tahvil edilemeyecek kadar öznel bir anlamdır: Politikanın gerektirdiği ortak anlam ufuklarına daha uzaktır.

Mekânın en dolaysız politik sahne olduğuna dair yaklaşımımızda, somut durumların somut bir tahlilini yapabilecek politik akıl estetik düzeyle birlikte muhafaza edilir: Savunulan mekânın güzelliği bizim yaşam dünyamızda apaçık görünümleri de olan somut bir durum biçiminde kavranır ve politik olarak harekete geçirir. Oysa milliyetçiliğin politikayı estetize etmesi, mekânı soyut bir ideale dönüştürür. Milliyetçilerin mekânın somut biçimi olan ekolojisine dair duyarsızlıkları, bu somut olmayan mekân tasavvurlarının en iyi örneğidir (Ben bu yazıyı yazarken, Devlet Bahçeli, direnişçilere "bu vatanın ağaç kadar kıymeti yok mu!" kabilinden ayar vermeye çalışıyordu). Mekân burada, bir mülkiyet ilişkisine dönüşür, kapitalizm koşullarında metanın soyut niteliğinde olduğuna benzer bir biçimde, soyutlanarak ele alınır. Bu tür estetize etme biçimlerinin en iyi bilinen örneği, vatanın genellikle uzak, soyut bir tarihe atıfla güzellenmesidir.

Politik İkâmet

Meseleyi toparlayarak yeniden ifade edecek olursam, mekân, soyutun somutla, tümelin tikelle, estetiğin politikayla tamamlanabileceği, evrensel'in yakalanabileceği (ki yaşam dünyası direnişinin evrenseli kendi zaviyesinden de olsa yakalama arzusu, devrimin arzusudur, itici gücüdür herhalde) tek zemin olan "somut evrensel" düzeyine işaret eder (bu somut evrensel, liberal-batı merkezci evrenselciliğin içeriksiz, formel, rasyonalist ve Batı-merkezci tutumundan farklıdır bu yüzden).

Mekânı politik bir hareket amili olarak ele almak için asıl yapılması gereken, ona poetik açıdan aşırı anlam yükleyerek estetize eden anlayışlara karşı -çünkü milliyetçilik her zaman vatani estetize ederken politik bilinci kötürümleştirmeye meyyaldir- mekânın estetiğini politik bir akılla ele almaktır.

Buna göre, insan, sadece şairane biçimde değil politik olarak da ikâmet eder. Örneğin, ulus-aşırı kapitalistlerin bir çevre felaketine yol açmaya niyetlendiği Ege beldesinin ekolojisini savunmak için ona "cennet gibi" demek suretiyle, çevre katliamlarıyla politik olarak mücadele edilebilir. Yani beldeye poetik bir anlam yükleriz ("cennet gibi") ama politik bir bilince de ulaşırız. Zaten beldenin salt doğal gerçekliğiyle sadece doğa bilimcisi ilgilenir. İçinde yaşayan anlamlı varlıklar olarak bizler, bilimciden ziyade şair yanı olan varlıklarız. Fakat aynı zamanda politik varlıklarız ve bizim için en dolaysız politik sahne yerleşimle birlikte var olur.

Bu estetik-politika, yereli bir deneyim mekânı, yereldeki deneyimi de praksis imkânı olarak değerlendiren bir perspektifle beraber de düşünülebilir. Bu perspektif, yereli, insanların müdahil olabileceği, "yaşam alanlarının sömürgeleştirilmesi"ne karşı yaşam alanlarına sahip çıktığı, yaşamları üzerinde etkide bulunabildikleri, dayanışma alanları kurabildikleri bir alan olarak ele alır. Böyle düşünüldüğünde, hiç kuşkusuz, ekolojist ve sosyalist bir hareket yereli önemsemelidir. Vatanın ekolojisine karşı duyarsız, yaşayan somut halka efsanevi ölü kuşakları kadar değer vermeyen milliyetçilikle de hem teorik hem pratik olarak böyle mücadele edilebilir. Zira, yeniden ifade edersek, bu perspektif, tarihsel açıdan bakıldığında, milliyetçilikle asla özdeş olmayan ve ondan farklı idealleri savunan alternatif bir yerelcilik üzerinde düşünmenin bir yoludur.

İsyan Devrimin Ruhudur

Eren Balkır

Mehmet'e, Abdullah'a ve nice barikat yiğitlerine...

“Gezi Parkı direnişi ile fitili tutuşan ülkenin sol sosyalist örgütleri, yaşanan gelişmelere hazırlıksız yakalanmışlardır” denilemez. Aksine bu örgütler, tümüyle bu tip durumlardan kaçmak ve kendi kovuklarına sığınmak üzere yapılandırılmışlardır. Örgütlerin bu tip durumlara hazırlandıkları ama bu somut duruma karşı hazırlıklı olmadıklarını söylemek iyi niyetli bir yaklaşımdır. Geçmişteki örnekler üzerinden düşünülüğünde, böylesi bir kalkışmanın ateşi içinde doğmuş bir örgüt, bekası ve sürekliliği adına bu ateşi söndürmek zorundadır. Diyelim Gazi direnişinde bir ateş yakılmış, bir örgüt kendisini bu ateşin içinde bulmuş ama sonrasında direniş “kendiliğindendi zaten” diye buruşturulup çöpe atılmıştır. Örgüt, ateşten kaçanlarca oluşturulmak zorundadır. Dolayısıyla o ateşin içinde titizlikle korunması gereken bir

komutan ucuz bir ajanın ihbarıyla işkencede katledilmiştir. Öğrenmemiz gereken ilk gerçek budur: örgütler bu tip durumlarda kendilerini yıkıp o durumların gereğince yeniden kurmak zorundadırlar. Yıkımı ve kuruluşu tetiklemiyorsa, kalkışmaların, eylemlerin ve çıkışların kıymeti de yoktur. Bunlara göre ve bunlara bağlı olarak gerçekleşmiyorsa, yıkım ve kuruluş anlamsızdır. Stalin'in zamanında Mustafa Suphilere dönük uyarısı da bu yöndedir. Stalin “biz dişimiz tırnağımızla, bin bir cefa çekeerek yaptık bu devrimi. Siz ise hazır konuyorsunuz. O nedenle az bir insanla, az imkânla gidin Anadolu'ya” der. Bir iki moment dışında, sonrasında bu uyarıya hiç kulak asılmamıştır. Ne olursa olsun örgütün yaşatılmasına kilitlenildiğinden, mesele belirli şahıslara bağlanmış, nesnel maddî gelişmeler, sıçramalar,

İsyan Devrimin Ruhudur

kopuşmalar hep savuşturularak geçirilmiştir. Tarihe ait onurlu birçok isim ve olay örgütlerin ve şeflerin hiç etkilenmeden, oldukları gibi yaşamalarını sürdürmeleri için istismar edilmiştir. Bugünün direnişinde, bugün sokaklarda ve mahallelerde yanan ateşin içinde artık var olabilecek bir örgüt yoktur. Hepsi bu hardan, ateşten kaçmaya kilitlenmiş durumdadır. Hepsi kendiliğindenlik eleştirisi çıkını doldurmakla meşguldür. Verili ânı da kendi özneliğini yaldızlayarak, reklâm ederek geçirmek derindedir. Yaşanan isyan, örgütlerin onlarca yıldır süren kalıplarında en ufak bir çatlağa bile neden olmamıştır.

Sloganlar değişmemiş, örgüt anlayışlarında bir sıçrama olmamış, devrim muhayyile ve ufkunda en ufak bir derinleşme ya da genişleme yaşanmamıştır. Örneğin bir örgütün bir iki yıl önce yürüttüğü bir kampanyanın afiş ve dövizlerini alana getirmesi saçmalaktır.

Bugün, geleceğin devriminin ruhuna ait bir huruc, sıçrama olarak yaşanan isyan, var olan bedene tutunmak zorunda kalmıştır. Oysa o beden bu ruha dardır artık.

Örgütlerin tertipleedikleri konferanslar ya da kongrelerin, kadrolarını motive etmekten başka bir amacı bulunmamaktadır. Yani örgütler, belirli bir ateşin, direnişin, devrimci bir momentin gereğince kendilerini yıkıp yeniden kurmaya çalışmamakta, bu momentleri üç beş eleman devşirilecek havuzlar olarak görmektedirler. Kongre ve konferanslar, yıkıcı ve kurucu faaliyetin zorunlu sonucu değil, iç kliklerin tasfiyesi ya da dışarıya “ben varım” demeye ilgili bir tercih olarak biçimlenmektedir.

Olayların en zirveye ulaştığı hafta sonunda sendikaların genel grev kararı alamaması, örgütlerin mevcut zaaf ve marazıyla ilgilidir. “Politika için 24 saat uzun bir zamandır” sözü uyarınca düşündüğümüzde, koca bir kırk sekiz saat geçmiş, ancak cılız bir KESK eylemine tanık olunmuş, o da ancak Çarşamba gününe sarkıtılmıştır. Bu sendikaların arkasında kim, hangi örgüt varsa, bu ataletin ve apolitizmin ce-

remesini direnen kitlelere çektirmiştir. Bugün DİSK ve KESK’in arkasındaki sol örgütler, sokaktaki CHP kitlesinin bile gerisine düşmüştür. Bu utanç hepsine yetmelidir.

Örgütler, doğaları gereği, bu tür momentlerde yıkılıp kurulmak zorunda olduklarını bildiklerinden, gene doğaları gereği belirli bir direnç geliştirmektedirler. “Ulusalçılık”, “Mustafa Kemal’in askerleriyiz”, “kendiliğindenlik”, “tekbir sesleri” vs. bahane ve mazeretten ibarettir. Hiçbir örgüt, verili cüssesiyle bu kalkışmayı karşılayacak ruha ve bedene sahip değildir. Bu ruh ve beden yoksa, örgütlerin de varlıkları sorgulanmalıdır.

Bu örgütlerden biri “boyun eğme” demek, buzdolabına kaldırdığı eski pilavını, kampanyasını ısıtıp yeniden millete yedirmeye çalışmaktadır. Oysa bu slogan, sloganı atanın gerçekte boyun eğdiğini, eylem alanlarından uzak kaldığını, direnişi örgütlemeliğini gizlemekten başka bir işe yararamamaktadır. Adana’da, İstanbul’da ve Ankara’da kimle konuşulsa, bu sloganın sahibi “parti”ye küfretmektedir. Bu küfür boyun eğmişlikle ilgilidir. Ayrıca slogan elitist yapısı üzerinden halkı küçük görmekte, pratikte halkın gerisine düşmekte, dolayısıyla yaşanan gerçeğe bağlı olarak, Zizek’in Hegel’den mülhem ifade ettiği biçimiyle, “öldüğünün bile farkına varamamaktadır.”

Ayrıca “boyun eğme” sloganı, ortalıkta boyun eğilecek bir gücün varlığını ön kabul eder. Aynı şekilde anarşistler ve anarşizmin bireyci edebiyatından kendince beslenmeye çalışan eski devrimci çevrelerin “halk korku duvarını aştı” demesi de aynı yerde durur. Ortalıkta korkulacak bir şey yoktur. Birey korkar, halk korkmaz. Dolayısıyla bireye kilitlenildiğinden, sadece ona seslenildiğinden ve bireyin psikolojisine bağlanıldığından, ortalıkta korkulacak bir güç olduğu sanrısı oluşmaktadır.

Olmayan bir gulyabaniye ilişkin korku hikâyeleri üretilmektedir. Halkla, halkın iradesiyle ve halkın direnciyle rabita kurulsa, bu türden kavramlar ve sloganlar asla dile gelmez

oysa. Halk, korkunun olmadığı ya da varsa bile devrimcileştiği bir momenttir. İslamcı çevrelerin tutumu, iktidarla kurdukları çıkar ilişkileri üzerinden anlaşılır bir şeydir. Kimi sosyalistlerin ve Kürd dostların “Mustafa Kemal’in askerleri” bahanesine yaslanmaları anlaşılır değildir. Bu tip dönemlerde nazlı gelin gibi “yerim dar oynayamam” denilemez. Bu kalkışmanın Cumhuriyet mitingleri ile benzeştirilmesi apolitik bir tutumdur. Kaldı ki devrimci bir parti, Cumhuriyet mitinglerine bile müdahale edebilecek bir yarık bulabilmek zorundadır. Kuvayı Milliye söylemine karşı Kuvvayı Seyyare’yi çıkartmak böylesi bir yoldur örneğin. Böylelikle Cumhuriyet mitinglerinin devrime sapan yolu zorla açılmış olur. Öte yandan bugün yaşananları Cumhuriyet mitingleri ile benzeştirmek maddeye ve diyalektiğe aykırıdır. Bugün ağız bükülen bir kitle, o mitinglerde yapılamayanı, daha doğrusu, paşaların güdümünde olduğu için yaptırılmayanı yapmıştır. İradesini, öznelliğini askere, paşaya, bürokrasiye, Kemalist elitlere bağlamış kitle artık zincirini kırmıştır. Onlara karşı beğenmezlik etmek, böylesi bir momentte ideolojik seçkincilik yapmak, yersizdir. Ayrıca sol içerisinde Kemalist, ulusalcı, yurtsever bilcümle ideolojik süprütüyü bugüne kadar taşımış koca koca örgütlerin bu momentte susmuş olmaları da tuhaftır. Asıl, onca ideolojik gezvelik, CHP’den rol çalma girişimleri tam da bu tür kalkışmalarda anlamlıdır. Aynı durum, devrimcilerle ilgili olarak mangalda kül bırakmayan yapıların bu momentte akim kalmış olmaları için de geçerlidir.

Bu, örgütlerin kendilerini bu türden politik ve devrimci momentlere göre yıkıp yeneden kuramaması ile ilgili bir meseledir. En basitinden, sakın zamanlarda Atatürk cumhuriyetine övgüler düzüp ikna edilmiş bir gençle bugün barikatlarda dövüşen genç arasında temel bir fark vardır. İlk genci örgüte almak kolaydır ama ikincisi dövüşmüşlüğü ile örgütte hak ve pay isteyecek, eski dönemin şefleri buna direnç gösterecektir.

Bu örgütleri birey düzleminde eleştiriye tabi tutan anarşist ve/ya liberal çevrelerin “karşı

olduğumuz güce benzemeyelim” ikazları anlamsızdır. Şefler, iktidar birimleri, hiyerarşinin tepesindekiler birey ölçüsünde ele alınmakta, bunlarla bir tür idrar ve ideolojik rekabet içine girilmekte, aşağıdakilere de “aman öyle olmayın” denilmektedir. Bu ikaz, mevcut gücü ezecek, parçalayacak bir başka gücün oluşmasını engellemeye dönüktür. Aslında bu insanlardır benzemeye yakın, hatta benzemiş olanlar. Benzeme ihtimali olmayan proleter avama bu türden telkinlerde bulunmak, içimizdeki efendilerin ajanlığından başka bir şey değildir.

Sonuçta bu telkin ve ikazlar üzerinden anarşistlerin devrimle isyanı karşı karşıya getirmeleri, devrimde tahakküm ve iktidar kokan bir yan bulmaları, isyanı bireyi yücelttiği için önemsemeleri değersizdir. Üstelik ortalıkta devrimci ve iktidar hedefleyen bir örgüt yokken, bu türden anarşist eleştiriler efendilerin propagandasından başka bir şeye hizmet etmez. Devrimi modernist, isyanı tarihsel olarak kodlamak, “kapitalizm koşullarında devrim olmaz, olsa da bu insana aykırıdır” demektir. Birey denilen burjuvaziye ait bir fildişi kulesinden konuşan bu çevreler kan, ter ve barut kokan sokaklara efendiler adına, birey ölçüsünde, nizam vermek için görevlendirilmişlerdir. Tam aksine, isyan devrimin ruhu ise ve yaşanan bir isyansa, bu isyanın devrimle bedenlenmesinden bahsetmek gerekir. Bu açıdan devrimcilerin, ruhuyla tarihi özdeşleştirip onun derinliklerini keşfe çıkan “esrarkeş” Walter Benjamin’den öğreneceği bir şey yoktur. Esrar kafası, bizi bugünün isyan gerçeğinden uzaklaştırır, sindirir ve tuz buz eder.

Kara kargacı Ramazan Kaya¹, ruhsal travmasını tarih zannedip, “bu isyan önceden patlak verseydi de Kürdler devletle barışmasaydı” demektedir. Bu “şizofreni”den politika namına bir şey çıkmaz. Kaya’nın da böylesi bir derdi yoktur. O korkmakta, mizah ve hayal gücüyle gerçeği aşabileceğini zannetmektedir. Kendi korkusunu genele yaymakta, bunu da ağız kalabalığı ile süslemek niyetindedir. Badiou,

1 <http://fraksiyon.org/23808/> Ramazan Kaya, *Gezi Parkı’nın Çağırıldığı “Devrim Hayaleti” Üzerine*

İsyan Devrimin Ruhudur

Benjamin, Deleuze gevezeliği dâhilinde esasta vurguladığı, olaysız bir bireysel varoluştur. Efendilerin bir olaydan sonra “şehir eski günlerine geri döndü” propagandası, Kaya’da ses vermektedir. O bu tür olayları varlıksal arzuları ve heyecanları için bir âlet olarak kullanmak derindedir. Sırf bu nedenle olayın devrimci bir dönüşüme hizmet edebilme ihtimaline düşmanca saldırmaktadır.

Sömürü ve zulüm koşullarında iktidarı almaksızın bir dönüşüm yapılabileceğini söyleyenlerin cümlesi düşmana hizmet eden sefil liberal bireylerdir. Yataya alabildiğine önem ve değer veren, tepesindeki balyozu estetize edip millete kabul ettirir.

Taksim’in devlet tarafından boşaltılması, diğer alanlara, sokaklara daha fazla vurabilmek içindir. Orada Kaya gibilerin gördüğü romantik komüncülük kendi ilişkilerini üretirken, başka yerlerde kan akmaktadır. Kanın üretebildiği tek sanat eseri de kızıl bayraktır. Onun da burjuvazinin surlarına dikilmedikçe herhangi bir kutsal, ezeli-ebedî değeri yoktur. Burada ulaşılmaz ve hatta sırf ulaşılamaz olduğu için âna dayatılan acayip devrimci ölçütlerin halesine de kapılmamak gerekir. Bayrak üzerinden ilerlersek, bugün TC bayrağı bile sokak direnişlerinde hepimizin gözüne başka görünmelidir. Kavga çentiğini atar, müdahalesini yapar ve oradaki hilâl ve yıldız bu sefer bizim özneliğimizde bir araya gelir.

Tarihin bireyin ruhsal hezeyanlarından, ruhundan ayrı, gayet somut ve maddî bir doğası vardır. Gezi Parkı’nda Boğaziçili gençlerin çok sesli koro dâhilinde söyledikleri Bolu türküsü, “Entarisi Ala Benziyor”, işgal döneminde kullanılan ilk millî marştır, İstiklâl Marşı’nın ilk örneğidir aynı zamanda.

Yani onca emperyalizm edebiyatı parçalayanların bugün görmedikleri, tarihin bu canlı doğasıdır. İlim âlime malum ise, bu tarihsel ve toplumsal gerçekleri görececek özneye ihtiyaç vardır demektir. Bugüne dek emperyalizm teorileri parçalayan ekiplerin bugün nisyanı gö-

mülmeleri anlaşılır değildir.

Mesele, halkın coşkunun selini gerekli bentlere yönlendirmekse, bu ancak iktidar perspektifi ile mümkün olabilir.

Lenin’in devrim için sarf ettiği cümle, “dün erkendi yarınsa geç olacaktı” ile tekrar düşünülduğünde, dün ulusalcılık, anti-emperyalistlik, AKP eleştirmenliği, düzen karşıtlığı yapmak nafileydi. Bunlar bugünün isyanında varsa anlamlıdır, kıymetlidir. Bu anlam ve kıymet de iktidar mücadelesi verilerek anlaşılabilir.

Son not olarak şu tespit yapılabilir: birçok çevrenin beğenmediği, “içimize girmiş ajan” muamelesi ile yaklaştığı, burjuva ideolojisinin tasallutu altında, laikliğin yarattığı alerji ile kör baktığı Anti-kapitalist Müslümanlar basit ama önemli bir politik ders vermişlerdir. Eylemcilerin Beşiktaş’taki camiye sığınmaları olayına ilişkin olarak, Ülke TV’de yayınlanan programında Ersoy Dede camideki bira kutusunun fotoğrafını kendi arkadaşlarının çektiğini söylemektedir. Bu aslında o bira kutusunun camiye nasıl girdiğini de açıklamaktadır. Ersoy Dede, bira kutusunun kendilerince konulup fotoğraflandığını ikrar etmektedir. AKP basını bu kutuyu kendi tabanını kışkırtmak için kullanmıştır. Anti-kapitalist Müslümanlar ise esasen teorik olarak pek sıcak bakmadıkları, İslamî açıdan eleştirdikleri bir konuyu, yani Miraç Kandili’ni Gezi Parkı’na taşıma kararı almışlardır. Hamle yapma imkânlarını ve reflekslerini yitirmiş solun bu politik adımdan öğreneceği bir şeyler olmalıdır.

“Yarabbi, dokuz gündür bu meydanda direniş içerisinde olan gençlerin seslerini kavi, so-luklarını güçlü eyle. Âmin” (İhsan Eliaçık)

Fenafillah

Eren Balkır

Bugün halk hakikattir, sol ise batıl. Direniş sürecinde tüm sol birikim zail olmuştur. Bu, komünist olmak üzerinden geliştirilen bir eleştiridir ve komünist pratiği solculuktan ayrıştırma teşebbüsüdür. Direnişi genelde politika, özelde sol siyaset içi bir devrim olarak görmek, ölümün süreklileştirilmesinin bir sonucudur. Devrim lafzını kendisine kapatmış bir öznellik, gerçek devrimin kendisine örgütlenememektedir. Bu nedenle söz konusu öznellik, gerçeğin gerçekte değil, lafla dönüştürebileceğini zannetmektedir. Lafın mülkiyeti ve rekabeti gerçekte hükümsüz

olduğundan, her şey lafa boğulmaktadır. “Her şeyi ben başlatırım, ben bitiririm” diyen esnaf-zanaatkâr ideolojisi, solun ruhudur. Bu solun belirleniminde yaşanan direniş süreci, ölümün karşısına daha fazla hayatı çıkartmak zorun-

dadır. Zira devletin şiddeti tedhiş ve korku amaçlıdır. Korku iliklere sinecek ve bu tam da solda karşılığını bulacaktır. Bugün forumların “yaşam alanları” olarak kodlanması ve direnişi kendisinde boğması meselesi tam da bu gerçeikle ilgilidir. Yaşamak isteyen sol, halkın direnişini öldürmek zorundadır. Dolayısıyla parklardan halk çekilmiş, alan sola kalmıştır. Esasında

bunun böyle olmasını isteyen, solun bizatihi kendisidir ve hayıflanması faydasızdır. Parklar, demokrasinin pazarında bir reyon kapmak isteyen ekip ve akımların pazar kavgasına dönüşmüştür sonuçta. Evleri basılan transları, işten atılan

işçileri, başörtüsü yasak olan Müslüman kadını, işsiz genci vicdan ritüellerinde kurban verenler, yan yana gelme imkânı bulmuşlardır. Tüm bu kavgaların harı sönmüş, o harı taşımayanlar, onu söndürmüş olanlar, podyuma çıkma im-

kânına kavuşmuşlardır sadece. Sol trans, işçi, Müslüman, işsiz, köylü, Kürd, Ermeni, Alevî vs. olmamanın sahte cennetidir zira. Buraları terk etmiş olanların bu yanılşamayı sürdürmeleri için direniş müthiş bir fırsat sunmuştur. Direnişin yenilgisi solun zaferidir; direniş ve halk kazansaydı solun tüm payandaları yıkılacaktı. Hâlâ mevcut ise bunun nedeni sömürülenlerin-mazlumların kolektif kavgasının geri çekilmesidir ve bu geri çekilme sol olarak somutluk kazanmaktadır.

Esnaf-zanaatkâr pratiği halkı bireylere, tüketicilere, kendine kapalı nesnelliklere bölmek zorundadır. Bu pratik, devlet gibi, yan yana iki kişi görsün, onu ezmek ister. Ezemiyorsa, liberal bir virüs salgı bölecektir. Esnaf-zanaatkâr pratiği sinekten yağ çıkartmaya kilitlidir, dolaşısıyla o düzenin herkesin yağını çıkartma çabasına kendi cephesinden dâhil olur. Burada sürekli salgıladığı ideolojik salgı ise “vitalizm”dir. Vita yağını çağrıştıran bu ideolojik yaklaşım, mevcut hayatı her şeyin önüne alacaktır. “Biz sizin hayatınızı düşünüyoruz” yalanına ortak olacaktır. Her şey sırf yaşamak içindir. Son bir ayın direnişi sırf yaşamaya odaklanmış solun bizatihi kendisinde ölmektedir.

Sol ölme biçimidir. Örneğin bir forumda sadece sol örgütler kalmışsa ve “bu park faaliyetini mahallelerdeki parklara taşımak gerekir” denildiğinde, “bizim yaşam alanımızı, parkı boğar bu öneri” tepkisi geliyorsa, boğulmak istenenin, öncesiyle birlikte, halkın bir aylık pratiği olduğu açıktır. Göze alnamayan şey, halkta ölmektir. Park örgüt mezarlığı iken, oradan halka dair hiçbir şey çıkmaz esasında. Burada koruma altına alınan, parkın arkasındaki iradedir. O soldur ve tüm solculuğu ile kendisine açtığı dükkânını korumaya çalışmaktadır. Buna karşılık mahallelere taşıma fikri tekrar sol bir teknisyenlik üzerinden işlemektedir. Birileri gene kendisine güdülecek koyun arayan çoban rolü biçmiştir.

Sol işin mahiyetine hüküm ve ipotek koyduğundan, eksiklik sadece teknik kısımdaymış gibi görünmektedir. Oysa o mahalle

parkına uzanan da gene soldur. O parka olası toplanacak halk gene eldeki ideolojik cetvellere, pergellere göre bölünüp ayrıştırılacak ve istenilen kıvamdaki tekil bireyler dükkâna müşteri kılınacaktır. Sadece biri diğerini daha akılsız bulmaktadır, o kadar.

Akıl ise cetvelin uzunluğu, pergelin genişliği ile ilgili bir meseledir. Her dükkân sahibinin hayali ise büyükşehre yerleşip batıya açılacak bir şirket kurmaktır. Cetveli uzatmak, pergeli genişletmektir. Uluslararası işçi derneği olmasına karşın ÜİD-DER’in “işçi sınıfı” tabelalı dükkânında şu son süreçle ilgili tek laf etmemesi, tek bir şey yapmamasının izahı buradadır. Muhtemelen örgüt, uluslararası etkisi olan bu isyanı “orta sınıf” diye etiketleyip çöpe atmış, “işçi sınıfını ilgilendiren bir şey yok” diyip yoluna devam etmiştir. Siyaset alanındaki devletçikler ve burjuva kurumlar olarak örgütler, mevcut devletten ve burjuvaziden daha çok korkmuştur yaşananlardan. Bu korku içteki liberalizmi depreştirmiş, insan denilen put daha fazla cilâlanmış, daha fazla kurban kesilmiştir sunağında.

İzmir’de alelacele üzeri kapatılan SDP-TKP kavgası, bu solun ölü hâlini süreklileştirme gayretinin bir yansımasıdır. Tüm tabelalar kırılmış, tüm flamalar yırtılmışken, direniş ısrarla o tabelaların ve flamaların arkasına toplanmaya çalışılmaktadır. Hiza buradan çekilince, ister istemez mülkiyet ve rekabet galebe çalacak, herkes elindekini yarıştıracak ya da herkesi eşya ve nesne kisvesinde görüp mülk edinmeye çalışacaktır. Dükkânlar arası bu kavganın direnişe ve halka bir faydası olmayacağı açıktır. Halkı kendine uygun bireylere bölme yöntemlerinin yarıştırılması bir sonuç vermeyecektir. Yarışın kendisi ve mahiyeti külliye yanlıştır. Park forumlarından halkın tevhidi çılgılığı duyulurken, bu kadar müşrikin ortalığı kuşatması, devletin muzaffer olduğunun delili gibidir.

Söz konusu zihniyet, maalesef, Sivas’taki 2 Temmuz anmasına katılan bir Antikapitalist Müslüman arkadaşta da karşılığını bulmuştur. “Biz gelirken Allah’tan başörtülü arkadaş ge-

tirmişiz” denilmiştir. Burada “başörtülü kadın” esas olarak flama veya döviz derekesinde görülmektedir. Bu fikriyat 2 Temmuz Ankara anmasında Ethem Sarısülük için yapılacak etkinliğe çağrı metnini yaka kartına dönüştürmede de vardır. İnsan bedeni basit bir eşya ve reklâm panosu olarak görülmektedir. Baştaki örtü de aynı düzeyde ele alınmaktadır. Sürecin tek öznesinin kendisi olduğunu düşünüp, başkalarını nesne olarak görmek, direnişin söküp attığı gözlere ait bir bakıştır.

Tüm bunların sürekliliğini görüp hayatın devam ettiğine dair işaret alan ve sevinenlerin düşünmeleri gereken nokta da burasıdır. Yaşayan görünene öldürüyordur bir yandan. İnsanları güdülecek koyun, teknik bir işlemin sıradan parçası, niceliğe hapsolmuş basit bir sayı olarak görmek ve bu görünümün sürekliliğini kutsallaştırmak ölümün huzuru içindir, başka bir şey değil. Dolayısıyla o kadar “kopuş” edebiyatı aslında altında sürekliliğin kendisini gizlemek amaçlıdır. “71 devrimciliği” kopuşunu sürekli vurgulamak, demek ki onun öncesindeki yaşamsalci, nicelikçi sağ siyasetin devam ettirilmesi içindir. Özünde, “bu parkı ben örgütledim” vehmine ve kibrine övgüler düzmek, tam da o parkı örgütleyen halk ve halkın direnişi olduğu gerçeğini gizlemek amaçlıdır.

Sol şehitleriyle ölmeyi becerememektedir. Toprağa karışan can teorisinin, ideolojinin ve politikanın da o toprağa karışmasını emreder oysa. Ancak sol, her şehidini toprağa verdiği de daha fazla yükselmektedir semaya. Şehitler, vicdanî yaraları kapatan birer bant olarak istismar edilmektedir öte yandan. “Sol ölüme tapıyor, yaşamı sevmiyor, Ethem’in ölüsü dirisinden kıymetli hâle geliyor” diyen ve Ethem’in cesedini dükkân terazisinde tartan kör kâtipler tam da bu nedenle Ethem adına kurulan parkın ruhuna sirayet etmektedirler. Sinan Çetin yetiştirmesi bu kâtipler, hepimizi varolan hayatın işleyişine teslim olmaya çağırılmaktadırlar. Demek ki park semada inşa edilmektedir.

Devrimcilik Ethem’in mezarına, eski ayinlerde konulan eşyalar gibi, yerleştirilip ge-

ride bırakılmaktadır. “Kolektiften kalan bireysel fazla”, “ölümü kutsayan gelenek”, “ölüm üreten iktidarlarla yan yana gelmeme istemi” gibi ifadelerle Ethem üzerinden devrimcilere, devrimciler üzerinden Ethem’e açıktan küfredilmektedir. Halkla hemhal olacak tynetten yoksun olanların “bakın kaç kişi topladım buraya” türünden övünç ve kibirle ortak olduğu, tam da bu küfrün kendisidir. Ethem ise halkın gelecekteki mahşerinde haşrolacaktır, hakikat tam da budur.

Devletin şiddeti, herkesi bugüne mahkûm etmektedir. Ahiret, aynı zamanda “bugünden sonrası” demektir. Ahireti düşünmemiz ve onun için dövüşmemiz istenmemektedir. En devrimci lafları vicdan muhasebesi doğrultusunda sarfedip duranlar, nedense bugün liberal laflara ve pratiğe âşık olabilmektedirler örneğin. Çünkü onlar bugünden, bugünkü hâlden ve hâllerinden memnundurlar. Şiddetin bu geriye dönük etkisi çözücüdür ve teslim alıcıdır. Daha ilk günden devrimcilerin ölüme taptığı eleştirileri duyulmaya başlanmışsa, bunun nedeni, taktik-strateji açısından devrimcilerin de bu eleştirilerin sahiplerinden daha geriye çekilmiş olmasındandır. Bu ricatın, geri çekilmenin nedeni de solun yaşamak, sadece yaşamak istemesidir. Mevzubahis kör kâtip, direniş sürecinde nasıl ki ölümden çok korkmuşsa, sol da aynı ölçüde ölüm korkusunu yüreğinde hissetmiştir. Bu korku, onu en geri olana mahkûm edecektir. Oluşan çatlaklardan, örgütlerinde en geri olanı yapma imkânı bulamamış ve bu yüzden dışa düşmüşler sızacaktır. Bu da gene esnaf-zanaatkâr pratiğine özgü “her şeyi ben başlatırım, ben bitiririm” edebiyatını güncellemekten başka bir sonuç vermeyecektir. Dolayısıyla örgütlerinden düşenler, örgütlerinin kosmosunu, ideolojik-politik dünyasını sorgulamaksızın, “bir de biz başlayalım, başlatalım bakalım” diyeceklerdir. Örgütlerinde şef olamamış, olsa bile yükselmemiş kişiler rüşt ispatına gireceklerdir. Kısa soluklu pratiklerle nefisler okşanacak, rakamlarla övünülecek, endam allanıp pullanacaktır.

Direniş süreci üç pratiği kendiliğinden öne çıkarmıştır: Redhack, Çarşı ve Antikapita-

Fenafillah

list Müslümanlar. Bu, direnişin ilk temel dersini özetler aslında. Halk teslim alınamayan, çözülemeyen, meşru bir illegalite talep etmektedir. Red-hack bunun imgesidir. Halk, “bize 100 gaz maskesi verin, Taksim’i alalım” diyebilen ve asla diz çökmeyen bir vurucu güç istemektedir. Çarşı’nın çağrıştırdığı budur. Halk, yüreği kendisinden yana atan bir yürek, onun derdiyle yanan bir vicdanı çağırmaktadır. Antikapitalist Müslümanlar tam da bu yüreğin ve vicdanın yansımasıdır. Bu üç pratiğe göre kendisini yıkıp kurmayan bir solun ağızındaki yaşam edebiyatı düşmanın öldürme pratiğine aittir.

Gezi Parkı'nda Cuma Namazı

Antikapitalist Müslümanlar

Bismillâhirrahmânirrahîm¹

Sevgili Kardeşler,

Bugün, ikinci kez Gezi Parkı'nda Cuma namazı kılıyoruz. Uğradığımız saldırılar, mâruz kaldığımız haksızlıklar karşısında, yine burada toplandık ve adâleti, birliği ve halkların kardeşliğini tesis edebilmek için Rabb'imizin huzuruna geldik.

Hiçbir huzur bozucu ortam yokken, Salı günü polislerin Taksim Meydanı'na girip, Gezi Parkı'nı da içine alacak şekilde yaptıkları saldırı, büyük bir haksızlık ve zulümdür. Bu zulümde, hem insanlarımız çok büyük

hasarlar görmüş, hem de direnişçi gençlerin mescidi yıkılmıştır. Camide yaralılar tedavi edilirken ortaya çıkan birkaç fotoğraf yüzün-

den nifak tohumları atanlar, mescidde gençler Kur'ân okurken atılan gaz bombalarının hesabını nasıl verecekler !? “Allâh'ın mescidlerinde, Allâh'ın isminin anılmasını engelleyen ve onların harap olmasına çalışan kimselerden daha zâlim kim olabilir? Bunların oralara korka korka girmekten başka çareleri yoktur. Bunlara dünyada zillet, ahirette de büyük bir azap vardır.” (Bakara 114) Doğayı, insan onurunu, yaşamı savunan-

lar bütün saldırılara karşı yek vücûd olup yardımlaşmaya devam ediyorlar. Yaklaşık 3 haftadır buradayız. Buradaki insanlar ortak yaşam alanlarını savunmakla kalmıyor, aynı zamanda burada yeni bir yaşam biçimini de inşa ediyorlar.

Paranın geçmediği, kimsenin aç kalmadığı Gezi Parkı'nda, farklı inanışlara ve yaşam tarzına sahip insanlar birlik ve kardeşlik içerisinde direnişlerini sürdürüyorlar. Bu birlik hâlini bozmak isteyen egemenler, sürekli olarak başörtüsü ve

¹ <http://www.adilmedya.com/gezi-parkinda-2-direniscumasi-h37251.haber>

câmî üzerinden bozgunculuk yapmaya çalışıyorlar. Başörtüsünü kullanarak iktidara geldikleri yetmezmiş gibi ve hâlâ başörtüsüne hukukî anlamda özgürlük sağlayamadıkları hâlde, iktidarlarına karşı yapılan eleştirilerden başörtüsüne sarılarak kurtulmaya çalışıyorlar. Direnişin en başından beri Gezi Parkı'nda bulunan Müslümanlar olarak bizler, hiçbir şekilde bir saldırıya, tacize uğramadık. Eğer Gezi Parkı dışında ya da içinde, münferit dahi olsa, provokasyon dahi olsa, başörtülü kadınlara yapılmış bir saldırı var ise, Gezi Parkı ruhuna düşen görev, bu saldırılara karşı başörtülü kadınların yanında olmaktır. Gezi Parkı direnişinin bütün bireyleri kadar, başörtülü kadınlar da bu direnişin öznesidir. Buradaki ruh; dayanışma, birlik ve paylaşım ruhudur. İktidârın kamplaştırıcı siyasetine gelmeden, halkların Gezi Parkı'nda örgütlediği kardeşliği, Gezi Parkı'nın dışına da taşınmalı ve Gezi Parkı ruhunu bilmeyen kardeşlerimizle de bu ruhu paylaşmalıyız. Bizler için sadece zulmedenler düşmandır, halklar kardeşlerdir. Farklı görüşlere sahip olanların, birbirlerine karşı hakkı ve adâleti savunmaları icap eder. Yüce Allâh Kur'ân'da Mâide Sûresi'nde şöyle buyurmuştur:

“Ey İnananlar! Allah için adâleti ayakta tutup gözetin şâhidler olun. Bir topluluğa olan öfkeniz sizi adâletsizliğe sürüklemesin; âdil olun; bu, Allâh'a karşı gelmekten sakınmaya daha yakındır. Allâh'tan sakının, doğrusu Allâh işlediklerinizden haberdardır.”

Şu an, hasbelkader yönetici konumunda olanlar bilsinler ki, Allâh'ın huzurunda hiçbir ayrıcalıkları yoktur. Bütün insanlar eşit haklarla yaratılmıştır. Ülkenin yarısının oyunu almak, kibirlenmeyi ve halkı küçük düşürücü ifadelerle, hâkir görmeyi gerektirmez. Kibir en büyük günahların başında gelir ve insanı şirke götürür. Yüce Allâh kibirlenenler hakkında Kur'ân'da şöyle der:

“Yeryüzünde böbürlenerek yürüme; çünkü sen ne yeri yarabilirsin, ne de boyca dağlara erişebilirsin.” (İsrâ 37)

Bütün peygamberlerin karşısında, zenginlikten şımarmış ileri gelenler vardı ve peygamberlerin yanında toplanan yoksul halkları küçük görüyorlardı. Kur'ân'da geçtiği hâli ile peygamberlere şöyle diyorlardı:

“(...) ‘Ayaktakımı, reziller senin peşinden

giderken biz sana inanıp, güvenebilir miyiz?’ dediler.” (Şuarâ 111)

Şimdi de; çapulcu, ayyaş diyerek halkı küçümseyen bu tavırlarınız, peygamberlerin değil, onların mücadele ettiği zâlim hükümdarların sünnetidir. Peygamberlerin cevabı ise samimi inananların ve bütün halkların ortak cevabıdır:

“Siz istiyorsunuz diye yoksulları yanımdan kovacak değilim.”

Evet, istiyorsunuz diye çapulcu dediğiniz, ayyaş dediğiniz insanlardan ayrı kalacak değiliz. “Biz de çapulcuyuz” demek, peygamberlerin yolundan gitmektir. Birkaç gündür çapulcular, “sevgili gençler” olarak anılmaya başlandı. Anlaşıyor ki diyalog yolları oluşturarak, barış sağlanmaya çalışılıyor. Gençlerle barışmanın yolu, gençlerin taleplerinin karşılanmasıdır. Doğal haklar referanduma tabi tutulamaz. İnsanların yeşil alan ihtiyacı, ekmek gibi su gibi azizdir ve kutsaldır. Doğanın da yaşamın bir parçası olduğuna inanmak Sünnetullâha olan imandır. Bu gerçeği kabul edip, Gezi Parkı'ndaki kışla girişimini iptal etmek dururken, referandum tartışmaları başlatmak, kamplaşmadan başka bir şey getirmeyecektir. Gerçekten birliğe inanıyorsanız ve gerçekten faiz lobisinin kompoları olduğunu düşünüyorsanız, size düşen, halkı ikiye bölmek değildir. Sakın ola ki barış yapayım derken bozgunculuk yapmayın. Allâh Bakara Sûresi 204 ve 205. âyetlerde şöyle buyurmaktadır:

“İnsanlardan öylesi vardır ki, onun dünya hayatına ilişkin sözü senin hoşuna gider ve o, kalbindekine Allah'ı tanık tutar. Oysaki o, düşmanların en yamanıdır. İşbaşına geçtiğinde, yeryüzünde fesat çıkarmak, ekini ve nesli yok etmek için işe koyulur. Oysaki Allah, fesadı sevmez.”

Barışı ayakta tutmanın bir yolu da, Gezi Parkı olaylarında gözüaltına alınan kardeşlerimizin serbest bırakılmasıdır. Aynı zamanda bugüne kadar yapılan saldırılar sonucu çatışmalarda ölen, direnişçi ve polislerin ailelerinden, yaralılarından ve direnişe katılan bütün halklardan özür dilenmelidir.

“Allah, esenlik yurduna çağırır ve dilediğini dosdoğru bir yola kılavuzlar.” (Yûnus Sûresi 25)

Çizilen Sınır ve Çekilen Duvar

Mithat Seloğlu

20. yy devrimler çağının politik varlığı, 19. yy devrimci pratiklerinin bir devamı değil; bilâkis ondan kopuşudur. Kavramsal bir sistematik yaratmak ile yaratılan sistematığın varlığını düzenekler arasındaki eşitsizliğe kurban vermek genel olarak solun problemlili varlığını betimlemektedir. Bir olgunun varlığını, nesnel olarak tüm olaylar üzerinden şablonlaştırmak fiiliyatın pratiğini ilk elden öldüren, dahası varolan fiiliyatı anlam-sızlaştıran bir işlem olarak uygulanmaktadır. Geçmişin tezahürü algı açısından sadece bir “imge” olarak vardır ancak ısrarla eskinin hatta “eski-miş” olanın politik öncül ve sonuçlarını varolan fiiliyata yamamaya çalışmak en azından edebî bir öykü denemesinin dışında anlamı olan bir varoluş değildir. Burada geçmişin politik varlığının tekrarı başlı başına bir imgeleştirme çabası olmakla birlikte, “yeni”nin envanterinin

oluşamamasının nedeni ise, tarih yazımının “bu an”a ilişkin fiiliyatın önüne geçme uğraş ve çabasıdır. İsrarla yeniye açılmayan politik zihniyet, bildiğini de “unutmak”tan korkmakta, doktriner politika anlayışının statik varoluşunu görememektedir. Lenin’in burada açtığı kanal özellikle vurgulanmalı, 19. yy devrim imgesinin özellikle “yeni” karşısında nasıl yıkıldığı “Ne Yapmalı”sından izlenmelidir. “Rusya’da yığın-ların kendiliğinden kabarışı, öyle büyük bir hızla gelişti (ve hâlen de gelişmektedir) ki, genç sosyal-demokratların bu devasa görevleri yerine getirmekte hazırlıksız oldukları ortaya çıktı. Bu hazırlıksızlık, hepimizin ortak talihsizliğidir, bütün Rus sosyal-demokratlarının talihsizliğidir. Yığın-ların kabarışı kesintisiz bir süreklilikle gelişti ve yayıldı; sadece başladığı yerlerde devam etmekle kalmadı, yeni yörelere, toplumun yeni katlarına yayıldı (işçi sınıfı hareketinin etkisi ile öğrenci

Çizilen Sınır ve Çekilen Duvar

gençlik arasında, genel olarak aydınlar arasında ve giderek köylü arasında yeniden kaynaşmalar oldu). Ama devrimciler bu kabarışın gerisinde kaldılar, hem “teorileriyle”, hem de eylemleriyle gerisinde kaldılar; **onlar bütün harekete yön verebilecek olan değişmez ve sürekli bir örgüt kuramadılar.**”(Lenin, Ne Yapmalı, 1902 [vurgu bize ait])

Lenin’in burada özellikle üzerinde durduğu iki önemli nokta vardır. İlk olarak, 19. yy “ezberi olarak” devrimci dinamiğin sadece işçilerden oluştuğu tezini karşısına almak, ikinci olarak ise gerek teknik gerekse politik/teorik olarak “yeni” karşısında hazırlıksız bir anda yekalanmak. Lenin bu satırları kaleme aldığı tarih 1902 idi ve 19. yy’ın “doğasına” özgü politika yaklaşımının üzerinden çok geçmemiştir. Ancak Lenin için önemli olan nokta, devrimci kalkışmanın ya da ayaklanmanın; varolan kitabî alana indirgenmesi değil, ayaklanmanın ve direnişin pratiğinden yola çıkarak “yeni kitabı” kurmaktır. Marx ve Engels’in “pratik/politik” düzeneğine Lenin(izm)i ekleyen ana kategori de buydu. Keza, Latin Amerika ve Asya devrimleri de “var olanı” takip etmek yerine yeni bir pratik kategori oluşturarak, politik devrim yaratmışlardır ya da varolan “yapı”yı açılan kanal ekseninde yıkmışlardır. “Yeni” olarak adlandırılan “nesnenin” kendisi ısrarla vurgulanmalı ve var olan direniş öbeklerinin yayılım kanalları dışarıdan bir düşünce silsilesi ile değil, bilakis içeriden politikleşerek ve politikleştirilerek anlamlandırılmalıdır. Solun bir alan olarak direniş öbeklerinin içerisinden değil, dışarıdan oluşturdukları çaba, varolan teorik kapatılmalarının bir ürünü iken, politik anlamlandırmanın suni olması ise “kendisinden olmayan”a karşı takındığı tutumla açıklanabilir.

Gezi direnişinin mevcut algı içerisindeki yeri değişmeli ve özellikle “basit bir kıpırdama” edasından uzak durularak, yeni alanların verili hâli politikaya dâhil edilmelidir. Direniş öbeğinin bir bütün olarak “egemen ideoloji”nin “politik” anlamda karşısında yer almamış olması; “pratik olarak almadığı” anlamına gelmediği gibi, egemen kliklerin bu direniş içerisindeki yeri bu bağlamda nesne olmaktan çıkarılmalı; Gezi direnişinin toplamı “ideolojik” çıkarımlara kurban verilmemelidir. Ortaya çıkan direniş tablosunun varlığı, politik ve sosyolojik anali-

zi sadece basit bir öz ortaya koyma çabasının dışında, aynı zamanda solun güzergâh belirlemesi ve belirlenen güzergâhlara eklemleme yapması açısından da önemlidir. İfade edilen eklemlemenin bir mutasyon geçirtilerek olup olamayacağı ise düzlemin dengeleri dâhilinde anlam kazanacaktır. Direnişin sınıfsal olarak değil, sosyolojik bağlamda “daha yaşanılabilir Türkiye” algı ve seçkisi gözden kaçmamalı, sınıfsal sömürülmenin ve politik ezilmenin pratik varlığı ifade edilen alana aktarılmalıdır. Direniş içerisinde ortaya konan taleplerin varlığı sol tarafından edinime tabi tutulmalı ve ifade edilen taleplerin küresel ölçekteki neoliberal politikaların bir sonucu olduğu gözden kaçmamalıdır. “Ortak düşman” algısı; Gezi direnişinde ortaya konan pratiğin değil ancak solun gözünde büyüttüğü bir nesnedir. Direniş öbeklerinin iç içe geçmişliği pratik bir kurulumu ifade ederken, varolan öznelerin birbirinden bağımsız ve “farklı ideolojik hatlar”a sahip olmaları, aynı zamanda “ortaklaşan biçim”in anlamlı bir muhtevaya işaret ettiğini göstermektedir. Solun Gezi direnişi içerisindeki varlığının ayaklanmanın politik niteliğine ne kazandırdığı sorusu ile egemen ideoloji içerisinde yer alan öznelerin direniş içerisindeki yerlerinin ne olduğu sorusu aynı epistemik yanlıştan hareket etmektedir. Her iki soru da kendini imlemekte, pratik içi bütünlüğü özne kategorisine bölmektedir. Politika altı olmuş bir “nesne” ile politik bir ilişkilendirme kurmak söz konusu olamaz. Bu bağlamda; “komünist” ya da “sosyalist” istek ve talepler kimi zaman politika altı kalınmasına neden olabilirken, gayet liberal istek ve talepler ise barikat savaşlarının yükselmesini sağlayabilmektedir. Bu doğrultuda, isteklerin ne olduğundan çok neye tekabül ettiği “özel” bir ayrımı işaretlemekte, öznenin bu istek doğrultusunda konumlanması ise pratiği devrimleştirilebilmektedir.

Solun Türkiye coğrafyası içerisinde kaybettiği gücün kendisini sadece devlet stratejisinde ve baskısında aramak yanılığın alanında kendisinde yer bulmak zorundadır. Solun bir özneler silsilesi olarak kapladığı alanın; ayrımlarından çok küçük bir bölümüne tekabül etmesi, güzergâh olarak sorunun varlığını ifade eder. Farklılıklar suni ve geçersiz, pratik ise tek gerçekliğimizdir.

Direnîş ve Güzergâh

Mithat Seloğlu

Mayıs sonu ile başlayan, coğrafyanın gözle görülür kentlerine de sirayet eden ve Gezi direnişî olarak adlandırılan ayaklanma pratiği, kavramsal olarak “bize” sunulmak istenen pek çok retoriğin yeniden bakılmasına gerek duyuracak kadar “etkili” bir düzlemde kendisine yer buldu. İsyanın kendisine ait tüm argümanlarını içerisinde barındıran Gezi direnişî pratiği, Türkiye Cumhuriyeti tarihinin gözle görülür en

ciddi ayaklanması olmakla kalmadı, aynı zamanda basit ve ezberlenmiş olan “gerçek”in de bozulmasına neden oldu. Şaşkınlık ve içkinlik, meselenin iki önemli unsuru olurken; direnişin homojen olmayan yapısı izlenilen pratiğin de çok

kapsamlı ve çeşitli olmasını belirgin kıldı. Komünistlerden LGBT'lere kadar geniş bir yelpazeyi içerisinde dâhil eden Gezi direnişî, yaşam alanlarının askıya alınmış ve toplumsal tezahürü itibariyle karşılık bulamayan pek çok talebin gün yüzüne çıkmasına da sebebiyet verdi. Öz-

nelerin kurulumu kendilerini “zorunlu” olarak yok sayarken, “özne” olma iddiası taşıyan kimi reformistler direniş içerisinde olmak yerine, direnişin “teorik” analizlerine dâhil olmaya başlayarak, yanan barikat ateşinin kendilerini de yok edeceğinin farkına bile varamadı. “Yağma yok, sosyalizm var” diyen bu klikler, “yağmayı” yapanın varoşlardan çok kentli orta sınıf olduğunu görünce, aynaya bakma hissiyatı bile

hissetmeden şaşkınlıkla “yuva”larına çekildiler. Yaşamın mevcut ilişkileri içerisinde kendisinden menkul bir sömürülen ve ezilen tablosu devamlı suretle mevcutken, ifade edilen direnişin içerisinde bulunduğumuz anda ortaya çıkması; gerek

sonuçları gerekse gelişim mottosu düşünüldüğünde kentli orta sınıfın dinamiği üzerinden başladı. Ekolojik istek ve talepler, doğanın bozulmasına yönelik tepkiler, kenti yaşamını dara sokacak kısıtlamalar, bireyin hayatına ilişkin “mahalle baskısı”nın devlet eliyle yapılmaya ve

yapılandırılmaya başlanması, neoliberal kent politikaları eşliğinde burjuvazinin “kent’e geri gelme” isteği, kentsel dönüşüm projeleri vs. direnişin ilk elden kıvılcım vermesine neden olan tepkilerdi. Yaşam alanlarının giderek daralması, yeni neslin özellikle kent merkezlerini kullanma alışkanlık ve biçimleri hissedilen rahatsızlığın hızlı bir biçimde direniş biçiminde sonuç alınmasına neden olurken, sendikaların ve STK’ların ifade edilen direnişin çok uzağına düşmüş olmaları alışıldık olmayan “direnış”in ilk elden ezber bozan verileriydi. Antikapitalist Müslümanlar’ın direniş öbekleri içerisindeki yeri ve politik önemi özellikle altı çizilmesi gereken bir yere tekabül ederken, Erdoğan tarafından ısrarla yinelenerek söylenen yalanların İhsan Eliaçık tarafından teşhir edilmesi ise “başka bir pratiğe” sahipti.

Devrimcilerin ve sosyalistlerin meseleinin en başından bu yana direnişin içerisinde yer almaları eylemin varlığını “farklılaştıracak” bir etki ve öneme sahip olamasa da, şiddetin pratik kurulumunda önemli bir ayak oluşturdıklarını izleyebilmek mümkündü. Devrimcilerin direniş içerisindeki yeri ve önemi; tarihyazımı içerisindeki yerlerini “doğrulayacak” bir mevzide konum almalarını sağlamış, ancak Leninist ayaklanma pratiğinin “provokatörleri” olmaları söz konusu olamamıştı! Gücün varlığı ve devrimcilerin “yapısal özellikleri” burada birinci derece önemli bir kategoriyken, direnişin “laik ve kentli” yapısı da devrimci ve sosyalistlerin pratiklerini “halk gücünden” yoksun bırakmıştı ya da bırakılacağı farz edilmişti. Devrimcilerin “isyan” retoriki ilk kez bu denli halk ile buluşmuş ancak “öncülük” ifadeleri ve söylemleri “gerçekle” buluştuğu andan itibaren geriye düşülmüştü.

Devrimcilerin ve sosyalistlerin akan kanları verilen şehitler ve tutsaklar, direniş olan içsel pratiğin kendisini ifade ederken, direniş içerisinde yanan ateşin farklı devlet öbeklerine sıçrayamamış olması “algı ve politika”nın anlaşılammış olması ile açıklanabilirdi. Öncülük kategorisi eğer basit bir algıya kurban verilmişse, reformizmin politik lehçesi ayaklanma karşısında “hazırlıksız” bir biçimde içimize sırayet etti ya da şaşkınlıklarımız “bildiklerimizi” unutturacak kadar derindi. “Devrimci durum ve kent” algısı devrimcilerin hazır olmadığı bir durumdu ancak hazır olmamak, yayılımın çoğaltılamayacağı anlamına gelmediği gibi, ayaklanmanın verili hâlinin de konumlandırıl-

lamaması anlamına gelmemekteydi. Kentli orta sınıfın ayaklanma gerekçelerine, sözsel olarak dahi devrimcilerin kendi gerekçelerini koyamamış olmaları ifade edilen “kırılmanın” basit bir sonucuyken, kentli orta sınıfla hareket etmek devrimcilerin kendi varlıklarını kentlileştirmek anlamına da gelmemekteydi.

Teorik lehçesi itibariyle “liberal-modern” bir külliyata dayanan taleplerin sonuçları; yayılımı itibariyle devrimci bir fiiliyat doğrultusunda ilerlemiş; meselenin öz kurulumu ise AKP ve Tayyip Erdoğan’ın “dikta” yönetiminin “hümaniter” bir düzleme çekilmesi isteği ile vücut bulmuştu. İfade edildiği üzere homojen olmayan öznelere gerekçelerinin üst başlığı AKP karşıtlığı, isteklerinin ana zemini ise “özgürlük” olmuştu. Erdoğan’ın hız verdiği mitinglerinde özellikle “Türkiye Taksim’den, Kızılay’dan, Gündoğdu’dan ibaret değildir” cümlesi ve yine direniş öbeklerinin büyük bir kısmının kent merkezli (ideolojisi ve yayılımı ile) varlığı düşünüldüğünde direniş için ciddi bir eksikliğin olduğunu ve varoşların AKP istilasına maruz kaldığını izleyebilmek mümkündü. 1871 Paris Komünü’nün köylülerden oluşan askerler tarafından yenilgiye uğratıldığı düşünülüğünde; çubuğun bükülmesi gereken yönde kendisini zorunlu olarak göstermekteydi.

Kentli orta sınıfların ve özellikle “laik modernistlerin” konumlanması direnişin varlığını ilk elden “sivil itaatsiz” bir kategori içerisinde eritmeye ve yaymaya çalışsa da, devlet erkinin faşist niteliği buna “izin vermemişti”. Yayılım alanını geniş bir yelpazede tutan Gezi direnişinin kimi bölgelerde “devrimci şiddetle iç içe” olması ile kimi yerlerde “sivil itaatsiz” bir düzlemde kendisine yer bulması çok parçalılığın bir sonucuyken, devlet erkinin saldırılarına karşı koyuşa verilen cevaplar ise homojen olmayan yapının “tekleşmesi” anlamında gözle görülür bir şekilde sokaklara yayıldı. Devrimci tutsakların tecrit sorunu ile sokakta el ele tutuşamayan sevgiliyi birleştiren bu direniş pratiği, kentli orta sınıf retoriki çerçevesinde bir araya gelmiş; dikta’nın sürdürülen “ideolojisinin” pratiğine birlikte katlanılmış ve karşı koyulmuştu.

Devrimcilerin yıllardan bu yana polis üzerine söylediği, “simit sat, onurlu yaşa” belirlenmesi ilk kez halkın bu kadar gündemine girmiş, polis şiddeti belki de ilk kez bu kadar kamuoyu tarafından teşhir edilmişti.

Direnış Muhasebesi

Eren Balkır

*“Emekleyen yüreğime usta diyorlar.
Usta değil acemi bir işçiyim ben.
Onurlu bir kavganın neferiyim ben.”
Ahmet Kaya*

12 Mart'ta ordu kendi bünyesinde “din elden gidiyor, bu komünistleri durdurmak gerek” diye broşür basıp dağıtıyordu. Aynı ordu, 12 Eylül sonrası hazırladığı raporda süreci Atatürk'ün altı okuna göre tasnif ediyor, herkesi oku sap-tırmakla suç-luyor, MHP'yi “güya” milli-yetçi, MSP'yi laiklik düş-manı, dev-rimcileri ve solu halkçılık karşıtı olarak kodluyordu. Bugünse AKP iktidarının bu geleneğin devamcısı olduğunu görmek gerek. AKP, altı okun bir-

leştiği noktanın kendisi olarak örgütlenen devlettir. “Başörtüsüne saldırdılar” ya da “camide içki içtiler” yalanlarının arkasında devlet millette “ben sizin canınızın, malınızın, dininizin güvencesiyim, bana biat edin” mesajı veriyor. Esas

olarak burada din doğrudan canın ve malın bi-zatihi kendisi olarak tanımlanıyor. Yani din de altı okun birleştiği noktaya hapsediliyor. Oysa bu devlet kurulduğu günden beri, azınlıklardan gaspettiklerini muhafaza etmek, işçilerin-köylülerin baş-kaldırma ihtimallerini yok etmek üzere örgütlenmiş bir yapıdır, dolayısıyla burada can üç beş muktedirin, zenginin canıdır, mal da onların malıdır. Tezviratların, yalanların arkasındaki gerçek budur: devlet

imansız olduğundan, kimseye güvenemeyeceğinden, kendisine kitle oluşturmaktadır ve bu amaçla gerekli yerlere mesajlar vermektedir. Burada sözün doğru olup olmadığı önemli değildir, önemli olan, mesajın kendisidir. Devlet,

banka camlarının, ruhsuz bir örtünün ve tarihsiz bir taş yığınının muhafızdır. Bir kilim, bir rahle bulunan mescidlere küfredip şatafatlı camilere huşu içinde bakan bir Müslüman için bu mesaj hayatidir. Zira o Muhammed'in değil, Ebu Süfyan'ın İslam'ına tabi, onun ümmetine aittir. Onca yalanla küfre uğrayan hakikat budur: Müslüman Türk milleti kendi hilafına kurulmuş bu devletin bekçisi kılınmak istenmektedir. Kara çarşafı Fransız subaylarca yırtıldığında bu turabı cehennem ocağına çevirmeyi bilmiş bir millete kölelik asla yakışmaz ama kıpırdamayıp zincirlerinin farkında olamayan bir kesim, bu huzurun diyetini günbegün ödemeyi seçmiş görünmektedir. Fukara milletin bir bölümü hâlâ AKP'nin İslam için çalıştığını düşünmektedir. AKP eliyle devletin son süreçte yürüttüğü saldırının gerekçeleri farklı yönlerden analiz edilebilir ama esas olan, burada "ölümle korkutup vereme razı etmek"tir. Taktik bu yönde gelişmektedir. Sola ise gene ağızdan gelen kanı silecek mendiller dağıtmak düşmektedir. Sol ölebilmelidir, tam da bugün ölebilmelidir. Kendi bireyliğine saygı duyulmasını talep etmekten başka bir şey yapmayanın ölmesi mümkün değildir. Birebir sohbetlerinde bile bu hava hâkimdir. Artık uyuşuktur, mıymıntıdır yaptığı sanat. Bastığı yeri sarsan adımlar atamaz hâlâ. Yerleştiği kovuktan memnundur. Zira bunun için solcu olunmuştur. Bu kadar bireyin konuştuğu yerde halk susar.

Halk yıkım ve kurulumdur. Solun bu yıkım ve kurulum diyalektiğine karşı kendi metafiziği vardır ve bu metafizik mevcut fiziği kilitleyen bir işleve sahiptir. Sol, biyolojinin, fiziğin, kimyanın sayılara ve sayılarda boğulmasıdır. Koca koca sol öznel, kitlenin kendiliğindenliği içinde sürüklendiklerini artık itiraf etmektedirler ama bu itiraf değersizdir, zira sadece nasıl sürüklenmemeleri gerektiğini tartışmaktadır. Köşebaşlarına ağlar gerip beklenmektedir. Bu balık avcıları, akıntının içinde sarsılmadan kalmanın yollarını aramakta ve demokrasi pazarına mal taşımakla övünmektedirler bir yandan.

Bundan sonra muhtemelen daha fazla toplantı, konser, etkinlik örgütlenecek, direni-

şin kitlesi örgüt havuzlarına toplanacaktır. Mal bulunacak, mağribe doğru tekrar yola çıkılacaktır. Maşrık yetim, biçare ve kırgın hâliyle onu arkasından seyredecektir. Solun halkın coşkun akan seli karşısında bir bent olduğunu görme imkânı yoktur artık. O, halka mensup evlatları ile övünmektedir ama esasında bu direniş süreci, halkın sol örgütlerden evlatlarını geri alma girişimidir de. Bu şekilde okumak mümkündür. Sola yönelik operasyonlar, devletin ölümle korkutup vereme razı etme taktiğinin bir yansımasıdır. Bir sol partinin kuruluşunun medyada bu denli yer bulması da bunun göstergesidir. Devlet "akıllı olun, legalleşin" mesajı vermektedir. Legalleşme ise devletin herkesi kendi hukukuna tabi kılmasıdır. Bu çağrı, halkın evlatlarını bağına basmasına karşı devletçe alınmış bir önlemdir. O sol örgütlerin mevcudiyetinden memnundur. Demokrasi devletin ruha yedirilmesi meselesidir. Can ve mal ortaklaşmadıkça, demokrasi talepleri ve çığlıkları hep devlete ve egemenlere hizmet edecektir özünde. Sınırsız ve sınıfsız komünizm cennetini bugün burada kurduğunu düşünenler de dâhil olmak üzere, doğrudan, katılımcı her türden demokrasi talebi ve çığlığı, bugündeki can ve malın ortaklaşmasına dönük bir iradede yoksun olduğu sürece, devlet denilen mekanizmaya yağ üretmekten başka bir şey yapmayacaktır. Bu kadar bireyin olduğu bir ortamda ise can ve malın ortaklaşması iradesi hep dilsiz kalacaktır. Ölümle birlikte vücuttaki tüm kan kalbe toplanır. Gezi Parkı da direnişin kalbi olarak kanı toplamıştır. Ancak bu süreç, forumlar üzerinden ülke tarihinde parkların politikleşmesi ile sonuçlanmıştır. "Her şerde bir hayır vardır" diyerek ilerlemek mümkündür. Bu anlamda forumların ütöpik, akademik, bireyci kurgulara kapatılmasına izin verilmemelidir. Che'nin tabiriyle, "Halk en iyi öğretmendir", Marx'ın tabiriyle "eğitenlerin de eğitilmesi gerekir." Halk tam da bu gerilimde örgütlenmelidir. Forumlar, ütopya derslerinin verildiği amfilere değil, geleceğin mücadelesi ve mücadelenin geleceği adına, birer karargâha dönüştürülmelidir. Zevkusefa mekânlarına dönüştüğünü görüp mescidleri yıkan Peygamber iradesi ise asla unutulmamalıdır.

Devlet saldırmıştır, bunu bilinçli bir biçimde, muhtelif hesaplar üzerinden yapmıştır. Esas mesele, direniş imkânlarını öldürmektir. Devlet şiddetinin kitle içinde dalga dalga yayılacak bir yansıması da vicdanî ve aklî bir yerden kendini rahatlatmak olacaktır. “Ben yapacağımı yaptım” bilinci bireyleri kuşatacak, kitle, bu bireylerin söz ve eylemine tabi olduğu sürece, daha da geriye gidecektir. Sürecin halkın politik niteliğini -aksine- daha da çürütmesi ihtimali vardır. Forumlar bu anlamda Yunan tragedyasına ait bir tür katharsis-arınma formu olarak vücut bulmaktadır. Herkes her şeyi zaten bilmektedir; cümlesi, direnişi kendi bilgi yekûnunun ispatlandığını gösterme noktasında istismar etme yarışı içine girmiştir. Sol, 99’daki gerçek depreme müdahale edemediği gibi, 2013’ün bu mecazî depremi karşısında da akim kalmıştır. Zira o eski defterleri kapatamamış, muhasebesini hâlâ tamamlamamıştır. Dolayısıyla bu momentte kendisini yıkıp yeniden inşa etmesi asla mümkün değildir. Onun tek derdi, yaz kampları kılıfı altında tatile hâlâ çıkamamış olmasıdır. Örgütler, kuruldukları eski momenti, şefler öne çıktıkları konjonktürü Kâbe niyetine tavaf etmekle yetinmektedirler. Bir sol parti, 99 depremi öncesi tertiplelediği kamp çadırlarını deprem bölgesine taşımakla yetinebilmiştir örneğin. Öfkeden ve dertten kaçanlar, öfkesiz ve dertsiz bir sahte cennet havasını şişleyip satılabilmektedirler sadece.

Solun elini bu noktada “orta sınıf” tahlilleri rahatlatacaktır. Hareketi “niteliği zaten orta sınıftı, işçiler yoktu” diye kenara itecek, işçi örgütlerini sürece dâhil etmemiş olmanın günahını orta sınıfa mensup gençlerin sırtına yükleyecek, hareketin kendiliğinden yapısını küçümsemeye dönük laflar havada uçuşacaktır. En geniş manada sol, forumları devletin taktiği ve stratejisine karşı devrimci bir taktik ve strateji bağlamında görmek yerine, kendi içi geçmiş bilgi birikimini pazarlamak için kullanacaktır. Devletin saldırısı geriye doğru bir titreşime yol açacaktır ve bu daha berbat sonuçların doğmasını koşullayacaktır. Şiddet iki kenarı keskin bir kılıçtır, eline alan, kesik eline baktığında, karşı tarafın silâhını ister istemez daha güçlü göre-

cektir. Yani şiddetin etkisiyle toz duman çökecek ve oluşan çatlaklar daha sağlam bir biçimde kapatılacaktır. Risk tam da budur: geri alınmaz şekilde direniş mücadelesi tarihine kendi çentliğini atmıştır ama bu bilincin eylemli bir karşılığı asla oluşmayacaktır. Bu ülkenin “komünist partisi”nden CHP’sine kadar herkesin sandığa sarılmaları, bunun bugünden alınmış bir işaretidir. Forumlar bu yönüyle halksızlaşacak ve çeşitli örgütlerin kafa tokuşturduğu horoz ringlerine dönüşecektir. Örgütler “örgütlenin” diyecek ama örgüt meselesini bu direnişin örsünde tekrar dövmeyecek, örgüt fetişi hakikati perdeleyecektir.

Solun belki 12 Eylül, belki Sovyetler’in çözülüşü ile başlayan tartışma toplantıları daha hâlâ bitmemiştir. Bitecek gibi de görünmemektedir. Yıllarca anlatılanların boşa düştüğü bir moment yaşanırken her sol özne, tartışma toplantılarındaki sandalyesi altından çekilmesin diye kendisini daha fazla bağlamaktadır oturduğu yere. Sandalyenin ayaklarına beton dökenlere de rastlanmaktadır öte yandan. Sürecin bu gerçeği pekiştireceği açıktır. Bu tartışma toplantılarında kurulan öznelerin sokaktaki işe, atılan taş örgütlenmeleri mümkün değildir. Dolayısıyla “muhalif odakların acilen direniş muhasebesi yapmaları, daha öncesinde kullandıkları politik manevraları gözden geçirmeleri, Haziran direnişinin ruhuna uygun ideo-politik ve pratik programlarını örgütleyebilmeleri ve hayata geçirebilmeleri” gerekmemektedir. Tam da önemli olan, bu muhasip¹ kafasından çıkmaktır. Ortada politik manevranın bulunmadığını görmektir, Haziran direnişinin ruhuna uygun programların bırakalım örgütlenmeyi, dillendirilemeyeceğini anlamaktır. Hamam viran olmuşsa, elde kalan tasın işlemeleriyle övünmek nafiledir. Sol, toplamda devlet gibi, bu tür kıyamlara karşı şerbetli ve gardını almış olarak karşılamıştır süreci, bu sonrasında da aynı şekilde devam edecektir. Muhasebe hesap uzmanlığıdır ve her şeyi, herkesi sayılardan ibaret görmektir.

1 <http://fraksiyon.org/>, İnan Gündoğdu, Gezi Direnişi ve Direnişin Yarattığı Krizin Örgütlenilmesi

Direnif Muhasebesi

Direnifin sayisallaftirilmesi, niceliklestirilmesi cagrisi, aslında niteliğe hâkim olunduğuna ilişkin bir yanilsamayı içinde barındırmaktadır. Hâkim olunduğu düşünölen niteliğin dönüfmeyeceğine dair ortada dillendirilmemiş bir yemin vardır sanki. Oysa mesele, tam da solun kendi mevcut niteliğini vahiy hükmünde kabul etmesidir. Bilgi ve hâkimiyet ilişkisi solun varlık alanıdır ve bu tür başkaldırı momentlerinde söz konusu varlık alanı kendi içine kapanmaktadır. Direniş süreci de kendi içine kapanma tehdidi altındadır. Bu kapanma direnişin sol tarafından gerçekleşmektedir. Her zafer sarhoşluğunun bedeli, bir daha savaşmama arzusudur.

Direnifin devrim hattıyla canlı ilişki kurması zorunludur. Bu da bireysel, giderek birey tanrısının sûdur etmiş hâli olan öznel hâlimizle mücadele ederek mümkün olabilir. Geleceğin devriminin alâmeti bugünde belirmiştir. Onun hayalini çocuksu bir hâlde taşıyanları süreç bir kenara fırlatıp atmıştır. Ama aynı zamanda bu süreç devrim imkânının daha da bilinmez bir geleceğe ötelenmesini de dayatmaktadır. Başkaldırının niceliğe, sayılara hapsedilmesi yerine, niteliğinin, özünün, ruhunun her yanı sarması için uğraşılmalıdır.

Orta Sınıfların İsyan Köprüsü

Onur Şahinkaya

Önce selâmla başlamak lâzım, hem selâmı hak ettiği için hem de yanlış anlaşılmamak için: Mayıs'ın 31'inden bu yana süregelen bir isyan hâlidir, isyan için bedel ödenmiş, değerler yaratılmıştır. Zalimin ezberi bozulmuştur. Zalimin kibrine isyan edenlere, burnunu yere sürtenlere selâm olsun. İki tespitle devam edecek olursak:

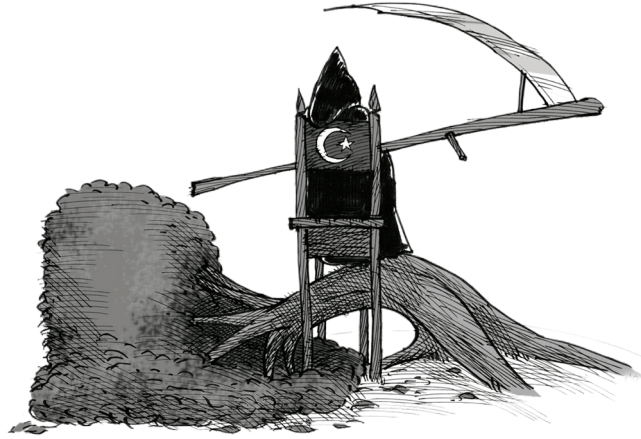
1. 12 Eylül'ün kurduğu sandık paradigması ve buna bağlı demokrasi algısı en azından şehirli orta sınıflar nezdinde parçalanmıştır.

2. Tekelci düzenin ihtiyacı doğrultusunda giderek güçlenen yürütme erkine 12 Eylül'den bu yana en ciddi tepki verilmiştir. Siyasal düzenin Amerikalaşması 12

Eylül düzeninin arzusu idi, köşeleri belirsiz iki parti olacak, seçimden seçime iktidar bu ikisi arasında el değiştirecek, güçlü yürütmenin sermaye lehine ülke ekonomisini, hukukunu, ahlâkını düzenleme faaliyetleri hiç sekteye uğ-

ramayacaktı. 1960'lar ve devamında giderek siyasallaşmış ülke gündemine göre şekillenmiş, keskinleşmiş burjuva siyasetçilerine ve partilerine 12 Eylül sonrası konan siyasal yasaklar bu arzunun ürünüdür. Tekelci aşamasında memleketi zapt eden kapitalizm, tek parti tek adam iktidarı yolunda 1971'den bu yana aynı hatta yürüyüş hâindedir. Sol siyasette 1974 atılımı, 1989 yükselişi, 1990-1991 Büyük Madenci yü-

rüyüşü vb. devrimci süreçler olmakla birlikte, doğası gereği tekelciliğe, kapitalizmin hızlı karar alma süreçlerine, yani güçlü yürütmeye takılan çelmelelerdir. 1974 atılımı Devlet Güvenlik Mahkemele-ri'nin sonunu getirmiş, 89 Bahar Eylemlilikleri, Bü-

yük Madenci Yürüyüşü, Özal'ın temsil ettiği azgın liberal icraatları bir nebze engellemiş, bir nebze de geciktirmiştir. Türkiye siyasal coğrafyası çöl olmadığını, en azından burjuvazinin kurguladığı sürecin saat gibi işlemesini engel-

leyecek derinliğe sahip olduğunu bu süreçlerde göstermiştir. Tam da başkanlık sistemi ayak seslerini duyururken, tam da bir adamın dediği kanun olurken, isyanın patlak vermesi tesadüf değildir. Uzunca bir süredir yürütmenin her türlü icraatı, yürütmenin olağan takdir hakkı kapsamında olağan mevzuat çerçevesinde değil de, yüksek bir siyasal merciinin siyasal kavga ve kararı ile ortaya konmaktaydı. Bir köprü'nün inşaatı, parkın imara açılması, yani belediyenin olağan işleri yürütmenin en başı tarafından yürütüldü. İlk bakışta bunlar, basit birer popülizm hamleleri, (Demirel'in barajları minvalinden) pragmatist sağ siyasal muhayyilede "iş yapan adam" görüntüsünü devam çabası olarak görülebilirler. Ancak daha yapısal bir durum ile karşı karşıyayız. Hukuk devleti, demokrasi vb. kavramlar sınıflar arası bir denge durumunda anlam kazanırlar. O denge yitince, hukuk devleti ve onun altını dolduran, mevzuatın Anayasa'ya uygunluğu, iktidarın yasama ve yargı yolu ile denetlenmesi vb. kurumlar silikleşiyor. Geriye kutsanan "siyasal karar" kalıyor. (1929 ekonomik buhranı ve arkasından gelen faşizm, benzer tartışmalara zemin hazırlamıştı, Alman hukukçu Carl Schmitt "kararcılık" adıyla teorize ettiği durumda, dikkatleri soyut hukuktan alıp icraata karar veren kişiye çekiyordu, meşruiyetini sorgulamadan karar hakkını, karar vereni, yani faşizmi kutsuyordu.) Diktatör diyelim, muktedir diyelim, o yüksek iradenin her kararında sözüm ona sandıkta kazandığı egemenlik yeniden tecelli ediyor. Bu tür egemenlik kullanımı, özellikle mülk ve hareket özgürlüğüne gerçek anlamda sahip şehirli orta sınıfların tepesinde bir sopaya dönüşüyor. Hayat tarzına müdahale vb. laflarla muğlaklaştırılan meselenin esası budur. Biraz geriye dönecek olursak, bugün silikleştiğini söylediğimiz denge kurumları, en nihayetinde 18. ve 19. yy'da yanına yoksul sınıfları alan burjuvazinin monarşiye, aristokrasiye, yani kendine müdahale eden ele karşı geliştirilmiş kalkanlardı. Büyük burjuvazi zenginleştikçe ve merkezileştikçe, demokrasi ve hukuk kalkanını orta sınıflara (bir nebze de sosyalizmden uzak tutmak istediği işçi sınıfına) devretti, zira artık onun yüksek katında bunlara çok da ihtiyacı kalmamıştı. Tekelci burjuvazi, bugün korunmak değil, saldırmak istediği için sadece ve sadece, yavaşlatıcı hiçbir engelle karşılaşmadan "karar vermek" istiyor. Orhan Gazi Ertekin'in gerçekçi tahliline dikkat çekmek gerekir:

"Bugünün Taksim direnişini 17-18 yüzyıl Osmanlı'sına bağlayan şeyler var. Öncelikle bir

yeni şehir hareketi olarak geçmişle bağları olan bir güncel harekettir bu. 17. yüzyıldan itibaren İstanbul'da "şehirli" (şehir oğlanları) ve "İstanbullu" bir sınıf doğmaya başlamış ve bu kesimler saray dışı kamu alanının temel aktörlerine dönüşmüşlerdi. (...) Son dört yüz yılın "anarşi", "eşkıyalık", "tedhiş" ve "sert önlem"lere dayanım edebiyatının doğduğu yer işte tam burasıdır. (...) "Kargaşa" ve "isyân" iddiaları, gerçekte hukuk ve adalet isteyenlere sarayın mutlak idare arzusunun verdiği bir cevaptır sadece. Yeniçeriler değildir darbeci olan, IV. Murad'tır. Patrona Halil değildi darbeci olan, kargaşa çıkararan. O hukuk ve adalet istiyordu." (Orhan Gazi Ertekin) Evet, tarzıyla tutumuyla bu bir isyandır, aktörleri çeşitli ve renklidir ancak en nihayetinde harekete karakterini veren, ifade edebilseler de edemeseler de, şehirli orta sınıfların hukuk ve adalet arayışlarıdır. Dolayısı ile T. Erdoğan'ın Yeniçeri Ayaklanması benzetmesi çok oturmaktadır. Kapitalizm tarihsel olarak bir merkezileşme hareketidir. Beyliklerden ulus devlete, ufak üretimden fabrikaya, farklı etnisitelerden ulusa, rekabetçi piyasadan monopole... Olanı kabaca şöyle anlamak gerekir (mutlaka yanlış ve eksik yönleri ile): Bu merkezileşmenin tarihsel seyrinde bir noktada, Türkiye'de şehirli orta sınıflar ezilmiş, güvenliğini kaybetmiş ve isyan etmişlerdir. İsyân kendi başına ancak bir köprüdür. Kendinden öncekini varlığı ile anlamlı kılar; anlamlı kıldığını devrime taşır. Yani isyan etmeksizin aranan adalet, özgürlük, hukuk, estetik hep kifayetsiz, hep egemenlere hizmet hâlindeyken; isyan ile anlamları değişir, özgürlük bireylerin birbirlerine sınır çektiği değil, kitlelerin paylaştıkları bir hâl olur, sanat en yaratıcı hâli ile sokak duvarlarına kazınır ama isyan kendi başına bu kadarını becerebilir. İsyânın devrime taşınması, devrimci akıl ve bilinç ister. Yoksulların da isyana dahlini talep eder. Şayet bu akıl ve bilince ihtiyaç olmasaydı, Spartaküs'le zulüm yeryüzünden çoktan silinmiş olurdu. Burada bahsettiğimiz akıl ve bilinç de önceden tamamlanmış-bitmiş, üstenci, öğretici değildir, aksine yeni alanda yeniden parçalanıp toplanacak akıl ve bilinçten bahsediyoruz. Yoksa eskisi ancak ayak bağıdır. Uzun lafın kisası, 31 Mayıs İsyânı kıymetli ve umut taşıyıcıdır. Onun kendi orta sınıf kısıtlarını kendi içinde taşıması gerçeği, sistem tarafından manipüle edilmesine de tersinden süreç içinde devrime bütünlenmesine de imkânlar sağlamaktadır. İş, alanda kurulacak yeni devrimci bilince düşmektedir.

Duvarlar ve Böcekler

Kerem Kamoğlu

*“Tağutun en büyük özelliği senin yerine karar vermesidir.”
-Ali Şeriatî-*

11 Haziran saldırısı ile AKP Kemalist cumhuriyetin patronu olduğunu gösterdi. Anıt ve AKM “marjinaller”den kurtarıldı. Vali “birliğimize ve geleceğimize düşman olan unsurları ezeceğiz.” dedi. Polis, Filistin’deki İsrail, Irak ve daha birçok yerdeki Amerikan askerlerini model alıp bu emri yerine getirdi. Devletin de şu sosyal medya denilen âlemi takip ettiği açık. Oradan argüman üretiyor. Birkaç gündür bu âlemde “flama, bayrak getirmeyin”

diyenler ya polis ya da bugün itibarıyla polis hizmet etmiş oluyorlar. Gezi’deki temiz çocukları koruduğu yalanına sarılanlar gece vakti Gezi’yi gaza boğuyor. Yalan muktedir, iktidar yalan üzerinde yükseliyor. Bireyle devleti karşı kar-

şıya konumlandığını zannedenler yanıldı. BBC’ye konuşan Elif Şafak (Elif Şafak), ülkenin bugün fazla politize ve kutuplaşmış hâlde olduğunu söyledi. Bireyin bireyliğini ifade edemediğinden yakındı. Şafak’ın yakınlığına göre,

istemediği şu: Türkiye politize olmasın, kutuplaşmasın. Birey denilen ne idüğü belirsiz şey “özgür” olsun. Politikasız, kutupsuz. Halk, sınıf gibi kolektif güçten dem vurmamak suç olsun. Talimat liberalizmden, tatbikat fa-

şizmden. Politikanın imkânsızlaşmasına faşizm deniliyor özetle. Liberalizmle faşizm kol kola ilerliyor. Menderes ve Özal hattı CHP’nin bir kolu. Birbirlerine muhtaçlar. Bu kayıkçı dövüşüne aldanmamalı. Her iki kol da sömürülen-

Duvarlar ve Böcekler

lerin-mazlumların politika yapma imkânlarını ezmekle yükümlü. Ülkenin temellerinde ezilen böcekler, çekilen duvarlara bakmalı artık. Eylemlerin kalbi, Gezi. Ama eylem süreci devletin saldırısı sonucu ölüyor ve kan tekrar bu kalbe toplanıyor. Gezi'dekiler kendilerini savunacak birilerini bulamayacaklar. Dışa attıkları, duvar ördükleri, marjinalleştirdikleri unsurların direnci bugün kırılırsa, sıra kendilerine gelecek, geliyor. Faşizmin kepçeleriyle sökülen ağaçlar halk içine, direnişe kök salmışken, meselenin tekrar ekolojist bir hatta çekilmesi kepçeleri tekrar harekete geçirecek. Kepçe ve toma ancak Beşiktaş Çarşısında karşı karşıya gelebilir, ideolojik planda yan yanalar. Bu koşullarda demokratizm edebiyatı sadece yazarlarını mutlu ediyor. Gerçekteyse sadece vali mutlu!

Bireyle devlet arasındaki muhabbet Etyen Mahcupyan'da dil buluyor örneğin. Apolitik ve cahilane bir devlet eleştirisi ile AKP kurgusuna bel bağlıyor, onu aklamaya çalışıyor. Tüm TV kanalları günlerdir bunu yapıyor. Hepsi "biz ana yolda yürüyoruz, bu yol bizim, bu saldıranlar kenardakiler, marjinaler" diyor. O marjinalerin hayatın tam da şahdamarından konuştuklarını gizlemeye çalışıyor. Erdoğan "çalışmadan hırsızlık yapanlar bunlar" diyerek direnenleri milletin önüne atıyor.

Bu, on yıl içinde edinilen servetleri gizlemenin bir yolu. Din çürüyor, "din elden gidiyor" diyor, faiz düzenini koruyor, "beni yıkmak isteyenler faiz lobisi" yaygarası kopartıyor, ülkenin Ortadoğu'ya sokulmuş bir emperyalist kama olduğunu unutturmaya çalışıp, "biz büyüyoruz ya, ondan bu düşmanlık" diye bağırıyor. Eylemlerde kendi basını hep birkaç İranlı yakalıyor. Mahcupyan ise Ermeni Tehciri'ni yapanların soyundan gelenlere akıl hocalığı yapıyor. Birey olmak için Ermeniliğine küfrediyor.

Bu bireyci ideolojik yükler oldukça, kazanan AKP olacak. Söz konusu ideolojik yüklerin sol ya da sağ olması fark etmez. Çünkü AKP, bu devletin solu ve sağının bir birleşimi. Valinin, "birliğimize ve geleceğimize saldıranlar" dediği ise devletin temellerini içten içe çürüten

böcekler. Elbette ezilmeliler!

Etyen Mahcupyan, "bu hareket politik değil, kültürel" derken istemini dile getirmiş oluyor. "Kültürel bir tepkisellik" olarak kalmasını arzuluyor. Erdoğan başkanı da bu niyetle hareket ediyor. Mehmet Metiner yoldaşı ise, "demokrasi diye çok ileri gitmişiz, çıkardığımız yasalarla bir emniyet sorununa yol açmışız" diye halkı tehdit ediyor.

"Biz başörtülü bacılarımızın özgürlüğünü bile sağlayamadık" diye neye hizmet ettiğini söylüyor. Çünkü o yasağı kendileri getirdi, var olanı pekiştirdi, süreklileştirdi. Şimdi de "başörtülü kadınlara saldırıyorlar" deyip edebiyat parçalıyorlar. Aslında başörtüsünü bireysel, kültürel bir ögeye indirgeyemedikleri için o hâlâ yasaklı. Liberalizm tuz buz edemediğini faşizme havale ediyor. Soros ya da OTPOR türü komplo teorilerine hem AKP'liler hem CHP'liler ve Banu Avar gibi ulusalcılar sarıldı, üstelik daha ilk günlerde. Birbirlerine malzeme veriyorlar sadece. Bu komplo saldırılarının da yaslandığı yer, birey. Ona sesleniyorlar. "Kendini kullandırtma" diyorlar. "Özgür ol" diye emrediyorlar, arkasından da "özgür olmak için bize teslim ol" diye fısıldıyorlar.

İsrail'den ve başka yerlerden öğrenilen yöntemle, bugün Taksim'de duvarlar örülüyor. Filistinlileri tecrit etmek ve marjinal kılmak için örülen duvarlar meydana uzanıyor. AKP medyası "Taksim'i Kızıl Meydan yapmak istiyorlardı" diye yaygara kopartıyor. Devlete hizmet yarışında öne çıkan eski "İslamcılar" antikomünizmle yüklü eğitimlerini bir kez daha hatırlıyorlar. Kontrgerilla tamimnamelerini güncelliyorlar. Fethullah da bu mizansende "iyi polis"i oynuyor. Müritleri ise kötülüğün tanımını değiştiriyorlar her gün. Çapulcu sözcüğünün tanımının değiştirilmesi gibi.

Devlet, politizasyonun ve kutuplaşmanın tek mutlak çaresi olarak bireyin karşısına çıkarılıyor. Birey, teslimiyetle, uzanan eli tutuyor. Örgütlü gücün karşısında diz çöküyor. Gezi'de komün şarkıları söyleyip dans edenler etrafla-

rına örülen duvarı boyamakla meşguller. Duvarın öbür yanında yüzlerce insanın kanıyla “faşizme geçit yok” yazıyor. Devlet bugün Gezi’yi tecrit ve yok etmek için saldırıyor. Devrimcileri de bahane hâline getiriyor. Şafak’ın söyledikleriyle Tayyip Erdoğan’ın söyledikleri kucak kucağa. Kelimeler farklıymış gibi görünüyor: biri “birey” diyor diğeri “devlet”. Aynı şey. Politizasyonun ve kutuplaşmanın yeryüzünden silinmesi için biri birey, diğeri devlet silâhını kullanıyor. Sömürülenlerin ve mazlumların sömürü ve zulümden kaynaklı doğal tepkilerini birey cennetine bağlıyor. Birey cenneti, devlet denilen cehennemın komşusu. Bu ideolojik saldırılarla insanlar doğal tepkilerin aykırı, fazlalık ve dışsal olduğuna inandırılıyor.

Polis böcek ilâcı sıkarak sıkıyıcı gibi kitlelerin üzerine gaz sıkıyor. Böcekleşmemiz isteniyor, Kafkaesk manada. Vali bu kurgunun en önemli repliğini yineliyor: “ezeceğiz!” İsrail’deki duvarın bir geçit noktasında İsrail askeri gizli kameralara kaydedilmiş görüntüsünde: “bu Filistinlilerin hepsi böcek” diyor ve “Made in Turkey” postalarını gösterip “bunların hepsini ezmek” gerektiğini söylüyor.

Solun bir bölümü mevcut kurguya uyum sağlayarak ilerleyeceğini düşünüyor. Kısa süre önce CHP’nin “sol kesim”i ile ittifak yaptığı iddia edilen sol partiler, bu süreçte kitleleri bölen, geri çeken, dar sokaklarda boğan bir pratik sergiliyorlar. “Mahallelere gidiyoruz, oralarda ağaçlardan dökülen armutları toplayacağız” diyorlar. Kimse mahalleleri örgütleyip zulme karşı çevirmeyi düşünmüyor.

Bugün Taksim’de direnenler by-pass edilip Gezi’deki liberal ruh mahalleye taşınmak isteniyor. Çünkü bu partilerin şefleri de Tayyip Erdoğan ya da en iyisinden “millet biraz dışarı olsun” diyen Kılıçdaroğlu gibi düşünüyorlar. Gezi, ağaç meselesini aşan kabarışı dindiren bir dalgakıranaya dönüşüyor. Taksim platformu Abdullah Cömert’in ailesinden gelen ağacı diyor ama Armutlu’yu dışarıda tutuyor. Ethem’ah vah ediyor ama ona yoldaş olmuyor. Düne kadar AKP’yi desteklemiş solcuların belirlediği

sivil itaatsizlik politikası, yükselen eylemliliğe de itaat etmeyerek kendini yok ediyor.

Devletse karşısına çıkan kardeşi “birey”i görünce bıyık altından gülümsüyor. “Çapulcu” deyip kendi çapulculuğunu örtbas ediyor. “AKM’yi yıkacağız” diyenler onu kurtarmakla övünüyorlar. Halk AKP’ye “diktatör”, o da halka “sen bana bir şey dikte edemezsin” diyor. Aptalca bir mantıksal safsata (ad hominem) işletiliyor. Safsata iktidarın mantığı oluyor. Haftasonu toplantıları, istihbaratlar, analizler üzerinden gene sol-sosyalist kesim karşı tarafa atılıp marjinalize edilmeye çalışılıyor. Kimi bireyler de bunlarla aralarına duvar çekilmesine seviniyorlar. Kürtlerle barış batınının devrimcilerine savaş anlamına geliyor. Bu savaşın bireyle yumuşatılması mümkün değil.

Düşerseniz hep birlikte düşeceğiz. Gezi, Gazi ve Gazze sadece ses değil, öz açısından da kardeş. Diz çökersek hepimiz ezileceğiz. Taksim, Syntagma ya da Tahrir sadece şekil değil, söz olarak da yoldaş.

Göğsümüz delinirse hepimizden kan akacak. Roboski, Felluce ya da Reyhanlı sadece kanlı haritamızda birer im değil, imge olarak da omuzdaş.

Ayağa kalkacaksak hep beraber kalkacağız. Ak libaslarımıza kanlı kılıçlarını silmeye çalışanların yüzüne tükürerek yeniden doğrulacağız.

Örgüt, Örgütlülük, Forumlar ve Demokrasi Üzerine Bazı Notlar

Mustafa Karakalem

1.

Bir vesileyle aynı masada sohbetine tanık olduğum bir ortadoğulu gazeteci, gayet güzel ingilizcesi ve kırık türkçesiyle, amerikalı dizi yapımcılarının türk dizilerinin uluslararası alandaki muazzam başarısı karşısında şaşkınlığa düştüklerini ve bunun nedenlerini anlamak için “psikolog”lardan oluşan bir ekip kurup bu dizileri incelemeye aldıklarını anlatıyordu. Güleryüzü ile şöyle söylemeyi ihmal etmedi: “Typical american!” (Tipik amerikalı tavrı!) Bayağı ve betimleyici amerikan sosyolojisi / psikolojisi buydu işte! Bu dizilerdeki “malzemelerin” bir dökümünü yapacak ve mümkünse bu buluntu malzemelerin kopyalarını bir araya getiren işler kotarmaya çalışacaklardı. Akademik iktidarın kapısının önüne çöreklenmiş¹

kesimleri ve onların başka sektörlerdeki takipçileri günlerdir benzer bir hava tutturdu. Otpor ve Gene Sharp'ın isimlerini ağızlarından düşürmeden çiğnedikleri sakız şu: Meğer direnişçilerin eylem repertuarı bu kişi ve kurumların yayınladıkları çarşaf çarşaf listelerden seçmemiş! Bu, şekk ve şüpheye yer bırakmayacak şekilde doğrudur. Zira 2013 Haziran Direnişi zaman ve mekândan münezzehe olmadığı için, kendi öncüllerinden devşirmekte ve öğrenmekte oldukça esnek davranmıştır. Böyle direnişlerin betimleyici kitaplarının bir yerlerde yazılmış olması, bu eylem biçimlerinin

bu kişi ve kurumlar tarafından uydurulduğunu ve salık verildiğini değil, olagelmış eylem biçimlerinin bir envanterini hazırlamayı sosyoloji / psikoloji sanan bir anglo-sakson akademik pratiğin varlığını işaret eder. Amerikan okullarında yüksek eğitimlerini tamamlamış iktidar

¹ “Hangimizin Y Kuşağı”, Medaim Yanık.

kadroları, direnişe hangi gözlüklerle bakacaklarını “çok iyi bildiklerinden”, orada betimleyici amerikan sosyolojisinin ürünlerini görmek istemeleri çok doğaldır.

2.

Devletin Çarşı'dan bir örgüt çıkarması yerindedir. Çarşı bir örgütlülüktür. Eğer bir an için yeterince esnek düşünmeye razı olursak, sözgelimi, Ankara'da yerleşik *Solfasol* gazetesi de bir örgütlülüktür. Aylık yerel *Solfasol* gazetesi ilk sayısını çıkardığı Mayıs 2011'den en son sayısını çıkardığı Mayıs 2013 tarihine kadar, yani 25 sayı boyunca, ön sayfa sağ üst köşede Cemal Süreya'nın meşhur 555K şiirinin “Biz şimdi alçak sesle konuşuyoruz ya / Sessizce birleşip sessizce ayrılıyoruz ya / Anamız çay demliyor ya güzel günlere / Sevgilimizse çiçekler koyuyor ya bardağa / Sabahları işimize gidiyoruz ya sessiz sedasız / Bu, böyle gidecek demek değil bu işler / Biz şimdi yan yana geliyoruz ve çoğalıyoruz / Ama bir ağızdan tutturduğumuz gün hürlüğü havasını / İşte o gün sizi tanrılar bile kurtaramaz” dizeleri ile yayınlanmıştır. Haziran 2013'te çıkarılan 26'ncı sayı da sağ üst köşede aynı dizeleri bulunduruyor. Bununla beraber, aynı dizeler, biraz daha büyük bir font ile yine ön sayfaya taşınmış. Bu kapak mizanpajı, bir grafik tasarım dersinden sınıfta kalmaktan daha fazlasını hak ediyor: eleştirilmeyi!

Artık “alçak sesle konuşup, sessizce birleşip, sessizce dağılmadığımızı” göre, *Solfasol* bizi yine “alçak sesle konuşup, sessizce birleşip, sessizce dağılmaya” çağırıyor olamaz. *Solfasol*'ün 26'ncı sayısının bu kapağı, bu direnişe *Solfasol*'ün yaptığı naçizane katkının altını çizmek istiyor olabilir ancak. “Eğer,” diyor sanki, “biz 25 sayı boyunca [zaten halkın malı olan] bu dizeleri sağ üst köşemize taşımaysaydık, belki de bu direniş mümkün olmazdı...” Kendine referans ve hatta reverans peşinde bir tutum. Aylık *Solfasol* gazetesinin değerli emektarlarının dünyayı değiştirmek istediklerinden ve iyi niyetlerinden bir şüphemiz yok. Gayr-i ihtiyârî ve belki de bilinçsiz olanın dile gelmesi, üzerinde durmak istediğimiz. Nitekim dünyayı değiştirmek için yerel farkındalıklar yaratmak isteyen

bir gazete, “anlı şanlı” bir tarihe sahip, binlerce üyesi bulunan, deneyiminden emin olduğunu her fırsatta ortaya koyan bir partiye göre, tabii ki, günahsızdır. Zira, zaten boyun eğmediğini günlerce ortaya koymuş bir halka, “Boyun Eğme” sloganları ile seslenmek, olsa olsa eski bir seçim kampanyası olan bu sloganın parti ile bağına ve dolayısı ile partinin kendisine vurgu yapmaktan başka bir amaç taşımaya gerektir. Bu durum, en iyimser ihtimalle, yeni bir duruma yeni bir cevap üretmemenin tezahürüdür.

3.

Yenilikçilik, tasfiyeciliğin bir türü olduğu sürece bir hastalık olarak telakki edilebilir. Yine de, sanırım, kimse 31 Mayıs sonrasının “yeni bir şey” olduğunu kabulden çekinmeyecektir. Vaziyetin yeni olduğunu kabul edip, vaziyete eski araç ve alışkanlıklarla yaklaşmak neyi ifade ediyor? Bunun kendisini en açık gösterdiği yer, sloganlarımızın yavaş yavaş 31 Mayıs öncesine çekilmesi ise de, var olan hareketliliğin önünde ortaya çıkan engellerin en somutu eski “örgüt ve örgütlenme” pratiklerine ricat etmemizdir. Şunu kabul etmemiz gerekmektedir: Türkiye solunun 31 Mayıs öncesi örgütlenme pratiği, biçimci bir dışavurumun arkasına gizlenmiş “örgütsüzlüğün örgütlenmesi”dir.

4.

Ayağına, emeğine ve yüreğine sağlık ama 28 Mayıs'ta düşmana karşı bizi bir araya getiren üç, beş ağaç idi, Sırrı Süreyya Önder değil. 31 Mayıs'ı 1 Haziran'a bağlayan sabah Kadıköy halkının Taksim'e yürüyüşünün gerçekleşmesini sağlayıp bize bir kez daha düşmanı işaret eden, tweetlerine, emeklerine ve yüreklerine sağlık ama ötekinin ve berikinin yaptığı çağrı değil, ama taş ve gazla ifadesini bulmuş bir şiddetti, yani taşın kendisi idi. Ağzına, emeğine ve yüreğine sağlık ama 6 Temmuz günü düşmana karşı bizi örgütleyen, polislin dağıttığı kitleyi saksafonundan marşlar ve direniş türküleri çalan o güzel insan değildi², bizatihi saksafonun

² “Saksafon ile Bir Araya Geldiler”

[Söz konusu olan facebook videosunun altında şöyle yazmaktadır. “Taksim'e çıkmaya çalışan kitlenin polis saldırısı sonrasında dağılmasının ardından Galatasaray'a gelen saksafonlu direnişçi kitlenin yeniden toplanmasına yol açtı.”]

kendisiydi. Bizi düşmana karşı kim örgütleyorsa, kim bir araya getiriyorsa önderimiz odur! Böyle bir yaklaşım, örgüt kuramlarını betimleyici amerikan sosyolojisinin bakış açısı ile hatmetmişlere ters gelecektir. Umalım ki, ters gelsin! Kendilerine kurdukları mahfillerde, “ikna odaları” kurarak “insanların kanaatlerini programlamayı” örgütlenmek zannetmenin miadı 31 Mayıs itibarıyla dolmuştur.

5.

Betimleyici amerikan sosyolojisinin akademideki ajanları forumlara bakınca “yerinden yönetim ve demokrasi” görüyor. Forumlar, zihinleri acunılıcalılarla, tahaakyollarla, ümitzilelilerle, “disiplin kurulu toplantıları ve arşivlerde sicil belgeleri damgalamakla” iğdiş edilmiş ve umutları tutsak alınmış halkımızı düşüncelerini “özgürce” ifade etmeye çağırıyor. Bu 40 günün herkesi ve her şeyi değiştirdiği açıktır ama halkımızdan siyasi bir programa ya da stratejik bir bakış açısına sahip öznelere ortaya çıkarmak için henüz erken olduğu da açıktır. Burada eksiklik sol yanımızdadır, yani kendi özümüzdedir! Mesele bir iş yapmak veya bir iş örgütlemek değilse, forumların “kanaat mühendisliği”ne döneceği ortadadır. Zira bu forumların alacağı istikamet ilk elden belli olmuştur. “Her türlü cinsiyetçi, türcü, ötekileştirici söylemden uzak durulmasına” dair yapılan uyarılar böyle bir “kanaat yapılandırması”nın daha ilk günden başladığını ortaya koymaktadır. Yani halkımız “bazı şeyler hariç her şeyi”, hem de “demokratik” olarak ifade etmekte “özgürdür.” Peşinen “demokrasi düşmanlığı” ya da “halka güvenmeme / halkı küçümseme” eleştirileri yöneltecekleri uyarılmaktadır. Haziran Direnişi’nin kendisi, eğer vardı ise bile, halka güvenmemenin önündeki bütün setleri yerle yeksan etmiştir. Birincisiyle ilgili olarak da, biz demokrasiyi “her türlü fikrin serbestçe tartışıldığı (malların serbestçe dolaşımı akla geliyor)” bir liberal cennet olarak hayal etseydik, meclis denen kârhaneye bir derdimiz olmazdı. Yanlış anlaşılmasın, böyle bir “liberal demokratlığı”, eksik bir demokratik tutum olarak görmüyoruz, zira hiç demokratik bulmuyoruz! Bir kişi çıkıp çeşitli konulardaki “kanaatlerini” herkesle paylaşacak, sonra da bir diğeri gelip

onun kanaatlerindeki eksiklikleri / yanlışlıkları düzeltiverecek. Bu solculuk pratiğini açıkça yadsıyoruz!

6.

Hâlbuki bir demokrasiye o kadar inanıyoruz ki, “neredeyse demokratlıktan aklımızı oynaticaz!”³ Ama bizim inandığımız demokrasi, tam da ilgili dipnotta refere edilen videodaki gibi, eylemde / praikte demokrasi. Düşmana karşı seferber edilebilecek imkânların ortaya konmasında, kendi saflarımızın düzen ve dirliğini tahkim etmede bize kılavuzluk edecek bir demokrasi. Bir halk çocuğunun o sıralarda çok meşhur bir eyleme gönderme yaparken kullandığı “duranadam” lafzını, “duraninsan” diye düzeltmeye yeltenecek bir çokbilmişler demokrasisi değil, barikat kurmayı, taş atmayı, gaz yemeyi, baret edinmeyi, kaçmayı, durmayı, karşı koymayı, mücadele etmeyi, kısaca seferber olmayı mümkün kılan bir demokrasi. “Biz kadınlar bu süreçte cinsiyetçi söylemlerden çok sıkıldık, kullanmayın böyle laflar” diyen buyurgan bir demokrasi değil, “biz kadınlar, küfür atölyeleri düzenliyoruz, çok yakında ağzınızdan söküp alacağız o aşağılık ataerkil küfürleri” diyen yoldaşlaşmış bir demokrasi. Önderini sokak, kardeşlik ve yoldaşlaşma bilen, önderini üç, beş ağaç, taş ve saksafon bilen bir demokrasi.

7.

Haziran Direnişi’nin geri çekilişi, doğduğu forum pratiği üzerinden, örgüt ve örgütlülük hakkındaki eski “sol” ezberlere, demokrasi hakkında eski “liberal” ezberlere ricat etmeyi getirdi. Bunun en açık örneği, kendisini büyük ve müstakbel bir komünist partinin / devrimin neferi olarak görmek yerine, eleştiriye kapalı, dedikoducu, hizipçi, köşe kapmacı dar grupçuluk pratiklerine sivrulmek, bu şekilde savunmaya geçmektir. Aksi olsaydı, yapılan eleştirilerin yazıya dökülerek kayıt altına alınması devrimci birikimi ifade eden bir tutum olarak benimsenir, eleştiriler kişiselleştirilmezdi.

3 Referans için bkz.: “140 Vuruşta Gezi Direnişi” videosu [<http://www.youtube.com/watch?v=PCzTo6xRXXw>]

8.

“Boyun Eğme” sloganı, yukarıda bahsedilene ek olarak bir başka noktaya daha işaret etmektedir: “Biz yaptık (başardık), biz yapacağız (başaracağız)”. Eski örgütlenme pratiklerine ricat etmenin, o pratiklerin altını tekrar tekrar çizmenin bundan bir farkı yoktur. “Haziran Direnişinde Türkiye solunun mücadele birikimlerinin payı yoktur” demek mümkün değildir elbette, ama bu ayaklanma Türkiye solunun verili mücadele pratiklerinin bir sonucudur demek de, sanırım, “aç tavuğun kendini ambarda sanmasına” benzetilebilir.

Forumlar Üzerine

Mithat seloğlu

Bir direnişin varlığını anlamlı kılan nokta, direniş öbeklerinin iktidar karşısında kapladığı alan ve tuttuğu pratik kanaldır. Eğer iktidara karşı ayaklanan halk kitlelerinin ayaklanmayı “meşru” gördükleri bir düzlem söz konusu ise ayaklanmanın varlığını herhangi bir referansa

tabi tutmak söz konusu değildir veya olamaz. Ayaklanmanın politik yazım içerisindeki yerinin anlamı ile komünistlerin bu anlam içerisindeki yeri; bir ve aynı şeyler değildir. Yine tersinden, direniş içerisinde

ortaya çıkan farklı öbeklerin verili düzlemde kapladıkları alanların eleştirisi bir üst başlık içerisinde gerçekleşmek zorundadır. İfade edilen üst başlık kapsayıcılık olmakla birlikte, kapsayıcılığın anlamı “aynılaşmak” anlamına

gelmemektedir. Liberalizm tuzağı burada gündeme girmekte, devrimciliğin hatlarını kendi iç dünyasında aynılaştırmaktadır. Direnişin nasıl ortaya çıktığı, hangi kanallardan beslendiği sorusu ile direniş içerisindeki devrimcilerin ve komünistlerin tutumu ve görevi birbirinden farklı

temellerdir. İfade edilen temellerin varlığını açıklamak ve edine tabi tutmak, öznenin sahip olduğu politik zihniyet ile ilişkili, tanımlamaları ise politik ufkunun açıklığı kadar önemlidir. Gezi direnişinin basit bir gözle “orta

sınıf” kategorileri üzerinden başlamış olması, direnişin orta sınıf özneliği taşıdığı anlamına gelmediği gibi, sonuçlarının düzleme yayılması da yine orta sınıf liberal izlekler üzerinden gerçekleşmemelidir. En azından devrimciler

Forumlar üzerine

ve komünistler ifade edilen orta sınıf kategori ve araçlarını “kendilerinin” nesnesi yapmaktan uzak durmalıdırlar.

Gezi direnişi bağlamında ortaya çıkan forumlar bu bağlamda direnişin çıkış momentine (orta sınıf şikâyetlerine) indirgenmekte, forumların karakteristik yapısı kentli orta sınıfın ihtiyaçlarına göre şekillen(diril)mektedir. Kullanılan dilden, atölyelerin kurulumuna kadar ortaya çıkan her tür unsur; direnişin ezilenler katındaki varlığı ile değil, grup ve öznelerin kendi modülleri ile kesiştirilerek belirginlik kazanmaktadır. Direnişi “anlamli ve belirgin” bir şekilde iktidar karşısına taşıyan kentli argümanların politik yapısı, sınıfsal doğasından inatla ayırıştırılmamakta hatta; ortaya çıkarılmaya çalışılan araçlar ısrarla kentli bir düzlem ve ihtiyaca büründürülmektedir. Devrimcilerin politik varoluşları; direnişin orta sınıf merkezli lügatini görmemek anlamına elbette gelmemektedir, ancak var olan direniş öbeğinin sınıfsal yapısıyla da içselleşmek, devrimci politikanın harcı ve görevi değildir.

Gezi direnişinin politik mottosu bir “ezilenler ve mazlumlar manifestosu” çizmek için gerekli verileri içerisinde barındırmamaktadır, ancak tam da ifade edilen yerde bir yarı söz konusudur. Yarığın tamamlanması ezilenlere gidilmesi, ezilenlerin içsesleri ile ilişki kurulması ile mümkündür. Bu anlamda forumların bünyesinde bir araya gelmiş olan “öznelerin” kendi özsel ihtiyaç ve yeteneklerine göre atölye/komasyon kurulmasından çok, direnişin “başkaldırı” niteliğine uygun olarak ezilenlerin varlığına çekilecek olan yollara ihtiyaç vardır. İfade edilen yönelimde yollar tam da forumlarda kurulmalı, komasyonlar bünyesinde bu araçlar genişletilmelidir. Direnişin varlığı; grupların öznel ihtiyaç ve yeteneklerine göre değil, devrimci politikanın araçlarına göre belirginlik kazandırılmalıdır, ya da bir üst başlık olarak “devrimci politika” bir imge hâline dönüştürülmemelidir.

Forumları anlamli kılacak olan nokta, politik direniş öbeklerinin sokağa yayılması; yayılım kanallarının ise kentli orta sınıfın tüm külliyyatından arındırılmasıdır. Arındırma işleminin saf bir hâli elbette mevcut değildir, ancak devrimci ve komünistlerin bu direniş özelinde

asgari görev ve işlevleri araçların kurulum aşamasını ezilenler ve sömürülenler perspektifi üzerinden oluşturmalarıdır.

Modernite Bağlamında Zaman-Mekân ve Kent

İrfan Özgül

Kapitalist modernliğin başlangıcı, feodalizmin kapalı üretiminin, toplumsallığının ve kıra sıkışmışlığının parçalanmaya başlaması ile eşzamanlı olarak gelişir. Bu parçalanma sürecinin birincil faili kapitalist üretim formu ve onun birbirinden farklı görünümlere sahip enstrümanlarıdır. Kentin kır yaşamını çözmesi insanın ve toplumun doğadan kopuşunun ilk adımı olmuştur. Bu çözüme-kopuş-parçalanma diyalektiği; üretim ilişkilerinin dönüşümü, üretim araçlarının ve üretici güçlerin gelişimi süresince sürekli artarak devam etmiştir. İnsanı ve toplumu var eden doğadan kopma ve onun denetiminden uzaklaşma, doğayı ve onun ürünlerini istismarı beraberinde getirmiştir.¹ Modernite tek boyuta, tek düzle-

me indirgenebilecek türden bir vak'a değildir ve çizgisel bir seyri yoktur. Tarihsel, toplumsal, iktisadî ilişkiler örüntüsünün bir tezahürü olarak ortaya çıkan ve ortaya çıktığı her gerçeklikte farklı görünümler alan bir vuku buluştur. Bu anlamda moderniteye ait ilk izleri, mikro ölçekte sınıflı toplumların yavaş yavaş ortaya çıktığı çağlara götürmek mümkündür. Özellikle toplumun kadın merkezli geliştiği neolitik çağda modernite olgusuyla ilişkilendirilebilecek değişim-dönüşüm süreçleri göze çarpmaktadır. Sözelimi dil, bu dönemde gelişmenin motoru olarak en gelişkin düzeye varmış, düşünce-dil diyalektiği insanın soyut düşünme yeteneğinde bir sıçramaya yol açmıştır.

¹ *İstismar*, Arapça "meyve" anlamındaki "semer" sözcüğünden türemiştir. İstismar etmek; meyvelerini toplamak,

sömürmek anlamındadır. Özön, Mustafa Nihat, *Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, İnkılap ve Aka Kitabevi, 4. Baskı, İstanbul, 1965, s. 352.

Buna bağlı olarak tarım devrimi gerçekleşmiş ve yerleşik yaşama geçilerek komünal bir toplum örgütlenmesi oluşturulmuştur. Neolitik insanın varoluşunun ve onun toplum yaşamının kaynağı olan; toprak, su, güneş, hava... bereketin, bolluğun ve verimliliğin sembelleri olarak yüceltilmişlerdir. Dinsel ritüeller, kültür, gelenek ve sanatsal üretimler bu sembellerin ve kolektif toplum örgütlenmesinin ürünleri şeklinde vücut bulmuştur.

“Neolitik Modernite”

Arkeolog Gordon Childe, neolitik insanın gelişme sürecini devrim olarak nitelendirmektedir. Neolitik dönem vahşet düzenin çıkmazından kurtuluş, bunu başaranların doğa üstünde asalaklık yerine, doğayla etkin bir ortaklık durumuna sokan ekonomik ve bilimsel bir devrimdir.² “Neolitik devrim”i takip eden “kentsel devrim” karmaşık bir işbölümünü, ideolojik- politik bir mekanizmayı ve büyük bir ticarî-ekonomik ilişkiler ağının ortaya çıkmasını mümkün kıldı. Kentsel devrim, temelde “üretim fazlası” olgusunun ortaya çıkmasından sonra “Neolitik Modernite”yi parçalayarak kendisine yol açmıştır.

Kapitalist Modernliğin Tarihsel Seyri

Sonraki süreçlerde üretim ilişkilerinin sürekli dönüşümü, rekabet ve mülkiyet ilişkisi çerçevesinde sermayenin ve piyasanın canlı bir organizma gibi hareketi ve yayılımı kapitalist modernliği var eden ve dinamik tutan temel paradigma olarak karşımıza çıkmıştır. Üretim-bölüşüm alanında hâkim olan kaos, başıbozukluk ve insanın binlerce yıllık üretiminin istismarı; anarşi, sarsıntı ve belirsizlikle tanımlı kapitalist iktisadı ve onun toplum düzenini yıkmak yerine ona güç veren, hizmet eden bir mahiyettedir.

A. Giddens, modernliği Avrupada 17. yüzyılda başlayan ve buradan dünyaya yayı-

lan bir düşünce sistematığı olarak tanımlar. “Modo”dan (son zamanlar, hemen şimdi) gelen modernus, hodiernus (hodie’den, “bugün”) olarak Latince’den türeyen bir kavramdır. İlk kez 5. yüzyılda Hristiyanlığı kabul eden Roma’yı pagan dönemden ayırmak için kullanılan bu kavram, daha sonra “şimdiye ait olan”, “var olan” anlamında kullanılmıştır.³

Modernizmi yalnızca bir “mefhum” olarak analize tabi tutan tarihçiler, sosyologlar, kültürel antropologlar onun ortaya çıkışını tarihsel-toplumsal dinamiklerinden yalıtık, indirgemeci bir yöntemle, birbirinden farklı dönemlere bağlayabilmektedirler. Bu çeşitlilikte modernitenin başlangıcı, değişik alanlardan yazarların birbirinden farklı yaklaşımlarıyla 1436 yılı İtalya Rönesans’ına, 1450 yılında Gutenberg’in oynar matbaayı icadına, Luther’in kilise otoritelerine isyanına, 1648 yılında tamamlanan Otuz Yıl Savaşları’na, 1776 Amerikan ya da 1789 Fransız devrimlerine bağlanabilmektedir.⁴ Ancak, bütün farklı yaklaşımların ve analiz sahiplerinin üzerinde ortaklaştıkları en temel izahata göre, modernizm, antikite, geleneksel-pagan-premodern-feodal toplumdan, yani “eski” toplum düzeninden radikal bir kopuş anlamına gelmektedir.

“Zamanın Görüntüsü Yerden Yansır”

MÖ 3500’lerde icat edilen güneş saati, yere saplanan çubuğun gölgesinin güneşin hareketiyle yere yansması sonucu zamanın belirlenmesini sağlamıştır.⁵ Bu düzenekte zaman mefhumu görüntüsünü “yer”den edinmekte, böylece mekânla ve insanın günlük pratiği ile uyumlu bir bütünlük ortaya çıkmaktadır. Zamanın ve mekânın birlikte aynı bağlamda bulunuşu insanın bütün faaliyetlerinde belirleyici olmuştur.

2 Childe, Gordon, *Tarihte Neler Oldu?* (Çev. Alâeddin Şenel; Mete Tunçay). İstanbul: Kırmızı Yayınları. 2007, s.59.

3 Giddens, Anthony, *Modernliğin Sonuçları*, Çev. Ersin Kuşdil, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2004, s. 19.

4 Toulmin, Stephen, *Kozmopolis: Modernite’nin Gizli Gündemi*, Çev.: Hüsamettin Arslan, Paradigma Yayınları, İstanbul, 2002, s. 13.

5 Kabaş, Afşar, *Güneş Saatleri*, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale, 2004, s.45.

Toplumsal bir varlık olarak insan, doğanın bağrında ve onun yasalarına teslim olan bir sosyal yaşam inşa etmiştir. “Antropolojik insan” bütün adlandırmalarını, tanımlamalarını bu aidiyetin uyarınca yapmıştır. Uyku-ölüm arasında kurduğu benzeşim, ölü gömme biçimlerine ve geleneklerine yansımıştır.⁶ Bu dönemde dinsel ritüeller, kültürel ve sanatsal üretimler, doğanın tanımlanabilir özelliklerinin yansıtılmasından ibarettir. Doğanın ritmi tek belirleyendir. Zaman-mekân bağlamının ve birlikteliğinin ayrışması kapitalizmle birlikte politik, kültürel, ideolojik bir bütünlüğe bürünmüştür. Mekân, kapitalist örgütlenme için nesnelleşmiş, kârlılığa çevrilebilen bir metadır.

Mekânın algılanışı/kavranışı, cereyan eden toplumsal dönüşümlerle birlikte “geçmiş”ten farklı bir anlama bürünmüştür. Bu değişimin aslı dinamiği modernitedir. Modern öncesi insanın mekânı algılayışı beden aracılığı ile sağlanıyorken, modern insanın kavrayışı teorik, soyut imgelerle kurulmaktadır.⁷ Belirsiz, muğlak, akışkan, tanımsız ve çok parçalı bir hayat kavrayışı modern insanın şizofrenik yüzüdür. Modernliğin başka bir görünümü olan “postmodernizm çağı”nda bilgiye ulaşmanın sınırsız olanaklarına rağmen insan, premodern insandan daha fazla yoksundur.⁸

6 *Hoker* (cenin) pozisyonu; antropolojik insanın ölü gömme geleneğidir. Genel kabul gören tez; ceninin ana karnında duruş pozisyonu öldüğünde gömülme geleneklerini belirlemiştir. Bu dönemde ölen insana cenin pozisyonu verilerek yaşam alanı olan mahallere gömülmektedir. Çayönü, Çatalhöyük ve Aşıklıhöyük kazılarında ölülerin yaşam mahallerinin tabanı kazılarak gömü işlemi yapılmıştır. Antropologların ve arkeologların hoker pozisyonu adını verdikleri ölü gömme geleneği esasında daha basit bir anlam taşımaktadır. Cenin duruşu aynı zamanda bir uyku pozisyonudur. Doğa karşısında zayıf, güçsüz, savunmasız insanın uyurken aldığı biçimdir. Yalın anlamda uyku bir ölüm hâlidir. Uyku ve ölüm arasında benzeşim kuran antropolojik insan, ölümlerini uyku esnasında bulunduğu pozisyonunda gömmüştür.

7 Mekânın soyut bir anlama bürünmesine verilebilecek en güzel örnek ilk haritalardır. İlk haritalar, coğrafi çevreyi oluşturan, dağ, deniz, orman gibi oluşumları gözün gördüğü gibi çıplak somut maddîlikler olarak tasvir edilmiştir. Coğrafi ve mekânsal unsurlar soyut matematiksel simgelerle değil, somut maddî varlıklar olarak çizilmiştir.

8 *Postmodernizm olgusu* en genel hâliyle; kapitalizmin küreselleştiği aşamada, onun yaygın, kuşatıcı, saldırgan doğasının ürünü olarak, modernizmden bir sapmadır. Kapitalist modernliğin karşıtı değil, küresel kapitalizmin

Modernliğin Üretildiği Mekân: Kent

Mekân yalnız başına çıplak, fiziksel varlığı ile anlamlı değildir; tarihsel, toplumsal ilişkilene ile tanımlı ve anlamlı, doğrudan insan etkinliği ile kurulabilen bir maddîliktir ve bünyesinde geçmişin birikimini taşır. İnorganik bir yapı olarak mekân, tarihselliğin ve toplumsal etkinliğin dâhil olmasıyla organik bir yapı hâline dönüşür. Bu organik mekân, insanın kolektif üretiminin sonucudur.⁹

Modernizm, siyasal, toplumsal, kültürel karşılığını üretim ilişkilerinin geliştiği ve derinleştiği kentlerde bulmaktadır. Kent modernitenin her hâlini, ona ait görünümleri belirleyen ve üreten bir fabrikadır. Bütün çözümler, ayrışmalar, birleşmeler, değişim ve dönüşümler para-meta ilişkisi çerçevesinde belirlenmektedir ve bütün bunların vuku bulduğu merkez, kenttir. Modern kentler ve metropoller ile modernizm projeksiyonu arasında çok sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Mekân, bu noktadan sonra nesnelleşmiş bir üretim aracı hâline gelmektedir. Kapitalizm tarafından altyapıya indirgenen mekân, soyut bir bütünselliğin parçalarından biri olmaktadır.¹⁰

Küresel sermayenin örgütlendiği metropollerde, mekânsal biçimlenme hiçbir engel dinlemeden dönüşmektedir. Buralarda sınırlar kaybolur, topografik bütün zorluklar kapitalist örgütlenmenin elinde bulunan teknolojik imkânlarla aşılır. İnsanın aidiyet duygusu, yani bir yere ait olma, her yere ait olmaya doğru evrilir. Kimliksizlik ve tek tipleşme sermayeye müdahale ve denetim kolaylığı sağlar. Kimliklenme

yeni suretidir.

9 Bu bağlamda Taksim Meydanı sınıflar mücadelesinin savaş alanıdır bir anlamda. Kapitalist örgütlenmenin oluşturmaya çalıştığı meydan tasarımı ve tasavvuru bir tür “yer olmayandır”. Politik gösteriler için “*Yapay meydan*” yapmayı önüne koyan kapitalist örgütlenme, geçmişi silerek ve geleceği silikleştirerek toplumu “şimdi”nin esiri yapmaktadır. Taksim yalnızca tüketimin nesnesi olacak biçimde yeniden oluşturulmaktadır ve bu amaçla Taksim’in çevresinde yaşayan yoksul halk kentin dışına itilmektedir.

10 Yırtıcı, H., *Mekânın Altyapısal Dönüşümünün Ekonomi Politikliği*, Arredamento Mimarlık 2003/06. s. 74-73.

ihtiyacı yaratılmış yapay kimliklerle giderilir, sistemin varlığına yönelebilecek pratikleri ve muhalefet biçimlerini etkisizleştirmek için alanlar ve imkânlar sunulur. Kentsel mekânlar, sermayenin ihtiyaçları doğrultusunda ve sınıf çıkarları uyarınca bütün unsurları belirlenmiş, kurgulanmış ve hesaplanmış bir biçimde kurulur. Toplumsal kontrolün yerini büyük ölçüde ortam kontrolü alır.¹¹

Ticaret burjuvazisi, mekanik saatin icadından sonra haritacılık ve coğrafya bilimindeki gelişmelerin de yardımıyla kapalı, sınırlı ve dar dünyalarının kabuğunu parçalayarak geliştirmiştir. Modern dünyada “Antropolojik yer”¹² tasarlanmış, kurgulanmış bir mekâna dönüşür. Kapitalizmin örgütlenmesi, bununla birlikte yayılımı, mekâna hükmetmesiyle mümkün olmuştur. Bu bağlamda kentler tasarlanmış, kurgulanmış mekânlar olarak kapitalizmin kaleleridir.¹³ Kapitalist Modernliğin çekirdeği, Marksist tahlil bağlamında, Dünya pazarının doğuşu yerel ve bölgesel pazarların yok edilmesiyle oluşmuştur.¹⁴

Doğa üzerinde kurulan hâkimiyet mo-

11 Virilio, P., *Enformasyon Bombası*, Çev. Kaya Şahin, Metis yayınları, İstanbul, 2003, s. 62.

12 Marc Augé antropolojik “yer”in üç temel özelliğine vurgu yapar; kimlikleyici, ilişkisel ve tarihsel olma. “*Antropolojik yerin sakini, tarihin içinde yaşar, tarih yapmaz. Onlar kendi kendilerinin seyircisi, mahrem turistleri olarak, içinde yaşamayı sürdürdükleri uzamın nesnel olarak tanımlık ettiği değişiklikleri belleklerinde kurgulayamazlardı.*” “Antropolojik yer” ve “yer olmayan” kavramları hakkında kapsamlı bir analiz için bkz.: Augé, M., *Yer-Olmayanlar*, (Çev. T. Ilgaz), Kesit Yayıncılık, 1997; İl, Arzu, *Kapitalist Sistemde Mekân “Yer Olmayan” Kavramı*, Osmangazi Üni. Fen Bilimleri Enstitüsü, 2005. *İnternet Adresi*, Erişim Tarihi: 04.20.2013.

13 Fransızca bourgeois “şehirli, orta sınıf mensubu” demektir. Aynı sözcük Fransızca “kale, surla çevrili kent” anlamına gelen bourg sözcüğünden türetilmiştir. Bu sözcüğün kaynağı Germence yazılı örneği bulunmayan burğstur. Germence sözcük Hint-Avrupa anadilinde yazılı örneği bulunmayan bhrgh- “yüksek yer, kale” biçiminden evrilmiştir. [Bkz.: nisanysozluk: Fransızca bourgeois “şehirli, orta sınıf mensubu” sözcüğünden alıntıdır. Fransızca sözcük Fransızca bourg “kale, surla çevrili kent” sözcüğünden türetilmiştir. Bu sözcük Germence yazılı örneği bulunmayan *burğs sözcüğünden alıntıdır. Germence sözcük Hintavrupa Anadilinde yazılı örneği bulunmayan *bhrgh- “yüksek yer, kale” biçiminden evrilmiştir.]

14 Berman, Marshall, *Katı Olan Herşey Buharlaşıyor*. Çev. V. Altuğ, B. Peker, İstanbul: İletişim Yayınları, 1994, s. 130

dernliğin üretimine sınırsız alanlar açmıştır. İnsan bu dolayında doğanın dışında, onun üzerinde bir düzlemde konumlanmıştır.

“Kapitalist kentleşme, yalnızca kentin kırsal toplumsal yaşam sahasına yayılması değildir: o, yeni bir toplumsal bütünlük tipi olan kapitalizmin yol açtığı yapısal dönüşümlerle iç içe geçmiştir. Kapitalist kentleşme, -sınıflara bölünmüş uygarlıkların yapısal temelini oluşturan kır ile kent arasındaki farklılıkları yavaş yavaş aşındırır. Onların yerine çağdaş kentsel yaşamın ‘yaratılmış mekânı’ni geliştirir.”¹⁵

Sınıflar Mücadelesi ve Kent

Bir anlamda kent kapitalist üretim-tüketim örgütlenmesinin mekânıdır. Burjuvazi, bütün yönetim ve denetim araçlarını kentin bütün hücrelerine sızacak biçimde kurmaya çalışır, sınıf çıkarlarını korumak ve mevcut düzenini daim kılmak adına kentsel doku mimarlık disiplini kullanılarak kurgulanır ve biçimlendirilir.

Bu biçimlendirme gayreti ve kent tasarımı kusursuz işlememektedir elbette.¹⁶ İşçi sınıfı, onun tarihsel devrimci pratiği ve burjuva sınıfı ile uzlaşmaz çelişkisi bu tür biçimlendirmelere ve tasarımlara karşı belli dönemlerde cevap üretebilmiştir. Fransız burjuvazisinin Baron Haussmann eliyle, Paris Komünü’nden önce barikat savaşlarını önlemek için Paris’i neredeyse bütünüyle yıkarak büyük bulvarlar ve meydanlar inşa etmesi işçi sınıfının kalkış-

15 Giddens, A., *Tarihsel Materyalizmin Çağdaş Eleştirisi*, (Çev. Ü. Tatlıcan), Paradigma Yayınları, İstanbul, 2000, s. 11.

16 Walter Benjamin bu konuda şöyle söylemektedir: “Haussmann’ın çalışmalarının asıl amacı, kentin iç savaşa karşı güvence altına alınmasıydı. Haussmann, Paris’te barikatların kurulmasını artık bütün bir gelecek için olanaksız kılmak istiyordu. Daha önce Louis-Philippe, ahşap kaldırımlar uygulamasını başlatmıştı. Buna karşın barikatlar, Şubat Devrimi’nde rol oynadı. Engels, barikat çarpışmalarının taktiklerini inceler. Haussmann, bu savaşları iki yoldan önlemek niyetindeydi. Caddelerin genişliği, barikatların kurulmasını olanaksız kılacaktı; öte yandan yeni caddeler, kışlalarla işçi mahalleleri arasındaki en kısa yolları oluşturacaktı. Çağdaşları, bu girişime ‘*L’embellissement stratégique*’ “stratejik güzelleştirme” adını takmışlardı. Walter Benjamin, *Pasajlar*, YKY, 1993, s. 102.

masını engelleyememiş, inşa edilen bulvarlar ve meydanlar 1871 de Paris ploreletaryasının kazanılmış alanları olmuştur.

Modernitenin doğasında bulunan, kurma-yıkma-dönüştürme pratiği bitimsiz bir süreçtir. Burjuvazi bu pratiği kendi sınıf çıkarlarının tekeline alarak onu tarihe, doğaya ve topluma hükmetmenin aracı olarak kullanmaktadır.

“Üst üste inşa edilmiş işçi mahallelerinin tam ortasında, uzun, düz ve geniş yollar açmakta ve onların her iki yanına büyük lüks binalar sıralamaktaki amaç, barikat savaşını stratejik olarak güçleştirme amacının yanı sıra hükümete bağımlı, özellikle bonapartçı bir inşaat kesimi proletaryası yaratmak ve kenti tam anlamı ile bir lüks kenti hâline dönüştürmektir.”¹⁷

“Mekânın Zaman Tarafından Yok Edilmesi”

Marx, Kapital’de, kapitalist iktisadı, makineleşme ve modern endüstriyle birlikte tüm ahlâk ve doğa, yaş ve cinsiyet, gece ve gündüz sınırlarının yok edildiği bir değişim süreci olarak ifade etmektedir. (Berman, 2004: 125). Geçmişe ait kültürel ve sanatsal üretimler sermaye tarafından ticarileştirilir. Piyasanın ve para-meta ilişkilerinin temel belirleyici olduğu her durumda ve dönemde ticarileşme kaçınılmaz bir sonuçtur. Maksimum kâr odaklı kapitalist örgütlenme için pazarlanamayacak soyut ya da somut hiçbir nesnellik yoktur.

Tarih, kent, mekân, sanat, din, aşk, cinsellik, beden, gelenek... her bir kavram birer tüketim unsuru olarak reklâm ve pazarlama yöntemleriyle piyasaya sunulmaktadır. Örneğin turistik, burjuva sınıfı mensuplarına ait bir faaliyetken, genelleştirilerek tüketicinin öznesi olan bütün insanları içine almıştır. Sermayenin doğa ile birlikte tarihi de ticarileştirmesi bunları tüketicinin nesnesi olarak satın alanların hizmetine sunulur.

Premodern insanın yalın, dolaysız kavrayışı yerini mutlak kurguya, hesaplanmış sınırları önceden dışsal olarak belirlenmiş bir tasavvura bırakır. Söz, düşünce, edilgenlik, eylemsizlik pratiğin öngörülemez sonuçlarını mas etmek üzere yüceltilir. Geleceğin tahayyül edilemez ve belirsiz kılınması insanı “şimdi”ye sıkıştırır.

Ânı yüceltme bundan ileri gelmektedir. Kapitalizmin toplumsal örgütlenmesinin, öngörülemeyen insan pratiğini engellemeye yönelik zihin kontrol mekanizmaları üzerinde laboratuvar çalışmaları yaptığı bir dönemdeyiz. Pratiği denetleme, kontrol etme ve bastırma aygıtları devasa boyutlarına rağmen kapitalist örgütlenme için yetersizdir. Çünkü gerilimli alanların arakesitinde, kapitalist örgütlenmenin mevcudiyetini sarsabilecek eylemsellik için her zaman imkânlar bulunmaktadır.

“(...) pratiğin, ne tür sabit bir temsil şekli karşısında olursa olsun, bağlandığı şamandıradan kaçma gibi münasebetsiz bir âdeti vardır.”¹⁸

Modernitenin zamana ve mekâna olan hâkimiyeti onun yıkıcılığından ileri gelmektedir. “Gelişme” ise yıkıcılığının bir fonksiyonudur. Kapitalist iktisadın ana temsilcisi olan burjuvazinin sahip olduğu bu güdü, üretim ilişkileri alanını sürekli diri tutar. Toplumsal alan ve ona dair bütün unsurlar “yıkma” edimi merkezli olarak yeniden tahkim edilir. Sistemin yapısal krizleri ve ortaya çıkan kriz kaynaklı gerilimler daha fazla gelişme ve piyasanın idamesi için fırsat olarak kullanılır.

Kapitalizm, kendisine yönelik kolektif, örgütlü saldırıları savuşturabilmek için ihlâl ve isyan pratiklerinin sergilenebileceği tatminkâr alanlar yaratmaktadır. Yerellik, sivil toplumculuk, çok renklilik, çevrecilik gibi unsurlar çoğunlukla kapitalizmin üretilmiş alanlarıdır. Sistem doğası gereği kışkırtma ve salınma ihtiyacı duyar, bu tür karşıtlıkları ve muhalefet biçimle-

17 Engels, F., *Konut Sorunu*, Eriş Yayınları, Ankara, 2003, s. 70.

18 Harvey, D., *Postmodernliğin Durumu*, (Çev. S. Savran), Metis Yayınları, 1997, s. 231.

Modernite Bağlamında Zaman-Mekân ve Kent

rini olumlar. Çünkü dizginlenebilir karşıtlık ve muhalefet gücüne güç katar ve yeni enerjileri soğurması, kendine katması onun hâkimiyetini pekiştirir. Kapitalist modernliğin toplumsal, politik, kültürel ve iktisadî örgütlenmesi su sızdırmaz bir yapıya evrilme eğilimindedir. Kapitalizmin denetleme, kontrol mekanizmalarının kusursuzlaşması, esasında öngörülemeyen insan pratiğine duyulan korkunun zorlamasıdır. Mekânın düzenlenişi, tasarımı bu bağlamda kentlerin dönüşümü, yeniden örgütlenmesi ve inşası bu korkunun açık bir dışavurumudur.

Kennedy’de Barikatı Aşınca: Peki Ya Şimdi?

Uraz Bulut

Pratik keşmekeşin ortasında yaşanılmakta olanlar teorik bir külliyata gebeyken, yeni fikirler için doğum sancıları başladı. “Gezi Parkı Eylemleri” dâhilinde yurt sathında benzersiz,

nur topu gibi bir deneyim elde edildi. Deneyimin temel maddesi fiilen direnmektir: Refleks icabı bir reaksiyon... Sürecin içinde dahi bu keskinlikte kimi fiillerin geçmiş zaman çekilebiliyor oluşu gelinen noktanın önemini altını

çiziyor. Ama henüz sloganda da dediği gibi “bu daha başlangıç mücadeleye devam!”. Hikâyenin giriş bölümü şekillenmişken, kurgunun iskeleti oluşmuş, karakterler kendilerini belli etmişler ve okuyucu/yazar özneler heyecanlanmışlardır. Şimdiyse lâzım gelen, ortaya çözülmeye muhtaç bir düğüm koyabilmek. Peki ama nasıl? Ulusal ve uluslararası medyada İstanbul-Taksim odaklı öğeler boy gösterirken, Ankara kendine has

griliğine dair bir mağrurluk içinde tarihi bir süreç yarattı. Kimi zaman İstanbul’a sitemkâr ve küskün, kimi zaman mahallenin delikanlısı nişanıyla İstanbul’da göstericilere yapılanları

sindiremeyen gözüpek ve öfkeli... 1 Mayıs’larda “Taksim Meydanı” kavgalarının gölgesinde buruk vaziyette Sıhhiye’ye yürüyenler, bu sefer esas öğlan olmanın telaşı ile kalkıştılar.

Ankara’da Direnmek

Esasen, direniş günlerinde Ankara’nın ve Ankaralının profili Türkiye genelinden keskin bir şekilde ayrılabilir değil. Buna karşılık Ankara’nın bu yazının haddini aşan nev-i şahsına münhasır karakteri kimi hususlarda fark yaratmaktadır. Tüm ülkede olduğu gibi yakın geçmişin bütün toplumsal olaylarını misliyle aşan bir kalkışma ve irade, öznelerin sokakta öğrendiği

Kennedy’de Barikatı Aşınca: Peki Ya Şimdi?

bir okula dönüştü çoktan. Ama devletin bizatihi kendisiyle donanmış Ankara sokakları bu okula devamlılığı güçleştirmektedir. Ankara’nın imar planı iktidar lehine meyvelerini vermektedir. Zira Ankara, Taksim gibi sembol bir meydana sahip değildir. Taksim’in muadili Kızılay Meydanı polis şiddetinin en yoğun gerçekleştiği yerlerden biridir. Zira Kızılay devlet aygıtının betonarme şekilde vücut bulduğu bir merkezdir. Atatürk Bulvarı üzerinde soldan sağa meclis kampusu, Yargıtay binası, Başbakanlık ve Milli Eğitim Bakanlığı arz-ı endam ederken güvenlik güçleri kuşatma altındaki kalelerini müdafaa eden fedailere kolaylıkla dönüşebilmektedirler. Bu çevrede gözüktüğüne alınanların “Başbakanlığı işgal girişimi” ile isnat edilmeleri söz konusu yerleşimden ileri gelmektedir.

Bununla birlikte Mamak, Kurtuluş tarafında kalabalıklaşan halk Kolej’de, Yüzüncü Yıl ahalisi ise Eskişehir yolu üzerinde aynı “güvenlik” endişesi ile sert müdahaleye maruz kalmaktadır. Keza, Ankara’nın direniş merkezlerinin çok şeritli caddelerle çevrili olması ve ara sokakların çoktan polis tarafından kuşatılmış başka caddelere çıkması, müdahale neticesinde dağılan kalabalığın tekrar toparlanmasını güçleştirmektedir.

Direnişin Ankaradaki merkezlerinden biri olan Tunalı Hilmi Caddesi ise anılan merkezlerden biraz farklı bir yapısı mevcuttur. Zira havanın kararmasıyla başlayan “milli maç” sevinci, ilerleyen saatlerde kalabalığın Kennedy Caddesi’ne yürümesiyle yerini “sert müdahaleye” bırakmaktadır. Direnişin başladığı ilk günden bu yana hemen her gün Kennedy Caddesi asfaltı direnişçilerin tabanları ve TOMA’ların tekerlekleri arasında el değiştirmektedir. Bütün bu etkenlere 2911 sayılı “Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun” 22. maddesi uyarınca T.B.M.M.’ye bir kilometre yakınlıkta yerlerde toplantı yapılamayacağını yasağı eklendiğinde, direniş süresince polis müdahalesi için ender/istisnaî rastlanan bir yasal zemin kolluk lehine temin edilmektedir.

Kennedy Caddesi, Kızılay Meydanı ve

sokakları, kuş uçuşu yasa metninde ifade edilen bir kilometrelik menzilin içinde kalmakta ve bu durum polisin elini rahatlatmaktadır. Dahası, Kennedy Caddesi’nin Atatürk Bulvarı ile kesiştiği noktada A.B.D. Büyükelçiliği’nin olması da şiddetin dozajını attırıcı bir diğer hadisedir.

Ancak, Kennedy Caddesi’ni münhasır kılan esas unsur bahsi geçen etkenlerin ötesindedir: Kennedy Caddesi’nden direnişe katılanların ezici çoğunluğu 20’li yaşlarındaki gençler. Bununla birlikte Kennedy Caddesi, diğer direniş merkezlerinin aksine, sol örgütlerin neredeyse hiç bulunmadığı bir merkez. Bu bakımdan, örgütsüzlük ve bundan ötürü “ne yapacağını bilemezliğin” en yoğun olduğu bölge...

Öznelere, hareket için birbirlerinin gözünün içine baktığı, sosyal medyada “Kennedy’de kalabalığı” ihbar eden bir iletinin beklediği, sonrası düşünülmemiş bir direniş söz konusu. Dahası, direniş günlerinden bir gün, sözü edilen kalabalığın Kennedy’de toplandığı esnada sokağın köşesinden dönecek bir TOMA beklenmiş ancak polis müdahalesi gerçekleşmeyince Kennedy direnişçileri hayal kırıklığına uğramışlardı. Zira günlerdir kat etmeyi denedikleri yol boyu boyunca önlerinde duruyor, buna karşın sokağın bitimindeki köşeyi dönünce ne yapılması gerektiğine dair belirsizlik herkesi günlerdir direndikleri yere mihliyordu. Bekleyen kalabalıktaki küskünlük, sloganların desibel kaybetmesi ve olaysız dağılma neticelendi. Neyse ki, ertesi gün, tıpkı önceki günlerde olduğu gibi polis müdahale etti de, direniş kaldığı yerden devam etti. Ama o sokağın devamında ne olduğuna ilişkin muğlaklık ve merak, sonrasını hesaplamayı ihmal etmiş kalabalığın içinde bir burukluk ve motivasyon olarak bitiverdi. Belki de ülkenin her yerindeki direnişe ilişkin bir aydınlanmanın tetiklendiği an olarak değerlendirebiliriz bu tutukluk hâlini. Mesele, o köşeyi döndükten sonra ne yapılması gerektiği.

Nasıl ki “Gezi Parkı” deneyimi “yaşanmamışlığı” bakımından mücadele için önemliyse, Kennedy Caddesi’nin bu ruh hâli de, simetrik olarak “aşılması gerekliliği” bakımından

önemlidir.

Bu kapsamda, Ankara'nın bu coğrafi ve siyasi profili direnişi daha meşakkatli kılsa da şimdilik esas sorun bunun biraz ötesinde. Özellikle bir aya merdiven dayayan pratik sürecin bileşenlerindeki yoğunluk ve sürat, öznelere düşünce hızından daha çabuk hareket etmeye zorladı. Bu durumun birincil etkisi, çoğu kez söylemin daralması ve dahi kısırlaşması şeklinde tezahür etti. Özneler neden sokaklarda olduklarını tahlil etmeksizin "sokakta oluş" hâllerine odaklandılar. Sokakta olmak, an için sokağı özgürleştirse de devamında bu özgürlüğün ne şekilde, nereye kanalize edileceği hususunda gözle görülür bir boşluk ortaya çıktı. Gezi Parkı'ndaki "mikro komün" deneyiminin yansımaları, direnişe fikren hazırlıksız yakalanan Ankara ahalisini "taklit" hâlinde bıraktı: Gezi Parkı'na karşı Güven Parkı işgale yelteniş, Kuşulu Park'ta çadırlar kurmak, Taksim'de anelerin yürüdüğü günün ertesinde benzer bir gösterinin (daha ufak ölçekte olsa da) Kuşulu Park'ta tekrarlanması... Bunların hepsi Ankara'nın el yordamıyla ortaya koyduğu "eklemleme" edimleridir. Direniş bütün bölgelerde eşit gelişim arz etmese de, bütünlük açısından "eklemleme" olumlu olduğu ortada. Lâkin harcanan enerjinin sürdürülebilirliği açısından sonraki hamleyi tahayyül edebilecek bir iradenin yaratılması zaruri görünüyor.

Yeni Siyaset, Yeni Dil

Önce davranma, sonra düşünme pratiğinin "ayakları üzerine" oturtulması için şimdi başka bir yol denemenin vakti gelmiştir. Sol sosyalist partilerden kemalist direnişçilere geniş bir yelpazede boy gösteren bileşenlerin hemen hepsi bu "beklenmedik" sürece söylem mecrasında hazırlıksız yakalandılar. Bu aşikâr! Polis şiddetine, hükümet politikalarına ilişkin reaksiyon başarılı bir şekilde tatbik olunduktan sonra mücadelenin bekası için "yeni bir dil" üretmenin çaresi bulunmalıdır.

Elbette ki, bu yeni dilin oluşturulması bugünden yarına kotarılabilecek değildir. Ama en

azından sonraki hamleyi hesaplamaya ehil bir bilincin oluşturulması ufukta görünmektedir. Mücadele sahasında kırılmaya yüz tutan iletişimsizlik, karşılıklı ifade metotlarıyla daha berrak adımlar atılmasını olanaklı kılacaktır. "Eylem" ile kısmen bozulan ezberin tamamen ortadan kaldırılması bu yeni dilin oluşumunda önkoşul niteliğindedir. Türkiye'de tarih yazılırken ana akım medyanın karartması neticesinde on yıllardır süregelen Kürt hareketinin "nelere" maruz kaldığı çıkarsamaları, şimdilerde bir fıslıtlı hâlinde olsalar da, empati kabiliyetini kuvvetlendirmektedir.

Şu hâlde Gezi Parkı direnişinin kalıcı ve dönüştürücü olabilmesi adına biraz soluklanıp hepimizin "biz kimiz?" sorusunu en baştan sorması gerekmektedir. Bedbaht, üzerine ölü top-rağı serilmiş bir durumdan çıkıp kabına sığmaz hareketliliğe sahip olan kitlelerin eski sözcükleri bir kenara bırakıp, mevcut enerjiyi tasarruflu ve etkin kullanmaları bakımından bu yeni dili yaratmanın yöntemleri araştırılmalıdır. Hiçbir özne kendini bu ihtiyaçtan ayrı tutmaksızın kendini baştan tanımlama cesaretini göstermek durumdadır.

Direnişle kırılan hususların iktidar eliyle yeniden üretimine fırsat vermek bütün bu süreci sıfırlayacaktır. Oysaki hepimiz için "kara göründü!". Bu fırsatı elimizin tersiyle itemeyecek kadar (belki de hiç olmadığı kadar) olumluyuz.

STK'ların, sosyalist siyasi partilerin, sendikaların mevcut sürece ve sonraki süreçlere daha derin dokunabilmeleri açısından kendilerini tekrardan tanımlamalıdır.

Mevcut direnişin sönümlenmeden bir sonraki mertebeye doğru hareket edebilmesi için bu gerekmektedir. İktidarın, direnişçilerin hamlelerine göre politika üretebilme kabiliyeti henüz direnişçilerde yok. İktidar, sokaktaki öznelere elini gördükten sonra örgütlü olmanın verdiği avantaj ile sonraki hamlesini ortaya koyabiliyor. Maalesef aynı kudret, örgütsüz olmayla övünen sokakta mevcut değil.

Kennedy'de Barikatı Aşınca: Peki Ya Şimdi?

Dolayısıyla gerek kolluk eliyle, gerek medya eliyle hâlen daha gündemi tayin etme kozu iktidarın elinde. Hâl böyle olunca direniş reaksiyon olarak kalmaya mecbur bırakılıyor.

Oysaki “yeni dil” ile siyasal söylemin genişletilmesi ve derinleştirilmesi bu kozu direnişçilere geçirecektir. Yakınlarda gerek başbakanın, gerekse görsel medyada söz alan iktidar taraftarlarının odağı “çapulcuların” refah düzeyine yapılan vurgudan teşkidir: Mealen, “Bakın bakın, bunlar özel okullarda okuyan, iyi giyimli, dertsiz insanlar” argümanı, başbakanın İstanbul mitinginde “Türkiye Taksim, Kızılay, Kuşulu Park değil, Türkiye Altındağ, Ümraniye, Mamak, Kasımpaşa'dır” şeklinde ifade bulmuştur. (Hükümet kanadından gelen söylemlere karşı argüman üretmek oldukça güç. Hamlelerinin açıklığı söylemlerinde hiç yok. İster istemez alıntılama yapmak ihtiyacı doğuyor, ancak çoğu kez bağlamsız cümleler havada uçuştugu için belirgin bir delil toplanamıyor. Bereket, otuz senedir aynı yerleşik ifade olduğu için söylem üzerinden de muhalefet yaratmak mümkün...) İktidarın söylemine karşı (polis şiddeti hariç) sosyal medya üzerinden yürütülen tek kale maçın yerine uzun soluklu ve hedef ihtiva eden yeni politika bu deneyimin içinden çıkabilmelidir. Ağızlara pelesenk olmuş sloganlar ajitasyon tesiri daha yüksek seslere yerini bırakırken, politikaların eski dil-eski pratik ile ifade edilmeleri isabetsiz olacaktır.

Bu nedenle örgütsüzlüğün yüceltilip, “marjinalliğin” yerildiği “birlik ve beraberliğe en çok ihtiyaç duyulan şu günlerde” denenmemiş örgütlenme şekilleri için kapılar ardına kadar açık görünüyor. Bütün direnişçiler için önümüzdeki motivasyonun bu dilin yaratımı olması üzerine Marx'ın eski bir tespitinden faydalanmak mümkündür: “Yeni bir dil öğrenen kişi de acemiliğinde her sözü önce anadiline çevirir; oysa ancak hafızasında anadilini yoklamaksızın yeni dilin içinde devindiğinde, o dilin içindeyken, içine doğmuş olduğu dili unuttuğunda, yeni dilin ruhunu ele geçirebilecek, o dilin içinde özgürce söz üretebilecektir.”

Meğerse iktidarın bütün unsurları ve

gücüyü defetmeye yeltendiği “hayalet” çoktandır öznelere damarlarında cirit atmaktaymış. Şimdiyse “hayalet” sokağa çıktı. Bundan sonra kafa kafaya verip bu hayaleti ete kemiğe büründürmek gerekmektedir.

İsâr

Cidal Haksoy

Gezi Parkı, kolektif direnişin ta kendisidir. İktidarın, onun çanağı ve para muslukları önünde sıra olmuşların Gezi Parkı ile direnişi ayırma gayretleri saldırınının bir parçasıdır. Direniş onlar için ne kadar suçsa Gezi de suçtur. Bu düzen parkları suç gördüğündendir ki bu kavga alazlanmıştır. Onlar bu direniş karşısında parkın kendisini suç ilân etmelerini gizleme derdine düşmüşlerdir. Bu dert onları boğacaktır. Gezi, “boş z a m a n” ı n başkaldırısıdır. Sevgilinin saçlarındaki elin, omzundaki başın isyanıdır. Ona saldırı aşka saldırıdır. Çıkarlarına Allah gibi tapanların çıkarsız sevgiye karşı açtığı savaşın bir cephesidir.

Onlar işe yaramayan, kâr getirmeyen, sonuç üretmeyen her şeye düşmandır. Tarım bakanının ağzından çıktığı biçimiyle, meraları yağmalayanlardır. Kanserojen büyümenin, amacı sırf büyük ve iri gözükmek isteyen Amerikan-

cı-nicelikçi zihniyetin saldırısıdır. Muhteviyatın heba edilmesidir. Gezi özün çarpık biçimin önüne geçmesidir. Herkesi sinekleştirip yağını çıkartmaya yeminli bu düzen, boş zamanı olabildiğince daraltma derdindedir. İşyerlerinde işçilere, memurlara “bahşedilen” sigara içme vakitlerine göz diken düzen, insanların muhabetlerini bile kendisine düşman bellemek zorundadır. Boş zamanın kavgasını verirken,

işsizlerin, tinericilerin, yankesicilerin, hırsızların öne çıkartılması ve direnişçilerin bunlara benzetilmesi tesadüfi değildir. Başbakanından en alttaki polise devletin memuru olan kişiler, hiç çalışmadan

biriktirdikleri servetlerini bu şekilde korumaktadırlar. Kibirden uyuşmuş beyinlerini tinericilere küfrederek gizlemek durumundadırlar. Her gün milletin cebinden milyonları soyanlar bu soygunu karşı saldırıyla örtbas etmek

zorundadırlar. Yağmacılar, hırsızlar toprağı, havayı, suyu kendi çetelerine nasıl peşkeş çektiklerini bu tezviratlarla saklamaya mecburdurlar. Bir park tam da bu nedenle bir savaş alanına dönüşmüştür. Gezi Parkı direnişi, başbakanın “tinerci bunlar” saldırısının bir uzantısıdır. Sigara düzenlemeleri üç beş patron için alınmış bir karardır ve bu kararın parkla dolaylı ilişkisi mevcuttur. Bunların gözü ranttan başka hiçbir şey görmemektedir. Faşizm otuzlarda toplum kurgusu için hiçbir fayda üretmediği düşünülen yaşlıların, engellilerin katledilmesidir. Devletin kapitalist kâr ve fayda merkezli yeniden inşasıdır.

ABD’de toplum mühendisliği ve FBI işbirliği ile hazırlanan raporlarda parkların ortadan kaldırılması gerektiği üzerinde durulmaktadır. Parklar suç merkezleridir onlara göre. Müslüman olduğu iddiasındaki kişilerse Gezi Parkı’nın yıkılmasına tam da bu nedenle destek olmaktadır. Köleliğin, Allah’a değil bu devlete kulluğun zincirlerine birer halka daha eklediklerinin farkında değildirler. Bu bilinç eksikliği bizim zaafımızdır. Devlet çalışan insanların çalışmayan insanlara yönelik haset ve öfkesini namluya sürmektedir esasında.

Bu çalışanların sömürüldüklerini unutmamasını beraberinde getirmektedir. Gezi, hayatın ürettiği fazlanın hayatı esir almasına karşı bir itirazdır.

Sigara yasakları insanların sağlığı düşünüldüğünden değil, iş kaybına neden olması sebebiyle gündeme gelmiştir. Artık emekçilerin bir sigara etrafında muhabbet etmesi bile yastaktır.

Gezi direnişi bu muhabbetin dil bulmasıdır. Bu düzenin bekçisi olarak AKP efendilerine hoş görünmek için sürekli bu noktalara saldırmak zorundadır. Efendileri için her şeyi işe yararlı ve kârlı kılmaktadır. Bunlar Allah’tan Kitap’tan habersiz bir Afrikalı yerli kadının, maymunu neden emzirdiğine dair soru üzerine verdiği, “biz doğadan aldığımızı ona geri veririz” cevabındaki ahlâk ve adabdan mahrumdur.

Zira bunlar maymunların tasmalarla gezdirildiği Muaviye saraylarının beslemeleridirler.

Yıllarca İslamcı yazarlar, “Marksistler her şeyi ekonomiye indiriyorlar, insanı görmüyorlar” deyip marksizmi eleştirmişlerdir. Ama bugün bu İslamcı geçinenler, “her şey ekonomidir, ekonomi de tıkırında, rahat batıyor size” demektedirler. Haysiyeti, hürriyeti, adaleti ve merhameti hatırlatmaksızın bu sefer Marksistlere düşmektedir. İnsan’ın direnişi, çarkların dönmesi için gerekli yağa dönüşmemeye yöneliktir. O yağı temin etmek, muktedirlerin aslı görevidir.

Gezi direnişi ekonomi güçlerine kul olmuş Allahsız “İslamcılar”ı kesip devletin safına atmıştır. Bundan sonra bunların ağzından çıkacak haysiyet, hürriyet, adalet ve merhamet kelimelerinin hiçbir hükmü kalmamıştır. Mesela “ben devrime karşıyım” diyen Nihal Bengisu Karaca bir devrim olarak İslam’a ve Peygamber’e karşı olduğunu ve tağutun safına geçtiğini açıktan ikrar etmiştir. İslamcılık iktidar olduğu ya da Mümtaz’er Türköne “kapatın artık şu davayı” dediği için değil, kemalizmin kalelerine sığındığı için bitmiştir.

Direnış süresince sokağa dökülen herkes politik olarak halkı oluşturur. Onun dışında kalanların halk olma niteliği yoktur. Bu noktada demokrasi edebiyatı zeminini yitirir. Halk yaratmaktır, ibdadır. Yaratmak için yıkmak şarttır. Yıkıcılığa, kırılan camların parasına bakanların esasta saldırdıkları bu yaratma pratiğidir. Her türlü ideolojik yükü sokağa çıkanların yıkıp kurdukları ise başka bir hayattır.

Başka hayat için yürekteki dert, akıldaki öfke gene bu lânet hayatın dili ve kelimeleri ile konuşur. Ağza dolan küfürler bile bunun karşılığıdır. Başka hayatın namuslu kelimelerine henüz kavuşamadığı için dil küfre sığınmıştır.

Sabra-Şatilla kampında büyüyen çocuklarla ilgili bir belgeselde anaokul öğretmeni çocuklardan Filistin ile ilgili resimler çizmesini ister. Bir kız çocuğu karakalemle bir kuş çizer. Öğretmen kuşu neden boyamadığını sorar.

Çocuk, “Filistin’den gelecek kuşun renklerini bilmiyorum ki” diye cevap verir. Filistin onun için bir cennet ülkesidir ve oradan gelen kuşun rengini verecek bir boya yoktur ortada. Dildeki düğüm, yürekteki sekme, boğazdaki yanma bu yüzdendir. Başka hayatın sözcüklerini bu hayattan türetmek sancılıdır.

Gezi direnişi başka hayata andadır. Tarihe çentik atmaktır. Parmağa düğümlenen kırımızı kurdeledir. Unutmak unutulmuştur artık.

Direniş boyunca nihayet bilgisayar başından kalkıp sokağa dökülen gençlerle alay edilmiştir. Bu öfke onları parklardan, tahterevalliden, kaydırdan, misketten, topaçtan mahrum bırakan düzene yöneliktir. Bu gençlik İzmir’de ziyaretlerine gelip kendilerine yiyecek getiren ninenin “dutlar daha olmadı, olsaydı biraz getirecektim” sözüne gözyaşı dökmektedir. O yaştan süzülmediği yerde hangi kimyasal tesir edebilir ki artık. Bu kahpe düzen sinek, böcek kılıp tek tek bizi kendisine kul etmek derindedir. Ama bir yanımız eksiktir ve dost, aşk, kavgaya ve ortaklık türküleri haykırmaktadır.

Gezi direnişi, Türk’ün ve türkünün direnişidir. Hep yalnız ve güzel olan ülke kendi hilafına ve kendi aleyhine üzerine yığılmış bu devlete karşı bozkırların, kızıl atların, kıl çadırların, göçerliğin ve ana sütünün sıcaklığını çağırılmaktadır geçmişten. Türk’ün isyanı Kürd’ün serhildanını imrenerek izlemiş, ona hasetle küfretmiş, bugün nihayet taş yollarda kanın renginde kardeşleşmiştir. Başka hayat kavgası, atlarını barikatların üzerine süren yiğitlerin canında tohumlanmıştır. Bu artık geri döndürülemez bir hakikattir.

Maalesef milyonlar ellerindeki rızık Allah’tan değil, hükümetten bilip ona asker olmayı seçmiştir öte yandan. Hükümetse ekmeğe kul ettiği milyonlara yaslanarak kibirlenmektedir. Oysa Gezi, ekmeğin direnişidir. Sağlık faşizmine dayalı edebiyatla ekmeği eksilmektedir, kumsakta düğümlenmektedir. Eskiden yerde görse alan, üç kere öpüp alnına götüren bir millet, ekmeğin panzerler altında ezildiğini seyretmektedir.

Ethem’in katledildiği yerde karanfillerin arasında duran ekmeğin bu isyanın bayrağıdır. Üç kuruşluk hayatlarına biat edenlerin başka hayat kavgasına düşman olmaları kaçınılmazdır, bu hep böyle olmuştur.

Başka hayat, Ali Şeriatî’nin ifadesiyle, “İsâr, her şeyi bağışlamak ve hiçbir şey almak için bir buyruktur. Yani; Ey birey! Öl de başkaları yaşasınlar”dır.

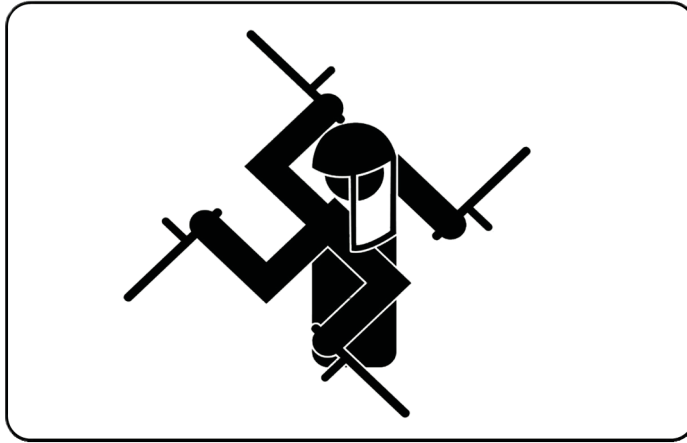
İsâr “kişinin kendisi ihtiyaç içinde bulursa bile sahip olduğu imkânları başkalarının ihtiyaçlarını karşılamak üzere kullanması, başkalarının yararı için fedakârlıkta bulunmasıdır”. Kendi nefes dahi alamazken polis saldırısında maskesini, limonunu başkasıyla paylaşmaktır. Yaralı elini düşmüştü uzatmaktır.

Yirmilerde kahverengi gömlekleriyle “yaşasın ölüm” diye tek sıra yürüyenler, bugün başka hayat iradesini ezmeye çalışmaktadırlar. Gezi Parkı İsâr’ın direnişidir. Dirilişimizdir.

Dinci Faşizm

Cidal Haksoy

Dinci faşizm olmaz. Faşizmin dine ihtiyacı yoktur. En fazla, kitlesel seferberlik düzeyinde belirli şekli unsurlar istismar edilebilir, o kadar. Dini o şekli unsurlara kapatan, orada boğanların o dine küfretmeleri ya da ona sarılmaları arasında fark yoktur. Din bu iki taraf arasında iktidara ve sermayeye göre bir kıvama getirilmektedir. Her iki taraf da dinin mevcut kıvamından memnundur. Din canını ve malını feda edip hakikat için dövüşenlere aittir. Gerisi küfürdür, şirkidir. Canını ve malını feda edenlerin faşizm veya liberalizme meyletmeleri mümkün değildir. Faşizm ve liberalizm

canını Allah, malını iman yapanların aslı yönelimleridir. Dinci faşizm zırvadır, zira faşizm her daim dinsizdir. Dinsizliği hiçbir cami koyamaz, hiçbir başörtüsü gizleyemez. Faşizm mızrağının ucuna Kur'an sayfası takıyor ve bi-

rileri o mızrağın üzerine yürüyorsa, bu Kur'an'a düşmanlık demek değildir. Mızrağın üzerine yürüyen, mızrağa, onu tutana ve o mızrağın sahibine karşı yürüyordur. Orada varmış gibi görünen Kur'an aslında yoktur. Dövüşen gerçek bir güç olarak ortada olan bir Kur'an, asla mızrağın ucuna iliştilen bir kâğıt parçası olamaz. Tam da kâğıt parçasına indirgendiği için öldürülmüştür,

tam da öldüğü için kâğıt parçasına dönüşmüştür. Ama hep yaşayan bir Kur'an vardır, zira o Allah'ın muhafazası altındadır. "Mızrağı kullanmayın" demek bugün İslamî değildir. Bir zamanlar mazlum olmuşların bu-

gün zalim olmalarından söz edilemez. Mızrak hep oradadır. Bu yaklaşımla mızrağın yeni sahiplerine güzelleme yapılmaktadır sadece. Zira onlar hiç mazlum olmamışlardır. 28 Şubat'ta bacılarının namusunu korumak adına tek bir

Dinci Faşizm

taş bile atamamış, üstelik bugün taş atmamış olmakla övünenlerin mazlum olduklarını söylemek, mazlumlara hakarettir. Mazlum, namusu ve haysiyeti için kıyam edendir, başkası değil. Bu türden laflar, aynı zamanda sanki devlete, mızrağın sahibine laf edermiş gibi görünürken, mazluma da “asla eline mızrak alma” anlamına gelmektedir. Bu çatışma gerçeğinde, liberaller, devletin elindeki mızrağı eleştirmiş gibi görünürken, mazlumun elindeki mızrağı kırma derdindedir. Onlar en fazla Tayyip’i fazla sert ve nobran bulabilirler, hepsi bu. Dini şekli olana mahkûm edenlerin siyaseti de şekli olanla kavramaları doğaldır.

Dinci faşizm ya da İslamofaşizm, batı liberallerinin uydurduğu birer sözcüktür. Geçmişte faşizme karşıymış gibi görünüp aslında Sovyetler’e karşı savaşanların yeni sığındığı liman budur. Bu açıdan sağda solda AKP yarıdakılığı, çanak yalayıcılığı yapanlarla bu kavramları kullananlar kardeşirler. İslamofaşizm, sömürü ve zulme karşı mücadele etme imkânı olan İslam’ı katletme girişimidir. Onu söz söyleyemez, kıpırdıyamaz kılmaktır amacı.

İslam’ın tevhidî mücadelesi mazlumlar lehine, onlar için bir kılıç iken, içi boşaltıldığına, muktedirler ve müstekbirler için her türlü direnişi ezmeye dönük bir tomaya, akrebe dönüşebilir. AKP borazanları, “bu gençler bir bakkal açsa, hayatın içine girse bu işlerle uğraşmazlar” demekte, 28 Şubat’ta polis panzerleri önünde durmayı bugün alaya almakta, bu tür kavgaların nafile olduklarını kavradıklarını söylemektedir. Mesaj efendileridir, “biz iyi çocuklarız, bizden vazgeçmeyin” denilmektedir. “Uşaklığımızın sınırı yoktur, biz bu uşaklığı imanla yaparız” diye bağırılmaktadır. Demirel neyse bunlar da odur, zira Demirel hep, otuzundan sonra “insanın liberal olmamasının akılsızlık” olduğunu söyleyen biridir. Bu laf artık AKP’lilere geçmiştir.

Kendilerinin hükümet yapılmalarının nedeni de tam olarak budur. İslamî hareketin hainleri, belki de hep o hareketin nimetlerine bakmış olanlar, hükümet muslukları önüne di-

ziler, eski kitaplarını yakarak ya da çöpe atarak başarılı olmalarının arkasına saklanmaktadır. Oysa din kavgada vardır, diz çökmüş, iktidara teslim olmuş, ranta ve sermaye kul ve köle olmuş bir Müslüman’ın politik olarak Müslüman olduğundan artık söz edilemez. Irak veya Mısır’daki İngiliz sömürge valilerinin bu şekilde kılınan bir namazla ilgili derdi yoksa, bu ülkenin efendilerinin de yoktur.

Bu açıdan AKP’ye yönelik eleştirilerde din ve İslam kelimelerini bolca kullanmanın bir manası da yoktur, zira karşımızda esasında dinsiz ve İslam’sız bir güç vardır. AKP, tabanını kendisinin din ve İslam için çabaladığını söyleyerek kandırabilir ama bu yalana AKP’ye ve onun teslim ettiği devlete karşı mücadele edenlerin teslim olması mümkün değildir.

İslamî liberalizm de olmaz. Birileri liberal olmuşsa, hayatı ve dünyayı liberal pencereden kavırıyorsa, orada İslam kovulmuş demektir. Temelde üzerinde durulması gereken husus, muktedirin bir dine tabiyetinin imkânsız olduğu gerçeği olmalıdır.

Birileri “işte bize saldırıyorlar, demek ki dine saldırıyorlar” diyebilir, bir başkası da “dine saldırmadan bunları yenemeyiz” deyip kendi kitesini diri tutmak isteyebilir. Bunlar aynı yolun yolcusudur. Her iki taraf da iktidar üzerinden politik okuma yapmakta, kitleleri bu okumaya mahkûm etmektedir.

Bir grup Müslüman ismin yazdığı bildiri de meseleyi buradan karşılamakta, liberal bir fikri zeminden Müslümanların kimliğine sarılmaktadır. Esasında Müslümanlığı liberal bir kimliğe boğmaktadır. Onlarca gün yaşananlara tek söz etmeyip “Kabataş’ta başörtülü bir kadına saldırmışlar” diye feveran edenler, bilerek ya da bilmeyerek, mızrağın ucuna takılı başörtüsüne bakıp, AKP iktidarına teslim olmaktadır. Emek ve Adalet Platformu öncülüğünde hazırlanan bildiri ve emniyete yapılan yürüyüş de bu teslimiyet dairesinde tanımlıdır.

Onca gün susup mızrağın ucuna takılı İs-

lam'ı temize çıkartma gayretleri, nafiledir. Kaleme alınan bildiri, iktidarın meseleyi meselenin başlangıç noktası olarak gösterilen Gezi Parkı'na boğma gayretlerine destek olmakta, yavan bir muhafazakârlık eleştirisi yapıp AKP'yi temize çıkartmaktadır. Temize çıkardıklarını düşündükleri İslam ile AKP "İslam"ı arasında fark yoktur. Aksine onu beslemektedir. AKP "İslam"ına karşı huruc eylemeyen bir itiraz, döne dolaşa ona hizmet edecektir.

Kendilerince İslam'ı temize çıkartmaya çalışanlar, O'na adil ve insanî bir makyaj yapanlar AKP iktidarının yedek askerleridirler. Bunların politik varlığı AKP'ye göbekten bağlıdır. Yapılması gereken, AKP iktidarı ile İslam üzerinden olumlu ya da olumsuz bir ilişki kurmak değil, onu İslamî manada karşıya atmaktır. Esasında bu kesimler nezdinde AKP, hâlâ din ve İslam dairesinde görülmekte, içeriden ona vicdanî bir itiraz yükseltilmektedir. Bu momentte onu karşı tarafa, tağut tarafına, kâfir tarafına atan irade, ancak bu iradedir İslamî olan. Bildirinin İslamî-politik bir niteliği yoktur. Vicdanî bir edebiyatla kendi politik ikballeri temiz tutulmaya çalışılmaktadır.

Liberalleşip İslam'dan uzaklaşanlar, düne kadar beslendikleri göbek bağlarını kesip atamamaktadırlar. Para musluklarına ağzını dayadığı anda dinini imanını inkâr ettiğini görmeyenler, hâlâ dinden imandan söz etmektedirler. Bu kesim soldaki "halk komitesi" yaklaşımına küfrederken, İslam'daki meşvereti, şûrayı da çöpe attıklarını gayet iyi bilmektedirler. Bugün illegal, marjinal ya da çapulcu diye karşı atılanlar üzerinden İslam'a yönelik bir operasyon gerçekleştirilmektedir. Mesaj Müslümanlardır. Onlar illegal suçlaması üzerinden tağutun hukukuna kul edilmek, marjinal tespiti üzerinden, bu zulüm düzeninin genel güzergâhına bağlanmak, çapulcu küfrü üzerinden de efendilerin mallarını koruyan birer bekçi olmaya indirgenmek istenmektedirler. Bu isyanın AKP iktidarını bir biçimde daha da güçlendirme, pekiştirme imkânı mevcuttur. Bu imkân da Müslümanların ilgili mesajı dinsiz imansız bir yerden, vahiy misali dinlemelerine bağlıdır.

Karşımızda dinsiz imansız bir güç vardır özünde. Bu gücün faşist ve liberal kanatları arasında tercih yapmanın anlamı yoktur. Her ikisini Kur'an ve Sünnet düzeyinde itiraza ve redde maruz kılmak gerekmektedir. İbrahimî bir itiraz bu nizamı dağıtacaktır. O'nun atıldığı ateşi söndürmek için su taşıyan karıncadaki iman yoksa, bu ateşin içinde kazanan gene içimizdeki düşman olacaktır.

Mesele olaylar başlamadan önce de olayların başladığı anda da ve sonrasında da ağaç ya da park meselesi değildir. Faşizm zorla, liberalizm ikna ile meselenin bu noktada boğulması için çabalamaktadır. Emek ve Adalet bildirisi, liberal kanattan, faşizmin zoruna eklemlemektedir. Başka da bir değeri yoktur. Bildiride devletin elindeki mızrağın ucunda sallanan Kur'an sayfasına dönük tek bir lafa rastlanmaktadır. Devletin sığıdığı gazı almaktan başka bir şey yapmamaktadır. Müslümanlara yönelik çağrı kısmında ise, "paranızı, servetinizi terk etmeyin ama yoksul bir çocuğun başını okşamayı da unutmayın"dan öte bir şey söylenmemektedir. Gene iktidarla ve servetle sapkınlaşmış bir güruha insancılık ve adalet dersleri verilmektedir. "Aksi takdirde şehrin çeperlerine sürülen yoksullar bir gün haklarını almak için mutlaka geri geleceklerdir." diyen bildiri, tam da bundan korktuğu için yeni mahallenin zengin sakinlerine uyarılarda bulunmaktadır. O yoksul gençlerin safında olmadığını, zenginlerin sokağında gezindiğini ikrar etmektedir. Bir ara yol aranmaktadır. Ana yolda düşmanla cepheleşen millete bu ara yollarda kaybolmak öğütlenmektedir. "O yoksulların başını okşamazsanız bunlar saraylarınızı yakarlar" denilmektedir. Tarih öğreticidir ve tarihin "saraylara savaş kulübelere barış" diye haykırdığını onlar da duymaktadır. "Emir kulu değil Allah'ın kuluyuz" diyerek bu faşist düzenin paralı askerlerine iman hatırlatılmaktadır. Gizli kamera çekimine yansımış bir sohbede polis eylemciye "paramızı siz verin, sizin yanınıza geçelim" demektedir. Bu polise verilecek iman dersleri kifayetsizdir. Yirmi polis yirmi yaşındaki bir kızı sokak ortasında linç ederken "Tayyip Erdoğan'ı, Türk polisini sevdi-

Dinci Faşizm

ğini söyle seni bırakalım” demektedir. Burada din iman yoktur. Firavuna ya da Ebu Leheb'e din iman öğretilmez, öğrenilecek tek şey onunla savaşmak olmalıdır.

İslamcı ya da Müslüman geçinen basın, ilk günden itibaren Hüsnü Mübarek gibi komplo teorileriyle günü kurtarmaya çalışmıştır. Komplo teorileri Allah'a güvenmemenin, imansızlığın bir tezahürüdür. TV kanallarında Soros'a sığınanlar, Soros'u Allah'tan büyük ve güçlü zannetmektedirler. Fukara Müslüman halkı kendi rant ve yağma iktidarına bu şekilde ortak edeceklerini düşünmektedirler. Oysa AKP düzeni Soros nizamına dayanmaktadır.

“Bu eylemciler bir bakkal açsa, bir otuz yaşına girse, bu işlerden vazgeçerler” diyenler, bu laflarının Peygamber'i de incittiğini bilmelidirler. Bunlar Peygamber'in vefatı ile birlikte zulme karşı mücadeleyi öldürmek istemektedirler. O bakkalların AKP'li ya da onun beslediği market zincirlerinin altında ezildiğini gizlemektedirler. Mevcut devlet kurulduğu günden beri dinsiz-imansızdır. Meclis'te tir tir titreyerek, “eylemcilerin yürümesine izin verseydik de başbakanlığı, meclisi işgal mi etselerdi?” diye bağırın Muammer Güler neye hizmet ettiğini gayet açık bir biçimde bilmektedir. Bu dinsiz imansız devlete hizmet edenle “dinci faşizm” ya da İslamî bir “muhafazakârlık” eleştirileri ile ilişki kurmanın anlamı yoktur. Her iki yaklaşım da meseleyi şahsileştirmekte, kişileri öne almakta, onların dinî yüklerine vurgu yapmaktadır. Oysa mesele şahsî değil, devletlüdür ve bu devlet kendisini muhafaza etmek adına dinini imanını pazarda satılığa çıkarmış, ilk darbeye teslim olmuş kişileri kendisine bekçi tayin etmiştir.

AKP kendi kitesini darbe, CHP, Erge-
nekon, 28 Şubat ile korkutarak yönetmek der-
dindedir. Bugün sokağa dökülen kitle, tek tek şahısların ötesinde, korkutmak için kullanılan unsurlarla bağını kopartmıştır.

Polise ve devlete diklenilen yerde ne darbe, ne CHP, ne Ergenekon ne de 28 Şubat

vardır. Liberaller meseleyi parka hapsetmekte, devlettekiler de isyanı bu alanda boğmaya çalışmaktadır. Örneğin Star gazetesi genel yayın yönetmeni zat, eylemcilerin gençler olduğunu söylemekte, eylemlerin başını CHP'nin çektiğine vurgu yapmakta ama CHP'lilerin kendileri gibi çok çocuk yapmadığından bahsedip, buna bağlı olarak gençler içinde CHP'nin zayıf olduğunu iddia etmektedir.

Bu zihin bulanıklığı tam da korkunun alametidir. Onlar da kıyamın içindeki kitlenin CHP'yle (artık) ilişkili olmadığını bilmektedir. Ama bu yönde bir çaba içerisindedirler.

Yani kitlenin CHP tuzağına düşmesini, oraya hapsolmasını istemektedirler. Bu sömürü ve zulüm düzeninin bu iki parti şahsında sürdürüleceğini onlar da bilmektedirler. Devlet saldırırken saldırısı ile millete nizamattır özünde. Hakikat şu ki AKP neyse CHP odur. Her ikisi de bu dinsiz imansız devletin bekçileridirler.

6-7 Eylül olaylarında Atatürk'ün evine bomba atan zihniyet, bugün camide içki içildiği yaygarası koparmaktadır. O gün Bulgaristan'da zulüm görüp ülkeye gelmiş göçmenler saldırılarda ve yağmada kullanılmışlardır. Bu kontrgerilla taktikleri bugün AKP'nin ana programatik hattıdır.

Melih Gökçek Allah korkusu olan cami imamının açıklamalarına karşı “imam kilisede zangoç olarak göreve başladı” yorumunu yapmaktadır örneğin. Bunların cümlesi Allah'sız kitapsızdır. Bu Allah'sız kitapsızlığı dinci faşizm olarak etiketlemek teorik, ideolojik ve politik manada, körlüktür. Ama aynı şekilde AKP'nin “iktidar” olması ile yaşanacak olası sarsıntıları yumuşatmayı, mahallenin namusunu kurtarmayı düşünenler de mahallenin küffar ordusunun karargâhına, topçu kışlasına dönüştüğünü görmelidirler. Mazlum Müslüman milletin faşizmin elindeki sopaya, liberalizmin elindeki havuca karşı şerbetlenmiş imanı gene de hâlâ dipdiridir.

Müslümanlar İçin Muhasebe Gezi'si

Ahmet Örs

28 Şubat'la başlayan terbiye süreci Gezi Parkı ayaklanmasıyla zirveye ulaşmış ve İslamî çevrelerin önemli bir kısmı kesin ve çok daha kuvvetli bir şekilde 6. Filo günlerine dönerek egemen sistemin, dolayısıyla da onun ittifaklarının safında yer tutmuştur. Tevhidî uyanış süreci diye tabir olunan uzun sayfa da böylece kapanmış oldu. Bizim için Gezi Parkı sürecinin en çarpıcı sonucu budur. Önümüzdeki döneme bu gerçeklikten hareketle bakmak zorundayız. Bu gerçeklikten hareketle şehri, tabiatı ve insanı yağmalayan neoliberal çılgınlığa “Kendine değil herkese Müslüman”

tavriyla ısrarlı bir şekilde direnmeye devam etmek, güçlerimizi birleştirmek zorundayız. Memleketteki İslamî çevrelerin entelektüel temelde kavramakta güçlük çektiği bir alandan bahsediyoruz. “Yeryüzünü imar etmek”le “yer-

yüzünü ifsad etmek” arasındaki ince çizgiyi algılamakta zorlanan zihin, ülke ve dünya insanlığı için adalet üretmekte zorlanacaktır. “İnsanın elleriyle yaptıklarından dolayı yeryüzünde düzenin bozulduğu”nu söyleyen İlahi Kelam, maalesef bugün pratik olarak Müslümanlar için herhangi bir şey ifade etmiyor. Kapitalist hırsların gözleri körelttiği bir vasatta İslami çevrelerin, yeni yağmacı kuşağın kendilerinden olduğunu vehmetmesinden dolayı hak ve adalet ölçüsünü tamamıyla yitirme tehlikesiyle başa kaldığını görüyoruz. Kafka'nın böceğe dönüşen kahramanı Gregor Samsa tedirginliğini

yaşayan bir şehir ahalişi gerçeğini Müslümanlar maalesef göremiyor. Böceğe dönüşecek olan sadece Samsa ya da başkaları değilken, kendileri de insan olma sıfatıyla bu tehditle karşı karşıyayken hakikate bu denli gözlerini kapamak

Müslümanlar İçin Muhasebe Gezi'si

Müslümanlar için asrın trajedisi olsa gerektir. Neoliberalizmin insanı ve hayatı anlamdan yoksun bıraktığı tezi bugünkü isyanları anlamak için önemli bir kalkış noktası olmalıdır. Liberal düşüncenin “görünmez el” metaforu ile isyanın çoğu kez görünmez muhataplığı arasındaki bağı iyi kurup analiz etmek durumundayız. Bu sürecin önümüze koyduğu, aslında evveliyatından beri yüzleşilmesi gereken bir başka mühim mevzu da şudur: Başta başörtüsü olmak üzere İslamî değerlerimizi NATO'culuğun, Amerikancılığın, yağmacılığın üzerini örten bir kılıf olarak kullanan AKP hoyratlığına karşı koymak, özgürleştirici İslamî değerlerimizi AKP vesayetinden kurtarmak zorundayız. Bugün, özgürleştirici ve bağımsızlaştırıcı bir sembol olarak İslamî mücadelenin üzerinde şeksiz ittifak edilen sembolü başörtüsü, iktidar tarafından rehin alınmıştır.

Yerel ve küresel sermaye çevreleriyle girdiği dolaysız ilişkilerde elini güçlendiren bir argüman olarak başörtüsünü ve 28 Şubat'ı yedeğinde tutan iktidarın bizatihi kendi adaletsizlikleri başörtüsü mücadelesiyle birleştirilerek ifşa edilmeliydi.

Henüz ocak ayında başörtüsünü okullarda yasaklayan yönetmelik yayımlayan ve siyasi bir sigorta olarak iktidar varlığının sürmesi için başörtüsü özgürlüğüne ancak göz yumma şekliyle izin veren iktidarın alicengiz oyununa Müslümanların söyleyeceği başka bir söz olmalıdır.

İslamî değerlerimizi iktidarın 28 Şubat korkutmalarıyla pespaye politikalara alet edilmesine izin veremeyiz.

Tevhidî uyanış süreci diye tabir olunan sürecin tekrar 6. Filo refleksiyle bu korkular yüzünden sistemle bütünleşmesi, koşar adım sağcılığa dönüşmesi Müslümanlar için açık bir yenilgidir. İslamî hareketler ya da başka siyasi akımlar, ancak kendi öz güçleriyle bağımsızlıklarını koruyabilirler.

Milyonlarca insanın açlık sınırının al-

tında yaşadığı, servet sahiplerinin her geçen gün daha da semirdiği bir ülkede adalet üzere mücadele vermesi gereken İslamî hareketlerin sistemle bütünleşmesi bugün ve gelecek için oldukça hazin bir sonudur.

Şuna da dikkat etmek durumundayız: 24 Ocak kararları ve 12 Eylül darbesiyle başlayan süreci, yani sistem gerçeğini atlayarak sadece AKP iktidarına ve onun başına dönük bir muhalefet de sağlıklı olmayacaktır. Kişiler gelir geçer, zulüm sistemleri devam eder. 12 Eylül'den bu yana Özal gibi benzer iktidar süreçlerini yaşadık. Müslümanlar çoğu kez aldatıldı, küresel politikaların malzemesi kılındı. Dolayısıyla derinlikli çözümleyici çabalarımız siyasal duruşumuzla paralel gitmelidir. Bütün bunları yaparken kendi durduğumuz yeri de muhakkak surette muhkemleştirmeliyiz.

Gezi Parkı'na yapılan ilk ve son saldırılarda mümin erkek ve kadınlar olarak bir insan zinciri oluşturarak sermayenin beklemlerine karşı mukavemet edebilseydik bugün ülkede zihinsel bir devrime vesile olacaktık. Dolayısıyla özgüven ve kararlılıkla bundan sonraki süreçlerde çok daha hızlı inisiyatif almaya; tarihi akışın dışına düşmemeye özen göstermeliyiz.

Hem Ekmek Hem Allah

Mehmet Ocağcı

Müslüman'ın zengininin ve yoksulunun olduğu elbette hakikattir. Ancak "hakikati insanların ölçüleri ile değil, insanları hakikatin ölçüsü ile tanı" buyuruyor Hz. Ali. Bir hakikat dillendirildiği yanlış ağızda başka hakikatleri, giderek daha temel hakikatleri örtmenin, yani küfrün âleti hâline gelebiliyor. Bunun mevzu ile ilişkili örneklerine geçmeden evvel, sınıflar mücadelesi meselesinin nasıl bu türden bir örtü hâline getirildiğine bakmak lâzım; zira mesele tam da bu noktada düğümleniyor. Sınıflar mücadelesinin başatlığı tezi, dolayısıyla burjuvazi ve proletarya arasındaki sa-

vaşın dışında (henüz böyle bir savaşın yaşanmadığı ama daha melez savaşların bütün hararetiyle hükmünü ilân ettiği durumlarda bile) başka savaş bilmeme hâli, mevzu kim ve ne olursa olsun, kendini rahatlıkla ortaya koyma

yeteneğine sahip. Bu noktada bunun dünyanın en kolay siyaseti olduğunu görmek gerekiyor. Bu siyaset, âdeta oligarşik bir antipolitizmi çağırıyor. Oligarşi, zaten muktedir oluşundan ötürü, politikayı hemen hemen bir yasak alan hâline getiriyor. Bunun soldaki versiyonu sınıfçı bir apolitizm oluyor. Böylelikle bu türden sol ve oligarşi hiçbir zaman karşı karşıya gel-

miyorlar. Zira olası her türlü müdahale sınıf mücadelesi adına erteleniyor, daha da kötüsü hesap dışı tutuluyor. 2 Temmuz Sivas anmasına ilişkin muhtelif sol örgütler muhtelif kampanyalar yürütürlerken, bunlardan Troçkist bir

ekip Yüksel Caddesi'nde açtığı pankarta şunu yazıyor: "Sivas'ın hesabını sınıf mücadelesi soracak". Bu en basitinden, çok iradeci sayılmayacaksa eğer, "ben sormayacağım, sormaya da niyetim yok" anlamına geliyor. Peki, o hâlde o

pankart oraya neden asılıyor? Fıkraı bilen biliyor: Temel gazetede ki iş ilânını okuyup ilânı verenlerin yanına gitmiş. Aranan özelliklerin kendisinde bulunmadığını bildirdikten sonra neden geldiği sorulduğunda: “Beni saymayın diye geldim” demiş. Bu söz ve arkasındaki ideolojik yargı büyük bir siyasî animizmdir. Belki de daha doğru söyleyişle sınıf mücadelesine bir tür gulyabani muamelesi yapılıyor. Türkiye’de bu sınıfçı sol her türlü savaş alanından kaçmak için aynı argümanı kullanıyor. Küçük burjuvazinin en genel taktiği dikotomidir. Küçük burjuvazi sahte dikotomiler yaratarak yahut mevcut amma politik anlamda ikincil dikotomileri manipüle ederek, yarattığı ya da çarpıttığı ikilikler içinde bir tarafa kaçıyor.

Konuk olduğu bir televizyon programında Selahattin Demirtaş Kürt’ün zengininin de ezilenler arasında olduğunu söylemişti. Bunun Diyarbakır Cezaevi’nde sürüyle yaşanmış örneği var. Şu bile bunu göstermeye yeter: Taşeron firma sahiplerinin çoğu Kürt değil mi? Şu görülüyor: Kürt en fazla taşeron firma sahibi olabiliyor. İşte bu noktada “orta sınıf” sınıfçı sol hemen Kürt’ü zengin ve yoksul olarak ikiye bölüp yoksula kaçıyor. Kaçtığı, Kürt’ün yürüttüğü siyasetin harıdır.

Aynı işlem Müslümanlar için de yürütülüyor. Bunun kanıtlarını bu günlerde Kongre Hareketi olarak da anılan evvelki adıyla DBH’nin (Çatı Partisi) yayınladığı bildiri de görmüştük. Oradaki “yoksul Müslüman” ibaresi, aslında o çatının altına Müslüman olarak girilemeyeceğini, anca bütün aidiyetlerinden, dolayısıyla savaş silâhlarından arınmış, çırpıl-çıplak, kerameti kendinden menkul yoksullar olarak girilebileceğini anlatıyordu.

Bu dikotomi meselesine dair başka örnekler zikretmek de mümkün. Kendini aklın ezel-ebed temsilcisi ilân eden solun ve bu solu imanla boğmaya ahdeden İslamcı’nın teşne olduğu akıl-iman karşıtlığı ilk akla gelenlerdendir. Bu noktada şu söylenebilir: akıl ile iman, bilim ile inancı, beden ile ruhu kim birbirinden yalıtıp karşı karşıya getiriyorsa o ya aydınlan-

macıdır ya da, Türkiye özelinde düşünülürse, hükmü altında yaşadığı laik devletin hassasiyetlerini gözetiyordur.

Bu anlamda Cübbeli Ahmet Hoca “İslam akıl değil, nakil dinidir” derken yahut bir takım ilâhiyatçılar “İslam akıl dinidir” derlerken, kemalize bir tutum sergilemiş oluyorlar. “Al birini vur ötekine” demek gerekiyor. Ahmet Ünlü örneğinde görüldüğü gibi kelâmiyeyi ve sufiyeyi reddeden dolaylı ya da dolaysız olarak İslam’ı, onu devletten (dünyadan) bağışık görmekten mühlhem, silâhsızlandırıyor. İslam nassın, aklın ve kalbin müştereken devrede olduğu bir dindir. Biri diğerini dışlamaz. İslam’ın belli bir veçhesini, hadi bileşenini diyelim, diğerlerinden ayırıp onu İslam’ın önsel olarak başat tanımını hâline getiren, İslam’ın bütün veçheleriyle, topyekûn muktedir olması gibi bir durumda pabucunun dama atılacağı bilgisiyle hareket ediyordur. Bunları kendinde bütünlediğini iddia edense (Artık mevcut değil gibi görünen Teori ve Politika dergisinin bilim-politika-felsefeyi masa başında bütünlemesinde olduğu gibi) İslam diye kendine biata çağırıyordu. Komünizmi “birey”sel ya da örgütsel şahsında somutladığını düşünenin komünizmi ise, “kendine Müslüman”ın müslümanlığı gibi bir “kendine komünizm” oluyor. Eğer İslam ve sosyalizm yahut komünizm devrimci bir temelde teorik-pratik anlamda ilişkilenecekse bu ilişkinin, bu toprakların (Ortadoğu’nun) ezilen halklarının selameti namına iş görebilmesi için bir komünistin teorik-pratik politik faaliyetin içinde İslamiyet’in, bir Müslüman’ın ise Müslümanlar içinde komünizmin ajanı olarak iş görmesi gerekiyor. Bu ajanlık faaliyetinin tam da bu solun ve İslam’ın pratikte kesiştiği yahut teoride kesiştirildiği kümede yapılması gerekiyor. Bunun yerine İslam’la ilişkilene memeye tövbeli komüniste ya da bu ilişkinin zeminine kör bir Müslüman’a yönelik misyonerlik etmek, Müslüman mahallesinde salyangoz satmak oluyor.

Bu “ajan”lık faaliyetinin yıkıcı ve bölücü olması gerekiyor. Bu faaliyet Müslüman ya da “solcu” cemahta mevcut bulunan proleter devrimci varlığın aynı cenahlardaki küçük burju-

vaziye yönelik mücadelesi anlamına geliyor. Bu anlamda dışarı yönelik bakışın içeriği, içeri yönelik bakışın dışarıyı gözetmesi gerekiyor. Küçük burjuvazinin dini-imanı olmuyor. Bu sebepten Müslüman'ın ve solcunun orta sınıf refleksleri ortak bir paydada ifşa edilmeyi gerektiriyor. Sol-İslam ilişkisi yahut bu ilişkinin olası zemini üzerine kalem oynatanların çoğunlukla ortaklaştıkları konu, sözkonusu ilişkiyi solun geniş bir tanımının önceleme gerekliliğine dair varsayımdır.¹[1] Buna göre sol akılcı, ilerlemeci ve özgürlükçü oluyor. Bu üçlemenin içinde yer almayan laikliği bile solun İslam'la ilişkilendirilmesinde bir vasıta olarak kullanmayı öğütleyen Müslümanlar görülüyor.

Lafı dolandırmamak gerekiyor: bu çerçevede anlaşılacak bir İslam olsa olsa İslam Protestanlığıdır. Protestanlık, kapitalizmin ideolojisi liberalizmin teorik kaynağıdır. Liberalizmin ve ondan neşet eden tüm liberal eksenli teorik-pratik eylemliliklerin kaynağını Protestanlık'ta aramak gerekiyor.

Protestanlık en nihayetinde reformizmdir. Reformizmin bütün bakışı ise devlete yöneliktir. Reformizm burjuvaziyi devlete yeğ tutuyor, hatta bizzat burjuvazinin kendisi reformist pratikler sergiliyor; reformizmin eninde sonunda bir burjuva ideolojisi olduğunu tespit ve teslim etmek gerekiyor.² Bu türden bir muhalif Müslümanlığın anti-kapitalizmi, 1960'lı

1 Solun bir de dar tanımından söz ediliyor ve anlaşıldığı kadarıyla bu tanıma iş görmez raporu veriliyor, zira bu, solu yahut sosyalizmi diyelim, ezilen ve sömürülen kitlelerin verili, tarihsel mücadelesine ortak olmak olarak gören tanım, burjuvaziye karşı devlete ya da devlete karşı burjuvaziye yedeklenmek isteyenleri, yani su başını tutup bu su başında burjuvaziyle ya da devletle yaptıkları pazarlıkta ezilen ve sömürülen kitleleri bir araç olarak kullanmaya niyetlenen orta sınıf unsurları, hareket alanından yoksun bırakıyor.

2 Burjuvazinin devrimciliği meselesini artık teorinin çöplüğüne atmak gerekiyor. Böyle bir devrimcilik, şayet varsa, sınıflı toplumlar tarihinde son derece arızî bir yerde duruyor ve belki de yegâne ifadesini Fransız Devrimi'nde buluyor. İsrail'in kurulmasıyla birlikte o anakronik anti-semitizm ithamının lağvedilmesi gerekliliği türünden, bu sözde devrimciliğin de ayak bağı olmaktan çıkarılması icap ediyor. Kapitalizmin bir üretim biçimi olarak üst-yapıda "devrimci" neticeleri olduğunun söylenebilirliği varsayılsa bile bir sınıf olarak burjuvazinin kendisi bu durumdan nasiplenemiyor.

yılların sonlarında savaş sonrası ekonomik açıdan semirmiş bir Avrupa'da, bunun nimetlerinden devletin ve onun bir uzantısı olarak ailenin tutucu ideolojik tahakkümü yüzünden nasiplenememenin itkisiyle eylemli bir muhalefete kalkışan küçük-burjuva Avrupalınıniki ile paralellikler sergiliyor. Bu tür bir anti-kapitalizme eninde sonunda bir tür hümanizmin eşlik etmesi, müşahhas, yani insan olmayan devlete karşı insanlığın öne çıkarılması fikriyatından türüyor. "Burjuva da en nihayetinde insandır" deniyor yani. Bu durumda özgürlükçü-akılcı-ilerlemeci burjuvazi cephesi devlete karşı yedeklenilecek mevzi oluyor.³ Burjuvazi ise küçüğü ve büyüğüyle ortak bir özgürlük algısını paylaşıyor. Bu özgürlük en nihayetinde beden ruhtan özgürleşmesidir denebilir. Kapitalist, Marx'ın dediği gibi enkarne kapitalse beden analojisi kapitalist özelinde sermayeyi işaret edebiliyor. Bu durumda özgürleşme kapitalist-burjuva için sermayesinin sınırsız dolaşımını anlamına, bedenini ve bilgisini mülkiyeti ve giderek sermayesi olarak gören küçük burjuva içinse ruhsuz bedeninin her türlü ahlâkî yaptırımdan azade olarak dilediği yere girebilmesi anlamına geliyor. Bu ruh ve beden dikotomisi küçük burjuvaya hem hiçbir şey olmama hem de her şey olma özgürlüğü bahşediyor. Buna özetle liberalizm diyoruz. Solcu yahut Müslüman olmak insanı hiçbir şeye karşı efsunlamadığı gibi liberalizme karşı da efsunlamıyor. Ama bu noktada solun, İslam'ın belki de o çok sözü edilen paradigmatik farkı nedeniyle paylaşmadığı, bir trajedisinden söz etmek gerekiyor.

Şudur: sol, bir takı olarak eklendiği kavramın içeriğinin ve bu planda yürütülecek pratiğin, son tahlilde ikisi aynı anlama gelmek üzere ya liberalizan yahut anarşizan olacağının bir anlamda habercisi oluyor. Sol komünizm ve Müslüman sol bu durumun birer örneği oluyorlar. Solun İslam'la bir biçimde ilişkileneceği, İslam'ın solun diliyle konuşması gerektiğini vaaz edenler sağ toprak, solu insanla tarif edi-

3 Bu durum biraz da, Türkiye özelinde, burjuvaziyi Kemalizmden başışık görmekten ileri geliyor. Hâlbuki Türkiye'deki hâkim sınıf elbette Kemalist burjuvazidir, tersinden, burjuvalaşan da, AKP örneğinde netlikle görüldüğü gibi Kemalistleşiyor.

yorlar.⁴ Bu tarif toprağa karşı insanın yanında saf tutmanın savunusunu önceliyor. Bu, “sol komünizm”in yahut genel anlamda Stalin karşıtı “sol muhalefet”in de ortaklaştığı bir argüman oluyor. “Sosyalizmin ülkesi”nin karşısına bir tür masal kahramanı olarak “Dünya İşçi Sınıfı” çıkarılıyor. Toprak düşmanlığı ve insan sevgisi, sınırsız sömürü koşulları yaratmak üzere tekelci kapitalizm döneminde burjuvazinin ihtiyaç duyduğu sınırsız bir dünyayı ve bu sınırsız dünyaya ancak bütünlüklü (bölünemez) bireyleğiyle tutunan sınır-tanımayan insanı (sınır-tanımayan gazeteci, doktor vs. örneklerinde olduğu gibi) anlatıyor. Bu hülya, burjuvazinin hülyasıdır. Burjuvazi, bireylik sınırlarının bekası adına var olan bütün sınırlara saldırmayı bir insaniyet hassası olarak öğütüyor. Sol komünizm yahut sol muhalefetle ve elbette en genel anlamda liberalizmle bu belli düzeylerde ortak bir lisan tutturma hâli, o yıkılmaya çalışılan sınırlarda (Filistin bunun örneğidir) mazlumun verdiği savaşa ve döktüğü kana hâle getirmesin diye, bu söylemin başını daha kâğıdın üzerinde ezecek Stalin’ler gerekiyor.

“Stalin kimdir?” sorusunun basit bir cevabı bulunabilir: Stalin, içeriye bakarken bile hep dışarıyı gören adamdır; Zinovyev, Buharin hep içerideki dışarı oluyorlar. Stalin, devrimini gerçekleştirmiş toprakların bir lideri olarak sosyalizm pratiğini, belli bir konjonktürün de dayatmasıyla, dış müdahale ve kapitalizmin restorasyonuna karşı mücadele etmek biçiminde anlıyor. Bu tutum bir komünist için ancak devrim ülkesinde bir anlam ifade ediyor; yoksa devrimsiz bir “Stalin”cilik devrimciliğin dışında konumlanmanın âdeti garantisiz oluyor. Bu durumdan imtina etmek için içeriye dönük bir bakış elzem görünüyor; enternasyonal (ya da gayri millî) sömürücü burjuvazinin mütemmimi olarak içerideki düşmanı, baskıcı devleti, gözden kaçırmamak ve Stalin’in sosyalist vatani savunmasını çarpıtarak elin vatanını savunmaya girişmemek gerekiyor.

4 Bkz.: Kenan Çamurcu, “Sol İslam, İslam’ın Solu, İslam Düşüncesinde Sol” <http://demokrathabertr.wordpress.com/2011/08/07/sol-islam-islam-in-solu-islam-dusunce-sinde-sol/>

Stalin meselesinden müphem bakılabilecek bir örnek var; bu meselelere ilişkin hassasiyeti olanların yazılarının yer aldığı artık faal olmayan bir sitede (muslumansol.net), bir makale, bir takım isimleri, onlar etrafında oluşturulan müktesebatın yeni bir İslamî düşünceye kaynaklık etmesi temennisiyle sıralamış idi: Ali Şeriati, Mustafa İslamoğlu, Hasan Hanefi, Sezai Karakoç, Mehmet Akif Ersoy, İhsan Eliaçık, Muhammed Abduh, Ali Bulaç, Hayri Kırbasoğlu, İlhami Güler, Mustafa Öztürk, Muhammed İkbâl, Aliya İzzet Begoviç ve Nasr Hamid Ebu Zeyd. Bu isimlerin azamisi saygıyı gerektirmekle birlikte kasıtlı olarak dışarıda tutulmuş bir ismi anmak icap ediyor: Salih Mirzabeyoğlu. Stalin analojisi şuradan geliyor: Mirzabeyoğlu’na Stalin türünden (ümmezin zinhar yaklaşılmaması gereken) bir öcü muamelesi layık görülüyor, bu bakışa göre sünni-selefi İslam’ın otoriter, özgürlük düşmanı, gayri-hümanist, gayri-uzlaşmacı sesi, bütün bu pejoratif atıflarla Mirzabeyoğlu ve İBDA hareketi oluyor. Sağcılığı Allah’ın emri telakki edilen sünni İslam’ın Türkiye’de devletin hem zor aygıtlarının hem de ideolojik aygıtlarının hışmını üzerine en çok çekmiş İslamî hareketi bağrından çıkardığı görmezden geliniyor. Türkiye’de bu İslamî sol düşüncesinde üzerinden atlanıp duran devrim ve devrimcilik olgusu tam da Mirzabeyoğlu’nda tecessüm ediyor.⁵

Bunun tersinden izleri, Mirzabeyoğlu’nun ismi zikredilmemekle birlikte, İslam ve sol yaklaşımına kendince cevaz veren eski danışman Akif Beki’nin Radikal gazetesinde, 2010 senesinde, İslam-sol meselesiyle ilgili yazdığı yazıda da görülüyor. Akif Beki’nin yazısını devletli-liberal İslam’ın bakışını özetlemesi açısından bir veri olarak alırsak, bize bu hizipçe dikte edilen şu oluyor: 1. İslam ve sol, her biri kendi verili, bütünlüklü hâlleri içinde kalarak yaklaşsın 2. Bu yaklaşım şiddete tapınan

5 Ancak yukarıda Stalin meselesine ilişkin söylenenler İBDA hareketinin verili hâlini anlatır muhtevadadır. Mirzabeyoğlu, Türkiye’deki Stalinist kimi örgütlerin kendilerini devrim yapmış KP sanmalarında görüldüğü türden, kurulmuş gibi davranılan bir Başyücelik Devleti’nin mimarı olarak devrimciliğinden “arındırılıyor”. Bu, tarihî TKP’nin Şefik Hüsnü elinde, kurucu ideolojinin peşine takılıp, kendi yıkıcılık misyonunu unutması durumunu çağırıyor.

eğilimler mutlak surette dışarıda tutularak gerçekleştirilsin.

Burada bir yalanın ifşası elzem oluyor. Şiddete sınır çekme işlemi yakınlaş(tır)manın bir koşulu değil bizatihi nedenidir. Bu yakınlaşma icazeti, Akif Beki'nin ağzından, devletli İslam tarafından, AKP'nin soldan tahkimatı ve böylelikle mazlum ve sömürülen kitlelerin olası devrimci çıkışlarının gazının alınması işlevini görecektir bir tampon bölge yaratılması için, yani doğrudan devrimcilerin önüne set çekmek için veriliyor.

Meselenin böyle konuluşunun devletin bakış açısından anlaşılabilir bir tarafı bulunmuyor; devlet devletliğini yapıyor. Ancak bizim odaklanmamız gereken genel anlamda bu devletli bakışın dışında ve ona karşıt olarak mevzilendiğini iddia eden ve bu mevzide solun ve İslam'ın müştereken yer alabileceğini düşünenlerin söyledikleri olmak durumundadır. Bu anlamda, daha önce sözü edilen (muslumansol.net sitesinde yayınlanan) makaleyi "Müslüman solcu" kitleye ilişkin temsil ehliyeti sahibi olduğundan hareketle veri olarak almaya devam edersek, karşılaştığımız durum şu oluyor: bu kesimce zikredilen onca tecdid temennisi altında her şeye rağmen Akif Beki'nin yazısından çıkarılanlara özdeş şu iki önermeyi gizliyor:

1. İslam olmuş, bitmiş bir bütünlüktür, onunla oynamaya gelmez.

2. Bu Marksistler bizim başımıza belâ açarlar. İkinci önerme kendi meramını kendi dillendiriyor, birincisi ise tam da İslam'ı hayatın dışında bir şey olarak kodlayan laisizmin argümanı oluyor.

Yıllarca laik solcuların ağızlarında gevelenip durdukları şey budur. Fakat biz biliyoruz ki; İslam'ı yahut Marksizmi olmuş bitmiş bir bütünlük olarak görmek bu ikisini masa başında-kafasının içinde kurgulayanların ve bu kurguyu kendilerine mülk edinenlerin işidir. Bu kurgunun sahibinden gelen, mevcut kurgulara yönelik itiraz bir sidik yarışı dışında hiçbir şey ifade etmez. Politika, hele ki devrimci politika

eninde sonunda bir bölme, parçalama faaliyettir. Parçalanamayan, Latince karşılığı ile (Lat. individuus) bölünemez olan "birey"dir.

Bu "birey" kurgusunu fetişleştiren teorisyenlerin bunu kanlı canlı kişilerle sınırlamayıp bir örgüt, bir hareket, bir ülke, bir devlet yahut bir dine bir tür bireylik atfedebildikleri vakıadır. İslam ve solun ilişkilenebilmesi meselesine kafa yoranlar safında türeyen bir tür laik İslamcılık savunusu da en nihayetinde kendi kutlu bireyliğini İslam'a giydirmeye niyet edenlerin icadıdır. Burada, bu bölünemez "birey"le mücadele adına hatırlanması gereken, kimselerin beğenmediği İBDA hareketinin siyaset algısıdır; buna göre politika okey masasındaki dörtlüyü bile bölmeyi emreder.

Bu işlem elbette kitlelerin fiilî devrimci pratiğine içrektir. Mesele, Müslüman yahut komünist, bu pratiğe ait olabilmektir.

Not: Burjuvazi, mülk ve hüküm sahibi Kilise ile giriştiği tarihsel mücadelesinde Kilise'nin şahsında Tanrı'ya darbe indiriyor ve Tanrı'nın temsil ettiği mutlak aklın yerine insan aklını ikame ediyor. Aydınlanma ideolojisinin belli başlı unsurlarının belki de en belirleyicisi olan bu "akl"ın mutlak akıldan yegâne farkı, onun tikel olarak bütün insanlara bahşedilmiş oluşudur.

Bu anlamda İslamiyet mutlak akıllı insan sayısına bölerken, Aydınlanmış Batı'nın ve onun egemen sınıfı burjuvazinin bunu insan sayısıyla çarptığı söylenebilir. Bu çarpma işlemi bir göreceleştirme işlemi beraberinde getiriyor ve bu kutsal "insan"ın konumu her türlü toplumsal, siyasal, kültürel eğilime karşı "görelî" bir konum oluyor. "Gerçek laik" Birikim dergisi, Sol ve İlahiyat dosyasında Müslümanlara tam da bu konumu öğütlemişti. "Müslüman olmadan evvel hele bir birey ol bakalım!" demişti kısaca. Bu öğüt ister istemez Allah'ın da göreceleştirilmesini ve giderek "kaotik anlamlar çoğulluğunu hiyerarşik bir düzene sokacak her

Hem Ekmek Hem Allah

türlü ana gösteren”i⁶ ilkesel olarak umacı ilân edilmesini de beraberinde getiriyor. Ezcümle:

1. “Birikimci”nin kafası, düşünceyi eyleme dönüşmesi ya mümkün ya da caiz olmayan bir şey olarak alıyor. Bu, en çok burjuvazinin işine gelecek bir şey oluyor, o burjuvaca “düşünce özgürlüğü” kavramsallaştırması da kaynağını burada buluyor.

2. “Birikimci”nin bireyliğini sigaya çekip safa sokacak her şey (Allah, örgüt, şiddet, din, millet, tek adam, giderek siyasetin kendisi) “tarihsel olarak hükmünü doldurmuş” şeyler oluyor. “Birikimci” hiç utanıp sıkılmadan Müslüman’a “Allah’ın derdine düşeceğine aç karnını doyur” buyuruyor. Demek ki bunların ağzındaki Ali Şeriatî edebiyatı bir istismar vasıtasından başka bir şey değildir. Zira Şeriatî’nin kitlelere haykırdığı slogan biliniyor: “Hem ekmek hem Allah, hem kulluk hem kurtuluş”⁷

6 Bkz.: Tuncay Birkan, “Tanrının Ölümü”, Birikim Aylık Sosyalist Kültür Dergisi, Şubat 2010, s. 79.

7 Ali Şeriatî, *Hac*, Fecr Yayınları, 2009, Ankara, s. 26

İslam ve Sol

ıştirakî

Hoşunuza gitmese de savaş size farz kılındı. Hem sizin hoşlanmadığınız bir şey sizin için hayırlı, sizin hoşlandığınız bir şey de sizin için şerli olabilir. Allah sizin bilmediklerinizi de bilir.
(Kur'an-ı Kerim, 2:216)

Müslümanlar için itaat gibi bir şey asla sözkonusu değil; onlar ne "teba"dırlar, ne "güdümlü" (administrés); Avrupalıların anlama noktasında bütünüyle hatalı oldukları konu, onlar için politikadan gayri bir otoritenin bulunmamasıdır.
(Karl Marx)

I

Solun genel temayülü, Fransız devrimciliği ve orada öğrendiği burjuva siyasetidir. Burada bir özne olarak oluşmak ve kurulmak, teoride, ideolojide ve politikada burjuvaya öykünmecî bir tarz arz eder. Bu açıdan jakoben olduğunu söyleyen sol özneler, Robespierre'in emekçi mazlum kitlelere tiksintiyle baktığını bilmelidirler.¹ Marksizm, burjuvazinin

düşürdüğü devrim ve ilerleme bayrağını yerden almayı değil, onun kosmosundan kopmayı ifa-

de eder, bu açıdan o, Robespierre'in tiksindiği baldırıçıplaklar geleneğine aittir. Aynı durum, eleştiri mızraklarını diğer iki makro dinle ortaklaşacak biçimde, salt putperestliğe ve cahiliye dönemi-

ne yönelten İslam için de geçerlidir. Kurumsallaşarak özüne yabancılaşan Yahudilikten ve Hristiyanlıktan kopuşu ifade eden İslam'ın yolundan gittiğini söyleyenler, bugünün koşullarında Hristiyanla-

şan veya Yahudileşen İslam'a karşı ol sebepten çaresizdirler. Zira diğer iki dinin kendi içlerinde ve birbirleri arasında yürüttüğü kavganın ana konusu her daim paganizm ve putperestliktir.

¹ Albert Soboul, *Fransız İnkilâbı Tarihi*, Cem yay., 1969, s. 43.

Bu şekilde İbrahimî gelenek düzleminde eşitleyerek sözkonusu gelenek içindeki devrim olma niteliği bertaraf edilen “İslam”, ya kırılması bir “put” hâline gelir ya da devrim öncesine dönük cehaletin genel adı olur. Burjuvadan öğrenilen öznellik, eni sonu kendine kapalı, kendinden menkul, su sızdırmaz, “kendine Müslüman” bir öznedir. Mesele bu anlamda saf bir modernizm ve Aydınlanma eleştirisi yapmak değil, bunlara referansla tanımlanmış küçüklü-büyükülü burjuva ve devletlû öznelliklerin parçalanmasıdır.

Marksizmin kopuşu ve sürekliliği, veridir. Mesele, modernizme ve Aydınlanma’ya karşı yüce bir teori ve ideoloji olarak marksizmi kurgulamak olamaz. Bu çaba, ilgili unsurların eleştiri silâhlarını ödünç alarak ortaya konduğu sürece, yeniden modernizme ve Aydınlanma’ya bağlanacaktır.

Bu açıdan mesele, modernizmin ve Aydınlanma’nın da dâhil olduğu teorik, ideolojik ve politik gerçeklik içinde, bunlara karşı bir mücadeleyi, devlet ve burjuvazi bağlamında, süreklileştirmektir. Gerisi semada hoş bir sedadır. Kendisine özne olmayı öğreten okulu yakmak için sol, gene o okulun eğitiminden faydalanamaz. Tüm yapıp ettikleri ile semada gezinerek tepeden ahkâm kesmekle ancak zevahiri kurttırır. Eni sonu alt ve ara sınıfsal katmanlar için üste sıçramanın, sınıf atlama hayalinin basit bir trampleni olur.

Tarihsel süreçte İslamî hareket için de benzer bir sorun vardır: o da orta sınıfların orta yolculuklarının, üçüncü yol arayışlarının aracı hâline gelmiştir. Sosyalist hareket ile İslamî hareket, bölgedeki kapitalist-burjuva gelişmenin tampon görevini görmüş, üst sınıfsal katmanlara yükselmek isteyenlerin ortak politik-ideolojik zeminini teşkil etmişlerdir. Her iki hareket de batının bölgeye yönelik hamlelerinde ya aklın ve imanın uzlaştırılması çabası içinde olmuş ya da bunlar arasındaki var olduğu düşünülen karşıtlığın bir tarafına kümelenmiştir; dolayısıyla bunlar, önsel olarak, aklı ve imanı karşı karşıya getiren batı zihniyeti ve pratiğini kabul etmişlerdir. Siyasî ve iktisadî karşılıklar olarak

devlet veya burjuvazi “karşıtlığı”, bu temelde her iki hareketin ortak mayası olmuştur. Sonuçta pratikte ya devlet ya da burjuva ideolojisine biat edilmiştir.

Modernizme ve Aydınlanma’ya dönük biçimsel bir reddiye, onların ilkel biçimlerine bağlanmakla sonuçlanmıştır. Modernizm bağlamında teslimiyet İslamî hareketin; Aydınlanma bağlamında teslimiyet sol hareketin genel karakteridir. Bu anlamda sol ve “İslam” birer mütemmim cüzdür. Karşıtların birliği ise en iyi, “şiddetsiz siyaset ve ideoloji” olarak liberalizmde mümkündür.

Burjuva özneliğinin en güzel temsili ve timsali, liberalizmdir. Birey bütünlüğünden bakıldığında, doğal olarak burjuvazinin artık kurumsal politik, ideolojik ve teorik bir yapı arz ettiği momentte oluşan genel politika alanına giriş vizesinin, burjuvazinin cevazından geçtiği fikri de aynı ölçüde kurumsallaşır. Birey bütünlüğünün en mükemmel karşılığı olduğu yalınına kanarak, burjuvaziye bir süre haset edilir, onun gibi olmak istenir, bu hasedin sebep olduğu öfke egemen sınıf için örgütlenir.

Sol ve İslamî hareketin özneliği öğrendiği yer, hâlâ ısrarla, liberalizmdir. Her iki kesimin ortaklaşma imkânı bulacağı yer de burasıdır. Aklı ve vicdanı karşı karşıya getirenlerin bu işlemi reddedilmeden, bir taraf akılcı, bir taraf vicdancı olmaya devam edecek, sözkonusu işlem her seferinde egemenlerin aklına ve ruhuna biat ile sonuçlanacaktır. Özellikle II. Dünya Savaşı travması ardından solun içine düştüğü gayya kuyusu buradadır. Faşizmin önünde diz çökmüş “köle” kitlelerin verili şiddetini etkisizleştirmek amacıyla Avrupa, o kitleleri dağıtmak için gerekli silâhları gene burjuvazisinden ödünç almıştır. Sol, bu noktada ikna yöntemine abanmış, teorisini, ideolojisini ve politikasını bireyi birebir ikna etme üzerine kurmuş, bu gayretiyle ancak kitlesel basınçtan kurtulmak isteyenleri kendi dünyasına örgütleyebilmiştir.

Oysa Marx’ın ifadesi ile: “ikna edecek birisini aradığımızda verili durumun efendi-

sini tanıyoruz demektir.” “Fethetmek” kökünden gelen (Latince: convincere) “ikna” (convincing) sözcüğü, efendinin fetih faaliyetinin başarılı olduğunu gösterir. Yani savaş sonrası burjuva ideolojisi kitleleri bireylere bölmüş, bireyleri “kitlenin efendisi” olarak ele geçirmiştir. Batı anlamda solun, doğulu anlamda İslam’ın bu ikna gayreti için kullanılması efendilere karşı mücadelenin askıya alındığını gösterir.

“Tevhid” ya da iktisadî-tarihî yasaların bütünlüğü adına girilen ikna gayreti, alttan, kitlelerin efendilerin verili bütünlüğüne dönük bir isyanı olurken, üstten, başka türden bir teslimiyetin adı olmuştur. “Tevhid” ve “üretici güçler” kimi zaman devleti, kimi zaman da burjuvaziyi kutsamıştır. Her ikisinin de özgüllüğünün, tekilliliğinin ve hukukunun tanınması için çabalaması, liberalizm-muhafazakârlık sarmalına girilmesini getirmiştir. Bu sarmalda olan, altta mücadele eden ve ayaklanan kitlelere olmuştur.

İkna için tekil bireylere seslenen, en fazla onların ortaklaşmasına dair kimi ideolojik kurgular üreten pratik, liberalizmi dipten derinden işletir. Birey üzerinden hesap yapan, rahat koltuğunda, bir think-tank misali, ahkâm kesen kişi, en fazla kendisini muhafaza etmek için teori ve pratikle ilişkilenyordur. Zira böylesi bir birey için her türlü olgu, zararsızlaştığı ölçüde, onun dünyası içinde yer bulur. Burada ne hiyerarşi, ne disiplin, ne de işbölümü mevcuttur. Dolayısıyla sorumluluk, hesap verme ve hesapsorma gibi pratikler artık anlamsızdır. Her türlü gerilimin, çelişkinin ve çatışmanın olmadığı ütöpik alan olarak “birey”, bir ajan olarak, içe enjekte edilir. Masonların simgesi Süleyman taşı misali ele avuca gelmeyen bu birey kültü, solu ve İslamî düşünceyi her yönden vurur. Osmanlı’da mason localarında palazlanan İttihatçılık ve oradan filizlenen “sol” ile Mısır’da (kısmen İran ve Türkiye’de) gene aynı localarda konuşlanan İslamcılık², burjuva siyasasında te-

kil kişileri ikna gayreti içinde olan bir tür orta sınıf siyaset üretebilmiştir.

Politika alanı burjuvazinin tasallutu altındadır; burjuvazi, politik alanın giriş kapısına ana kuralı da yazma hakkına sahiptir: “Buraya sınıf, millet veya din olarak giremezsin, girişin ancak kendinden menkul tekil-birey olarak mümkündür.” Bu önerme, ikna çabası için solun diğer ideolojik yönelimlerle girdiği rekabette kullandığı ana motifi içinde barındırır. İlgili alana giriş yapmak için ödenen diyetler sonucu bahsi geçen dinamiklere (sınıfa, millete ve dine) ait kişiler, mason locaları ve rotary kulüplerinin giriş kapısındakine benzer, yukarıda zikredilen cümleye uyararak, gerçekliklerinden koparlar. Bu kişiler için din de millet de sınıf da girişte yürütülecek pazarlık işlemi için bir süreliğine gereklidir. Bundan gayrı bir anlamı ve değeri yoktur. Bu noktada sözkonusu kişilerin dini, milleti ve sınıfı hayatî olgular dâhilinde tanımladıklarına şahit olunur: artık din ölümle, milliyetçilik doğumla, sınıf ise üretim ve bu açıdan doğum-ölüm arası (ömür) süreçle tanımlanır. Efendilerin sürekli hâkimiyeti için hayat bu sayede bütünlenmiş olur. Onlara karşı öfke ile yüklenen kitleler için din, millet ve sınıf özünden soyutlanır. Burjuvazinin siyaset alanına giren kişiler ölümü, ömrü ve doğumu aşan ideolojik kurguları ile kitleleri genel sömürü ve zulüm düzeninin içine akıtırlar. Solcuların dindarlarla ve milliyetçilerle didişmesinin ana sebebi, esasta ideolojik bir yarıştır. Onların, insanların ömürleri boyunca yaşadıkları gerilimlere tepeden bakma imkânlarını ideolojik hap hâlinde satan bu kişilerin, ölümü ve doğumu aşan kesimleri yanlarında istememeleri doğaldır. Burjuvazinin yukarıda bahsi geçen, politika alanının giriş kapısına astığı ana kuralı içselleştirip, politika alanına giriş hakkı elde eden sol özneler ise içeride kurumsallaşırlar, yerleşikleşirler ve onlar da örgütlerine giriş konusunda aynı minvalde başka bir kural belirleyip büro kapılarına asarlar: “Seni devrimciyleştiren ne varsa onları kapının eşliğinde bırak.” Eşikte bırakılacak olanlar, tabii ki, sınıfı, millî ve dinî olan unsurlardır.

2 “[Cemâleddin Afganî] (öğrencilerini (...)) Fransızlardan esinlenen mason localarına girmeye sevk etmiştir.” (Tarık Ramazan, *İslamî Yenilenmenin Kökenleri*, Çev.: Ayşe Meral, Anka yay., 2005, s. 65.)

Burjuvaziyi görmeyen bir pratik, eni sonu burjuvazinin pratiğidir. Devleti görmeyen bir pratik ise eni sonu devletin pratiğidir. Politika alanının eşliğinde bırakılan, bu açıdan kimi özneler şahsında, sömürüye karşı öfke ve mücadele; kimi zaman da zulme karşı öfke ve mücadeledir.

II

İslam ile asla ve kat'a ilişki kurulamayaçağını söyleyen, bu söylemini de modernist, aydınlanmacı, ilerlemeci ve tabii ki laik bir düzlemden gerekçelendiren solun eleştirisi bu noktada bir yanda durmalıdır. Ama sözkonusu eleştirinin de kolay olduğu hatırd tutulmalıdır. Zira zaten ilişkinin imkânlılığı üzerinde duran özne için bu ilişkiyi imkânsız görenlerin eleştirisi teorik bir veri niteliğindedir. İlişkisizliği teorize edenlerin yaklaşımları fiiliyatta ölmüş, olmayacak bir gerçekliktir, bu açıdan eleştiriye gelir bir tarafı da yoktur. Asıl eleştiriye tâbi tutulması gereken, ilişkinin mümkün olduğunu söyleyen görüşler olmalıdır. İkinci taraf için kendi ölçüsünde bitmiş, tamamlanmış bir "sol" ve karşısında da gene bitmiş, tamamlanmış bir "İslam" vardır. Mesele, aradaki kodları oluşturmak ve köprüleri kurmaktır sadece.

Sol ve İslam arasında kurulması öngörülen ilişkide devreye sokulması muhtemel diplomatik üslup, aradaki gerilimleri, çatışmaları bir biçimde askıya alma, halının altına süpürme yöntemine başvurur. İlgili yöntem, solun "Müslüman"laşmasına, Müslüman'ın "solcu"laşmasına da izin vermeyecektir ve en fazla, solcu olmanın rantını yiyenlerle, Müslüman olmanın rantını yiyenleri, geçici politik hesaplar dâhilinde, bir sofrada biraraya getirecektir. Tepeden halledilen bu ilişki, alttan alta, mücadelenin ve mücadeleyi emreden koşulların zorlaması ile kaynaşan kitlelerde zuhur edecek teorik, ideolojik ve politik imkânların ölmesini getirecektir. Bireyin kişisel, öznel varoluş süreci dâhilinde doğuma, ölüme ve ömre ilişkin üst ideolojik yalanları örgütleyen her türlü özne, bir biçimde yan yana gelebilir ama bu yan yanalık esasta bir biçimde doğumu, ömrü ve ölümü tarihsel-toplumsal süreç dâhilinde içeren mü-

cadeleyi etkisizleştirir. Aynı zamanda dinî, millî ve sınıfı mücadelelerin ortak maddesine karşı kitleleri körleştirir. Yani bahsi geçen diplomatik üslup, esasta tepede konuşlanıp efendilerle pazarlık yürütenlerin akan suları karıştırmamak için başvurdukları bir yoldur. Oysa sömürü ve zulüm insanları ideolojilerine, kafalarının içindeki tespitlere göre ayırıştırır. Ayırıştırdığını ve diğer kesimlerin görmezden gelinmesi gerektiğini söyleyenler, efendilerle gizli bir pazarlık içindedirler. Onlar efendilerin sınıfı, millî ve dinî kitleler içindeki "ajan"larıdır.

Bu anlamda, örnek olsun, bugün batıda, özellikle İngiltere'de, troçkistler nezdinde, Müslümanlarla kurulan ilişki, istismarcı bir ilişkidir. "Daha çok olan daha iyidir." diyen Amerikanvari bir üslupla, kof bir yığınsal kalabalık sevdalısı olan bu çevreler, Müslüman kalabalıkları kendi ideolojik kurguları adına istismar etmek niyetindedirler. Bu, bir tür "entrizm"dir, ajanlık faaliyetidir ve Müslüman kitle içinden adam çalma ya da en azından onu pasifize etme amaçlıdır. Aynı amacın milliyetçi ve dinci kesimler tarafından güdülmesi tesadüfî değildir. Bu unsurlar, işlerine geldiği noktada düşman ya da dost olabilirler. Zira bu unsurlar, gerçek bir dost-düşman ayrımının oluşması imkânını bastırmak için vardır. Efendilerin arabasına bu tarz hava yastıkları her daim gereklidir. Yekpare birer teorik, ideolojik ve politik bütünlük olarak sol ve İslam'ın ilişkisinden söz edilemez. Solu düşünsel, ahlâkî, hukukî ve hissi bir kurgu olarak anlayan bir kişinin, aynı minvalde Müslüman olan kişiyle muhabbeti ya da husumeti esasta aynı şeydir. Mesele, düşünsel tercih olarak solcu olanla, gene düşünsel bir tercih olarak Müslüman olmuş kişinin yan yanalığı değildir.

Mesele, iktisadî, coğrafi ve biyolojik (bedenî) bir zorunluluk olarak maddî planda solcu olanla, Müslüman'ın iç içe geçmesi ve ortak maddiyatta bunların tek düşmana karşı mücadele etmesidir. Burada kilitlenecek nokta, dinamiklerin temsilcileri nezdinde dile dökülen söylemleri değil, somut sözsüz, maddî eylemleridir. Birkaç kelimenin yan yana gelmesi, dost olması liberal ya da muhafazakâr bir zeminde

mümkündür. Sömürülen, mazlum kitlelerin kenetlenmesi ise tek gerçektir. Bu kenetlenmenin ikna amaçlı üst bir ideolojik terennüme ihtiyacı yoktur.

Bu anlamda, “solcular Allah’sızdır” yaygarası koparan bir mahalle imamı, esasta İslam’ın değil, devletten aldığı üç kuruşluk maşın emrini yerine getiriyordur. “Bunlar yobaz şeriatçı” diyen kişi, devrimin değil, burjuvaziden aldığı üç kuruşluk bilginin emriyle hareket ediyordur. İlkinin kafasının bir köşesinde burjuvazi tarafından iğfal edilmemiş bir “devlet” fikri saklıdır, ikincisinde ise devlet tarafından bozulmamış, ilerici bir “burjuvazi” konuşur. Oysa burjuva varsa devlet bozuktur; devlet varsa burjuva asla “ilerici” olamaz. Bunlar arasında kâğıt üzerinde belirlenen ayrımların gerçek hayatta karşılığı yoktur. İkisi de iç içedir ve birbirlerine mecburdurlar. Devlet ve burjuvazi birlikteliği “millet” olarak kodlanabilecek belli bir topluluk tahayyülü ile tanımlıdır. Kapitalist-emperyalist ilişkilerdeki dönüşümler devlet ve burjuvazi bağlamında sözkonusu millet tahayyülünü de dönüştürür. Burada artık iki “millet” vardır: biri egemenlerin “millet”i, diğeri mazlum-sömürülen kitlelerin “millet”i.

Meselelere salt ideolojik yaklaşan, kendi ideolojik dünyasını dış unsurlara karşı muhafaza etmek isteyen bir kişi, ister solcu ister Müslüman olsun, politik devrimcilik açısından değer arz etmez. Bu açıdan, tepedekilerin ideolojik anlamda sol ile İslam’ın ilişkisini negatif ya da pozitif düzlemde kurma teşebbüsleri nafidir. Asloğan, altta sömürüye ve zulme karşı için için kaynayan kitlelerin ortaya koydukları sınıfı, millî ve dinî tepkiler, bu tepkilerin teorik, ideolojik ve politik düzlemde örgütlenmesidir. “Kelimeler yan yana gelirse, tek tek insanlar da yan yana gelir.” anlayışı saçmalaktır. Mesele, yukarıda zikredilen alt kolektif kaynaşmanın dinî, millî ve sınıfı anlamda örgütlenmesi ve muktedir olmasıdır, kelimelerin ve kavramların değil.

Sömürü ve zulmü, teri ve kanı ayıranlar ve bunları karşı karşıya getirenler, küçük burjuvalardır. Bu tip çevreler, Kürt’le (veya Türk’le)

ya da Müslüman’la en fazla zulüm dolayımı ile ilişki kurabilmekte, sömürüden mustarip Müslümanları ve Kürtleri (ya da Türkleri) soyut birer “işçi” olarak kendi dükkânlarına örgütlemek istemektedirler. Bu minvalde, sol ile İslam’ın ilişkisi, ya sömürü ya da zulüm karşıtlığı üzerinden tanımlanmaktadır. Böyle olunca, her dönem teorik, ideolojik ve politik anlamda kendisini yeniden kuran İslam içinden sömürüye karşı geliştirilen olası tepkiler ya hor görülmeğe ya da hiç dikkate alınmamaktadır.

Doğumu aşmanın yolu olarak milliyetçilik, ölümü aşmanın yolu olarak dincilik, ömrün sancılarında kurtulmanın yolu olarak solculuk, aşma esprisi içinde, kardeşir ve bu küçük burjuvaların fikrî kardeşliğidir. Birbirleri arasında, mülkiyet ve rekabet üzerinden süren kavga, ortada, somut olarak yaşanan, mücadele tarihine eklenilebilecek kitlesel, maddî pratikleri ezmekte ya da istismar etmektedir.

Misal, Arapların emperyal kuvvetlerin çizmeleri altında ezilmesini gören sol, Arapların ucuz işgücü olarak örgütlenmesine karşı direniş olarak da görülebilecek İslamî mücadeleyi “milliyetçi, dinci” diye elinin tersiyle itmektedir. Bu sola göre, sömürüye ya da zulme karşı ancak kendisinin verdiği gibi mücadele verilebilir, zira tarihin yasaları sadece onu tanımakta, sadece o, tarihin yasalarına vakıf olabilmektedir. Millî ve dinî hareketlerin kendi öznelliğini göreceleştirilmesine, kısmileştirilmesine ve parçalamasına karşı direnç örgütleyen sol öznelerin aklına, “ilişki” denilince salt “hâkimiyet ve manipülasyon” gelmektedir. Küçük burjuvaların ağzındaki sınıfın özgüllüğü, mutlaklığı ve havada asılı, kendinden menkul bir olgu oluşu, işçideki millî ve dinî direnişe ait unsurları kesip atmaktadır. Oysa bir işçi ezeli ve ebedî bir kudretle değil, tam da bu millî ve dinî yönleriyle itiraz geliştirir patronuna.

Sol, suyun yasalarını bilip gemi yaparak suyun yasalarına hüküm koyduğu yanılması içinde yaşamaktadır. Solun maddeden ve diyalektikten haberdar olan kesimleri, bu bilginin mülkiyetinde, maddeden ve diyalektikten aza-

de olduklarını sanmaktadırlar. Suyun yasalarını bilmek ve üzerine gemi yapmak, o gemiyi ve gemideki insanı suyun yasalarından azade ve münezzeh kılmaz.

Sol, kendisini kuran ya da oluştuğu zemin olan “Türkiye”den vazgeçmeksizin, onun belkemiği durumundaki kemalizmi teorik, ideolojik ve politik manada karşıya almaksızın yürüttüğü teorinin, ideolojinin ve politikanın döne dolaşa, dolaylı ya da dolaysız olarak egemenlere hizmet ettiğini görmelidir. Yerel ölçekte kemalizm, dünyevî ölçekte judaizm genel üst hukukun adıdır ve bu üst hukuka biat etmeksizin siyaset yapılamayacağına dair ön kanaat, hem İslamcılarını hem de solcuları ikna etmiş durumdadır.³ Önsel olarak “Türkiye” kurgusuna biat etmenin doğal sonucu budur: bu kurgunun ezdiklerine karşı ona itiraz edenlerin kanına ortak olmak, ister istemez kemalizmle ve judaizmle bağlaşıklık olmayı getirecektir. Bu bağlamda “sol” ve “İslam” ilgili ölçüye uyarlanacaktır. Her ikisi de İran ve Arap düşmanı olacak, batılı güçlerin doğu içine sokulan kaması olmayı kabul eden bir gücün yardakçalarına dönüştürülecektir.

Solun bilim istismarına paralel ideolojik yönelimler, milliyetçi ve dinci kesimlerde de sözkonusudur. Kan ve iman aynı biçimde kullanılmaktadır. Bu başlıklarda yapılan abartılı ideolojik yüklemeler işin özünü örtbas etmektedir. Örneğin, sanki bir dinci olmasa Allah’ın hükmü yürümeyecek gibidir. Bunların da inşa edip “Türkiye” olarak isimlendirdikleri “gemi” de ideolojik manada sattıkları değerlere ve hükme tabidir. Batının Hristiyan kilisesi, budünyanın mesuliyetinden kaçmak için ateizmi ve sekülerizmi teşvik eder; bizim solcularımız, milliyetçilerimiz ve dincilerimiz de aynı minvalde, budünyada hüküm süren sömürü ve zulme karşı kolektif mesuliyeti askıya almanın birer adı olarak örgütlenirler. Kemalizme ve judaizme uyum sağlamak, kitleleri budünyaya ilişkin mücadelelerden kaçırmayı da gerektirir. Sol ve

İslam geçmişe ait birer devrim momenti ise, mesele ilkinde 1789’a ya da 1923’e; ikincisinde Asr-ı Saadet’e ya da 1979 İran’ına doğru kapanan bir devrimcilik değil, kendini bugünde bir devrim olarak örgütlemek ve eyleme geçmektir. Devrim savunuculuğu, hakikî devrimciliğin, hakikat savaşıçılığının toprağa gömülmesini ifade eder.

İlk Müslümanların yaptığı mescitlerin bazıları, gene Allah’ın emrine uygun olarak, yıkılmıştır. Enes bin Malik, “yaşasaydı Peygamber efendimiz sizin bu mescidlerinize asla ayak basmazdı.” demektedir. Geçmişin devletinin (Emevî, Abbasî, Osmanlı) bekası için yeniden formüle edilen “devletlü İslam”, dinî pratiğin genel, ortak yansımasıdır. Bu “devlet”, kapitalizmle uzlaşma, onunla birlikte yaşama yollarını kendi içinde bulmuştur. Oysa kapitalizmin seyri ile birlikte bu “devlet”in ortak mayası olan “kan”, paranın önünde diz çökmüştür. Tekil bireylere yönelik ikna teşebbüsleri, milliyetçiler, dinciler ve solcular nezdinde, burjuva siyasetine içselleştirilmiştir. Seksenlerde Türkî cumhuriyetler ve Turan masalı milliyetçileri, doksanlarda Avrupa Birliği solcuları liberalleştirilmiş, şimdilerde neo-Osmanlılık ya da Hizbul Tahrir örneğinde, tarihteki tüm “Müslüman” devletlerin coğrafi haritası aynı şekilde Müslümanları liberalleştirirecektir. Mesele, birileri için ülkedeki egemen unsurların önünü açmak, dikkatleri başka yöne çekmek, birilerinin mücadelesini minder dışına atmaktır. Devlet emperyal kapitalizmin kulu oldukça, ona uygun bir millet de kurgulanmak zorundadır.

Özetle, genel bir tespit bağlamında, şu söylenebilir: kapitalizme ve emperyalizme karşı kitlelerin mücadele biçimleri sınıflı, millî ve dinî bir nitelik arz edebilir. Bu noktada Lenin’in iki ayrı tarihte söylediği şu sözlerin üzerinde durmak gerekir: “Bir marksist, bir durumu değerlendirmek için, olabilecek olandan değil, gerçek olandan yola çıkmalıdır.”⁴ Ve: “Marksizm, öteki

3 22 Eylül 2009 tarihinde Müslümanların politik lideri Tayyip Erdoğan, geçen senelerde “cesaret madalyası” aldığı dünya Yahudiliğinin başkenti New York’a giderek Yahudilerin yılbaşılarını kutlamıştır.

4 V. İ. Lenin, Letters on Tactics (Taktikler Üzerine Mektuplar), 21-26 Nisan 1917; *Collected Works* (Toplu Eserler) içinde (Moskova: Progress Publishers, 1964), Cilt: 24, s. 45. Aynı şekilde *Hasan el-Benna da* “İslam, somut gerçekleri göz önünde bulundurur.” demektedir. (Tarık Rama-

tüm ilkel sosyalizm biçimlerinden, hareketi tek bir özel mücadele biçimine bağlamamak noktasında ayrışır. Mücadelenin her türlü biçimini kabul eder ve onları ‘tertip etmez’ (...)⁵ Verili durum dâhilinde sömürüye ve zulme karşı fiili mücadele veren sınıfı, millî ve dinî unsurların teorik ve politik anlamları gene o durum bağlamında ortaya çıkar. Gerçek olanın değerlendirmesi altta başka, üstte başkadır. Sözkonusu unsurların üst tabakasına karşı alttan bir mücadele verilir. Mesele, temsilcilere takılmamak, hareketin kitlesel karşılıklarını ortak mevzilerde buluşturmadır. Bu süreç ayrışma-birleşme diyalektiğine tabidir. Altta vücut bulacak kaynaşma işçileri, milliyetçileri, dincileri bir kenara atacak, hareketin sınıfı, millî ve dinî düzlemlerde bütün olarak örgütlenmesini getirecektir.

Bu örgütlenme statik değil, dinamiktir ve her üç unsurun dinamizmine göre içerik ve biçim kazanır. Sözkonusu örgütlenme, bir biçimde kendi “millet” tasavvurunu da kuracaktır. Bu tasavvur, sınıfı, millî ve dinî kesimlerin kanı ve teri ile biçimlenir.

III

Solun İslam ile ilişkisine dair, biri dünyevî diğeri yerel, iki örnek verilebilir. Bu örneklerde temsil olunan ilişkinin, bugün itibarıyla, eleştirel düzlemde redde tâbi tutulması gerekir. Verili hâliyle formatlanmış bir sol ile gene verili hâliyle formatlanmış bir İslam’ın ilişkisi, sömürü ve zulmün verili işleyişinden yana sorunlu olmayanların masa başlarında kurduklarını zannettikleri bir ilişkidir. İlk örnek, kuruluş aşamasında ve sonrasında ellilerle birlikte “yeşil kuşak” olarak bilinen emperyalist stratejiye karşı Sovyetler Birliği’nin yaptığı hamlelerdir. Bu noktada Müslüman Halklar Komiserliği, Sultan Galiyev ve Arap milletlerine yönelik siyasetten dem vurulabilir.

İki ayrı evrede Sovyetler, boğazına dolanan ipleri çeşitli manevralarla gevşetmiştir.

İlkinde emperyalistlerin ve iç düşmanların güneyden yaptıkları saldırıları Müslüman Kafkas ve genelde doğu halkları ile koparmayı bilmiştir. İkincisinde ise Soğuk Savaş gerçeğinde, gene güneyden emperyalistlerin çektiği yeşil kuşağa, kuşağın ötesinden ve berisinden geliştirdiği kimi hamlelerle cevap verilmiştir. İlkinde Çar, ikincisinde İsrail karşıtı dinamiklerden faydalanılmıştır. Ancak her iki dinamik arasında kurulabilecek muhtemel bağ, pragmatik adımlar uyarınca, fiiliyatta kesiktir.

“Birbirinizi şuralarla yönetin” diyen Kur’an’a atfen, sovyetleri şuralarla ikame eden ya da gene sovyetleri Şiilik nezdinde Mehdi’nin tezahürü olarak gören ilk temasın ikincisini koşullaması mümkün olamamıştır. Sovyetlere atıfla, kendi hedefini Anadolu Şuralar Cumhuriyeti olarak belirleyen ve partilerinin “hakikat-i İslamiye”⁶ dairesinde hareket edeceğini söyleyen ilk komünistler, tarihin tozlu raflarına kaldırılmışlardır. Sovyetlerin maruz kaldığı ilk kuşatmada Çar despotizmine karşı duran Müslümanlar, ikincisinde siyonizme karşı örgütlenen Araplar devreye sokulmuştur. İlkinde Sultan Galiyev; ikincisinde ise Roger Garaudy sembolik birer simadır.

İlk dönemde büyük ümitlerle 1920’de Bakû’de toplanan Doğu Halkları Kurultayı bir iki politbüro üyesi Yahudi’nin sirkine dönüşür. Ellilerle birlikte Ortadoğu’ya yönelik siyaset millî kurtuluş temelinde gelişir, oysa bu dönemde politik İslam’ın temelleri de atılmaktadır. Ancak özel kimi iç ve dış gerekçelerle bu temeller görmezden gelinir. Şer’i ve laik, ikili hukuk sistemini tesis eden bolşeviklerin bölgeye yönelik siyaseti zamanla yerini pragmatizme bırakmıştır.⁷ Politik İslam kendisini önce İngiltere, sonra ABD güdümlü siyaset zemininde

zan, a.g.e., s. 370.)

5 V. İ. Lenin, “Gerilla Savaşı”, 1906. istiraki.blogspot.com; Kasım 2008.

6 “(...) Fırka programının bir maddesinde ‘hukuk-u aile, şeriat dairesinde mahfuzdur.’ dediği gibi, diğer bir maddesinde de ‘asr-ı saadetteki samimiyet-i müşterekiyi iadeye çalışacaktır.’ demekle hakikat-i İslamiye dairesinde hareket edeceğini göstermiştir.” (Emek Dergisi, “Konferans”, Yıl: 1 (13 Ocak 1921), Sayı: 1, s. 13; *Türkiye Halk İştirakiyyun Fırkası Yayın Organları I* içinde, der.: Ali Ergin Güran, Katkı yay., Nisan 1975.)

7 Dave Crouch, “Bolşevikler ve İslam”, istiraki.blogspot.com, Ağustos 2009.

tanımlamaya başlamıştır. Her özgüllük tanımı gibi, liberalizm ile faşizmin hâkim kutupları arasında salınmaya mahkûm olmuştur. Özgül birikimi nedeniyle (marksizm kıraat etmeye başlamış Hristiyanların ve Cezayir gibi bir sorunun bulunduğu) Fransa, teorik ve ideolojik imkânları sunabileceği gerekçesi ile SSCB tarafından görevlendirilir. FKP ve onun teorisyeni Garaudy, staj yapması için Latin Amerika'ya gönderilir. Katolik Fransa'nın bir üyesi olmasına karşın ellilerde Protestan olmuş olan Garaudy, burada özellikle Katoliklerin etkin olduğu kurtuluş teolojisi üzerine çalışır. Sonrasında, 1964'te Sovyetlerin önemli isimlerinden İllitçev ile girdiği bir polemikte, "marksizmi tarihselliğine ve bağlamsallığına bakılmaksızın uygulanması gereken dogmatik bir formül"⁸ olarak görmediğini söyler ve İllitçev'in "Hristiyanlık var oldukça komünizm kurulamaz."⁹ iddiasına karşı çıkar. Buradaki itiraz, esas olarak yerellik meselesine ilişkindir.

1943'te Komintern'in kimi somut, geçerli gerekçe ile tasfiye edilmesi sonrası boşluğa düşen Avrupalı KP'ler kendi ülke bütünlüklerine biat etmişler, orada birer yuva bulmuşlar, kendilerince meşru bir zemine kavuşmuşlar ve Sovyetlerle mazisini bir "günah keçisi" olarak tasarlama imkânı bulmuşlardır. 1919'da tüm dünya komünistlerinin yegâne gerçek partisi olarak kurulan Komintern için tek tek ülkelerdeki KP'ler alt örgütler statüsündedirler. Dağılma sonrası gerçek KP olma sıkıntısına düşen bu alt örgütler, ülke gerçeği ile kendileri arasındaki fiili boşlukla yüzleşmişler, bu boşluğu ülkenin tarihsel-teorik birikimi ile doldurmak istemişlerdir. Yerellik meselesi bu minvaldedir: KP yöneticileri, kendi zaaf ve hatalarını örtbas eden bir kılıf olarak yerelliğin serin sularına dalmışlardır. Burada "madde" lehine "diyalektiğin" kurban edilişi vardır. Kendi mutlaklığı adına belli bir maddî zemin bulan özne, gene, diyalektikten azade olduğunu düşündüğü bir alana kaçmıştır.

8 Brigitte Fleury, *Étude de la conversion religieuse d'un point de vue communicationnel: le cas de Roger Garaudy*, 2004, Montreal, s. 103.

9 Roger Garaudy, *Yaşayanlara Çağrı*, Pınar yay., 1979, s. 72.

Sovyetlerin ve FKP'nin Garaudy üzerinden geliştirdiği hamle, değerlendirmenin baştan eksik, hatta yanlış olduğunu gösterir. Yapılan hamle, esasta İslam ile değil, genel anlamda din ile ilgili bir stratejidir. Zira emperyalistlerin de karşı stratejisi bu minvaldedir. Oysa Hristiyanlığın İslam'la din olmak dışında bir ortaklığı sözkonusu değildir. Örneğin Hristiyanlık İslam'a kıyasla, esasen din değil, bir kültürdür, hatta kimilerine göre "din olmayı hak eden yegâne yapı", İslam'dır. Zira onun topluma ve politikaya ilişkin belli bir söylemi ve temrini vardır. Teorik bir olgu olarak din dolayımıyla İslam'la kurulan ilişki bu nedenle, o dönemde zirvesine ulaşan, bir anlamda İslam'ın "Kurtuluş Teolojisi" olan Müslüman Kardeşler'i (İhvan-ı Müslimin) görmeyecektir. Hristiyanlıktan farklı bir din olduğu üzerinden hareket eden ve batıyı bu minvalde eleştiren Müslüman Kardeşler'in politik önderi Hasan el Benna, "Savaşmadan iktidar olunamadığı gibi silâhsız da özgürlük korunamaz."¹⁰ derken, sol en fazla, İslam'ın topluma ve tarihe ilişkin teorik, ideolojik müdahalelerini burjuva siyasa adına etkisizleştirmek için uğraşmıştır. Bu etkisizleştirme gayreti içinde devreye sokulan ise bir tür milliyetçilik olacaktır.

Arap, Türk ve İran milliyetçiliği, Arapların, Türklerin ve İranlıların millî direnişindeki İslamî yönü bastırmak amaçlıdır.

Elbette "politik İslam"ın doğuşunda ve gelişiminde İngiliz emperyalizminin rolü vardır, ama buna bakarak sözkonusu siyasetin kitlesel karşılıklarının pasifize edilmesi de gerekmez. İngiliz'in peşinden gitmenin bile "devrimci" bir anlamı onda mündemictir.¹¹ Zarfa bakıp mazruf değerlendirilemez. Ancak solun Ortadoğu'daki misyonu, Yahudi-Hristiyan geneline ait İslam yorumlarını bölgede pazar-

10 Akt.: Tarık Ramazan, a.g.e., s. 362.

11 Uç bir örnek olarak Hindistanlı Ahmed Han'ın (1817-1898) şu ifadesine bakılabilir: "Bizler, İngiliz hükümetinin sâdik ve saygılı kullarıyız. Sultan Abdulhamid'in kulları değiliz." (Akt.: T. Ramazan, a.g.e., s. 70.) Bu söylemin arkasındaki kitlevi hareketliliğin ilgili söylemin ideolojik reddiyesine kurban edilmesi mümkün değildir.

lamak olmuştur. Temel zaaf budur. İkinci zaaf, milliyetçi diye çöpe attıkları içinde mevcut olan millî unsurları görmemesi, yani milliyetçilik ile millîlik arasında kalıcı ayrımlar yapamamasıdır. Bu ayrımlar için bile İslam pratikteki en yetkin kılıçtır.

Sol, İslam'ı toplum ve politika konusunda söz söyleyemez kılmak derindedir. Politik olana ilişkin söz söylemesi laik solcular için kabul edilebilir değildir. Bu solculara göre, İslam ve genelde din, bireyin Allah ile gönül ilişkisi olarak anlaşılmalıdır. Ancak böylesine tahammül edebilmektedir. Solun uzunca bir dönem Allah ile gönül ilişkisine dayalı tasavvufun müritliğini ve misyonerliğini yapmasının nedeni de buradadır. Oysa bu gayret, geçmişte kitlelerle buluşarak verili devlet iktidarlarına karşı ciddi mücadelelere girişmiş tasavvufi geleneklerin de içini boşaltmıştır. Bireyin "sınıf" donunda cisimlendiği bu solculara, ağababaları burjuvaların, sınıfın da siyasette verili hâliyle yer bulmaması gerektiğini söyledikleri hatırlatılmalıdır. (Geçmişte ve bugün, "Elleri nasırlı adamların ülkeyi yönetmesi anlaşılır gibi değildir" ya da "Ayaklar baş mı olacak?" diyen burjuva siyasetçiler). 1967 tarihli Altı Gün Savaşları ile bu minvalde gelişen Sovyet stratejisi başka bir mecraya girmiştir, ancak özünde bir süreklilik söz konusudur. Bu momentin ardından Sovyetler, İslam içinde millî bir tampon bölge açmak istemiştir. Ama bu arada olan Roger Garaudy'ye olmuş, "yoldan sapmış" diye dışlanmış. Roger, Libya ziyaretleri ve Yeşil Kitap okumaları sonucu 1982'de Müslüman olmuştur. Son dönemini tasavvufi bir yoruma kapanmakla geçirmiştir. Altmışlarda "yoldan sapan" bir diğer isim de Venezuelalı Çakal Carlos'tur. Carlos, eğitim aldığı Sovyetlerden 1970'te kovulur, 1975'te ise Filistinli direnişçilerle ilişkisi üzerinden, Müslüman olur.¹² İlgili dönemde Sovyetlerin İslam içine sızan eylemi, nihayetinde milliyetçi, "kapitalist olmayan yol" stratejisi ile sonuçlanmışsa, buradaki yaklaşım, gene İslam'ın doğuda millî, batıda sınıfı manada bölünmesidir. Ama bölmek isteyen bölünmüş, devlet ve ona mün-

demiç olan emperyalizm bugün Ak Parti'yi üretmiştir. Aynı şekilde Arap coğrafyasında ise millî dinamikler bir bir yenilmiş, sönümlenmiş, İslamî direniş grupları güç kazanmıştır.

Özetle 1920'lerle başlayan ilişkilene kalıcı, sağlam bir zemin bulmamış, bu zemindeki hareketlilik 48 sonrası siyonizme karşı mücadele etmeye başlayan Müslüman Arapların eylemliliği ile buluşamamıştır. Bu boşlukta Yahudiler ve emperyalistler at koşturacak geniş alanlar bulmuşlardır. Yetmişlerde Amerika'ya ve İsrail'e göç eden Yahudilerin politik ve ideolojik saldırıları, 1989-91 dönemecinde, Sovyetlerde önemli, negatif sonuçlara yol açmıştır.

Bölme faaliyetinde bir kama olarak devreye sokulan Garaudy'nin Sosyalizm ve İslamiyet kitabı, Cezayirli ve onların sosyal pratiklerine hitap eder; İslam'ı övücü lafların ardından önerisi gelir: "evrensel hümanizma".¹³ Birer "hayvan" olarak görülen Cezayirli Müslüman Arap'a "insan olun" denmektedir özünde. Bu da aslında bir biçimde "medeni" Fransa'yı gözetken, Cezayir direnişine ve İslam'a kör bakan bir yaklaşımdır. "İnsan" denilen kavram, ne direnişin ürettiği ne de İslam'ın geliştirdiği bir kavramdır. Gene onlara, batının insanı önünde diz çökmek tavsiye edilmektedir. Ezcümle: birileri sopayla, birileri de havuçla yaklaşmaktadır doğulu halklara. Cezayir komünistlerinin temel doktrini, Cezayir Müslümanlarının Fransız siyaset hayatı ile bütünleşmesi ve bu ülkedeki Müslümanların koşullarının iyileştirilmesidir. 1954'te Cezayir devriminin patlak vermesiyle Cezayir komünistleri, asimilasyondan, Fransız toplumundaki yerel unsurlarla kaynaşmaktan başka bir yol kalmadığını düşünürler.¹⁴ Sovyetlerin din ile ilgili stratejisi, özünde kendisi için somut, dünya ve Ortadoğu için soyut bir işçi sınıfı kurgusuna dayanır, bu anlamda işçidir. Yani kendi özgül varlığının kendinden

13 "Söz konusu olan, aklın elde etmiş olduğu kazançlardan hiçbir şey yitirmeyen ama yeni kültür ufuklarına kanat açan gerçekten evrensel bir hümanizmanın geliştirilmesidir." (Roger Garaudy, *Sosyalizm ve İslamiyet*, Çev.: D. Avcıoğlu-E. Tüfekçi, Yön Yay., 1965, s. 68.)

14 Tarık İsmail, *The Communist Movement in the Arab World*, Routledge-2005, s. 115. "Arap Dünyasında Komünizmin Krizi", istiraki.blogspot.com, Eylül 2009.

12 I. R. Sanchez Carlos, *Devrimci İslam*, Elips yay., 2004, s. 15-17.

menkul, kendine Müslüman bir “işçi” donunda zuhur etmesi onun için kâfidir. Bu, savunmacı bir yöntemdir ve saldırmak zorunda olanların ayaklarına pranga olur. Ayrıca buradaki “işçi”, sınıfı, millî ve dinî gerilimlerden münezzehtir, bir cennet tasavvurudur ve gerçeğe mahkûm politik mücadeleye katkı sunmaz.

Solun İslam ile ilişkisine dair yerelden verilecek örnek ise Nâzım Hikmet ve Hikmet Kıvılcımlıdır. Nâzım, kemalizme methiye düzen “Kuvvayı Milliye” şiirinin devamı olarak “Şeyh Bedrettin Destanı”nı yazar. Kıvılcımlı, “üç din kitabından cümleler alıp bunları şiir diye satıyorsun” diye Nâzım’ı eleştirir. Gerçekten de “Karayılan” bölümünün sonundaki “İbret al, deli gönlüm, demir sandıkta saklansan bulur seni, ak taş ardında karayılanı bulan ölüm.” dizesi, “Her nerede olursanız olun ölüm size yetişir, son derece sağlam kaleler içinde de bulursanız gene kurtulamazsınız.” diyen Nisa Suresi, 78. âyete atıftır.

Nâzım’ın Şeyh Bedrettin Destanı, dönem itibarıyla, kemalist diktatöryanın İslam’a yönelik saldırısına soldan ortak olmak amacıyla yazılmıştır. Zira hilâfet düşmüş, İslam ümmeti parçalanmıştır. Bu somut durum, aynı zamanda Mısır’da Müslüman Kardeşler’i, içeride Said-i Nursî’yi ve kısmen Şeyh Said’i koşullayan gerçekliktir de. Bu konuda İngiltere’den cevaz alarak boşluğa oynayan yaklaşımlar Mısır’da yoğunlaşmış, politik İslam genel anlamda burada yoğunlaşmıştır. Bu tip gelişmelerin karşısında devletin bekası, ülkesinin geleceği adına kemalist elit, sola Avrupa klasiklerini çevirtirmiş, onlardan devşirdiği unsurlara kitaplar yazdırmıştır. Solun genel varlık gerekçesi, batı yanlısı gidişatta Müslüman halka karşı yürütülen mücadeleye ortak olmaktır. Oysa yeni devlet eskisinin zulme ve sömürüye dayalı yönlerini içselleştirerek ilerlemiş, eskisine karşı mücadele edenlere yönelik silâhları da devralıp geliştirmiştir. Sol, Müslüman halkın tepkilerindeki olumlu içeriği göremeyecek bir yerde durmaktadır. Gördüğü, aslında kendi düşmanının “gör” dedikleridir. Müslümanların, Kürtlerin ve sosyalistlerin kanı üzerinde yükseldiğini bu

unsurlara nazaran daha iyi bilen kemalist diktatörya, ilgili unsurların iç gerilimlerini, parçalanmalarını, çatışma noktalarını kendi çıkarları doğrultusunda “başarı” ile yönetmeyi bilmiştir. Burjuvazi en genel anlamda kendi sınıfsal çıkarı için en doğrusunu yapmış, bu üç dinamiği yeri geldiğinde birbirine kırdırmış, gerektiğinde kendisi ezmiş, bir bölüğü kendisine kul etmiştir.

En genel anlamda sosyalizmin ve marksizmin yerelleştirilmesine dönük teşebbüsler, içten içe verili egemen ilişkilere bağlanma kollarını da açmıştır. Yani yerelleşme, solun Türkiye’yi mutlak bir önkabul olarak almasının kılıfı olmuştur. Kemalistlerin “sınıfsız, imtiyazsız kaynaşmış kitle”si içinde belli bir sınıfa ve imtiyazlılara karşı yıkıcı ve bölücü faaliyetler içine girme imkânları askıya alınmıştır. En fazla, kemalizmin “yaramaz çocuğu” ya da “eleştirel vicdanı” olabilmıştır sol. İslamî hareket ise kemalizmin “aklı eleştirisi”dir.

O, M. Kemal’in teist olmayışı, deistliği ile ilgilenmiş, bu biçimsel eleştiri gerisin geri kemalizmin ideolojik kurgusuna bağlanma ile sonuçlanmıştır.

Buradaki dolayım kanalı, kemalizmin özüne dönüşünü ifade eden Demokrat Parti’dir. Bu kanaldan geçilerek oluşturulan düzlem ise MSP ve Erbakan hareketidir.

IV

Hamas militanlarının Mahmut Abbas’ın sarayını bastığı momentte Yürüyüş dergisinin kapağında şu ifadeye yer verilir: “Bu Filistin bizim Filistin’imiz değil.” Bu gerçeğin tespiti önemlidir, zira Deniz’lerin ve yüzlerce devrimcinin kanının döküldüğü Filistin toprağı artık başka bir gerçeğe uyanmıştır. O romantik evre bitmiştir; artık “Allahuekber” nidalarıdır devrimci olan. Verili sol kurgu konusunda inatlaşma bu gerçeğe karşı kördür hep. Artık Filistin, solcuların ortak imgeleminde Türkiye’yi çağrıştıran, onu ikame eden bir unsur değildir. Bu anlamda sol, Türkiye’nin verili bütünlüğü üzerinden düşünmektedir. Örneğin eş-özne

düzeyinde negatif ya da pozitif bir bağlamda ele aldığı PKK'nin, kendisini önceleyen millî ve dinî bir mücadelenin tarihsel süreç dâhilinde biçimlendirdiği verili bir "Kürdistan" gerçeğine doğduğunu görmemektedir. Özne olmak üzerinden ilişki kurulan PKK, bu açıdan sol bir kurguya dâhil edilmekte, böylece kemalizmin ideolojik evrenine girilmektedir. "Her şeyi ben yaparım, ben başlatıp ben bitiririm" diyen sol özne, PKK'nin de kendisi gibi Kürdistan savaşını başlattığını düşünmektedir. Onlarca isyana, millî ve dinî zemine karşı körleşilmektedir. Esasen PKK desteği hak etse bile, bu destek, ilgili partinin laik bir Ortadoğulu özne olma hasebiyle verilebilmektedir.

Zamanında "Türkiye sosyalizmi açısından turnusol kâğıdı Kürt meselesine bakıştır." diyen Yalçın Küçük ile "Kürd'e sıkılan iki kurşunun birini bana ayırın" diye yiğitlenen Doğu Perinçek'in kurguları da bu eş-özneliğe denk düşer. Dün muhafazakâr bir üslup üzerinden biçimlenen yan yanalık, bugün liberal bir üslup üzerinden gerçekleşir. Örneğin "hepimiz Ermeniyiz" diyenler, sonradan "Ermenilerden özür diliyoruz" derler. Oysa Taşnak gerillası veya Asala militanından bakabilmeyi gerektirir bu mesele.

İsteddiği zaman içeri giren, istediği zaman dışarı çıkan, istediği gibi at koşturan bu Süleyman taşı misali özneliğin, esasta Türkiye'deki kemalist devlet ve demokrasi kurgusuna ilişkin bir sözü bulunmamaktadır. AKP nezdinde bu yaklaşım, "güleryüzlü, neo-kemalist" bir alana doğru kaymaktadır.

Muhammed ve Kur'an, "ibadetle ya da Müslüman olmakla övünmeyin" demektedir. Bu, Lenin'in "zaferden önce zaferle övünmeyin" uyarısına benzer. Sosyalistlerin "ekonomi, ekonomik belirlenim, sınıf" gibi kategoriler üzerinden geliştirdiği ukalalık ve kibir, Müslüman'ın ve Kürd'ün (veya Türk'ün) duvarına çarpıp dağılmaktadır. Kendi güçsüzlüğünü tarihsel ve toplumsal kimi güç odakları ya da güç tasarımları ile örtbas eden solun Müslüman'a ve Kürd'e (veya Türk'e) yönelik tavırları ya içten içe

bir kıskançlıkla malûldür ya da haset ve kinle. Sözkonusu kıskançlık, haset ve kinin kışkırtmasıyla solun, "devlet Türk ve Müslümandır, o zaman Türk'e ve Müslüman'a saldıralım, ona saldıran kemalizmse veya batı ise onunla ortak olalım, nasıl olsa burjuva niteliği ile bizim tarih öncemiz değil mi kemalizm veya batı burjuvazisi" yaklaşımı, hatalı ve tehlikelidir. Sırtını ekonomi yasalarına, kana veya Allah'a yaslamak, hakikate buradan bakmak o yasalara, kana ve Allah'a itimat etmemek, bunların mevcudiyetini kişisel mevcudiyetine tabi kılmak demektir. Sınıfın toplumu böldüğünü görüp toplumculaşan solcular oradan dünyacılaşmakta, toplumu ve dünyayı bölen İslam'a ve Kürd'e yönelik açık veya gizli bir düşmanlıkla bilenmektedirler. Devleti hedef alanın da "onu görmezden gelirsek yok olup gider" diyenin de kurgusal açıdan sırtlarını yasladıkları bütünlükler, Kürd'ün ve Müslüman'ın akınları karşısında çaresizdirler.

Aslında esas sorun, kitlelere devletin Türk ve Müslüman olmadığını, olamayacağını (da) gösterebilmektir.

Özünde Türkiye, doğuda Ermeni ve batıda Helenlere karşı mücadele etmiş İttihatçı paşaların İngilizlerle pazarlık içinde, onların cevazıyla kurdukları bir ülkedir. İttihatçı paşaların teorik, ideolojik ve politik yöneliminde söz sahibi olan, Osmanlı ekalliyetinde Ermeni ve Elen tasallutuna karşı direnen gizli ya da açık Yahudilerdir. Bu açıdan Türklük, Türkmen ve Yörük Türklere ya da Müslümanlık, Kur'an'a ve Muhammed'e göre değil, bir avuç Yahudi'nin sınıfsal politik çıkarlarına göre tanzim edilip, kurulmuş birer olgudur.

Böylesi bir gerçeklikte solun içindeki Yahudi menşeli kesimlerin, solu gerçek Türk ve Müslüman kitlelerin öfkesine karşı örgütlemesi problemlidir. Bu açıdan karşı cennahta aynı Yahudilerin bulunması da tesadüfî değildir. (Örneğin solcu bir Yahudi, altmışlarda Sosyalist Kültür Derneği için para desteği sağlarken, diğerleri tarikatlar ve milliyetçi cennahta at koşturmaktadırlar.) Sokaktaki Müslüman insanı ikna edecek girişim burjuva bir üsluptur. As-

linda sol ve İslam'ın ilişkisi meselesi, ortak bir yer ve gökyüzünü paylaştığımız milyonların, devlet ve demokrasinin verili kurgularına karşı çıkan kısmını örgütlemekle ilgili olmalıdır. Dolayısıyla mesele, rahat nefes almak için İslam içi "sol" değerleri, söylemleri sahiplenmek ve onları öne çıkarmak ya da mütedeyyin tekil insanları ikna edici ideolojik bir hale kurgulamak değildir. Bu açıdan "politik İslam" muhatap alınmalı, mümkünse politikleşen Müslüman kitlelerin içine girilmeli veya onları politikleştirici bir gayret içinde olunmalıdır. "Türkiye", Müslüman ve Kürt direnişi ile parçalanacaksa parçalanmalıdır. Önce solun kendi kafasındaki "Türkiye" bölünmelidir. Solun maddeden ve diyalektikten haberdar olan kesimleri, bu bilginin mülkiyetinde, maddeden ve diyalektikten azade olduklarını sanmaktadırlar. Sol, kendisini kuran ya da oluştuğu zemin olan Türkiye'den vazgeçmeksizin, onun belkemiği durumundaki kemalizmi teorik, ideolojik ve politik manada karşıya almaksızın yürüttüğü teorinin, ideolojinin ve politikanın döne dolaşa, dolaylı ya da dolaysız olarak egemenlere hizmet ettiğini görmelidir. Öznelci manada her şeye muktedir olduğunu varsayan sol, devlette veya demokraside belli bir konum temin etmek için gayret etmektedir. Solun eleğinden sadece bu konuma uygun bireyler geçer; tarikatlar, cemaatler ya da millî öbikleşmeler değil. Sol, milliyetçiler ve bu yönüyle onları tümleyen dinciler, devlet ve demokrasi kurgusu içinde yer alma konusunda, ilâhi kudretteki çıkış noktalarını birbirleriyle yarıştırmaktan başka bir şey yapmazlar. Solcuların, milliyetçilerin ve dincilerin görevi, devletin veya yeri geldiğinde demokrasinin bekasına hanel getirecek unsurların zaman içinde ayıklanmasıdır. Onların görev paylaşımı buradadır. Aslolan, en genel anlamda kemalist olan bu kurguyu parçalama ihtimali bulunan ilgili dinamiklerin ortaklaşmasıdır, eşbenzer olan ve kendisini "Allah" zanneden batılı burjuva bireylerin yan yana gelmesi değil. Bu tip bireyler, kendilerine yeterli, kendilerine kapalı, eksiksiz yüce varlıklar olduğundan, bunların ortaklaşması zaten mümkün değildir. Esasta mesele, kendinden menkul, bitmiş tamamlanmış bir sol kurgunun eş bir kurgu olarak İslam

ile ilişkisinden çok, sol ya da değil, sömürüye ve zulme karşı mücadelenin, eylemin ve direnişin maddesi ile kurulacak maddî bir ilişkidir.

V

Bu düzlemde, Hikmet Kıvılcımlı'nın Allah-Peygamber-Kitap gibi "iyi niyetli" çalışmalarını neye denk düşmektedir? Birinci nokta şudur: Mustafa Suphi'ye "maceracı, anarşist" diyen Kıvılcımlı, Suphi'nin katilleriyle ister istemez ortaklaşmaktadır. Burada, nesnel planda Osmanlı'dan Türkiye'ye doğru daralmanın sancılarını hafifleten kemalizmin hamlelerine yönelik ortaklaşma da sözkonusudur. Yani Müslüman komiserliğinin emri ile Anadolu'ya geçen Suphi'nin pratiği, Müslüman halk kitlelerinin direnişi ile ortaklaşma imkânı barındırırken, Kıvılcımlı'nın yaptığı "Osmanlı tarihi, İslam tarihi" türünden çalışmalar¹⁵, özünde kemalizmin pratiği ve Türkiye kurgusu ile tutarlıdır. Bu noktada, altmışta Millî Birlik Komitesi'nin kapısında parti programını vermek için bekleyen Kıvılcımlı, teorik çalışmasını bu alana teksif etmiş gibidir. 12 Eylül 1980'de "biz hapisteyiz, düşüncelerimiz iktidarda" diyen ülkücüler gibi Kıvılcımlı da "düşüncemiz MBK'de ama biz hapisteyiz" demektedir. Komintern'in dağılması sonrası doğan boşluğu doldurma girişimi, hâkim burjuva siyasetinin eksik yerlerine eklemleme ile sonuçlanmıştır. 28 Ocak 1921'in önünde eğilen komünist hareket, yerel siyaset adına, kemalizmin kurgusuna biat etmiştir.¹⁶

15 "Antika toplumun Halk hareketleri, en keskin örgütlü hatta silâhlı olduğu zaman bile, net duru, açık bir Sosyal Bilince ve evreni gerçekten kavramış bir Dünya Görüşüne kavuşmadığı için, daha doğarken ölüme mahkûm kaldı." (*Osmanlı Tarihinin Maddesi*, s. 231.) diyen Kıvılcımlı, o günün burjuva teorik, ideolojik ve politik kurgusunu ölçüt olarak geçmişe bakıyor ve böylelikle olmuş olana tabi kılarak, olanı meşrulaştırıcı bir zemin kuruyor. TKP siyaseti adına verili "Türkiye" gerçeğine teslim olan bir hat açıyor.

16 "Devrim önderlerinin iyi niyetinden kuşku duymaya kimsenin hakkı yoktur. (...) Bu olasılıklar bugünkü politik devrimi yapanların işin ortasında durup: 'Buraya kadar! Daha ileri gitmek yok!' diyecekleri varsayımına göre. Oysa biz böyle bir varsayımın olmadığını sanıyoruz. (...) Doğudan esen devrim rüzgârını uzun süre solumuş ve orada olup bitenleri yakından ve dikkatle izlemiş yeni devlet ileri gelenlerinin gerçeği olduğu gibi göreceğini ve onun gereklerine -daima ulusal kurtuluşu amaç alarak- baş eğerde duraksamayacaklarını umuyoruz." (Şefik Hüsnü, "Gerçek Devrime Doğru", Aralık 1922; Türkiye'de Sınıflar, Ülke yay., 1975, s.120-30.)

M. Kemal Nutuk'unda şu tespiti yapar:

“Panislamizm yapmadık. Belki yapıyoruz, yapacağız dedik. Panturanizm yapmadık. Yaparsınız, yapıyoruz, yapacağız dedik. (...) Büyük ve hayalî şeyleri yapmadan yapmış gibi görünmek yüzünden, bütün dünyanın husumetini, garazını, kinini, bu memleketin ve bu milletin üzerine çektik.”

Burada Türk ve Müslüman kitlelere yönelik “yapılmamış” pantürkizm ve panislamizm üzerinden baskı uygulanacağı gerçeği vardır. İşgalin tüm suçu halka kesilmiş, birileri aklanmak istenmiştir. Aklanmışlar, bu ülkeyi kendi ihtiyaçlarına göre tanzim etmiş, doksanların sonunda AK'lananlar ise en fazla neo-kemalizm, sol terminolojideki “güleryüzlü sosyalizm”e benzer biçimde, “güleryüzlü kemalizm” (bkz.: paraların üzerindeki “Atatürk” resimleri.) üretmiş, meselelerin “bağcıyı dövmek değil, üzüm yemek” olduğu teyid edilmiştir.

Bu, Türkiye'nin Osmanlı'ya karşı direncidir. Kıvılcımlı'nın tarih çalışması, önemli ölçüde Türkiye'nin tarihsel meşruiyetini perçinlemek için kaleme alınmış gibidir. Bunun bugünkü politik karşılığı (Hikmet Kıvılcımlı ya da Halkın Kurtuluş Partisi) HKP doktorculuğudur.

Troçkistler gibi kimi işçi kesimler, üretim güçleri içinde anılan işçi sınıfını, bilimsel teorinin verdiği zannedilen kudretle her duruma ve döneme dayatmaktadırlar. Kıvılcımlı'nın İbn-i Haldun'un asabiyet'inden türettiği ve Osmanlı'dan bugüne gelen ülkesel gerçeklikte yaptığı bilimsel teorik analizin içine yerleştirdiği kolektif aksiyon üretici gücü de aynı maksatla değerlendirilmektedir. Bu da işçiliğe paralel, aynı dert ve gerilimlerden mustarip bir tür ezilencilik üretmektedir.

Bu, meselâ HKP nezdinde “ezilen devlet” formülü için teorik kılıf olabilmektedir. Üretici güçler içindeki işçi sınıfının teori âleminde inip yeryüzüne, somut maddeye müdahale edeceği, iktidara geleceği ve üretici güçlerin önün-

deki engelleri kaldıracığı varsayılmaktadır. Ezilencilik şahsında ise kolektif aksiyon da aynı minvalde değerlendirilmektedir. Tek mesele, örgütün kurulması ve işçi sınıfının ya da kolektif aksiyonun iteklenmesi meselesidir. Ondan sonrası zafer çorap söküşü gibi gelecektir. En genel manada işçilik, zulme ve ona karşı mücadele imkânlarına; ezilencilik, sömürüye ve ona karşı mücadele imkânlarına kördür. Her şeyi kendisinde başlatıp kendisinde bitiren küçük burjuva yaklaşımın teorik ihtiyacı, bu başlangıç için tarihsel, bitim için toplumsal bir zemin bulmaktır. Sağ ya da sol, sözkonusu yaklaşım, ilgili hareketin içine girdiğinde hareketin temel dayanaklarını kendisine mecbur olan bir yere kapatacaktır. Dinî hareketin içine giren küçük burjuva siyaset, dinini biricik addedip onu gerçeklerden kopartarak semavî bir boşluğa fırlatacak; millî hareketin içine giren, kendi milletini mitolojik bir başlangıç noktasına hapsedecek; sınıflı harekete dahil edense onu abartıp biricikleştirecek ve kiliastik bir düzleme mahkûm edecektir. Burada sınıfın, milletin ve dinin üzerindeki yaldız kazındığında alttan çıkacak olan, bölünmez bir bütün olarak burjuva birey kurgusudur. Bu kurguya hanel gelmesin diye ona, topluma, oradan demokrasiye; tarihe, oradan devlete uzanan bir ideolojik tasarım eşlik edecektir.

Politik, ideolojik ve teorik mücadelede döne döne 1789'un ve takip eden tartışmaların koşulladığı burjuva kurgu ile hesaplaşılmalıdır: eşitlik-özgürlük-kardeşlik kurgusu, barış içinde yan yana yaşayabilecekleri öngörülen sınıfların eşitliği, özgürlüğü ve kardeşliğidir. Aristokrasiye karşı geliştirilen bu kurgu, genel bağlamı ortadan kalksa da suret olarak bugün de canlılığını korumaktadır.

Eşitlikten, özgürlükten ve kardeşlikten dem vururken dikkat edilmelidir. İlki proleterlerin¹⁷, ikincisi burjuvaların ve üçüncüsü de köylülerin sloganıdır. Sınıfı, millî ve dinî hare-

17 “Halkları esasında tahrik eden sloganlar kardeşlik ve özgürlük değildir, onların incili eşitliktir: sosyalizmin ve modern demokratik fikirlerin tüm evriminin ana eksenidir.” (Gustav Le Bon, *The Psychology of Revolution*)

ketlerin mutlak eşitliği, özgürlüğü ve kardeşliğinden söz etmek burjuva siyasasına tabiyeti getirir. Öne çıkan unsurların üstünlüğü tanınmalı, yan yana gelenlerin ortaklaşması sağlanmalıdır.

Başlangıç noktasında, misal, ordu feodal ya da gerici olarak kodlanıp karşıya alınır ya da burjuva aydınlanmanın, hatta devrimciliğin gerçek mevzisi olarak görülüp ortaklaşılır. Bugün Müslümanlara yönelik yaklaşımda da benzer bir tutum sergilenmektedir. Bu güç ya gericidir ya da devrimci ve ilerici. Türkiye, toplum ve tarih ile ilişkili bütünlüklü kurguları ile her şeyi kendisinden başlatanlar için Müslümanlar ya karşıya atılır ya da onlarla yan yana gelinir. Bugün ikisi de Ak Parti iktidarı ile ilişkilidir.

Oysa bu parti ne iktidardır ne de Müslümanların politik hareketidir. Açıkta söylendiği biçimiyle, Türkiye'nin burjuva kurgusu içinde pay almaya çalışan orta kademe burjuvaların, orta Anadolu zenginlerinin partisidir. Sömürüye ve zulme karşı mücadelede esas olan Müslüman bir devrimci damarın Ak Parti'nin üzerine bastığı zemini parçalaması en önemli âciliyettir. En genel manada Sovyetlerin İslam ve millet ile ilişkisi üzerinden geliştirdiği eleştiriye bağlı kalmak eksiktir; bu eksikte ısrarcı olmak ise tehlikelidir. Sovyetler, özellikle Stalin direnişine rağmen (İsrail'in tanınması sonrası 1949-52 arasında toplu bir Yahudi kovuşturması yapılmıştır.¹⁸), bir süre, Yahudi manada kurgulanmış "milletler federasyonu" olarak yaşamış, bu gücün millet ve İslam ile ilişkisi, "yanına sokul, alacağını al, etkisizleştir ve sonra bırak" zihniyeti üzerinden gerçekleşmiştir.

Bir sınıf, millet ve din kurgusu olarak Yahudilik, kendi sınıfı, millî veya dinî kurgusuna zarar verecek unsurları savuşturmak yönünde hamleler yapmıştır. Sovyet Rusya ve Türkiye tarihi, Yahudilerin politik tarihi anlaşılardan kavranamaz. Bu konudaki Müslüman direniş her şekliyle yoldaşımızdır. Her şeyi kendisinden başlatan zihniyet ister istemez bu Yahudi

hamleleri ile uzlaşacaktır. Zira gerçekte "başlatanlar", o dönemde emekçi mazlum kitlelerin öfkelerini boğanlardır.

İslam ve sol ilişkisi bağlamında, yukarıda zikredilen örneklerin hepsinde, dönemsel açıdan İslam ile kurulduğu varsayılan ilişki, taktiksel ve stratejik açıdan yerindedir, ama her taktik ve stratejinin teori katına yüceltilmesi ve genelleştirilmesinin yol açtığı marazlarda olduğu gibi, bu ilişkinin mutlak veri ve çıkış zemini olarak alınması yanlıştır. Bugünün gerçeğinde başka bir ilişkinin yolları aranmalıdır.

Hikmet Kıvılcımlı, Roger Garaudy ya da kimi Sovyetik adımlar önemli birer ilk modeldir. Ama bu modelin devrimci eleştiriye tabi tutulması gerekir. Yüce bir "insan", "devlet", "toplum", "demokrasi" ya da "sınıf" bütünlüğünden bakıp, onların gereklilikleri ile meselelere yaklaşılamaz, aksi takdirde bu bütünlük vurgusu, burjuvazinin ve devletin verili bütünlük kurgusuna en kısa yoldan biat edecektir. Bugün İslam içi akılcılık vurgusu yapanlar, bu bölgede kapitalizmin önünde önemli bir ideolojik duvar olarak görülen sözkonusu dinin çözülmesi ve etkisizleştirilmesi için uğraşmaktadırlar. Çünkü buradaki akıl, batı aklıdır.

Sola yüzünü dönen Müslüman çevrelerin bu temasının pek de hayırlı olmadığı da görülmelidir. Burada mülkiyet ve rekabet ilişkileri geçerlidir, bu çevreler sola mal olmuş değerlere hüküm koymak istemektedirler. Kimi sol çevreler de bu konuda direnç geliştirmektedirler. Oysa herkes teorik, ideolojik ve pratik faaliyetinin kime ve neye hizmet ettiğini tespit etmekle yükümlüdür.

Bugünün sınıfın istediği, Peygamber'in ve Sahabe'nin istediğidir, onların istediği emperyalizme ve kapitalizme karşı varlık mücadelesi veren milletlerin istediğidir.

Mülkiyet ve rekabet üzerinden başkalarına üstün olduğunu iddia edenler o mülkiyet ve rekabet ilişkilerini yöneten gücün kullarıdır.

18 Bkz.: "Joint'in Tüpleri Yolundu", Nikolay Gribaçev, istiraki.blogspot.com, Eylül 2009.

Halk İştirakiyun

HALK İŞTİRAKİYUN FIRKASI'NIN 12 EYLÜL 1922'DE
YASAKLANMASINI PROTESTO METNİ

Genel Sekreter Salih Hacıoğlu

*Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'ne,
Burjuva efendiler,*

Bugünlerde Avrupa emperyalizmine karşı bir zafer kazandıran, Türkiye'nin işçileri ve fakir köylüleridir. Sizi bugüne kadar ekmeksizlikten, parasızlıktan, silâhsızlıktan sıkıntı çektirmeden memleketin efendisi yapan, bir millî hükümetin dağılmasından yaşamasını sağlayan, Türkiye işçi ve köylüleridir.

Siz bu hükümet sandalyesine işçi ve köylüleri merdiven yaparak çıktınız. Avrupa emperyalizmine karşı Anadolu'da üç yıl süren silâhlı sa-

vaştta, bu Kuva-i Milliye savaşında, işçi ve köylü sınıfından fazla bir fedakârlık yapan başka bir sınıf yoktur. Kendi hakları ve hürriyetlerine kavuşacağı vaat edilmiş olan işçi ve köylüler, bu kanlı savaşta hiçbir fedakârlıktan çekinmediler.

Elindeki malını-evladını-kanını ve canını bu yolda saçtı ve döktü. Türkiye işçi ve fakir köylülerinin savunucusu olarak kurulan Komünist Partisi, onun kızıl sancağı altında toplanan bütün işçiler ve köylüler, yığın çoğun-

luğunun izlediği ulusal savunma politikasından ayrılmadı. Hükümete, onun dış politikasında daima yardımcı kaldı. Uluslararası emekçi güç-

Halk İştirakiyun

lerin yardımını sağlamaya çalıştı. Türkiye işçi sınıfı sınıfsal çıkarlarını bütün zıtlıklarına, karşıtlarına, kendi durumunun günden güne kötüleşmesine, vurguncularınızın soygunlarına, jandarmalarınızın baskı ve ezgisine rağmen, iç politikada metin olmaya çalıştı. Ulusal savaşın süresince, kendi sınıf isteklerini bile gözden çıkardı.

Siz, boş ve yalancı vaatlerden, laftan başka bir şey yapmadınız.

Bir zamanlar hepiniz bir danışıklı “Komünist Partisi” bile kurdunuz, kalpaklarınıza kırmızı tepelik geçirdiniz.

Mecliste ve gazetelerinizde; Anadolu’da basın hürriyeti, toplantı hürriyeti, görüş, kanaat, fikir hürriyeti olduğunu, sansür ve zulüm gibi kötülüklerin yok edildiğini yaygaralarla yaydınız. Bunları siz utanmadan Meclisinizin tutanaklarına bile geçirdiniz.

İşçi ve köylülerin omuzları üzerinde kurduğunuz tahta oturduktan sonra bütün vaatlerinizi unuttunuz. Yalancı olduğunuz meydana çıktı. 12 Eylül 1922’de “Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası”nın (Halk Komünist Partisi’nin) yasaklandığını ilân ettiniz. Böylece Türkiye işçi ve köylülerinin örgütünü, sesini boğmaya kalkıştınız.

Hayır efendiler, hayır!

Komünist Partisi bir varlıktır. Bu parti yasalara göre kurulmuştur. Onu yasaklamaya hakkınız yoktur. Türkiye Komünist Partisi sınıfsal bir varlıktır. O, Türkiye işçi ve köylülerinin partisidir. Bu sınıflar var oldukça o da yaşayacaktır. Bu sınıflar yok edilemez. Partilerini yok edemezsiniz.

Komünist Partisi uluslararası bir varlıktır. Uluslararası proletarya ordusunun Türkiye’deki bir koludur. Uluslararası bu ordu var oldukça, siz o partiyi yok edemezsiniz. Bunun için Meclisten bir kanun çıkarsanız bile hiçbir şey yapamazsınız. Bizim işçi ve köylülerimizin partisi, bizim sınıflarımız gibi daima ayakta du-

racaktır.

Partimizi yasaklamak, gazetelerimizi kapatmak ve arkadaşlarımızı zindanlara doldurmak, Avrupa emperyalistleriyle pazarlıklara girişmek yolundaki tutumunuzla bağlıdır. Komünistler, politikanızın içyüzünü halka açarak maskelerinizi yere düşürmektedir. Memlekette gerçek reformlar, sosyal devrimler isteyenleri susturmak istiyorsunuz.

Evet, biz işçi ve köylüler biliyoruz; sizin saldırılarınızdan, iftiralarınızdan kasıt budur.

Fakat emin olunuz biz Türkiye Komünistleri susmayacağız. Bu haksız ve barbarca saldırılarınızı kesinlikle protesto ederiz.

Kahrolsun yalancı ve gaddar burjuva politikası!

Yaşasın işçi ve köylülerin kurtarıcı ideolojisi!

Yaşasın TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ!

*Genel Sekreter Salih HACIOĞLU
Kızıl Sendikalar Genel Sekreteri Mahmud
Gençler Birliği Bürosu
TKP MK Kadınlar Kolu Şefi Cemile
Komintern’in 3. Kongresi’ndeki Türkiye delegasyonu Sekreter Sadrettin Celal (Antel)*

Haziran'dan Eylül'e

Eren Balkır

Haziran Direnişi sonrası hiçbir şey olmamış gibi yapabilir miyiz? İçinde yok diye, bir öznenin, direnişi ucu bucağı belirsiz, kontrolsüz ve kendiliğinden olarak kodlayıp çöpe atması mümkün mü? Haziran direnişi ile Mısır'daki katliam arasında paralellikler kurup oradaki zulmü geçiştirmek anlamlı mıdır? Burjuvazinin politik öncülüğünü ve ağırlığını veri olarak kabul etmenin öteki adı olan ilerlemecilikle politik mücadelenin ilişkisi mevcut mudur? Yoksa ilerleme sadece düşmana karşı mücadele içi ve o mücadele için düşünülebilir mi? Zamansal akışa hüküm koymakla mekânsal oluşa hüküm koymak arasında salınmak teori ve pratiğin genel açmazı değil midir? Esasta bugün “ucu belirsiz, kontrolsüz ve kendiliğinden” bir dire-

niş olarak Haziran Direnişi, “gerici” adedilmektedir. Dolayısıyla sol özneler, kendi “ilericilik”lerine halel getirecek bu direnişin kıyısından geçip yol almak derdindedirler. Sol örgütlerin yaz kampı kaçamağı bu ilericiliğin ürünüdür. Direnişin kıyılarına bıraktığı yığın, kirlidir. Bunların ayıklanması zorunludur. Kiri pası ile kitleleri örgütleme

ve ona örgütlenme derdinde olana rastlanmamaktadır. Sol öznelerin ilericilikleri, onların burjuvaya öykünmeleriyle ilişkilidir. Burjuvazi ilericidir ve sol özneler, bu sınıfı aşmaya dair onca laf

ebeliğine karşın, gerisin geri yuvarlanıp, tekrar sözkonusu sınıfın “ilerici”liğine tav olmaktadır. Aslında yapılan, burjuvazinin ilericiliğinin tanıtımı ve reklâmından başka bir şey değildir. Kitleler, aşkın laflarla,

bugündeki ilericiliğe kul edilmektedirler. Onca “doğrudan demokrasi” teranesi, seçimlerde kitleleri CHP-HDK kulvarına sokmak, onları tahta bir sandığın önünde sıralamak içindir neticede. Başkaca bir politika öneren yoktur. Burjuvazinin aşılması meselesi, Marksist bir dizi cümle üzerinden gerekçelendirilmektedir. Marksizm sadece ilericiliği meşrulaştırdığı için kıymetlidir. Burjuvaziyle dövüşmek kimsenin aklına gelmemektedir. Dövüş dışı bir Marksizm ise burjuva salonlarına ancak meze olabilmektedir. Teori ve pratik düzeyinde burjuvaziye karşıya atmamak, olumlu ve olumsuz manada salt devleti gören özneliği burjuvalaştırmaktadır. Burjuvazinin teorik, ideolojik ve politik varlığına olumlu anlamlar yüklenmektedir. Burjuvazi, bir özne olarak, sol içinde her daim dipdiri yaşamaktadır. Devlet en fazla, burjuvazinin ilericiliğinin gerisinde kaldığı için hedef hâline gelebilmektedir.

Bu noktada burjuvazinin fitratı, yapısı belirlenmekte, onun örneğin yeterince laik olamayacağı söylenmekte, dolayısıyla direnişin bileşeni olabilen Müslümanlar tedirginlikle izlenmektedir. Solun burjuva hizası ve ölçütü, kitlelerin kolektif olarak politika alanına girişine mani olmakla ilgilidir. “Göge kılıç sallamam” diyerek Müslümanlara hoşgörülü görünmeye çalışan sol özne, göğün kılıcını yerde sallayacak olana karşı mücadele etmek zorundadır. Hoşgörü altında bir despotizm ve kibir gizler.

Aydınlanma da modernizm de burjuva kadardır. Burjuvazinin bunları yeterince sahiplenemediğini ya da ilerletemediğini söylemek, kitleleri kandırmaktan başka bir şey değildir. Ruh-beden ayrımı üzerine kurulu düşünce dünyasına bağlanmak, oradan da ruhun beden denilen gerilikten kurtulmasını savunmak ya da ruh denilen gerilikten kurtulup bedene sarılmak tevhidî bir mücadeleyi sekteye uğratacaktır. Bu tevhidî mücadele, ister istemez burjuvazi ve devlet karşıtıdır. Solun bu mücadeleye karşı

kimi zaman devlet, kimi zaman burjuvazi safında yer alması, mevzilerin ilerletilmesi noktasında, herhangi bir katkı sunmamıştır. Solun burjuvadan daha devrimci, laik, modern, aydınlanmacı ya da ilerici olması mümkün değildir. Mesele, sınıflı toplumlar tarihi dâhilinde mevcut düşman sınıfa tüm tarihsel birikimle karşı koyabilmektir.

Burjuvaziden daha çok cumhuriyetçi ya da demokrat ya da laik olma yarışı, sol öznelerin genel niteliği hâline gelmiştir. Burjuvazi ve Fransız Devrimi öncesi tüm tarih, Hegel'in kimi milletleri tarihdışına atması gibi, milletlerin dışına atılmaktadır. Bırakalım Haziran Direnişi'ni, 1789 öncesi tarih hiç yaşanmamış gibi davranılmaktadır. Bu anlamda Haziran Direnişi Zenc İsyanı'nın ve Bedreddin Kıyamı'nın yanbaşındadır. Bu isyan ve kıyımlarla tarihsel ilişkisi yoksa, Haziran Direnişi de yoktur. Belirli bir ilişki varsa, o vakit, komünist faaliyetin o hattı ileri itmesi zorunludur. Söz konusu faaliyet kendisini ancak buradan kurar.

Solun önemli bir kısmı tarafından işçi sınıfı, aslında burjuvazi ilerici ve ileride olduğu için önemsenmektedir. Başka da bir önemi yoktur. Sömürü ve zulüm bu noktada tali meselelerdir. Diğer sol içinse yeni toplumsal hareketlere ait tüm bileşenler, gerici devlete karşı ilerici burjuvazinin dağınk özneleri, faillerinden başka bir şey değildir. Genel planda sol özneler böylesi bir kanaattedirler. İşçi sınıfına demokrasi aşısı yapılmalıdır ki o burjuvaziye aşabilsin. Sınıf, cumhuriyetçi değerlerle yoğrulsun ki burjuvazi geri planda kalsın. Yeni toplumsal hareketlere ait bileşenler (eşcinseller, kadınlar, Kürdler, Aleviler vs.) kimlik olmaları hasebiyle, devletin hareket alanını daraltmak için önemsenmektedirler. Kimlik edebiyatı, kitleleri birey ölçüsünde bölmekte, onların ne'liklerini ve ne yaptıklarını önemsememektedir. Temelde bu edebiyat, kimlik dağıttığı her bir kompartıman sakinini trenin makinisti olan burjuvaziye tabi

kılmak için vardır. Tüm pratikler, özünde, burjuva siyasetinin tezahürleridir. Zira burjuvazinin ilericiliğinin mutlak ve ilahi (a priori) bir ilke olarak alınması, döne dolaşa, burjuva siyasetinin, ona karşı mevzi ören sömürenlerin ve mazlumların içinde, gene burjuva siyasetinin güncellenmesinden başka bir şey değildir. Özetle, burjuvazinin mutlak ön, ileri hat olarak alınması, onun iktidarını yıkacak her türlü pratiği boşa düşürmektedir. Boşa düştüğünü gören, gene burjuvazinin somut ve soyut birikimlerine sarılmak zorundadır.

Mısır'da darbe ve İhvan, tam da bu burjuva ilericiliği üzerinden tasnif edilmekte ve değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Darbeyi öne çıkartan, ABD emperyalizmine tüm kapıların açılmasına ses etmemekte, İhvan'a karşı olan, gene neoliberalizmin yolunu temizlemektedir. Sol, kitlelere havuç ve sopa arasındaki makul tercihi sunmanın adıdır.

İlerleme, en fazla, mevzilerin ilerlemesinde aranabilir. Yani düşmana karşı oluşturulan mevzilerin öne doğru, düşmanı geri iten, devrimci kitlelere serbestiyet alanı açan adımlar önemlidir. Tarihte "mevziler" in ileri gitmesi ile politik gerçeklikteki somut mevzilerin ileri itilmesi ayrı şeylerdir. Bir ayaklanma pratiğinin bileşenlerinin en geri bilinçle, en gerici söylemlerle hareket etmesi değil, o bileşenlerin devrimci kolektif yürüyüşünün bizatihi kendisi önemlidir. Bilincin ve söylemin hatta eylem biçimlerinin geriliği-ileriliği meselesi, devrimci faaliyette konudışıdır. Aslolan, tüm bunların düşmana karşı örgütlenebilmesidir.

"Kuzey Amerika üniversitelerindeki alan araştırmaları bölümleri, Sovyetler Birliği'nin yayılmasını kontrol altına almak ve herhangi bir ilerici kurtuluş hareketinin tertibini engellemek için ABD'ye gerekli istihbarat ve stratejileri tedarik eden kurumlar hâline geliyordu. Bugün ise ABD'de bu

alan araştırmaları bölümlerinin yerini, İleri Uluslararası Araştırmalar Okulu (SAIS), Washington Yakınoğu Politikası Enstitüsü ve Hoover Enstitüsü gibi think-tank'ler almıştır. "Hamid Dabashi, İran: Ketlenmiş Halk, Metis Yay., Çev.: Emine Ayhan, s. 144)

Haziran Direnişi'nden aylar, yıllar sonra yapılacak alan araştırmalarını bugünden yapan sol, bu açıdan, kendisini think-tank derekesine indirgemiş durumdadır. Alıntıda, Sovyetler yerine "direniş" pekâlâ konulabilir. Genel anlamda sol, Sovyetler'in "yayılması"na karşı olanların ideolojik iklimi içinde düşünmekte olduğundan, direnişin mevzi örmesi ve varolan mevzileri ileri itmesi bu solla asla mümkün değildir.

Haziran Direnişi sol için gericidir ve onun, solun kendi ilerici havuzlarına dolaçak birkaç kişilik örgütlenme pratiği dışındadır, bir anlamı yoktur.

Bu durumun somut tezahürü, direnişin cephe gerisine çekilip Gezi'yi tohum gibi ülke sathına saçtığı forum sürecidir. Forumlar, solun think-tank'lerine ait bir çalışma olarak iş görmüştür. Seçimlere kilitlenme, park merkezli olarak "doğrudan demokrasi"nin, yani burjuvaziden "ileri" olanın satılması ve bu malın mahallelere pazarlanmaya çalışılması, direnişin geri kabul edildiğinin kanıtıdır.

Bugün Haziran'ın Eylül'e bağlanmasına dair sözlerin ve vaatlerin hepsi boştur. Kimsenin böylesi bir niyeti bulunmamaktadır. Dar anlamda mücadele ve savaş gerçeği içi ve için düşünülmesi gereken forumlar ve park pratikleri, burjuvazinin gölgesinde dinlenenlere kucak açabilmiştir sadece. Maalesef bu dinginlik ve ölü toprağını direnişin kendisi de söküp atamamıştır. Solun burjuvalığına çarpıp geri dönen direniş, ilerleme hastalığına binaen, ertelemeciliğe hapsolmuştur.

Eylül bağbozumu ve hasat ayıdır. Sol

bu düzeyde ele alacaktır meseleyi. Direnişin hasadını kampuslarda ve mahallelerde toplama yarışına girişecektir. Örgüt yayınlarının yarışırılması bu yüzdendir.

Tam da bu momentte sınıf mücadeleleri gibi "gerici" söylemler, yerini "kültür çatışmaları" ve "yaşam tarzı didişmeleri" analizlerine bırakmaktadır. Amerikan think-tank'leri gibi bizim burjuva düşünce odaklarımız da direnişin ocağında yanmayı göze alamadığından, bu türden analizlere bağlanmış gözükmektedir. En işçici bile, direnişi işçi sınıfının örgütlü kalkışması olmaması sebebiyle, dışarıdan, ağız bükerek, alaya alarak ve geride bırakarak anlayabilmektedir.

Direniş, doğasında, kendi kitap piyasasını da yaratmıştır. Bir meta derekesinde görülen direniş, içi boşaltıldıktan sonra, rafaları ve tezgâhları süsleyecektir. Direnişle en fazla propaganda düzeyinde ilişki kurabilen solun eylemli ajitasyon ve öncülük vasfını edinmesi mümkün değildir. Zira sol, tam da bu vasıfların tasfiyesini ifade etmektedir.

Her solcu, kendi solculuşma ânını tarih, kendi varlığını toplum zannetmektedir. O ân mutlak kabul edilmektedir. Solculuk, o mutlak ânın süreklilikleştirilmesinden başka bir şey değildir. İlgili mutlak ânın her "yeni" ânda tekrarlandığı yanılması ya da tekrarlama iradesidir o. Kaçan ân, kaygıya neden olmakta, geç kalmışlık hissi ile solculuk ânı uhrevileştirilmektedir.

Solcu, kendi solculuşma ânını tarih, o ândaki kendi varlığını toplum zanneder. Bu zan, doğasında, kişisel pratiğini ölçüt ve hiza hâline getirir. Sonuçta solcu, kitlesel başkaldırı, yürüyüş, hareket ya da eylem dâhilinde toplam fiziksel oluşu kendi fiziksel varlığına doğru daraltmak zorunda kalacaktır. Meslekî ideolojiler bu daralmanın karşılığdırlar. Genç hareketi enisonu gençlik partisine, avukat avukat partisine, akademisyen akademisyen partisine doğru

daraltacaktır. Kendi solculuğu ve "mutlak ân" putu neyi emrediyorsa, hakikati buna göre eğip bükecektir. Meslekî ideolojiler bu noktada işçilikle komşudurlar. Zira işçilik de meslek olarak ele alınmaktadır. Onların kendilerini göstermeleri, ispatlamaları, kimlik kazanmaları, yer yurt bulmaları, hak istemeleri bir tür meslekî ideoloji olarak vücut bulmaktadır. Sonuçta diyelim "sosyalizm işçi sınıfının ideolojisidir" diyen sol özne için sosyalizm basit bir meslekî ideolojidir. Bu ideolojinin yandaşlarının yeni toplumsal hareketlere de işçi sınıfına yönelik muameleyi sergilemeleri kaçınılmazdır. Eski teorik kurguda işçi yerine kadın, eşcinsel, Kürd ya da doğa konulur ama gene aynı şey yapılır.

Yeni toplumsal hareketler ezberinin "ezberleri yıkıyoruz" ilericiliği üzerinden konuşması, siyaseten herhangi bir sonuç üretmeyecektir. Bu "yıkıcılık" karşı-devrimciliğin bir yansımasıdır. Söz konusu pratiklerin kendisini sola karşı "özgürlükçü sol" olarak kodlamasının nedeni, bazı solcuların mutlak ânlarını özgürleştirmek istemeleridir. Sonuçta Eylül'de hasat toplama kilitlenmiş olan sol, gene, bu direniş esnasında solculuşmuş ve bu solculuğu kadiri mutlak zannedenleri yanına çekebilecektir.

Mutlak ân, özne olmaktır. Tarih ve toplum bireye kapatılınca, bu özneliğin devrimcileştirilmesi, tarihsel ve toplumsal olanla ilişkilenebilir. Ânı mutlaklaştırmak, özne olmak, ileride olma yanılması türetecektir. Bu yanılama, gerçeğe girildiğinde, burjuvazinin ileriliğine sarılmaktan başka bir şey yapmayacaktır. Direnişte salt "liberalizm" görüp "bugün liberalleşmek gerek"ten başka bir şey söylemeyecektir.

Bu kadar ilericilik üzerinden, kronolojik düzlemde Haziran'ın "ilerisinde" olan Eylül, Haziran'ın gerisine düşmeye mahkûmdur.